

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ

106

ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ

ΒΙΟΣ Ἡ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ
ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΓΝΑΤΙΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΓΡΑΜΜΕΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΑΠΟ ΝΙΚΗΤΑΝ ΔΑΒΙΔ ΤΟΝ ΠΑΦΛΑΓΟΝΑ
ΚΑΙ ΓΥΡΙΜΕΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΓΛΩΣΣΑΝ
ΥΠΟ ΝΕΟΦΥΤΣΥ ΡΟΔΙΝΟΥ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΟΥ

Ἐπιμέλεια

Π. Μ. Κιτρομηλίδης – Χ. Μεσσῆς

Ἀθήνα 2008

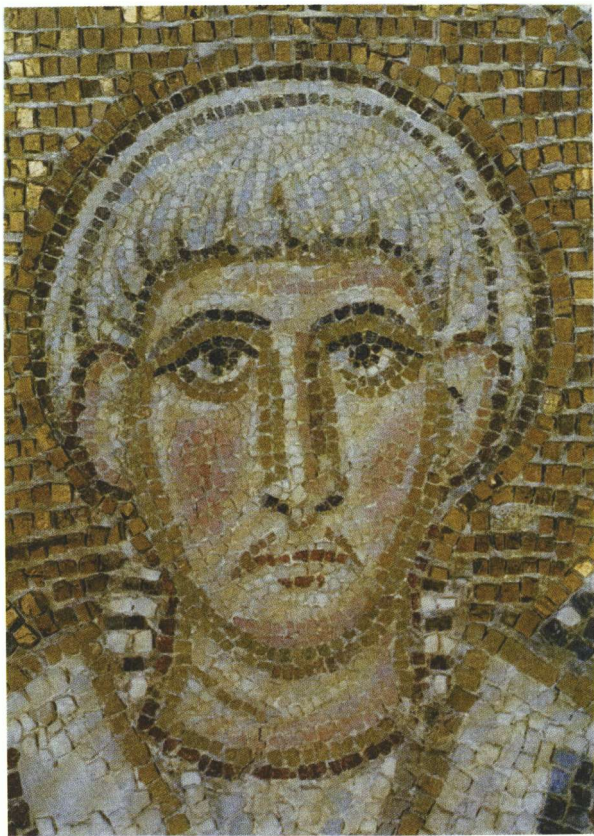
1
N
A
T
I
O
N

Χορηγός
ΙΔΡΥΜΑ Α. Γ. ΛΕΒΕΝΤΗΣ

ΒΙΟΣ Ἡ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Νεός, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (799-877).
Ἄγια Σοφία Κωνσταντινουπόλεως.

ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΒΙΟΣ Ἡ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ
ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΓΝΑΤΙΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΓΡΑΜΜΕΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΠΟ ΝΙΚΗΤΑΝ ΔΑΒΙΔ ΤΟΝ ΠΑΦΛΑΓΟΝΑ
ΚΑΙ ΓΥΡΙΣΜΕΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΓΛΗΝ ΓΛΩΣΣΑΝ
ΥΠΟ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΡΟΔΙΝΟΥ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΟΥ

Ἐπιμέλεια

Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης – Χαράλαμπος Μεσσής

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
Γενική επιμέλεια
ΠΑΣΧΑΛΗΣ Μ. ΚΙΤΡΟΜΗΛΙΔΗΣ

- I. Ν. Ροδινός, *Βίος ἢ Μαρτύριον τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Τυγατίου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως*, ἐπιμ. Π. Μ. Κιτρομηλίδης – Χ. Μεσσής, 2008

© ΙΝΕ/ΕΙΕ 2008

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΛΕΩΦ. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ 48, ΑΘΗΝΑ 116 35
ΤΗΛ. (210) 72.73.554 / 72. 73. 556 – FAX: 72.46.212
ISBN 978-960-7916-78-5

Πρόλογος

Ὁ ἀνὰ χεῖρας τόμος ἐγκαινιάζει μὴ νέα σειρά πηγῶν στὶς ἐκδόσεις τοῦ Ἰνστιτούτου Νεοελληνικῶν Ἐρευνῶν, καρπὸ τοῦ προγράμματος «Πηγὲς τῆς Κυπριακῆς γραμματείας καὶ ἱστορίας». Τὸ πρόγραμμα στοχεύει τόσο σὲ ἔρευνα ὅσο καὶ στὴν πραγματοποίηση ἐκδόσεων πρωτογενῶν πηγῶν ἐν σχέσει πρὸς τὸν διανοητικὸ βίον τῆς Κύπρου καὶ τὴν ἱστορία τῆς μεγαλονήσου ἀπὸ τὸν δέκατο ἕκτο αἰῶνα καὶ ἔξῃς. Εἰδικότερο ἐνδιαφέρον τοῦ προγράμματος εἶναι νὰ ἐμβαθύνει στὴν ἱστορία τῆς δράσης καὶ τὴν πνευματικὴ μαρτυρία τῆς κυπριακῆς λογιόσυνης τῶν νεότερων χρόνων ἐκδίδοντας ἀνέκδοτα ἢ δυσπρόσιτα κείμενα τῶν κυπρίων λογίων, ιδίως ὄσων ἔδρασαν στὴ διασπορὰ καὶ παρέμειναν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οὐσιαστικὰ ἄγνωστοι ἢ μάρτυρες αἰνιγματικοί –συχνά καὶ παρεξηγημένοι– στὸ θέατρο τῆς διανοητικῆς ἱστορίας τῆς Κύπρου καὶ γενικότερα τοῦ νέου ἑλληνισμοῦ.

Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἓνα ἔργο αὐτῆς τῆς κλίμακας μὲ κυπριακὴ θεματολογία ἀναλαμβάνεται στὸ Ἐθνικὸ Ἰδρυμα Ἐρευνῶν. Τὰ ἄλλα ἱνστιτούτα ἱστορικῶν σπουδῶν τοῦ ΕΙΕ, τὸ Ἰνστιτούτο Ἑλληνικῆς καὶ Ρωμαϊκῆς Ἀρχαιότητος καὶ τὸ Ἰνστιτούτο Βυζαντινῶν Ἐρευνῶν ἐνέταξαν κατὰ καιροὺς τὴν Κύπρο στὰ ἐρευνητικὰ τους ἐνδιαφέροντα, τὸ ΙΕΡΑ στὸ πρόγραμμα «Ἑλληνικὴ Ἀνατολή», τὸ δὲ ΙΒΕ μὲ μὴ παλαιότερη ἐρευνητικὴ δράση ποὺ ἀπέδωσε τὸ 1979 τὴν ἀποδελτίωση πηγῶν καὶ καταγραφή μνημείων *Παράλιος κυπριακὸς χώρος* (1982).

Τὸ ΙΝΕ ὁμῶς κατεῦθνε τὰ ἐνδιαφέροντά του πρὸς ἄλλες περιοχὲς τοῦ ἱστορικοῦ χώρου τοῦ νέου ἑλληνισμοῦ, τὴν Πελοπόννησο, τὴν Ἡπειρο, τὴν Ἐπτάνησο, τὶς Κυκλάδες, τὴ Δυτικὴ καὶ Ἀνατολικὴ Μακεδονία, τὴ Θράκη, τὴν Κωνσταντινούπολη, ὅπως καὶ τὴ Βαλκανικὴ ἐνδοχώρα τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας καὶ τὰ δίκτυα τῆς διασπορᾶς. Ἡ Κύπρος γενικὰ παρέμεινε ἔξω ἀπὸ τὸ πεδίο τῆς ὀπτικῆς του. Μὲ τὸ πρόγραμμα *Πηγὲς τῆς Κυπριακῆς γραμματείας καὶ ἱστορίας* τὸ ΙΝΕ προσθέτει μὲ οὐσιώδη τρόπο τὴ μελέτη τῆς Κύπρου στὰ ἐπιστημονικὰ του ἀντικείμενα, μάλιστα σὲ κλίμακα διαχρονικῆ, παρουσιάζοντας ἓνα φάσμα πηγῶν τῆς κυπριακῆς γραμματείας καὶ σώματα τεκμηρίων τῆς

κυπριακής ιστορίας που διακρίνονται από αξιοσημείωτη πολυμέρεια και πολλαπλότητα επιπέδων πρόσληψης και αναπαράστασης της ιστορικής και πνευματικής εμπειρίας της μεγαλονήσου, από τον δέκατο ἔκτο ὡς τὸν εἰκοστό αἰώνα.

Ὁ σχεδιασμός και ἡ ἐκτέλεση τοῦ προγράμματος αὐτοῦ, ἀκόμη και ἡ ἴδια ἡ ἀρχική σύλληψη και ἡ σταδιακή διαμόρφωσή του σὲ ἐρευνητική πρόταση δὲν θὰ ἦταν δυνατὴ χωρὶς τὴν ἐνθάρρυνση και τὴ γενναιόδωρη ἀναταπόκριση σὲ σχετική μου πρόταση ἀπὸ τὸ Κοινωφελὲς Ἴδρυμα Α. Γ. Λεβέντη. Ἡ παρουσία τοῦ Ἰδρύματος Α. Γ. Λεβέντη ἀποτελεῖ πλέον δεδομένο παράγοντα γενναιοδωρίας και ἐνθάρρυνσης τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς χώρας και ἀνάπτυξης τῆς ἐπιστημονικῆς παραγωγῆς ποὺ συντελεῖται στοὺς ἐρευνητικούς μας θεσμούς. Γιὰ τὸ Ἐθνικὸ Ἴδρυμα Ἐρευνῶν εἰδικότερα και δὴ γιὰ τὸ INE τὸ Ἴδρυμα Α. Γ. Λεβέντη εἶναι ἕνας σταθερὸς και ἀξιόπιστος σύμμαχος, χωρὶς τὴ συνδρομὴ τοῦ ὁποῖου πολλὰ ἀπὸ τὰ ἔργα μας θὰ ἐχώλιναν ἢ δὲν θὰ ἦταν κἂν δυνατὸν νὰ σχεδιαστοῦν. Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς μὲ αἰσθήματα ἰδιαίτερης τιμῆς ἐκφράζουμε και δημόσια τὶς εὐχαριστίες και τὴν εὐγνωμοσύνη μας.

Ἡ σειρά περιλαμβάνει σημαντικὰ κείμενα τῆς κυπριακῆς γραμματείας, ἔργα ἐκπροσώπων τῆς κυπριακῆς λογιόσυνης τῆς Βενετοκρατίας και τῆς Ὀθωμανικῆς περιόδου, ἡ ἔκδοση τῶν ὁποίων ἐλπίζουμε ὅτι θὰ προσδώσει πυκνότητα στὰ συναφῆ φαινόμενα ποὺ μελετᾶ ἡ γραμματολογία και ἡ ἱστορία τῆς λογιόσυνης συχνὰ ἐπὶ τῇ βάσει πολὺ ἰσχνῶν μαρτυριῶν. Ἐπιλέξαμε νὰ ἐγκαινιάσουμε τὴ σειρά μὲ τὴν ἔκδοση ἐνὸς ἀξιοπρόσεκτου ἀνέκδοτου κειμένου τοῦ σημαντικότερου ὁπωσδήποτε Κυπρίου συγγραφέα τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰώνα, τοῦ Νεοφύτου Ροδινοῦ. Μὲ τὴν ἔκδοση τῆς συγκεκριμένης πηγῆς ἐλπίζουμε νὰ προκληθεῖ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ἐρευνητικῆς κοινότητας γιὰ τὸν παρεξηγημένο αὐτὸν συγγραφέα και τὸ ἔργο του, ὥστε νὰ καταστῆ δυνατὴ ἡ ἔκδοση και ἄλλων ἔργων του ποὺ παραμένουν ἀνέκδοτα, γεγονὸς ποὺ θὰ ἐπιτρέψει και τὴ συνολική, σὲ στερεότερη βάση, ἐπαναξιολόγηση τῆς πνευματικῆς του φυσιογνωμίας. Αὐτὴ εἶναι ἀκριβῶς και ἡ γενικότερη στόχευση τοῦ προγράμματος «Πηγὲς τῆς Κυπριακῆς γραμματείας και ἱστορίας»: νὰ ἐμπλουτίσει τὸ φάσμα τῶν πηγῶν και νὰ ξαναθέσει πρὸς συζήτηση, σὲ νέες βάσεις, θέματα και ζητήματα ξεχασμένα ἢ ἀγνοημένα, συμβάλλοντας σὲ μιὰ πληρέστερη γνωριμία και κατανόηση τῆς ἱστορίας και τῆς πνευματικῆς δημιουργίας τῆς Κύπρου τῶν νέων χρόνων.

Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης

Περιεχόμενα

Πρόλογος	7
Ὁ Νεόφυτος Ροδινός καὶ ἡ παράφραση τῆς <i>Vita Ignatii</i>	11
I. Φωτοσχιάσεις μιᾶς πνευματικῆς φυσιογνωμίας	11
II. Βιογραφικὲς συνιστώσες: Στὸς δρόμους τῆς παιδείας καὶ τοῦ προσηλυτισμοῦ	17
III. Τὸ κείμενο	26
IV. Τὸ ἱστορικὸ πλαίσιο τοῦ βίου τοῦ Ἰγνατίου καὶ οἱ μετέπειτα χρήσεις του	29
V. Τὸ χειρόγραφο καὶ ἡ γλώσσα	38
VI. Ἡ σχέση τοῦ βίου τοῦ Ἰγνατίου γραμμένου ἀπὸ τὸν Νικήτα μὲ τὴ νεοελληνικὴ μεταφορὰ τοῦ Ροδινοῦ	42
Σημείωση γιὰ τὴν ἔκδοση	47
Βίος ἢ μαρτύριον τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἰγνατίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως	49
Σχόλια	131
Σημείωση γιὰ τὴν εἰκονογράφηση	143
Εὐχαριστίες	145
Εύρετήριο	147

Ο ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΡΟΔΙΝΟΣ
ΚΑΙ Η ΠΑΡΑΦΡΑΣΗ ΤΗΣ VITA IGNATII

Ι. ΦΩΤΟΣΚΙΑΣΕΙΣ ΜΙΑΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΣ

Γιὰ τὴν ἱστορία τῆς κυπριακῆς γραμματείας ὁ Νεόφυτος Ροδινὸς συνιστᾶ μίαν ἐξαιρετικὴ ὅσο καὶ αἰνιγματικὴ μορφή. Δὲ θὰ ἦταν ὑπερβολικὸς ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ὁ Νεόφυτος Ροδινὸς ἀποτελεῖ τὸν σημαντικότερο Κύπριο συγγραφέα τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνα, τόσο μὲ τὸν ὄγκο τοῦ συγγραφικοῦ του ἔργου, ἐκδεδομένου καὶ ἀνέκδοτου, ὅσο, κυρίως, λόγω τῆς ποιότητος τοῦ δημῶδου λόγου καὶ ἀρκετὰ πρῶμα σμιλεύει σὲ μέσο γραπτῆς ἔκφρασης. Σ' αὐτὰ τὰ δύο στοιχεῖα, ποσοτικὸ καὶ ποιοτικὸ, τοῦ συγγραφικοῦ του ἔργου θὰ πρέπει νὰ προστεθεῖ καὶ ἡ ὄντως ἐκρηκτικὴ στὴν πρωιμότητά της πρωτοτυπία ποὺ χαρακτηρίζει τὸ σημαντικότερο ἔργο του, τὸ κύκνειο ἄσμα του γιὰ τοὺς ἥρωες καὶ τοὺς ἁγίους, «τοὺς ὀνομαστοὺς ἀνθρώπους», ὅπως τοὺς ὀνομάζει, «ὀποῦ εὐγήκασιν ἀπὸ τὸ νησι τῆς Κύπρου». Ὡστόσο, αὐτὸς ὁ τόσο παραγωγικὸς καὶ πολυγράφος συγγραφέας, ποὺ ἄφησε ἴχνη σ' ὄλο τὸ εὖρος τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου καὶ διέτρεξε τὴν εὐρωπαϊκὴ ἡπειρο ἀπὸ τὴν Ἰσπανία ὡς τὴν Πολωνία, παραμένει μιὰ παρουσία αἰνιγματική: ἡ βιογραφία του συντίθεται ἀπὸ σιωπὲς καὶ ἀβεβαιότητες, εἰκασίες καὶ ὑποθέσεις. Ὁ Ροδινὸς μισήθηκε καὶ θαυμάστηκε ἀπὸ συγχρόνους καὶ μεταγενεστέρους καὶ οἱ μαρτυρίες αὐτῶν τῶν προδιαθέσεων δὲν συμβάλλουν στὴν ἀποκατάσταση τῆς ἱστορικότητος τῆς παρουσίας του, ὅσο καὶ ἂν εἶναι ἐνδιαφέρουσες ὡς τεκμήρια τῆς πρόσληψης τῶν ἰδεῶν καὶ τῆς πολυκύμαντης δράσης του. Ἡ βιογράφηση τοῦ Ροδινοῦ κατὰ συνέπεια βρίθεται ἀπὸ ἀνακρίβειες καὶ εἰκοτολογίες ποὺ καθιστοῦν τὸ ἔργο τῆς ἱστορικῆς κριτικῆς ἀρκετὰ δύσκολο. Πάντως, γενικῶς εἰπεῖν, στὴν πρόσφατη συζήτηση τὸ μεγαλύτερο πρόβλημα προέρχεται ἀπὸ τὶς παρανοήσεις καὶ ἀμετροέπειες τῶν θαυμαστῶν μᾶλλον παρὰ τῶν ἐπικριτῶν τοῦ Ροδινοῦ.

Ἡ μελέτη τοῦ βίου καὶ τῆς ἐργογραφίας τοῦ Ροδινοῦ τέθηκε σὲ ἐπισημονικὲς βάσεις ἀπὸ τὸν Αἰμίλιο Legrand ἤδη ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ δεκά-

του ένατου αιώνα¹. Παρά τὰ ὅσα χρήσιμα καὶ σημαντικὰ προστέθηκαν ἔκτοτε, τὸ ἔργο δὲν ἔχει ὀλοκληρωθεῖ ἀκόμη. Οἱ παλαιότεροι ἱστορικοὶ τῶν κυπριακῶν γραμμάτων συνόψισαν μέρος τοῦ κεκτημένου τῆς ἔρευνας χωρὶς νὰ ἐπιλύσουν τὰ προβλήματα, ἐπαναλαμβάνοντας συχνὰ τὶς ἀνακρίβειες –κατανοητὲς ἄλλωστε γιὰ τὶς συνθηκὲς τῆς ἐποχῆς– τῶν σκαπανέων τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας². Σημαντικὲς πληροφορίες προστέθηκαν στὶς γνώσεις μας ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς τῆς προσηλυτικῆς δράσης τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ ἡ συνολικὴ ἀπογραφή ποὺ ἐπιχείρησε ὁ βιογράφος τοῦ Ροδινοῦ Ἀριστείδης Brunello καὶ ἀσάφειες ἄφησε καὶ ἀστήρικτες ὑποθέσεις διατύπωσε προκαλώντας περαιτέρω σύγχυση³. Ὁ ἔνθερμος θαυμαστής καὶ ἐκδότης τοῦ Ροδινοῦ Γεώργιος Βαλέτας περιήγαγε τὸ θέμα σὲ πλήρη σύγχυση, ἂν καὶ κατέβαλε φιλότιμη προσπάθεια νὰ παραδώσει σὲ σύγχρονη μορφή σημαντικὰ κείμενα τοῦ Κυπρίου συγγραφέα⁴. Οἱ πὺ πρόσφατες ἀπόπειρες σκιαγράφησης τῆς πνευματικῆς του προσωπικότητος συνεπῶς ἀσχολοῦνται κατὰ πρῶτο λόγο μὲ ἔλεγχο τῶν παραδεδωμένων γνώσεων ἀλλὰ συγχρόνως προσθέτουν νέες πληροφορίες καὶ δοκιμάζουν νὰ ἀποσαφηνίσουν τὰ προβλήματα, διαπιστώνοντας πάντως πολλοὺς τομεῖς τῆς ζωῆς τοῦ Ροδινοῦ ὅπου οἱ ἀβεβαιότητες παραμένουν ἀνεξιχνίαστες⁵.

1. Émile Legrand, *Bibliographie Hellénique. XVIIe siècle*, τόμ. III, Παρίσι 1895, σσ. 289-302.

2. Βλ. Λοῖζος Φιλίππου, *Τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐν Κύπρῳ κατὰ τὴν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας (1571-1878)*, Λευκωσία 1930, τόμ. Β', σσ. 87-94· Ἰωάννης Σουκουτρῆς, *Ἐκθεσις τῆς κριτικῆς ἐπιτροπείας*, Λευκωσία 1924, σσ. 153-162.

3. Aristide Brunello, «Neofito Rodino. Missionario e scrittore ecclesiastico greco del secolo XVII», *Bollettino della Badia Greca di Grottaferrata* V (1951), σσ. 148-171. Τὴ γενικότερη ἐπιστημονικὴ ἀξιοπιστία τοῦ Brunello ἀμφισβητεῖ μὲ αὐστηρότητα ὁ Κύριλλος Κορολεβσκιῖ (ψευδώνυμο τοῦ γάλλου ἐλληνορθομυμου κληρικοῦ Jean-François Chenon), ἄριστος γνώστης τῆς ἱστορίας τῆς προσηλυτιστικῆς δράσης τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας στὶς Ὀρθόδοξες χῶρες, ὁ ὁποῖος ἀφιέρωσε ὀρισμένες μελέτες καὶ στὸν Ροδινοῦ καὶ ἐξέδωσε ἐπιστολές του (βλ. κατωτέρω, σημ. 39 καὶ 46). Βλ. Cyrille Korolevskij, *Kniga Bytija Moego (Le livre de ma vie). Mémoires autobiographiques*, ἔπιμ. Giuseppe Croce, Βατικανὸ 2007, τόμ. IV, σσ. 2091-2092.

4. Γ. Βαλέτας, *Νεόφυτος Ροδινός. Κυπριακὴ δημοτικὴ πεζογραφία. Τὸ ἀηδόνι τῆς Τουρκοκρατίας*, Ἀθήνα 1979. Πρβλ. τὶς κριτικὲς παρατηρήσεις τοῦ Ν. Β. Τωμαδάκη, *Ἀθηνᾶ ΟΖ'* (1978-1979), σσ. 406-415 καὶ ὅσα εἰστοχα σημειώνει ὁ Ζ. Ν. Τσιρπανλῆς, *Τὸ Ἑλληνικὸ Κολλέγιο τῆς Ρώμης καὶ οἱ μαθητὲς του 1576-1700*, Θεσσαλονίκη 1980, σσ. 402-403.

5. Ζ. Ν. Τσιρπανλῆς, ὁπ.π., σσ. 400-403 καὶ πὺ πρόσφατα τοῦ ἰδίου, *Ὁ κυπριακὸς*

Τὸ ὄλο θέμα ἔχει τεθεῖ πλέον στὸ ἐπίκεντρο τῆς ἱστορίας τῆς κυπριακῆς λογιουσύνῃς⁶ καὶ ὀφείλει ἐπίσης νὰ μετατοπιστεῖ ἀπὸ τὴν περιφέρεια στὸ ἐπίκεντρο τῆς νεοελληνικῆς γραμματολογίας λόγῳ τῆς μεγάλης σημασίας τοῦ ἔργου τοῦ Ροδινοῦ ἀπὸ γλωσσικῆς κυρίως ἀπόψεως⁷. Ὁ χαρακτηρισμὸς πάντως τοῦ Ροδινοῦ ὡς «διαφωτιστῆ» παρουσιάζει ἐνδιαφέρον ὡς ὑπόθεση ἐρμηνείας, θὰ ἦταν ὅμως ἐνδεδειγμένο νὰ ἀντιμετωπισθεῖ μὲ περίσκεψη γιὰ νὰ μὴν ὀδηγήσει σὲ νέες παρανοήσεις.

Τὸ ζητούμενο, πιστεύω, γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τοῦ Ροδινοῦ στὸν κανόνα τῆς νεοελληνικῆς γραμματολογίας εἶναι ἡ ἐκ νέου ἐπίσκεψη τοῦ ἔργου του καὶ ἡ ἔκδοση τῶν τεκμηρίων ποῦ εἶναι γνωστὸ ὅτι ὑπάρχουν σὲ ἀρχεῖα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν κατὰ τὸ δυνατόν συμπλήρωση τῶν κενῶν τῆς βιογραφίας του. Ἡ ἐκ νέου ἐπίσκεψη τῶν ἔργων του σημαίνει κυρίως νέες ἐκδόσεις τῶν κειμένων του καὶ ἰδίως ἐκδόσεις ὧν παραμένουν ἀνέκδοτα, ποῦ θὰ συμπληρώσουν τὴν εἰκόνα τῆς ἐργογραφίας του⁸. Μόνο πάνω σ' αὐτὴ τὴν πληρέστερη θεμελίωση ἐπὶ τῶν κειμένων καὶ τῶν μαρτυριῶν θὰ ἀποβεῖ μεθοδολογικὰ βάσιμη ἡ ἀποκατάσταση τῆς ἱστορικότητας τῆς πνευματικῆς προσωπικότητας τοῦ Νεοφύτου Ροδινοῦ καὶ ἡ κατανόηση τῆς σκέψης του ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὶς παρανοήσεις καὶ προιδεάσεις τῶν ὡς τώρα ἀναγνώσεων.

ἐλληνισμὸς τῆς διασπορᾶς καὶ οἱ σχέσεις Κύπρου-Βατικανοῦ (1571-1878), Θεσσαλονίκη 2006, σσ. 153-170 καὶ σποράδην.

6. Π. Μ. Κιτρομηλίδης, *Κυπριακὴ Λογιουσία 1571-1878. Προσωπογραφικὴ θεώρηση* [= Πηγὲς καὶ Μελέτες τῆς Κυπριακῆς Ἱστορίας XLIII], Λευκωσία 2002, σσ. 25, 34, 51-54, 228-233.

7. Βλ. μετὰ τῶν παλαιότερων ἀναφορῶν Γ. Ζαβίρας, *Νέα Ἑλλάς ἢ Ἑλληνικὸν Θέατρον*, ἐπιμ. Γ. Γριτσοπούλου, Ἀθήνα 1972, σσ. 470-471 καὶ Κ. Σάθας, *Νεοελληνικὴ Φιλολογία*, Ἀθήνα 1868, σσ. 266-267. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι ὁ Σάθας μνημονεῖ μετὰ τῶν ἔργων τοῦ Ροδινοῦ τὸ ἀνέκδοτο *Bios ἢ μαρτύριον τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰγνατίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως*. Ἡλίας Βουτιερίδης, *Σύντομη ἱστορία τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας (1000-1930)*, Ἀθήνα 1933, σ. 230. Γ. Π. Κουρνούτος, *Λόγιοι τῆς Τουρκοκρατίας*, Ἀθήνα χ.χ., τόμ. Α', σσ. 224-225. Β. Κπὸς, *L'histoire de la littérature néo-grecque. La période jusqu'en 1821*, Οὐψάλα 1962, σσ. 321-322. Mario Vitti, *Ἱστορία τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας*, Ἀθήνα 1987, σσ. 84 καὶ 474. Λίνος Πολίτης, *Ἱστορία τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας*, Ἀθήνα 1979, σ. 64.

8. Τὸ αἴτημα ἐπισημάνθηκε ἤδη ἀπὸ τὸν Mario Vitti, «Alcune osservazioni sulla bibliografia di Neofito Rodino», *Bollettino della Badia Greca di Grottaferrata* XV (1961), σσ. 83-90.

Τῆ σημαντικότερη πρόκληση πρὸς τὸν μελετητὴ τῆς ἑλληνικῆς γραμματολογίας παρουσιάζει τὸ τελευταῖο καὶ τελειῶς ἐξαιρετικὸ ἐντὸς τοῦ συνολικοῦ corpus τῶν ἔργων τοῦ Ροδινοῦ κείμενο του, ποῦ ἤδη μνημονεύσαμε, ἢ μνημειώδης διατύπωση τοῦ κυπριακοῦ πατριωτισμοῦ στὸ βιβλίο του *Περὶ ἡρώων* (1659)⁹. Ἐνῶ τὸ σύνολο τοῦ ἔργου του, ἐκδεδομένου καὶ ἀνέκδοτου, ἀπαρτίζεται ἀπὸ κείμενα θρησκευτικῆς κατήχησης καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἀντιρρητικῆς ποῦ ἐντάσσονται στὴν προσηλυτιστικὴ στρατηγικὴ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἐναντι τῶν πληθυσμῶν τῆς Ὁρθόδοξης Ἀνατολῆς¹⁰, τὸ κύκνειο ἄσμα του, ποῦ ἐκδόθηκε (μεταθανάτως) τὸ ἔτος τοῦ θανάτου του, συνιστᾷ ἕνα ἀξιοπρόσεκτο μνημεῖο ἱστορικοῦ καὶ πολιτικοῦ στοχασμοῦ ποῦ παρουσιάζει ἐντυπωσιακὴ πρωτοτυπία ἐντὸς τοῦ πλαισίου ὄχι μόνο τῆς κυπριακῆς γραμματείας ἀλλὰ καὶ τῆς συνολικῆς ἑλληνικῆς γραμματείας τῆς ἐποχῆς.

Δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ ἐρμηνευθεῖ ἡ συγγραφή αὐτὴ τοῦ Ροδινοῦ. Τὰ κίνητρα καὶ οἱ ἐπιδιώξεις τῆς ὑστατης συγγραφικῆς ἐνασχόλησης δὲν προκύπτουν ἀπὸ τὰ διαθέσιμα στοιχεῖα ποῦ θὰ μπορούσαν νὰ πλαισιώσουν τὸ ἔργο. Ἡ μᾶλλον προφανῆς ψυχολογικὴ ἐρμηνεία, ποῦ θὰ συνέδεε τὸ ἐντρυφῆμα αὐτὸ τοῦ Ροδινοῦ μὲ τὴ νοσταλγία τῆς χαμένης του πατρίδας, νοσταλγία ἢ ὁποῖα ἴσως νὰ ὑπέκρυπτε καὶ κάποιο συναίσθημα ἐνοχῆς γιὰ τὴν ἐγκατάλειψη τῆς Ὁρθόδοξης πίστεως τῶν πατέρων του, ἀκόμη καὶ τύψεις γιὰ τὴν προσηλυτιστικὴ του δράση εἰς βάρος τῆς Ὁρθοδοξίας, δὲ νομίζω ὅτι θὰ ἦταν πειστικὴ. Ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπο ἐκτενέστατο ἔργο του δὲ διαφαίνεται κανένας δισταγμὸς ἢ ἀμφιβολία γιὰ τὴν πνευματικὴ του στράτευση στὴν ὑπηρεσία τοῦ Ρωμαιοκαθολι-

9. *Περὶ Ἡρώων, Στρατηγῶν, Φιλοσόφων, Ἀγίων, καὶ ἄλλων ὀνομαστῶν ἀνθρώπων, ὅπου εὐγέγκασιν ἀπὸ τὸ νησί τῆς Κύπρου, Ρώμη 1659*. Ἀνατύπωση καὶ τυπογραφικὴ μεταγραφή, ἐπιμ. Θ. Παπαδοπούλλου, Λευκωσία 2007. Γιὰ ἄλλες νεότερες ἐκδόσεις τοῦ κειμένου βλ. αὐτόθι σ. xxxvii.

10. Βλ. χαρακτηριστικὰ Ν. Comneno Papadopoli, *Concordia Graecae et Latinae Ecclesiae*, Πάδουα 1697, β' ἐκδοση, ἐπιμ. Α. Γ. Papadopoli 1754, σσ. 28 καὶ 328 ὅπου παραπομπές στὸ ἔργο τοῦ Ν. Ροδινοῦ, *Σύνοψις τῶν θείων καὶ ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας μυστηρίων* (Ρώμη 1628/1633). Στὴ σ. 328 ὁ συγγραφέας ἀναφέρεται στὸν Ροδινὸ ὡς “ἡμέτερο” (*Rhodino nostro*). Εἶναι πιθανὸν ὅτι ὁ Ν. Κομνηνὸς Παπαδόπουλος ἐννοεῖ τὸν Ροδινὸ χωρὶς νὰ τὸν μνημονεύει ὀνομαστικὰ ὅταν ἀναφέρεται στὴ δράση τῶν ἀποφοίτων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κολλεγίου τῆς Ρώμης “μεταξὺ τῶν ὁποίων ἕνας ἐκάλεσε τοὺς Σχισματικοὺς νὰ ἐπανενωθοῦν” μὲ τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία. Βλ. αὐτόθι, σσ. 128-129 καὶ Index, σ. 436. Γιὰ μιὰ γενικὴ ἀξιολόγηση αὐτῆς τῆς πλευρᾶς τοῦ ἔργου τοῦ

κισμού. Ἀπεναντίας φαίνεται ὅτι ἐπιδόθηκε στο ἔργο αὐτὸ με ἔνθουσιασμό ὡς ἐπιλογή καὶ πρόγραμμα βίου ποὺ νοσηματοδοτοῦσε τὴν ἀκατάβλητη κινητικότητά του καὶ τὴν ἀκαταπόνητη συγγραφικὴ του παραγωγή. Πῶς θὰ μπορούσε λοιπὸν νὰ ἐρμηνευθεῖ ἡ ξεχωριστὴ στιγμή τῆς στοχαστικῆς ἀλλὰ καὶ συναισθηματικῆς ἔξαρσης ποὺ κατακλείει τὸ πνευματικὸ του ἔργο, φωτίζοντας τὴ συγγραφικὴ του φυσιογνωμία με ἓνα διαφορετικὸ φῶς ποὺ τὴν καθιστᾶ πολὺ πιὸ ἐλκυστικὴ;

Ἡ ἀπάντηση δὲν εἶναι εὐκόλη οὔτε προφανής, ἡ μέθοδος τῆς διανοητικῆς ιστορίας πάντως θὰ ὑπεδείκνυε τὴν ἔνταξη τοῦ Ροδινοῦ καὶ τῶν ιδεῶν του στὴν παράδοση τῶν ἐπιβιώσεων τοῦ οὐμανισμού στοὺς κύκλους τῶν Ἑλλήνων λογίων τῆς Δύσεως καὶ τῶν ιδεολογικῶν προσαρμογῶν τῆς παράδοσης αὐτῆς κατὰ τὴ μακρὰ καὶ ἐπίμαχη περίοδο τῆς Ἀντιμεταρρύθμισης. Ἀπὸ τοὺς δρόμους τοῦ οὐμανισμού καὶ τῆς Δυτικῆς παιδείας οἱ Ἕλληνες λόγιοι τῆς διασπορᾶς στὴν Ἰταλία, τὴν Κεντρικὴ καὶ Δυτικὴ Εὐρώπη ἔφταναν στὴν ἀνασύνδεση με τὴν ἑλληνικὴ ἀρχαιότητα. Ὑπὸ τὴ σαγήνη τῶν κλασικῶν γραμμάτων, ἰδίως ὑπὸ τὴν ἐπήρεια τῆς ἀκαταμάχητης γοητείας τοῦ κάλλους τῆς γλώσσας τῶν ἀρχαίων κειμένων, ποιητικῶν καὶ φιλοσοφικῶν, ἡ μέθεξη αὐτῆ ὀδηγοῦσε διαδοχικῆς γενεῆς λογίων τῆς διασπορᾶς στὸν ἐπαναπροσδιορισμὸ τῆς ταυτότητάς τους καὶ τῶν πνευματικῶν τους ἀξιῶν. Τὸ θεμελιῶδες συστατικὸ τῆς ἀναπροσαρμογῆς τῆς πνευματικῆς ταυτότητας ἦταν ἡ σχέση με τὸν ἀρχαῖο ἑλληνισμό καὶ ἡ ἐπίγνωση τοῦ μεγαλείου τῆς ἀρχαίας παιδείας, τὴν ὁποία, λόγω τῆς γλωσσικῆς συνάφειας καὶ τῆς γεωγραφικῆς τους προέλευσης ἀπὸ τὶς περιοχὲς ὅπου εἶχε ἀκμάσει ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς πολιτισμὸς, ἀντιλαμβάνονταν πλέον ὡς παρακαταθήκη στὴν ὁποία διέθεταν μία ιδιαίτερη ἀξίωση. Ἡ πρόσληψη τῆς ἀρχαιότητας ὡς εὐδιάκριτης δικῆς τους κληρονομιάς κατέστησε τοὺς Ἕλληνες λογίους τῆς Δύσεως καὶ ὄσους συμπατριῶτες τους συμμερίζονταν αὐτὴ τὴν ὑποκειμενικὴ πρόσδεση, τοὺς πρῶτους φορεῖς τῆς νεοελληνικῆς ταυτότητας. Αὐτὴ ἡ παράδοση ἐκφράζεται ἀρχικὰ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες λογίους τῆς Ἀναγέννησης καὶ τοὺς ἐπιγόνους τους¹¹. Τὴν

Ροδινοῦ βλ. G. Podskalsky, *Ἡ ἑλληνικὴ θεολογία ἐπὶ τουρκοκρατίας 1453-1821*, μετάφρ. πρωτοπρ. Γ. Δ. Μεταλληνός, Ἀθήνα 2005, σσ. 264-270. Βλ. ἐπίσης George Malony, S. J., *A History of Orthodox Theology since 1453*, Belmont, Massachusetts 1976, σ. 168 καὶ Π. Γρηγορίου, *Σχέσεις Καθολικῶν καὶ Ὀρθοδόξων*, Ἀθήνα 1958, σσ. 237-242.

11. Τὸ μεγάλο θέμα ἐγείρεται ἀπὸ τὸν D. J. Geanakoplos, *Greek Scholars in*

παράδοση διερμηνεύουν συγγραφείς όπως ο Νικόλαος Σοφριανός¹² και ο Αντώνιος Έπαρχος ιδίως με τὸ ἔργο του *Θρηῆνος εἰς τὴν Ἑλλάδος καταστροφὴν*¹³ καὶ ἐγγύτερα πρὸς τὸν Ροδινὸ, ὁ σύγχρονος καὶ γνωρί- μός του Λέων Ἀλλάτιος, με τὴν ποιητικὴ συλλογὴ *Ἑλλάς*¹⁴ καὶ μεταξὺ τῶν τελευταίων ἐκφραστῶν τῆς, ὁ Φραγκίσκος Σκοῦφος, ιδίως με τὸ ἔργο του *Τέχνη Ρητορικῆς καὶ τὶς ἐπιστολές του*¹⁵. Αὐτὴν τὴν ἰδεολο- γικὴ παράδοση μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὅτι ἐκφράζει καὶ τὸ *Περὶ ἠρώων* τοῦ Ροδινοῦ. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι ὁ ἀναπροσανατολισμὸς πρὸς τὴν ἀρχαία παιδεία ὡς πρωταρχικὴ πνευματικὴ ἀξία συνδυάζεται πολὺ συχνὰ με τὴ χρῆση τῆς δημώδους γλώσσας καὶ τὸ Ρωμαιοκαθολικὸ δόγμα. Ὁ συνδυασμὸς τῶν στοιχείων αὐτῶν καθιστᾷ τοὺς φορεῖς τῶν συγκεκριμένων ἰδεῶν ἐκφραστὲς μιᾶς νέας ταυτότητας, ποὺ τοὺς δια- κρίνει ἀπὸ ἐκείνην τοῦ γένους τῶν Ὀρθοδόξων Ρωμαίων. Βρισκόμαστε δηλαδὴ ἐν ὄψει ἀναζητήσεων, στοὺς κόσμους τῶν λογίων τῆς διασπο-

Venice, Cambridge, Mass. 1962. Μεταξὺ πῶ πρόσφατων συμβολῶν βλ. Αντώνης Πάρδος, «Οἱ ἄξιοι τῆς ἰδεολογίας τοῦ νέου ἑλληνισμοῦ στὴν ἄλλη Κωνσταντινού- πολη. Ἡ παρακαταθήκη τοῦ Βησσαρίωνα: Λάσκαρης καὶ Μουσουρός ἀνάμεσα στοὺς Ἑλλήνες τῆς Βενετίας», *Ἄσθη Χαρίτων*, ἐπιμ. Ν. Παναγιωτάκη, Βενετία 1998, σσ. 527-567 καὶ Μ. Lassithiotakis, «Le rôle du livre imprimé dans la formation et le développement de la littérature en grec vulgaire (XVIe-XVIIe siècles)», *Revue des mondes musulmans et de la Méditerranée*, τχ. 87-88 (1999), σσ. 187-208 με πολλὲς εὐστοχες ἐπισημάνσεις.

12. Βλ. Ν. Sophianos, *Grammaire du grec vulgaire et traduction en grec vulgaire du traité de Plutarque sur l'éducation des enfants*, ἐπιμ. E. Legrand, Ἀθήνα-Παρίσι 1874. Πῶ πρόσφατα βλ. Χάρης Ν. Μελετιάδης, *Ἀναγεννησιακὲς τάσεις στὴ νεοελληνικὴ λογοσύνη: Νικόλαος Σοφριανός*, Θεσσαλονίκη 2006, σσ. 188-205· βλ. καὶ G. Toliás, «Nikolaos Sophianos's Totius Graciae Descriptio: The Resources, Diffusion and Function of a Sixteenth-century Antiquarian Map of Greece, *Imago Mundi* 58 (2006), ἰδίως σσ. 166-170.

13. Βλ. Ἑλλη Γιωτοπούλου-Σισιλιάνου, *Ἀντώνιος Έπαρχος. Ένας Κερκυραῖος οὐμανιστὴς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνα*, Ἀθήνα 1978, σσ. 143-166, 178-183.

14. Βλ. V. Rotolo, *Il carne «Hellas» di Leone Allacci*, Παλέρμο 1966 καὶ Ζ. Ν. Τσιρ- πανλῆς, *Τὸ Ἑλληνικὸ Κολλέγιο*, σσ. 377-383, ὅπου ἐπισημαίνονται ἀναλυτικὰ τὰ desiderata τῆς ἔρευνας.

15. Ἀντὶ ἄλλων βλ. François Scouphos, *Ὁ Γραμματοφόρος (Le Courrier)*, κριτικὴ ἔκδοση-ἐπιμ. Μ. Ι. Μανούσκα-Μ. Λασηθιωτάκη, Ἀθήνα 1998, σσ. 60-83, 149-154. Ἡ συνάφεια τοῦ Σκοῦφου με τὸν Ροδινὸ διαφαίνεται καὶ στὸ γεγονός ὅτι ὑπῆρξαν ὁμογάλακτοι ἀπόφοιτοι τοῦ Ἑλληνικοῦ Κολλεγίου. Βλ. Ζ. Ν. Τσιρπανλῆς, *Τὸ Ἑλλη- νικὸ Κολλέγιο*, σσ. 608-610.

ρᾶς, πού κατατείνουν στή διάπλαση μίας εὐδιάκριτης νεοελληνικῆς ταυτότητας, ἢ ὁποία προσδιορίζεται ἀπὸ τὴν ἱστορία καὶ τὴ γλῶσσα ἀλλὰ ὄχι τὴ θρησκεία.

Μιὰ μερικότερη συνιστώσα ἐντὸς τῆς εὐρύτερης πνευματικῆς ἀναζήτησης πού συντελεῖται στοὺς κύκλους τῶν λογίων τῆς διασπορᾶς ὑπῆρξε ἐκεῖνη τῆς κυπριακῆς λογιουσίνης τῆς προσφυγιᾶς. Στοὺς κύκλους τῶν λογίων πού πῆραν τὸν δρόμο τῆς προσφυγιᾶς μετὰ τὴν τουρκικὴ εἰσβολὴ καὶ κατάληψη τῆς Κύπρου στὰ 1570-1571 συντηρήθηκε καὶ μεταλαμπαδεύτηκε ἡ συναίσθηση τῆς ταυτότητας πού εἶχε συνδεθεῖ μὲ τὴν κυπριακὴ Ἀναγέννηση καὶ εἶχε ἐνσωματώσει τὴν προχριστιανικὴ ἀρχαιότητα στοὺς παράγοντες προσδιορισμοῦ τῆς ταυτότητας τῆς νήσου. Αὐτὴ τὴν ταυτότητα διατύπωσε ὁ Φλώριος Βουστρώνιος ἀρχικὰ καὶ ἐξέφρασε στὰ ἔργα του ὁ Στέφανος Λουζινιανὸς καὶ με αὐτὴν, καὶ τὴ νοσταλγία τοῦ χαμένου παράδεισου πού ἐξέφραζε, ἔζησαν οἱ λόγοι στὴ διασπορά¹⁶. Αὐτὰ τὰ αἰσθήματα, ἐνταγμένα βεβαίως σὲ χριστιανικὸ περίγραμμα συναντοῦμε καὶ στὸ *Περὶ Ἡρώων* τοῦ Ροδινού.

II. ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΣΥΝΙΣΤΩΣΕΣ: ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΡΟΣΗΛΥΤΙΣΜΟΥ

Ὅπως συμβαίνει καὶ σὲ τόσες ἄλλες περιπτώσεις λογίων τοῦ γένους κατὰ τοὺς πρώιμους νέους χρόνους, ἔτσι καὶ ἡ γνωριμία μας μὲ τὸν Νεόφυτο Ροδινὸ κυριαρχεῖται ἀπὸ ἓνα παράδοξο. Ἡ πυκνότητα τοῦ ἔργου, τῆς συγγραφικῆς μαρτυρίας, δημιουργεῖ τὴν ἐντύπωση τῆς οἰκειότητος, καθιστᾷ, χάρις στὴν ἀμεσότητα τοῦ λόγου τὴν παρουσία τοῦ συγγραφέα ἐναργῆ καὶ κοντινὴ. Ὡστόσο, ὅταν στραφοῦμε στὰ στοιχεῖα τῆς βιογραφίας, τὶς πληροφορίες ἐκεῖνες πού σὰν ἀγκυροβόλια στερεώνουν στὸν χρόνο τὸ πέρασμα τῶν ἀνθρώπων, ὁ συγγραφέας γίνεται ξαφνικὰ ἀπόμακρος, ἢ παρουσία φευγαλέα, οἱ φωτοσκιάσεις ἐντονότερες λόγω τῆς ἀσάφειας, τῶν ἀναπάντητων ἐρωτημάτων, τῶν μεγάλων κενῶν πού ἐμποδίζουν τὴν ἀνάκτηση τῆς ἀλληλουχίας τῶν γεγονότων μέσα στὸ χρόνο.

Θὰ μπορούσαμε νὰ ἀνακαλέσουμε στὴ μνήμη μας τὶς περιπτώσεις τοῦ Ἰωσήπου Μοισιόδακα, τοῦ Χριστόδουλου Παμπλέχη καὶ τῶσαν

16. Π. Μ. Κιτρομηλίδης, *Κυπριακὴ Λογιουσίνη*, σσ. 43-46.

άλλων λογίων τῆς ἐποχῆς τοῦ Διαφωτισμοῦ. Τοὺς γνωρίζουμε ἀπὸ τὴ μαρτυρία τῶν κειμένων τους, ἀπὸ τὶς ἰσχυρές τους ἀπόψεις ποὺ προκάλεσαν τὶς ἔντονες ἀντιδράσεις τῶν συγχρόνων τους, ἀλλὰ μὲ δυσκολία μποροῦμε νὰ παρακολουθήσουμε τὰ ἴχνη τους στὸν ἱστορικὸ χρόνο μᾶς τόσο πρόσφατης ἐποχῆς ὅσο ὁ δέκατος ὕγδοος αἰώνας. Πλᾶι σ' αὐτοὺς τοὺς μεταγενέστερους λογίους μπορεῖ νὰ τοποθετηθεῖ καὶ ὁ Νεόφυτος Ροδινὸς ὁ Σιναΐτης ὁ Κύπριος. Φορέας καὶ αὐτὸς ἰσχυρῶν ἀπόψεων κάνει τὴ φωνή του εὐκρινὴ μέσα στὸ χρόνο, τὸν λόγο του χάρη στὸ εὐχυμο δημῶδες ὕφος ἐλκυστικὸ καὶ συχνὰ συναρπαστικὸ. Πραγματικὴ μέλισσα παιδείας, ὅπως τὸν χαρακτηρίζει ὁ Λέων Ἀλλάτιος¹⁷ μᾶς ὁμιλεῖ μὲ οἰκειότητα μὲ τὸ ἔργο του. Τί γνωρίζουμε ὁμως μὲ βεβαιότητα γι' αὐτὸν μετὰ τὶς τόσες μελέτες ποὺ τοῦ ἀφιερῶθηκαν καὶ τὶς ἐπαναλαμβανόμενες ἀναφορὲς στὸ ὄνομά του ποὺ συναντοῦμε σὲ ἔργα ἑλληνικῆς γραμματολογίας καὶ σὲ ἱστορίες τῆς θρησκευτικῆς παιδείας; Σ' αὐτὸ τὸ ἐπίπεδο θεώρησης οἱ βεβαιότητες ἀποδυναμώνονται, οἱ ἀμφιβολίες ἐνισχύονται, τὰ ἐρωτήματα ἐπανέρχονται στὸ προσκήνιο. Ἄς ἀπογράψουμε τὶς βεβαιότητες καὶ τὰ ἐρωτήματα γιὰ νὰ καταρτίσουμε ἕναν ἰσολογισμό.

Ὁ Νεόφυτος Ροδινὸς γεννήθηκε στὸ χωριὸ Ποταμιὸ στὶς νότιες κλιτύες τῆς ὀροσειφῆς τοῦ Τροόδους τῆς Κύπρου περὶ τὸ ἔτος 1576/1577¹⁸. Ἡ Ποταμιὸ¹⁹, μικρὸς οἰκισμὸς μετὰξὺ τῶν δύο σημαντικῶν οἰκιστικῶν καὶ οἰκονομικῶν κέντρων τῶν ὀρεινῶν τῆς Λεμεσοῦ, τοῦ Ὁμόδους καὶ τοῦ Κοιλανίου, δὲν παρουσιάζει ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά. Μνημονεύεται πάντως ὡς παλαιὸς μεσαιωνικὸς οἰκισμὸς ποὺ ἀνήκε στὰ βασιρικὰ κτήματα καὶ ἀπαντᾶται ἀνελλιπῶς σὲ πίνακες οἰκισμῶν κατὰ τὴ Βενετοκρατία²⁰. Ἡ οἰκοδόμησις τὸ 1551 ἐπιβλητικῶν ναοῦ τῆς Ἁγίας Μαρί-

17. Leon Allatius, *Apes urbanae, sive de viris illustribus qui anno MDCXXX per totum MDCXXXII Romae adsuerunt, ac typis alicuius evulgarunt*, Ρώμη 1633, σ. 148.

18. Τὸ ἔτος τῆς γέννησης τοῦ Ροδινοῦ δὲν μαρτυρεῖται στὶς πηγές. Οἱ παλαιότεροι βιογράφοι, Legrand, Λοῦζος Φιλίππου κ.ἄ. δὲν σημειώνουν ἔτος γεννήσεως. Ἡ τοποθέτησις τῆς γεννήσεώς του στὸ 1576/1577 ὀφείλεται στὸν βιογράφο του Aristide Brunello, ὁ.π. σημ. (3), σσ. 161-162.

19. Ἡ Ποταμιὸ δὲν πρέπει νὰ συγχέεται, ὅπως συχνὰ συμβαίνει στὶς βιογραφίες τοῦ Ροδινοῦ (π.χ. Σάβας, ὁ.π., σ. 266 καὶ Brunello, ὁ.π., σ. 151), μὲ τὸ χωριὸ Ποταμιά, 30 χιλιόμετρα νοτιοανατολικά τῆς Λευκωσίας, σημαντικὸ μεσαιωνικὸ οἰκισμὸ καὶ βασιρικὸ φέουδο.

20. Βλ. Gilles Grivaud, *Villages désertés à Chypre (Fin XIIe-fin XIXe siècle)* [Μελέται καὶ Ὑπομνήματα III], Λευκωσία 1998, σσ. 237 καὶ 448.

νας, τρίκλιτο με όκταγωνικό τροῦλο²¹, πού παραμένει τὸ σημαντικό-τερο κτίσμα τοῦ χωριοῦ μέχρι σήμερα, θὰ μπορούσε νὰ στοιχειοθετήσει τὴν ὑπόθεση κάποιας ἀκμῆς τοῦ οικισμού τὴν περίοδο ἐκείνη. Τὸ ἐνδιαφέρον στοιχείο σὲ σχέση με τὴν Ποταμιού εἶναι ἡ ἔνταξή της στὸ πλέγμα τῶν ὄρεινῶν χωριῶν πού συνδέονται με τὴν ἐμφάνιση τῆς κυπριακῆς λογιόσυνης τῆς Ὀθωμανικῆς περιόδου.

Ἀπὸ τὰ χωριά αὐτὰ πού ἀνήκουν στὸ ὄρεινὸ τμήμα τοῦ καζᾶ τῆς Αὐδήμου καὶ ἐντάσσονται ἀργότερα στὸ διοικητικὸ διαμέρισμα τοῦ Κοιλανίου ἐμφανίζονται κατὰ τοὺς τρεῖς αἰῶνες τῆς Ὀθωμανικῆς κατοχῆς τῆς νήσου σημαντικότεροι ἐκπρόσωποι τῶν γραμμάτων, οἱ ὁποῖοι ὑπηρέτησαν ποικιλοτρόπως τὴν παιδεία καὶ ἰσο facto καὶ τὴν Ἐκκλησία τῆς Κύπρου ἀλλὰ καὶ ἔδρασαν με ἀισθητὰ ἀποτελέσματα καὶ ἐκτὸς τῆς νήσου ἐμπλουτίζοντας τὴ μαρτυρία τῆς λογιόσυνης τῆς διασποράς.

Οἱ πλείστοι τῶν λογίων αὐτῶν προέρχονται ἀπὸ τὰ χωριά Κοιλάνι καὶ Ποταμιού καὶ σ' αὐτοὺς περιλαμβάνονται ἀφενὸς οἱ Λεόντιος Εὐστράτιος, Ἀντώνιος Δάρκες, ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γεράσιμος Γ' καὶ ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἀνθέμιος, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Παΐσιος καὶ ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κυπριανὸς ἀπὸ τὸ Κοιλάνι²² καὶ ἀφετέρου οἱ Σολομὸς καὶ Νεόφυτος Ροδινός, ὁ Λοῖζος Ροῦσος καὶ ὁ Μητροπολίτης Λιβύης Παρθένιος ἀπὸ τὴν Ποταμιού²³. Ἡ προέλευση λογίων καὶ ἀπὸ ἄλλα χωριά τῆς περιοχῆς, ὅπως καὶ ἀπὸ χωριά τῆς Μαραθάσας στὶς βόρειες κλιτύες τοῦ Τροόδου καὶ οἱ μαρτυρίες γιὰ τὴ λειτουργία σχολείων στὴν περιοχή, ἰδίως στὸ Ὅμοδος, στὴ Βάσα Κοιλανίου καὶ ἄλλοῦ²⁴, προσθέτουν πυκνότητα στὸ φαινόμενο, τὸ ὁποῖο θὰ μπορούσε

21. Rupert Gunis, *Historic Cyprus. A Guide to its Towns and Villages, Monasteries and Castles*, Λονδίνο 1947, σ. 401. Ἡ χρονολογία τοῦ ναοῦ εἶναι χαραγμένη (ΑΦΝΑ) στὸ ὑπέρθυρο τῆς νότιας θύρας.

22. Π. Μ. Κιτρομηλίδης, *Κυπριακὴ Λογιόσυνη*, σσ. 101, 113, 124, 131, 174, 218.

23. Αὐτόθι, σσ. 228, 232, 233. Στὸς λογίους τῆς Ποταμιούς ἀναφέρεται ρητὰ ὁ Ροδινός, *Περὶ Ἡρώων*, σσ. 147, 152, 154. Στὴν Ποταμιού, με 20 μόνιμους κατοίκους τὸν Ἰούλιο τοῦ 2004, σώζεται ἀκόμη τὸ ὄνομα Ροδινός καθὼς καὶ οἰκία τοῦ Παρθενίου Λιβύης, πού ἀναφέρεται στὸ κτηματολόγιο ὡς «φραχτὲς τοῦ Παρθενίου». Ἐπίσης στὴν περιφέρεια τοῦ χωριοῦ ὑπάρχει ἡ κατακόμβη τοῦ Ἁγίου Μνάσωνος, ὄχι Ἰάσωνος ὅπως ἀναφέρει ὁ Gunis, ὅπ.π., σ. 401. Ὁ Ν. Ροδινός, *Περὶ Ἡρώων*, σ. 142 ἀναφέρει ὅτι στὸ χωριό του «εἶναι ὁ βραχίονας τοῦ ἁγίου Μνάσωνος, Κυπρίου, παλαιοῦ μαθητοῦ τοῦ Χριστοῦ, ὡς διεβάζομεν εἰς τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων».

24. Λ. Φιλίππου, *Τὰ ἑλληνικὰ γράμματα*, τόμ. Α', σσ. 261-262, 265-273 καὶ

νά θεωρηθεί ότι παραπέμπει στις ανθρωπογεωγραφικές προϋποθέσεις τῆς ἱστορίας τῆς κυπριακῆς λογιουσύνης. Οἱ ανθρωπογεωγραφικὲς αὐτὲς προϋποθέσεις θὰ ἀξίζαν νὰ διερευνηθοῦν συστηματικὰ στὸ πλαίσιο μιᾶς κοινωνικῆς ἱστορίας τοῦ πνευματικοῦ βίου τῆς Κύπρου κατὰ τὴ Βενετοκρατία καὶ τὴν Ὀθωμανικὴ περίοδο.

Αὐθεντικὸς φορέας τῆς παράδοσης τῆς κυπριακῆς λογιουσύνης ποὺ προσδιορίζεται ἀπὸ τὶς ανθρωπογεωγραφικὲς συνιστώσες τοῦ ὀρεινοῦ ὄγκου τοῦ ὄρους Τρόδος ὑπῆρξε ὁ πατέρας τοῦ Νεοφύτου, Σολομὸς Ροδινὸς (1515-1585), στὸν ὁποῖο ἀποδίδεται ὁ *Θρήνος τῆς Κύπρου*, ἔμμετρο κείμενο στὸ ὁποῖο ἐξιστορεῖται ἡ ἄλωση τῆς νήσου²⁵. Ὡς μαρτυρία τῆς ἐπίγνωσης τοῦ ἴδιου τοῦ Νεοφύτου γιὰ τὶς καταβολὲς τῆς δικτῆς του πνευματικῆς αὐτοσυνειδησίας ἀξίζει νὰ παρατεθεῖ ἡ ἀναφορὰ στὸν πατέρα του τὴν ὁποία ἐπιτάσσει ὡς κατακλείδα στὴν ἀπαρίθμηση τῶν κυπρίων λογίων στὸ ἔργο του *Περὶ ἡρώων*²⁶:

Δὲν μοῦ φαίνεται νὰ κάμνω πρᾶγμα ψόγου ἀξίον, διότι δὲν τὸ κάμνω διὰ καύχησιν ἢ πατρικὴν ἀγάπην, ἀν σιμὰ εἰς ἐκείνους, ὅπου εἶπα παρ' ἐπάνω, συναριθμήσω καὶ τὸν μακαρίτην τὸν πατέρα μου Σολομὸν τὸν Ροδινὸν ἀπὸ τὴν Ποταμιούμ, μάλιστα γνωρίζω πὼς ἔκαμνα ἄδικον τῆς ὑποθέσεως, ὅπου ἐμεταχαρίσθηκα. Τοῦτος, ὄντας νέος, εἰς τὰ σπουδαστήρια τῆς Ἀμμοχώστου ἐγεύτηκεν ὀλίγον τίποτις τῶν γραμμάτων, γραμματικῆς καὶ ποιητικῶν καὶ ἰταλιανικῆς γλώσσης, ἀπέκει γυρίζοντας εἰς τὸν τόπον του, ἐσυνέβησαν οἱ πολέμοι ἐναντίον τῆς πατρίδος. Τότε αὐτός, ὡς νέος φιλομαθῆς καὶ ὀξύνους, ὅπου ἦτον, ἔβαλεν εἰς τὸν νοῦν του νὰ κάμῃ πρᾶγμα, διὰ τὸ ὁποῖον ἢ σπουδῆ καὶ ἢ ἐπιστήμη του ἦτον πολλὰ ὀλίγη. Μὲ τοῦτον παύωντας ἢ σπουδάζωντας, ἐβάρθηκε καὶ ἔγραψεν εἰς τὸν τρόπον Ἱστορίας ὅσα λόγου καὶ μνήμης ἀξία ἐσυνέβησαν εἰς ἐκεῖνο τὸ νησί, ἀφόντις ἐφάνηκεν τοῦ ἀντιδίκου ἢ ἀρμάδα εἰς ἐκεῖνην τὴν θάλασσαν, ἦγουν πὼς ἐβγήκαν ἔξω εἰς τὴν γῆν, τὴν μάχην, τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς Λευκωσίας, τὴν παράδοσιν τῆς Ἀμμοχώστου

²⁵ Γερώνυμος Περισιτιάνης, *Ἱστορία τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων ἐν Κύπρῳ (1571-1878)*, Λευκωσία 1930, σσ. 265-272, 277-279, 283-286.

²⁵ Βλ. Π. Μ. Κιτρομηλίδης, *Κυπριακὴ Λογιουσύνη*, σσ. 232-233. Τὸν *Θρήνο* τῆς Κύπρου πρῶτος ἀπέδωσε στὸν Σολομὸ Ροδινὸ ὁ Σίμος Μενάρδος, *Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος Ζ'* (1910), 65-68. Ἐκδοσι τοῦ κειμένου παρουσιάζει ὁ Θ. Παπαδόπουλος, *Κυπριακαὶ Σπουδαὶ ΜΔ'* (1980), σσ. 1-78.

²⁶ *Περὶ Ἠρώων*, σσ. 154-156.

και καθεξῆς εἶτι δυστυχία ἤθελε συνέβη τοῦ νησιῦ ἐκεῖνου, τοὔτεστι σεισμούς, πολυχρονίους ἀβροχίας, ἀκρίδες, πείναν, θανατικά καὶ ἄλλα· καὶ ἀκόμη μέσα εἰς ὅλα γράφει καὶ ἐξηγᾶται μετὰ τῆς μουσικῆς, ὄχι χωρὶς τὸν πρεπάμενον θῆνον, τὴν πολὺκλαυστον πούλησιν τῶν περιφῆμων μοναστηριῶν, ὁποῦ τότε εὐρίσκονταν εἰς ἐκεῖνο τὸ νησί. Ἐπιδεξίνετον ἀκόμη, ἀμὴ αὐτοδίδακτος, εἰς ζωγραφικὴν καὶ τὰ ὅσα ἔγραφεν τὰ εἰδειχεν, ὅσον τοῦ ἤτο δυνατόν, καὶ μετὰ τὴν ζωγραφίαν. Αὐτὴν τὴν Ἱστορίαν τὴν ἐσύνθεσεν εἰς ἀπλὴν γλῶσσαν, ποτὲ εἰς στίχους πολιτικούς, ποτὲ εἰς πεζὸν μιλῆμα. Ἔσυρεν αὐτὸν τὸν κόπον ἕως δεκαπέντε χρόνους ὕστερα ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν. Ἀπέθανεν ἐβδομίοντα χρόνων ἄνθρωπος.

Ἄν οἱ μαρτυρίες γιὰ τὴν καταγωγὴ τοῦ Ροδινοῦ εἶναι συγκεκριμένες καὶ διαφωτιστικές, ἐκεῖνες ποὺ ἀναφέρονται στὶς σπουδὲς καὶ τὶς ἐκτὸς Κύπρου μετακινήσεις του παρουσιάζουν ἀρκετὲς ἀσάφειες, ποὺ μόνο σὲ περιορισμένη κλίμακα μπόρεσε ὡς τώρα νὰ διευκρινίσει ἡ ἔρευνα. Ὁ ἴδιος ἀναφέρει ὅτι ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Λεοντίου Εὐστρατίου γιὰ τὸν ὁποῖο σημειώνει: *σοφὸς ἄνθρωπος, διδακτὴς καλοπιχέρος, διδάσκαλός μου*²⁷. Ποῦ ὁμως διδάχθηκε ὁ Νεόφυτος ἀπὸ τὸν Λεόντιο; Στὴ σχολὴ τοῦ Λεοντίου στὴ Λευκωσία, στὴ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Πίπη, ἢ κάπου ἄλλου; Ἡ ἀσάφεια τῶν πληροφοριῶν καθιστᾷ δύσκολο τὸν χρονολογικὸ ἐντοπισμὸ τῆς μαθητείας τοῦ νεοφυτοῦ κοντὰ στὸν Λεόντιο Εὐστράτιο, ὅπως ἔχει πρόσφατα ἐπισημάνει, βάσει συγκριτικοῦ χρονολογικοῦ πίνακα τῶν μετακινήσεων τῶν δύο λογίων, ὁ Ζαχαρίας Τσιρπανλῆς²⁸. Ὡστόσο, ἡ μαρτυρία τοῦ Ροδινοῦ εἶναι ρητὴ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ παραθεωρηθεῖ. Θὰ μπορούσε συνεπῶς νὰ προταθεῖ ἡ ὑπόθεση ὅτι ὁ Ροδινὸς μαθήτευσε κοντὰ στὸν Λεόντιο κατὰ τὴν τελευταία δεκαετία τοῦ δεκάτου ἑκτοῦ αἰῶνα στὴ Λευκωσία, πρὶν τὴν ὀριστικὴ ἀναχώρησή του ἀπὸ τὴν Κύπρο, μετὰ ἀρχικὸ προορισμὸ τὴν Κρήτη, καὶ πάντως πρὶν τὸ 1599, ἔτος κατὰ τὸ ὁποῖο μαρτυρεῖται στὸν Χάνδακα.

Ὁ πρῶτος σημαντικὸς σταθμὸς στὶς ἐξῆς καὶ ἀκατάπαυστες μετακινήσεις τοῦ Ροδινοῦ μετὰ τὴν ἀναχώρησή του ἀπὸ τὴν Κύπρο ὑπῆρξε ὁ Χάνδακας τῆς Κρήτης. Τὸ πιθανότερο κίνητρο τῆς μετακίνησης αὐτῆς ἦταν ἡ ἀναζήτησις περαιτέρω μορφωτικῶν διεξόδων, ποὺ ἡ

27. Αὐτόθι, σσ. 146-147.

28. Ζ. Ν. Τσιρπανλῆς, Ὁ κυπριακὸς ἐλληνισμὸς τῆς διασπορᾶς, σ. 154, σημ. (5).

Κύπρος πλέον υπό Όθωμανική κατοχή δὲν μπορούσε νὰ προσφέρει. Στὴν βενετοκρατούμενη Κρήτη ἀντίθετα ἄχμαζε ἡ Ἀναγέννηση ποὺ εἶχε διακοπεῖ στὴ γενέτειρά του βίαια ἀπὸ τὴν κατάκτηση.

Τὸ περιεχόμενο τῶν σπουδῶν του στὸν Χάνδακα παραμένει ἀσαφές. Εἶναι εὐλόγο νὰ ὑποθέσουμε ὅτι παρακολούθησε μαθήματα στὴ σχολὴ τῆς Μονῆς τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, μετοχίου τῆς Μονῆς Σινᾶ. Ἐδῶ συντελέστηκε καὶ τὸ μεγάλο βῆμα τοῦ ἀσπασμοῦ τοῦ μοναχικοῦ βίου, ποὺ καθόρισε καὶ τὸ ὄνομα μὲ τὸ ὁποῖο ὁ νεαρὸς Κύπριος «σπουδαῖος» θὰ παρέμενε γνωστὸς στὴν ἱστορία τῆς λογιόσύνης: μὲ τὴ μοναχικὴ κουρὰ στὴ Μονὴ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης ἔλαβε τὸ ὄνομα Νεόφυτος, σὲ ἀντικατάσταση τοῦ κατὰ κόσμον βαπτιστικοῦ του ὀνόματος, τὸ ὁποῖο, ἄς σημειωθεῖ, ἀγνοοῦμε. Ἐπίσης προσάρτησε στὸ ὄνομά του τὴν προσωνομῖα Συναίτης, ποὺ μαζί μὲ τὸ τοπωνυμικὸ Κύπριος καὶ παρὰ τὴ μεταγενέστερη μεταστροφή του στὸν ρωμαιοκαθολικισμό διατήρησε σταθερὰ ὡς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του. Δὲν εἶναι γνωστὸ ἂν μαζί μὲ τὴ μοναχικὴ κουρὰ δέχθηκε καὶ τὸν πρῶτο βαθμὸ τῆς ἱεροσύνης. Ἡ χειροτονία του σὲ διάκονο φαίνεται νὰ συντελέστηκε μᾶλλον ἀργότερα.

Στὸν Χάνδακα γνωρίστηκε μὲ τὸν λόγιο κληρικὸ Ἰωάννη Μορεζῆνο. Ἡ γνωριμία αὐτὴ ἔμελλε νὰ ἀποβεῖ καθοριστικὴ γιὰ τὴν περαιτέρω πορεία τοῦ νεαροῦ μοναχοῦ Νεοφύτου Συναίτη. Ὁ Μορεζῆνος τὸ 1599 φαίνεται νὰ τὸν συνέστησε στὸν ἐπίσκοπο Κυθήρων Μάξιμο Μαργούνιο ὁ ὁποῖος διήγνησε τὰ τελευταῖα του χρόνια στὴ Βενετία καὶ εἶχε ἀνάγκη τῶν ὑπηρεσιῶν κάποιου ὑποτακτικοῦ²⁹. Γιὰ νὰ βρεῖ τὸν βοηθὸ αὐτὸν ὁ Μάξιμος Μαργούνιος ἀπευθύνθηκε στὸν Μορεζῆνο, ὁ ὁποῖος πρότεινε τὸν Ροδινό, προφανῶς γνωρίζοντας τὴ ζωηρὴ ἔφεσή του γιὰ τὴ μόρφωση. Σὲ ἀντάλλαγμα πρὸς τὶς ὑπηρεσίες του, ιδίως τὴν ἀντιγραφή κειμένων, ὁ Ροδινὸς θὰ ἀπολάμβανε τὴ διδασκαλία τοῦ Μαργουνίου, ὁ ὁποῖος ἔτσι γίνεται ὁ δεῦτερος δάσκαλός του. Κοντὰ του ἔμεινε ὁ Νεόφυτος δύο χρόνια, ὡς τὸν θάνατο τοῦ Μαργουνίου τὸ 1602. Ἐπιμελήθηκε τὴν ἐκδοση τοῦ τελευταίου βιβλίου τοῦ Μαργουνίου *Brevis tractatus de conciliis* στὸ τυπογραφεῖο τοῦ Antonio Pinelli τὸν Ἰούνιο τοῦ 1602.

29. Βλ. Ἐλένη Δ. Κακουλίδη, «Ὁ Ἰωάννης Μορεζῆνος καὶ τὸ ἔργο του», *Κρητικὰ Χρονικὰ ΚΒ* (1970), σ. 29.

Στὸν κολοφώνα τοῦ βιβλίου ἀναγράφεται³⁰:

Τὸ παρὸν βιβλίδιον τετύπεται Ἐνετίῃσιν
 Παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Πινέλλῳ Ἐπιμελεία καὶ
 Διορθώσει Νεοφύτου Μοναχοῦ Ροδινοῦ τοῦ
 Κυπρίου. Μαθητοῦ τοῦ Θεοφιλεστάτου καὶ
 Σοφωτάτου Ἐπισκόπου Κυθῆρων
 Κυρίου Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου.
 αχβ'. Ἰουνίῳ θ'.

Ὁ Μαργούνιος πρέπει νὰ ἔμεινε εὐχαριστημένος ἀπὸ τὶς ὑπηρεσίες τοῦ Ροδινοῦ, τὸν ὁποῖο θυμᾶται στὴ διαθήκη του, ποὺ συντάσσει τὴν 1η Ἰουλίου 1602³¹.

Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Μαργουνίου καὶ γιὰ τὰ ἐπόμενα πέντε χρόνια ὡς τὸ 1607 τὰ ἔχνη τοῦ Ροδινοῦ χάνονται. Σὲ ἐπιστολὴ του τῆς 12 Ἰουλίου 1607 πρὸς τὸν ἡγούμενο τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τῆς Πάτμου, Νικηφόρο Χαρτοφύλακα, ὁμιλεῖ γιὰ τὶς περιπέτειες, τὶς ταλαιπωρίες καὶ τοὺς κινδύνους στὴ θάλασσα ποὺ ὑπέστη τὰ ἀμέσως προηγούμενα χρόνια³². Ἡ οἰκειότητα ποὺ χαρακτηρίζει τὸ ὕφος τῆς ἐπιστολῆς καὶ ἡ δῆλωση ὅτι εἰσῆλθε στὸ Κολλέγιο τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τῆς Ρώμης ὕστερα ἀπὸ «νουθεσία» τοῦ ἡγουμένου Νικηφόρου³³ θὰ μπορούσαν νὰ στηρίξουν τὴν ὑπόθεση ὅτι κατὰ τὴν περίοδο 1602-1607 ὁ Κύπριος Συναίτης μετὰ τὴν ὑπηρεσία του στὴ μεγάλη μητρόπολη τῆς Βενετίας ἐπιχείρησε νὰ ἐπανέλθει στοὺς κόλπους τοῦ μοναχισμοῦ προσφεύγοντας στὴ Μονὴ τῆς Πάτμου.

Ὅπως δὴποτε πάντως τὸ 1607 ὁ Νεόφυτος εἶναι πλέον τρόφιμος τοῦ Ἑλληνικοῦ Κολλεγίου τῆς Ρώμης. Στὸ Κολλέγιο φοίτησε ὡς τὸ 1610. Σπούδασε ἀρχαῖα ἑλληνικά, λατινικά, λογικὴ³⁴. Ἰδιαίτερα φαίνεται νὰ τὸν ἐντυπωσίασαν τὰ μαθήματα τῆς ρητορικῆς τοῦ κυπριακῆς κατα-

30. Legrand, *Bibliographie Hellénique* [=BH] XVIIIe siècle, τόμ. I, Παρίσι 1894, σ. 13.

31. Legrand, *B.H. XV-XVIe siècle*, τόμ. II, Παρίσι 1885, σσ. 391-393, ἰδίως σ. 393.

32. Legrand, *B.H. XVIIe siècle*, τόμ. III, σ. 290. Ἡ ἐπιστολὴ δημοσιεύθηκε ἀρχικὰ ἀπὸ τὸν Ἀθανάσιο Παπαδόπουλο-Κεραμέα, Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος [= ΕΦΣΚ] ΙΖ' (1882-1883), σ. 79.

33. Αὐτόθι: «οὐδὲν προτιμᾶν τῆς παιδείας, ἀλλὰ πάντων κατατολμᾶν, τῆς εἰς Ἰταλίαν φεροῦσης ἡψάμην ὄλη ψυχῇ καὶ τοῦ ἐν Ῥώμῃ καθ' ἡμᾶς, ἱεροῦ φροντιστηρίου ἐγκρατῆς (ὡς καὶ αὐτὸς με ἐνουθέτεις) ἐγενόμην».

34. Γιὰ τὶς σπουδὲς τοῦ Ροδινοῦ στὸ Ἑλληνικὸ Κολλέγιο βλ. Ζ. Ν. Τσιρπανλῆς, *Τὸ Ἑλληνικὸ Κολλέγιο τῆς Ρώμης καὶ οἱ μαθητὲς του 1576-1700*, σσ. 400-401.

γωγής καθηγητῆ τοῦ Κολλεγίου Ἰάσωνος Σωζόμενου, τὸν ὁποῖο μνημο-
νεύει μεταξύ τῶν δασκάλων του: *Φιλόσοφος καὶ διδάσκαλος εἰς τὴν
θεολογίαν, ρήτορας ἄριστος [...] διδάσκαλός μου εἰς τὴν ρητορικὴν*³⁵.
Τὸ σχετικὸ μὲ τις σπουδὲς τοῦ Ροδινοῦ σημείωμα τοῦ Χρονικοῦ
(*Cronica*) τοῦ Κολλεγίου ἔχει ἐκδοθεῖ ἀπὸ τὸν Αἰμίλιο Legrand³⁶.

Ὁ ἀσίγαστος πόθος τῆς παιδείας λειτούργησε ὡς κίνητρο μιᾶς
ἀκόμη μακρινῆς ἀποδημίας τοῦ Ροδινοῦ. Μετὰ τὴν ἀποφοίτησή του
ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ Κολλέγιο, ἔχοντας ἤδη μεταστραφῆ στὸν Ρωμαιοκα-
θολικισμό, ὁ Ροδινὸς συνέχισε φιλοσοφικὲς καὶ θεολογικὲς σπουδὲς στὸ
μεγαλύτερο κέντρο τῆς καθολικῆς παιδείας τῆς ἐποχῆς, τὸ Πανεπιστή-
μιο τῆς Σαλαμάνκα στὴν Ἰσπανία ἀπὸ τὸ 1610 ὡς τὸ 1616. Στὴ Σαλα-
μάνκα ἐπίσης δίδαξε ἀρχαῖα ἑλληνικά. Στις σπουδὲς καὶ τις ἔρευνές
του στὴν Σαλαμάνκα ἀναφέρεται ρητὰ ὁ ἴδιος³⁷.

Μετὰ τις σπουδὲς, ἀπὸ τὸ 1616 καὶ ἐξῆς, ἀρχίζει ἡ ἀκαταπόνητη καὶ
ἀδιάκοπη προσηλυτιστικὴ δράση τοῦ Ροδινοῦ³⁸. Στὰ 1616 μὲ 1620 δρᾷ
στὴν Πολωνία ὅπου καὶ χειροτονήθηκε πρεσβύτερος ἀπὸ κάποιον
ρουθῆνο οὐνίτη ἀρχιερέα. Στὰ 1620-1622 περιηγήθηκε διάφορα μέρη
τῆς Ἑλλάδας. Ἀκολούθησε δράση μεταξύ τῆς ἑλληνο-ἀλβανικῆς κοινό-
τητας στὴ Σικελία ὅπου ἱδρυσε σχολεῖο στὸ Mezzojuso τὸ 1625. Ἀπὸ τὸν
Ἰανουάριο τοῦ 1628 ἐμφανίζεται ὡς ἱεραπόστολος στὴ Χιμάρα τῆς
Ἠπείρου. Τέλος τοῦ 1629 ἐπέστρεψε στὴ Ρώμη καὶ ἐν συνεχείᾳ δίδαξε
στὸ Barile τῆς Ἀπουλίας ὡς τὸ 1633. Τὴν ἐπόμενη δεκαπενταετία δίδα-
ξε κατ' ἐπανάληψη στὴν Ἠπειρο: ἡ παρουσία του ἐκεῖ μαρτυρεῖται
στὰ 1633-1636, 1636-1639, 1640-1643 καὶ τέλος τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1648.
Ἰδρυσε σχολεῖα στὴ Χιμάρα καὶ στὸ Βοῦνος, δίδαξε στὰ Ἰωάννινα καὶ
στὴ Νίβιτσα³⁹. Προσεῖλκυσε μαθητὲς ἀλλὰ καὶ προκάλεσε ἐχθρότητες

35. *Περὶ Ἡρώων*, σ. 150. Βλ. Τσιρπανλῆς, ὅπ.π., σσ. 335-336.

36. Legrand, *B.H. XVIIe siècle*, τόμ. III, σ. 291.

37. *Περὶ Ἡρώων*, σσ. 119-120. Ἀπὸ τῆ Σαλαμάνκα ἀλληλογραφεῖ μὲ τὸν Κων-
σταντῖνο Σμυρναῖο τὸ 1612. Βλ. Κωνσταντίνου Οἰκονόμου, *Τὰ σωζόμενα φιλολογικὰ
συγγράμματα*, ἐπιμ. Σ. Οἰκονόμου, Ἀθήνα 1871, τόμ. Α', σσ. 432-434.

38. Ἡ πρωμότερη συνολικὴ ἐπισκόπηση ὀφείλεται στὸν Pompilio Rodotà,
Dell'origine, progresso, e stato presente del rito greco in Italia, τόμ. III, Ρώμη 1763, σσ.
184-187. Ἀναπαράγεται ἀπὸ τὸν Legrand, ὅπ.π., σσ. 291-294, μὲ ἐπιφυλάξεις ἰδίως
ὡς πρὸς τὴν χρονολογικὴ βασιμότητα τῶν ὄσων λέγονται γιὰ τις μετακινήσεις τοῦ
Ροδινοῦ.

39. Ἡ προσηλυτιστικὴ δράση τοῦ Ροδινοῦ, λόγω τῆς πληθώρας τῶν μαρτυριῶν

και αντιδράσεις με την προσηλυτιστική του δραστηριότητα. Οί ενέργειές του προκάλεσαν την καταγγελία του από τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλο Λούκαρη⁴⁰.

Στά ενδιαμέσα της δράσης του στην Ήπειρο ανέπτυξε εκπαιδευτική δράση στην Ιταλία: στη Νάπολη στα 1630, 1643, 1645-1646, 1655 δίδαξε έλληνικά στο πανεπιστήμιο και επίσης υπηρέτησε ως εφημέριος στην έλληνορθόδοξη εκκλησία⁴¹. Επίσης ή παρουσία του μαρτυρείται στο Otranto, στο Lecce, στις βενετοκρατούμενες Κέρκυρα και Ζάκυνθο. Τέλος επανήλθε στη Ρώμη από το 1656 ως τον θάνατό του το 1659⁴². Αυτή υπήρξε ή όντως πολύπλαχτη διαδρομή του βίου του Νεοφύτου Ροδινού.

Η δράση του όμως δέν περιορίστηκε στη διδασκαλία, τó κήρυγμα και τόν προσηλυτισμό. Από τó 1628, έτος της εκδοσης του πρώτου του βιβλίου, φαίνεται να επιδίδεται συστηματικά και στη συγγραφή. Παρά τή φρενίτιδα τών μετακινήσεων και τής ένεργου δραστηριότητας υπέρ του έργου τής Propaganda Fidei, από τή μελέτη τής ζωής και τών κειμένων του δημιουργείται ή ισχυρή εντύπωση ότι τó βαθύτερο ενδιαφέρον του ήταν ό γραπτός λόγος, ή διατύπωση τών πεποιθήσεων και τής πίστης του με τή συγγραφή. Στόν τομέα αυτό άλλωστε έγγράφονται τά μονιμότερα έπιτεύγματά του και εκφράστηκε με έπιβλητικό τρόπο ή πνευματική του προσωπικότητα. Μεταξύ του 1628 και του 1659 εξέδωσε όκτώ βιβλία⁴³. Μερικά από αυτά γνώρισαν περισσότερες από μία

από τó αρχείο τής Propaganda Fidei είναι τó καλύτερα μελετημένο μέρος τής βιογραφίας του. Βλ. τή μελέτη του Brunello, όπ.π., σημ. 3, ό όποιος αξιοποιεί και τις παλαιότερες σχετικές μελέτες του Κυρίλλου Korolevskij, «La missione greco-cattolica della Cimara nell'Epìro nei secoli XVI-XVII», *Bessarione*, τχ. 117-118, (1911), σσ. 440-483. Πιό πρόσφατα με σημαντικές έπακριβώσεις και νέες πληροφορίες, Ζ. Ν. Τσιρπανλής, «Ο Νεόφυτος Ροδινός στην Ήπειρο», *Δωδώνη Α'* (1972), σσ. 315-331.

40. Τσιρπανλής, *Ο κυπριακός έλληνισμός τής διασποράς*, σ. 160 και σημ. (2).

41. Αυτόθι, σ. 161.

42. Η σχετική πρόταση του Brunello, όπ.π., σημ. 3, σσ. 160 και σημ. (73) και 171 σε σχέση με τελική έπιστροφή και θάνατο του Ροδινού στην Κύπρο, στη Μονή του Κύκκου, δέν εμφανίζεται πειστική και θα έπρεπε νομίζω να εγκαταλειφθεί ή να αντιμετωπισθεί με άκρα έπιφυλακτικότητα μέχρι να καταστεί δυνατόν να σταθμιστούν εκ νέου τά τεκμήρια που επικαλείται ή να έντοπιστεί ρητή σχετική μαρτυρία, που να ύποστηρίζει τήν ύπόθεση.

43. Βλ. αναγραφή τών εκδόσεων, Π. Μ. Κιτρομηλίδης, *Κυπριακή Λογιοσύνη*, σ. 230. Για τις μεταφράσεις του Ροδινού βλ. Αλεξάνδρα Σφοίνη, *Ξένοι συγγραφείς μεταφρασμένοι έλληνικά 15ος-17ος αιώνας*, Αθήνα 2003, σσ. 73-78, 103, 128, 138.

ἐκδόσεις, κατὰ κανόνα ἀπὸ τὸ τυπογραφεῖο τῆς Propaganda Fidei. Ἡ συγγραφικὴ του παραγωγὴ δὲν περιορίζεται στὰ ὀκτώ δημοσιευμένα του βιβλία. Σημαντικὸ εἶναι καὶ τὸ ἀνέκδοτο corpus τῶν ἔργων του, κυρίως παραφράσεις καὶ διασκευὲς θρησκευτικῶν κειμένων, ποὺ παραδίδονται σὲ χειρόγραφα, τὰ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν σὲ βιβλιοθήκες τῆς Ρώμης, ἰδίως τὴν Ἀποστολικὴ Βιβλιοθήκη, ἀλλὰ καὶ ἄλλοῦ⁴⁴. Ὁ νεοελληνιστὴς Mario Vitti, ἔγκυρος γνώστης τῶν πραγμάτων, διορθώνοντας καὶ συμπληρώνοντας τὸν βιογράφο τοῦ Ροδινοῦ Ἄριστειδῆ Brunello, ἀπαριθμεῖ ἔννεα ἀνέκδοτα ἔργα τοῦ Ροδινοῦ⁴⁵. Ὁ Vitti ἐπιπλέον ἐπισημαίνει τὸ σοβαρὸ αἷτημα τῆς ἔρευνας ποὺ παραμένει ἀκόμη ἐκκρεμές, τὸν καταρτισμὸ τοῦ corpus τῆς ἐπιστολογραφίας τοῦ Ροδινοῦ, τοῦ ὁποῦ ἐπιστολὲς βρίσκονται διάσπαρτες σὲ πολλὲς βιβλιοθήκες, πέραν ἐκείνων ποὺ ἐπισημάνθηκαν καὶ δημοσιεύθηκαν κατὰ καιροὺς ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου καὶ τοῦ Ἀθανασίου Παπαδοπούλου-Κεραμέως καὶ ἐξῆς⁴⁶.

III. ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Μεταξὺ τῶν ἀνεκδότων ἔργων τοῦ Νεοφύτου Ροδινοῦ περιλαμβάνεται σὲ κώδικα τῆς Βατικανῆς Βιβλιοθήκης τὸ κείμενο *Βίος ἡ μαρτύριον τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰγνατίου, ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, γραμμένος ἑλληνικὰ ἀπὸ Νικήτα Δαβιδ τὸν Παφλαγόνα καὶ γυρισμένος εἰς τὴν ἀπλὴν γλῶσσαν ὑπὸ Νεοφύτου Ροδινοῦ, τοῦ Κυπρίου*. Κίνητρο τοῦ Ροδινοῦ γιὰ νὰ ἐπιχειρήσει τὴν παράφραση αὐτὴ ἦταν προφανῶς

44. Brunello, «Rodino scrittore», *Bollettino della Badia Greca di Grottaferrata V* (1951), σσ. 201-219.

45. Mario Vitti, ὅπ.π., σμμ. 8.

46. Ἐπιστολὲς τοῦ Ροδινοῦ πρὸς τὸν Γεώργιο Κορέσσιο, τὸν Φραγκίσκο Κόκκο καὶ τὸν Νικηφόρο Χαρτοφύλακα ἐξέδωσε ὁ Α. Παπαδόπουλος Κεραμεὺς στὸ περιοδικὸ τοῦ ΕΦΣΚ, τόμ. ΙΖ' (1882-1883), σσ. 79-80. Ἄλλη ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Κωνσταντῖνο Σμυρναῖο δημοσίευσε ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος. Βλ. ἀνωτέρω σμμ. 37. Συνοπτικὴ ἀντιγραφή τῶν παλαιότερα ἐκδεδομένων ἐπιστολῶν τοῦ Ροδινοῦ βλ. Legrand, *B.H. XVIIe siècle*, III, σ. 301. Δύο ἐπιστολὲς τοῦ Ροδινοῦ πρὸς τὸν Λέοντα Ἀλλάτιο δημοσιεύει ὁ Legrand, αὐτόθι, σσ. 295-298. Πέντε ἐπιστολὲς τοῦ Ροδινοῦ δημοσιεύει ἐπίσης ὁ Korolevskij, *Bessarione* 117 (1913), σσ. 170-177. Τρεῖς ἐπιστολὲς ἀπὸ τὴν Ἡπειρο τῶν ἐτῶν 1633-1634 δημοσιεύει ὁ Ζ. Ν. Τσαπανλῆς, ὅπ.π., σμμ. 39.

τὸ ἴδιο ποὺ ὑπαγόρευσε καὶ πολλὰ ἄλλα του ἔργα: ὁ ἀγώνας κατὰ τῶν Ὀρθοδόξων «σχισματικῶν». Ἐδῶ ἡ στόχευσή του γίνεται εὐθέως κατὰ τῆς ἐμβληματικότερης μορφῆς στὴ διαμάχη τῶν Ἐκκλησιῶν, τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Φωτίου, τοῦ ἁγίου Φωτίου τοῦ Μεγάλου γιὰ τοὺς Ὀρθοδόξους, τοῦ ὑποκινητῆ τοῦ πρώτου σχίσματος γιὰ τοὺς Ρωμαιοκαθολικούς. Ὁ Ροδινὸς ἐπιλέγει νὰ παρουσιάσει τὸν βίον καὶ τὰ παθήματα τοῦ ἀντιπάλου τοῦ Φωτίου στὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Πατριάρχου Ἰγνατίου Α΄ (847-858, 867-877), ὁ ὁποῖος στὴν ἀντιπαράθεσή του μὲ τὸν Φώτιο, ὅπως ἐκθέτει ἡ ἀφήγησις, ὑπέστη πολλὰ δεινὰ καὶ ταλαιπωρίες. Ἔτσι καταγγέλλεται τὸ «ποιὸν» τοῦ Φωτίου ἐνώπιον τῶν πιστῶν καὶ ἐμμέσως –πλὴν σαφῶς– μὲ τὴ στάση του καὶ τὴ συμπεριφορὰ του συνδέονται οἱ ἀπαρχές τοῦ σχίσματος τῶν ἐκκλησιῶν, μὲ τίς εὐθύνες φυσικὰ νὰ βαρύνουν τὴν πλευρὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ στάση τοῦ Ροδινοῦ ἀπέναντι στὸν Φώτιο ἦταν γνωστὴ στοὺς συγχρόνους του, πιθανότατα ἀπὸ τὸ περιεχόμενο τῶν κηρυγμάτων του κατὰ τίς περιοδεῖες του στὸν ἑλληνικὸ χῶρο. Σῶζεται μάλιστα καὶ ρητὴ μαρτυρία τῶν ἀντιδράσεων ποὺ προκάλεσε μὲ τὰ λεγόμενά του στὶς ὁμιλίες του στὴν Ἠπειρο σὲ ἀντιρρητικὸ κείμενο κατὰ τῶν ἀπόψεών του ποὺ συνέταξε ὁ Ἠπειρώτης κληρικὸς Νικηφόρος Πριλιγγεύς. Τὸ κείμενο παραδόθηκε σὲ χειρόγραφο στὴ βιβλιοθήκη τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς Σμύρνης καὶ ἐκδόθηκε ἀπὸ τὸν Ἀθανάσιο Παπαδόπουλο Κεραμέα ὑπὸ τὸν τίτλο «Λόγος κατὰ τοῦ λατινόφρονος Νεοφύτου Ροδινοῦ»⁴⁷. Σὲ ὅ,τι ἀφορᾶ τὸν ἱερὸ Φώτιο ὁ Νικηφόρος Πριλιγγεύς λέγει τὰ ἑξῆς ἀναιρώντας τίς ἀπόψεις τοῦ Ροδινοῦ:

[...] οὔτε μὲν γὰρ ὡς ἀρετὴν ἀσκοῦντας ἐθαύμαζες τοὺς περὶ τὸν Πάπαν, οὔτε ὡς ἀσκήσει χρωμένους καὶ βίῳ ἀγγελικῷ, ἀλλὰ μόνον ὡς σοφίᾳ κεκοσμημένους. Τοιοῦτος δὲ καὶ ὁ ἱερός Φώτιος, ὃς ὑπὲρ ἐκείνους μὲν πάντας σοφία ἐκεκόσμητο, ἀρετῇ δὲ καὶ γνώσει, καὶ βίῳ πρακτικῷ καὶ θεωρητικῷ οὐδενός

47. Βλ. Α. Παπαδοπούλου τοῦ Κεραμέως, *Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς ἐν Σμύρνη Βιβλιοθήκης τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς*, Σμύρνη 1877 (ἀναστατικὴ ἀνατύπωση: Ἀθήνα 1967), σσ. 63-66. Τὴ σημασία τοῦ κειμένου ἐξαίρει σὲ σύντομο σχόλιό του ὁ Ν. Β. Τωμαδάκης, «Ὁ Νικηφόρος Πριλιγγεύς κατὰ Νεοφύτου Ροδινοῦ περὶ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου», *Ἐπετηρὶς τῆς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν* ΜΔ' (1979-1980), σ. 150.

τῶν πάλαι Ἱερῶν ἤττων [...] Μετάμελος ἄρα γίνου, Ῥοδιné, καὶ μὴ ὕβριζε Φῶτιον, τὸ φῶς τοῦ κόσμου· οὐ γὰρ ἀσκόπως ὡς αὐτὸς νομίζεις, ἐστέρησε τὸν Πάπαν τῆς ἐκφωνήσεως τῶν Ὁρθοδόξων Πατριαρχῶν, ἀλλὰ δι' αἰτίαν καὶ ταύτην οὐ σμικράν, ἀλλὰ ἦν καὶ αἱ ἐπτὰ ἅγιοι σύνοδοι δι' ἀναθέματος ἐκύρωσαν. Οὐκ ἔστιν ἄρα ὁ ἱερός Φῶτιος σκότος, ὡς αὐτὸς ὑπολαμβάνεις ψευδῶς· ἀλλ' ἔστι φῶς, ὡς φωτὸς υἱὸς καὶ ἡμέρας [...] Ἐστομώθη γὰρ ὡς σίδηρος τῶν παπιστῶν ταῖς νεωτερικαῖς δόξαις καὶ τούτοις κορσεθεῖς, οὐ φέρει τὸν κόρον, ἀλλ' ὡς παρὰ πληγὰς προσήχθη κατηγορεῖν τὸν ἀγιώτατον Φῶτιον, καὶ τοὺς λοιποὺς προστάτας τῆς ἱεραῆς Ἐκκλησίας.

Ποιά σχέση μπορεί νὰ εἶχε ἡ διένεξη τοῦ Ῥοδινοῦ μὲ τὸν Πριλιγγέα ὡς πρὸς τὴν ἀπόφαση τοῦ πρώτου νὰ παραφράσει στὰ νέα ἑλληνικὰ τὴν ἀρτιφανῆ τότε ἐκδοση τοῦ βίου τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου Κωνσταντινουπόλεως, εἶναι δύσκολο νὰ εικάσουμε. Θὰ μπορούσε πάντως νὰ ὑποτεθεῖ ὅτι ἡ παράφραση ἐπιχειρήθηκε ἀπὸ τὸν Ῥοδινοῦ γιὰ νὰ ἐνισχύσει τὸ ὄπλοστάσιό του ἔναντι τῶν δογματικῶν του ἀντιπάλων καὶ τῶν πολλῶν ἐχθρῶν ποὺ προφανῶς δημιούργησε ἢ προσηλυτιστικὴ του δραστηριότητα ἰδίως στὴν Ἡπειρο.

Τὰ φιλολογικὰ καὶ ἱστορικὰ προβλήματα τῆς σύνταξης τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου τῆς *Vita Ignatii* τοῦ Νικήτα τοῦ Παφλαγόνος, ἡ χρονολόγηση τοῦ κειμένου καὶ τοῦ συγγραφέα (τέλος 9ου-ἀρχὲς 10ου αἰῶνος) ἀποτελοῦν ζητήματα τῆς βυζαντινῆς φιλολογίας⁴⁸. ἐδῶ θὰ μᾶς ἀπασχολή-

48. Βλ. σχετικὰ R. J. H. Jenkins, «A note on Nicetas David Paphlago and the Vita Ignatii», *Dumbarton Oaks Papers* 19 (1965), σσ. 241-247 καὶ ἀναλυτικότερα τὴν πιὸ πρόσφατη μονογραφία τοῦ Andrew Smithies, *Nicetas Paphlago's Life of Ignatius: A critical Edition with Translation*, Ph. D. diss., State University of New York at Buffalo, 1987. Τὸ θέμα ἀντιμετωπίζεται συνολικὰ ἀπὸ ὅλες του τις ἀπόψεις μὲ βάση τὰ πορίσματα τῆς ἔρευνας ἀπὸ τὸν Συμεὼν Πασχαλίδη, *Νικήτας Δαβιδ Παφλαγῶν. Τὸ πρόσωπο καὶ τὸ ἔργο του*, Θεσσαλονίκη 1999. Βλ. ἰδίως σσ. 138-143 γιὰ τὰ περὶ τοῦ βίου τοῦ Πατριάρχου Ἰγνατίου. Στὶς σσ. 138-139 ἡ χειρόγραφη παράδοση καὶ οἱ ἐκδόσεις τοῦ κειμένου. Ὁ συγγραφέας ἐπισημαίνει: «Μὲ κανένα ἄλλο ἔργο του δὲν συνδέθηκε τόσο ἄρρηκτα τὸ ὄνομα τοῦ Νικήτα Δαβιδ Παφλαγόνος στὴ σύγχρονη, ἱστορικὴ κυρίως ἔρευνα, ὅσο μὲ τὸν βίο τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου». Γιὰ τὸ κείμενο ὡς ἱστορικὴ πηγή βλ. καὶ Χριστίνα Ἀγγελίδη, «Ἀφηγηματικὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν ἀνασύνθεση τῆς φυσιογνωμίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸν 10ο αἰῶνα», *Κωνσταντίνος Ζ' ὁ Πορφυρογέννητος καὶ ἡ ἐποχὴ του*, Ἀθήνα 1989, σσ. 117-125, ἰδίως σ. 118. Βλ. τέλος S. Paschalides, «From Hagiography to Historiography: The Case of the Vita

σουν στο βαθμό που αυτό θα διευκολύνει τη μελέτη της πρόσληψης του κειμένου στην πνευματική παράδοση του νέου έλληνισμού.

IV. ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΟΥ ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΤΕΠΕΙΤΑ ΧΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ

Ο βίος του Ίγνατίου περιγράφει μία κρίσιμη στιγμή της βυζαντινής ιστορίας⁴⁹. Για να γίνει κατανοητό το ίδιο το κείμενο στα ιστορικά συμφραζόμενα του ένατου-δέκατου αιώνα και η επαναχρησιμοποίησή του τον δέκατο έβδομο θα αναφερθούμε εν όλίγοις στο ιστορικό πλαίσιο στο οποίο ο βίος εντάσσεται και του οποίου αποτελεί μιὰ από τις βασικές ιστορικές πηγές.

Μετά τον θάνατο του αυτοκράτορα Θεόφιλου (829-842) η εξουσία πέρασε τυπικά στον ανήλικο γιό του Μιχαήλ Γ' (842-867), αλλά ουσιαστικά στη σύζυγό του Θεοδώρα. Το 843 η εικονομαχία τερματίζεται όριστικά. Το 847, μετά τον θάνατο του πατριάρχη Μεθοδίου, η Θεοδώρα επιβάλλει την έκλογή του Ίγνατίου στον πατριαρχικό θρόνο. Ο Ίγνάτιος ήταν γιός του έκπτωτου αυτοκράτορα Μιχαήλ Α' Ραγκαβέ (811-813), είχε εunuχιστεί σε μικρή ηλικία και είχε κλειστεί σε μοναστήρι από τον σφετεριστή Λέοντα Ε' τον Αρμένιο (813-820). Η έκλογή του από απόψεως κανονικού δικαίου θεωρήθηκε αντικανονική και προκάλεσε κρίση στους κόλπους της εκκλησίας που ξεπεράστηκε μόνον, αλλά άφησε μνησικαχίες. Παράλληλα με την εκκλησιαστική κρίση ένας σκληρός αγώνας για τη νομή της εξουσίας ανέκυψε μεταξύ της Θεοδώρας και των ανθρώπων της από τη μιὰ και του αδελφού της Βάρδα ο οποίος έπεκαλείτο τα συμφέροντα του ανήλικου άνεψιού του, από την άλλη. Ο έσωτερικός αυτός αγώνας είχε ως πρώτο θύμα τον Θεόκτιστο, έμπιστο της αυτοκράτειρας Θεοδώρας, που δολοφονήθηκε το 856 από τους ανθρώπους του Βάρδα. Η Θεοδώρα έξαναγκάστηκε σε παραίτη-

Ignatii (BHG 817) by Nicetas David the Paphlagonian», Les Vies des Saints à Byzance. Genre littéraire ou Biographie historique? Dossiers Byzantins 4, Paris 2004, σσ. 161-173.

49. Για την ανασύνθεση του ιστορικού πλαισίου, βλ. γενικά G. Ostrogorsky, *Ιστορία του Βυζαντινού Κράτους*, μετ. Ι. Παναγόπουλος, Αθήνα 1979, τόμ. ΙΙ, σσ. 94-117 και F. Dvornik, *Le schisme de Photius. Histoire et Legende*, Παρίσι 1950, σσ. 77-143, 230-283. Θα αξίζει να μνημονευθεί και η κρίση της διαμάχης Ίγνατίου-Φωτίου από τον Κ. Παπαρηγόπουλο, *Ιστορία του Έλληνικού Έθνους*, έκδοσις έβδόμη υπό Ν. Α. Βέη, Αθήνα 1955, τόμ. Γ', σσ. 544-550.

ση και την εξουσία ανέλαβε ο Μιχαήλ Γ' υπό τη στενή επίτηρηση του θείου του. Δύο χρόνια αργότερα μιὰ συνωμοσία έναντίον του Μιχαήλ απέτυχε. Κάποιος ονόματι Γήβων, προερχόμενος από τη Σικελία, προέβαλε τὸν ισχυρισμὸ ὅτι ἦταν γιὸς τῆς Θεοδώρας ἀπὸ ἄλλο ἄνδρα. Κατόρθωσε ἔτσι νὰ δημιουργήσῃ ἔνταση στὴν πρωτεύουσα. Ὁ Ἰγνάτιος, ἤδη σὲ δυσμένεια ἐπειδὴ ἀρνήθηκε νὰ ἐπιβάλλῃ στὴ Θεοδώρα τὴν μοναστικὴ κουρά, ἀντιμετώπισε μὲ τὴ σειρά του κατηγορία γιὰ συμμετοχὴ στὴ συνωμοσία, ἐξαναγκάστηκε σὲ παραίτηση καὶ ἐξορίστηκε. Τὸ 858 μὲ τὴν ἐνεργὸ παρέμβαση τοῦ Βάρδα ἐκλέχθηκε πατριάρχης ὁ προϊστάμενος τῆς αὐτοκρατορικῆς γραμματείας Φώτιος ποὺ ἦταν μέχρι τότε λαϊκὸς καὶ ἀναδέχθηκε ὅλους τοὺς βαθμοὺς τῆς ἱεροσύνης ἐντὸς μερικῶν ἡμερῶν. Ὁ Φώτιος ἐμφανίσθηκε ὡς συνεχιστὴς τῆς παράδοσης τοῦ Μεθοδίου καὶ ἦλθε σὲ ἀνοιχτὴ σύγκρουση μὲ τοὺς μοναχοὺς τοῦ Στουδίου ποὺ ὑπερασπιζόνταν τὸν Ἰγνάτιο. Δύο παρατάξεις διαμορφώθηκαν στοὺς κόλπους τῆς ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινιπόλεως ἀποτελούμενες ἢ μιὰ ἀπὸ ὑποστηρικτὲς τοῦ Φωτίου καὶ ἢ ἄλλη ἀπὸ ὑποστηρικτὲς τοῦ Ἰγνατίου.

Τὸ 861 ὁ Φώτιος συγκάλεσε σύνοδο στὴν Κωνσταντινούπολη μὲ σκοπὸ μιὰ ἀκόμη καταδίκη τῆς εἰκονομαχίας. Ἡ σύνοδος προχώρησε στὴν καθαίρεση τοῦ Ἰγνατίου καὶ οἱ παπικοὶ ἀπεσταλμένοι ποὺ ἦταν παρόντες, παγιδευμένοι ἀπὸ τὴ δεξιότητιὰ τοῦ Φωτίου, τὴν συνυπέγραψαν. Ἐν τῷ μεταξύ, οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ἰγνατίου προσέφυγαν στὸν πάπα ποὺ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἦταν ὁ φιλόδοξος Νικόλαος Α'. Ἐκεῖνος βρῖσκο- ντας εὐκαιρία νὰ ἐπέμβῃ ὡς κεφαλὴ ὅλης τῆς Ἐκκλησίας στὶς ὑποθέσεις τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας τάχθηκε ὑπὲρ τοῦ Ἰγνατίου καὶ ἔκρινε τὴν ἐκλογὴ τοῦ Φωτίου ἀντικανονικὴ. Ὁ πάπας ἀποκήρυξε τοὺς ἀπεσταλμένους του ποὺ εἶχαν συνυπογράψῃ τὴν καταδίκη τοῦ Ἰγνατίου καὶ σὲ σύνοδο στὴ Ρώμη τὸ 863 στράφηκε ἐναντίον τοῦ Φωτίου. Ὁ Φώτιος ἀπέρριψε τὶς ρωμαϊκὲς αἰτιάσεις καὶ ἐκ παραλλήλου ἐγκαινίασε ἔντονη ἱεραποστολικὴ δραστηριότητα κατευθυνόμενη πρὸς τοὺς Σλάβους τῆς Βαλκανικῆς. Ὁ βούλγαρος ἡγεμόνας Βόρις-Μιχαήλ δέχθηκε τὸ βάπτισμα ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη τὸ 864 ἐνῶ οἱ ἀδελφοὶ Κωνσταντῖνος-Κύριλλος καὶ Μεθόδιος ἀπὸ τὴ Θεσσαλονικὴ ἀπεστάλησαν στὴ Μοραβία. Ἡ ἐπιλογὴ τῶν Μοραβῶν νὰ ἀπευθυνθοῦν στὸ Βυζάντιο ὥθησε τοὺς Βουλγάρους νὰ στραφοῦν πρὸς τὸν πάπα, μὲ δεδομένη τὴν ἄρνηση τοῦ Βυζαντίου νὰ δεχτεῖ μιὰ ἀνεξάρτητη βουλγαρικὴ ἐκκλησία.

Ὁ πάπας ἐκμεταλλεύθηκε τὴν εὐκαιρία νὰ διεισδύσει σὲ μιὰ περιοχὴ ὁμορῆ τῆς Κωνσταντινούπολης καὶ νὰ ἐπιβεβαιώσει τὴν ἐπικυριαρχία του στὸν χριστιανικὸ κόσμον. Ἡ ἀντίδραση ὅλου τοῦ βυζαντινοῦ πολιτικοῦ κόσμου ὑπῆρξε ἄμεση. Ὁ Φώτιος ἀπέστειλε ἐπιστολὴ πρὸς τὸν πάπα Νικόλαο ὅπου ἀποκρούει τὶς ἀπαιτήσεις τοῦ πάπα γιὰ πρωτεῖο καὶ κατηγορεῖ τοὺς δυτικούς, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, γιὰ τὴ διαδεδομένη ἤδη ἀπὸ παλαιότερα στὴ Δύση ἀντίληψη περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος «καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ» (filioque). Τὸ 867 μάλιστα συγκάλεσε σύνοδο στὴν Κωνσταντινούπολη ὑπὸ αὐτοκρατορικὴ προεδρία καὶ ἀναθεμάτισε τὸν Νικόλαο, καταδίκασε τὶς διδασκαλίες περὶ ἐκπορεύσεως καὶ κατήγγειλε τὶς παπικὲς παρεμβάσεις στὰ ἐσωτερικὰ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Προέκυψε ἔτσι ἀκοινωνησία μεταξὺ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ρώμης. Τὴν ἴδια ὁμως χρονιά ὁ Μιχαὴλ δολοφονήθηκε ἀπὸ τὸν εὐνοούμενόν του Βασίλειο Α', τὸν ἰδρυτὴ τῆς μακεδονικῆς δυναστείας, καὶ ἔτσι ἄλλαξε ἄρδην τὸ πολιτικὸ σκηνικόν. Ὁ Βασίλειος στὴν ἀγωνία του γιὰ νομιμοποίησιν στράφηκε πρὸς τὴ Ρώμην, ἀπομάκρυνε ἀπὸ τὸν πατριαρχικὸ θρόνον τὸν Φώτιο καὶ ἐπανέφερε τὸν Ἰγνάτιο. Νέα σύνοδος συγκλήθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη ποὺ ἀφόρισε τὸν Φώτιο καὶ ἐπιβεβαίωσε τὸ παπικὸ πρωτεῖο (869/870). Αὐτὴ ἡ σύνοδος θεωρήθηκε ἀπὸ τὴν καθολικὴ ἐκκλησία ὡς ἡ ὄγδοη οἰκουμενικὴ. Ἡ παπικὴ νίκη ὁμως ὑπῆρξε ἐφήμερη καὶ περιορίστηκε στὴ διένεξιν μὲ τὸν Φώτιο, ἀφοῦ ἡ Ρώμη ἐντέλει ἔχασε τὸν ἔλεγχον τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἀποτέλεσε νέον πλήγμα στὶς σχέσεις Ρώμης καὶ Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ἀπομάκρυνση τοῦ Φωτίου δὲν ἔφερε εἰρήνην στὴν ἐκκλησία. Οἱ ὀπαδοὶ του συνέχισαν τὸν ἀγῶνα τους μὲ ἔνταση. Τὰ ἀδιέξοδα τῆς ἐκκλησιαστικῆς του πολιτικῆς ἀνάγκασαν τὸν Βασίλειο νὰ ἐπιδιώξει τὴν ἐπαναπροσέγγισιν μὲ τὸν Φώτιο. Οἱ σχέσεις τῶν δύο ἀνδρῶν ἀποκαταστάθηκαν τὸ 875 καὶ ὁ ἔκπτωτος πατριάρχης ἀνέλαβε τὴ διαπαιδαγώγησιν τῶν αὐτοκρατορικῶν τέκνων. Τὸ 877 μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰγνατίου ὁ Φώτιος ἐπανῆλθε στὸν πατριαρχικὸ θρόνον, ἐκλογὴ ποὺ αὐτὴ τὴ φορὰ ἔγινε δεκτὴ ἀπὸ τὴ Ρώμην, ὅπου νέος πάπας ἦταν ὁ Ἰωάννης Η'. Μιὰ νέα σύνοδος τὸ 879/880 ἀνακάλεσε τὴν καταδίκην τοῦ Φωτίου καὶ ἀποκατέστησε τὴν ἐκκλησιαστικὴν εἰρήνην. Ὅταν ὁ Λέων ὁ Στ' (886-912) διαδέχθηκε τὸν Βασίλειο, ἀντικατέστησε τὸν Φώτιο στὸν πατριαρχικὸ θρόνον μὲ τὸν μικρότερό του ἀδελφὸ Στέφανο. Ὁ Φώτιος πέθανε ἐξόριστος στὴν Ἀρμενία.

Αυτό σὲ γενικὲς γραμμὲς εἶναι τὸ ἱστορικὸ πλαίσιο στὸ ὁποῖο ἀναφέρεται ὁ Βίος τοῦ Ἰγνατίου. Ὁ Βίος εἶναι ἓνα σύνθετο κείμενο ποὺ ξεφεύγει ἀπὸ τὴν παραδοσιακὴ δομὴ ἑνὸς Βίου ἀγίου. Εἶναι ἔργο πολεμικῆς ποὺ συνδυάζει τὸν ἔπαινο τοῦ Ἰγνατίου μὲ τὸν φῶγο τοῦ Φωτίου καὶ περιγράφει μία περίοδο ἔντονων πολιτικο-θρησκευτικῶν ζυμώσεων ποὺ ταυτίζεται μὲ τὴ μετάβαση ἀπὸ τὴ δυναστεία τοῦ Ἀμορίου σὲ ἐκείνη τῶν Μακεδόνων. Ἡ σύγκρουση στὴν κορυφὴ τῆς πολιτικῆς πυραμίδας δὲ μπορεῖ νὰ ὑποκρῦψει καὶ μιὰ ἄλλη σύγκρουση ποὺ ἐξελίσσεται τὴν ἴδια περίοδο στοὺς κόλπους τῆς βυζαντινῆς ἐκκλησίας καὶ ποὺ ἀφορᾷ τὸν ἔλεγχο καὶ τὴ διαχείρισή της. Ὁ ἀπηνῆς ἀγώνας γιὰ τὸν ἔλεγχό της διεξάγεται μεταξὺ μοναχῶν καὶ λαϊκῶν, ζηλωτῶν καὶ «κοσμικῶν», μεταξὺ ἀνθρώπων ποὺ ἀρνοῦνται τὴ θύραθεν παιδεία καὶ ἀνθρώπων ποὺ τὴν καλλιεργοῦν. Στὴν πολλαπλὴ αὐτὴ ἐνδοβυζαντινὴ κρίση ἢ κάθε πλευρᾶ, ἀνάλογα μὲ τὶς σκοπιμότητες τῆς στιγμῆς, ἐπιζητοῦσε τὴν παπικὴ ἀρωγή. Ὁ πάπας ὡς ἐκ τῆς ἀποστάσεώς του ἀπὸ τὸ κέντρο τῶν γεγονότων καλεῖται νὰ ἀναλάβει τὸν ρόλο τοῦ διαιτητῆ. Στὴν οὐσία ὅμως ἢ κάθε πλευρᾶ ἐπιθυμοῦσε τὴν ἐμπλοκὴ τοῦ τελευταίου στὸ μέτρο ποὺ αὐτὴ μποροῦσε νὰ προαγάγει τὰ συμφέροντά της καὶ ὅπωςδὴποτε καμιά ἀπὸ αὐτὲς δὲν ἐπιδίωκε τὴ συνεχῆ παρουσία του στὰ βυζαντινὰ πράγματα.

Τὸ κείμενο στὴν ἀρχικὴ του κυκλοφορία τὸν δέκατο αἰῶνα ἀποτελοῦσε ἓνα ξεκαθάρισμα λογαριασμῶν ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς βυζαντινῆς πολιτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καὶ μὲ κανένα τρόπο δὲν ἀντιπροσώπευε δικαίωση τῶν παπικῶν ἀξιώσεων. Ἡ ἐπίκληση τῆς ἀρωγῆς τοῦ πάπα καὶ ὁ ρόλος ποὺ τοῦ ἀναθέτουν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ἰγνατίου στὴν κρίση εἶναι τὰ δύο στοιχεῖα ποὺ θὰ χαρίσουν στὸν Βίο τὴ δευτέρη ζωὴ του μὲ τὴ μετάφραση στὴ νέα ἐλληνικὴ στὸ πλαίσιο τῆς προσηλυτιστικῆς δραστηριότητος τῶν Καθολικῶν στὴν ὀθωμανικὴ Ἀνατολὴ τὸν δέκατο ἑβδόμο αἰῶνα. Αὐτὸ ποὺ ἔχει πρωτεύουσα σημασίαν πλέον, ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρόσληψή του ἀπὸ τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία, εἶναι ὅτι ὁ Βίος ἀντιμετωπίζει μὲ ὄρους θετικὸς γιὰ τὸν παπισμὸ τὸ ζήτημα τῆς θέσης τῆς ὀρθόδοξης ἐκκλησίας στοὺς κόλπους τῆς «καθόλου» ἐκκλησίας τὴν ὁποία ὁ πάπας διατείνεται πῶς ἐκφράζει ὡς ὁ μοναδικὸς νόμιμος ἐκπρόσωπός της.

Τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν *Vita Ignatii* στοὺς κύκλους τῆς ἐκκλησιαστικῆς λογιουμένης τῆς Δύσεως συνδέεται μὲ συζητήσεις ποὺ προκλήθηκαν κατὰ

τὴν Σύνοδο τοῦ Τριδέντου (1545-1563) καὶ κατόπτριζαν τὸ πνεῦμα τῆς Ἀντιμεταρρύθμισης. Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ παράγονται καὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ χειρόγραφα ποῦ παραδίδουν τὸ κείμενο⁵⁰. Ἐκτενῆς χρῆση τοῦ κειμένου ἔγινε ἀπὸ τὸν βιβλιοθηκάριο τοῦ Βατικανοῦ Καρδινάλιο Κάισαρα Baronijs (1538-1607) στὴ σύνταξη τῶν σχετικῶν τμημάτων τοῦ ἔργου τοῦ *Annales ecclesiastici a Christo nato ad annum 1198* μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1588 καὶ 1601⁵¹. Ακολούθησε ἡ πλήρης ἔκδοση τοῦ κειμένου τοῦ Νικήτα τοῦ Παφλαγόνο, ποῦ ἐπιτάσσεται τὸ 1604 ἀπὸ τὸν Ἰησοῦϊτη πατέρα Ματθαῖο Rader (Raderus)⁵² στὰ πρακτικὰ τῆς Συνόδου τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ 869/870, ἡ ὁποία, ὅπως προαναφέραμε, θεωρεῖται ἀπὸ τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία ὡς ἡ ὀγδόη οἰκουμενική. Τὸ 1606 ἐμφανίστηκε ἡ ἔκδοση τοῦ Σεβερίνου Binius, μὲ δευτέρη διευρυμένη ἔκδοση τὸ 1618⁵³. Οἱ πρῶτες αὐτὲς ἐκδόσεις τοῦ βίου τοῦ Ἰγνατίου περιλαμβάνονταν σὲ συναγωγές τῶν πρακτικῶν καὶ πράξεων τῶν συνόδων τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ἐκδόσεις ἔφεραν στὸ προσκῆνιο τὸ κείμενο καὶ λειτούργησαν ὡς κίνητρο γιὰ τὸν Ἀλλάτιο καὶ τὸν Ροδινὸ νὰ τὸ χρησιμοποιοῦν γιὰ τοὺς σκοποὺς τῆς δικῆς τους στρατηγικῆς ἔναντι τῶν Ὀρθοδόξων. Ὁ Λέων Ἀλλάτιος ἀφιέρωσε μιὰ ἀπὸ τίς πρωιμότερες βιοεργογραφικὲς μελέτες στὸν Νικήτα τὸν Παφλαγόνα, τὴν ὁποία ἀναδημοσιεύει ὁ J.-P. Migne ὡς προοίμιο στὴν ἔκδοση κειμένων τοῦ Νικήτα στὸν ἑκατοστὸ πέμπτο τόμο τῆς Ἑλληνικῆς Πατρολογίας⁵⁴. Κεντρικὴ θέση στὴν «ἱστορικὴ καὶ φιλολογικὴ σημείωση» τοῦ Ἀλλάτιου κατέχει ὁ βίος τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου. Αναφέρονται οἱ πρῶτες ἐκδόσεις τοῦ κειμένου ἀλλὰ ὑπενθυμίζεται ὅτι τὸ κείμενο μπορεῖ ἐπίσης νὰ ἀναγνωσθεῖ στὰ σωζόμενα στὴ Ρώμη χειρόγραφα: στὸν Βατικανὸ κώδικα 1452, σὲ κώδικα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κολλεγίου, σὲ ἄλλο κώδικα στὸ ἀνάκτορο τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου καὶ ἀλλοῦ⁵⁵. Θὰ μπορούσαμε νὰ ὑποθέσουμε ὅτι τὸ χειρόγραφο τοῦ Ἑλληνικοῦ Κολλεγίου ποῦ μνημονεύει ὁ Ἀλλάτιος ὑπῆρξε καὶ ἡ ἀρχικὴ πηγὴ τῆς γνωριμίας τοῦ Ροδινοῦ

50. Smithies, ὅπ.π., σσ. VII-VIII.

51. Βλ. Dvornik, ὅπ.π., σσ. 503-509, 511-517.

52. M. Raderus, *Acta sacrosancti concilii octavi*, Ingolstadt 1604, σσ. 78-193.

53. Γιὰ λεπτομέρειες τῶν περαιτέρω ἐκδόσεων βλ. François Halkin, *Bibliotheca Hagiographica Graeca*, Βρυξέλλες 1957, σ. 262, ἀρ. 817. Βλ. ἐπίσης *Bibliotheca Sanctorum*, τόμ. 7, Ρώμη 1966, στήλη 672 γιὰ ἐκδόσεις καὶ συναφῆ βιβλιογραφία.

54. Βλ. Migne, *Patrologia Graeca* CV, στήλες 9-16.

55. Αὐτόθι, στ. 11-12.

μέ το κείμενο του Νικήτα, ίσως και η βάση της παράφρασης που μᾶς παραδίδει ο Βοργιανός κώδικας.

Ἀποτέλεσμα τῶν στρατηγικῶν κινήσεων στό πλαίσιο τοῦ εὐρύτερου ἀνταγωνισμοῦ τῶν Ἐκκλησιῶν ὑπῆρξε ἡ νεοελληνική παράφραση τοῦ κειμένου ἀπό τόν Ροδινό. Σ' αὐτή τῇ μορφῇ τὸ ἔργο ἀποκτᾶ ἄλλες διαστάσεις. Ὁ Ροδινός στήν εἰσαγωγή που προτάσσει στή μετάφρασή του εἶναι ἐξαιρετικά σαφῆς ὡς πρὸς τῇ στόχευση τῆς προσπάθειάς του. Περιγράφει μιὰ ἐπιθυμία καί σκιαγραφεῖ ἕνα στόχο: τὴν ἐλευθερία τοῦ γένους. Παράλληλα προτείνει ἕνα ἐξηγητικό σχῆμα που νὰ ἐρμηνεύει τὴν τύχη τῆς ἀνατολικῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ σημερινὴ κατάσταση τοῦ γένους ὀφείλεται, σύμφωνα μὲ τὸν Ροδινό, στή στάση τῆς Ὁρθόδοξης ἐκκλησίας ἔναντι τοῦ πάπα, στήν ἀρχομανία τῶν λειτουργῶν της, στήν ἐμπλοκή κακῶν κρατικῶν ἀξιωματῶν, σὲ μιὰ πολιτικὴ που ἀντιβαίνει στήν ἴδια τὴν ἐπιθυμία τοῦ Χριστοῦ που «θέλει νὰ εἶναι μία» ἡ ἐκκλησία του. Ἡ ρήξη μὲ τὸν πάπα συνιστοῦσε στήν οὐσία «ἀτιμία καὶ ἀνυποταγὴ εἰς ἐκεῖνον τοῦ ὁποῖου ὁ Ρώμης ἄκρος ἀρχιερεὺς εἶναι τοποτηρητής, ἤγουν εἰς τὸν Χριστόν». «Ὅλες αὐτὲς οἱ ἱστορικὲς ἐπιλογὲς ὑπακούουν σὲ ἕνα σχέδιο που εἶχε ἐκπονηθεῖ ἀπὸ τὸν «σκανδαλοποῖο δαίμονα» γιὰ τὴν καταστροφὴ τῶν ἀνατολικῶν χριστιανῶν, ἀποτελοῦσαν ἀπόρροια τοῦ δόλου «τοῦ φθονεροῦ δαίμονος, ὁ ὁποῖος βλέπωντας τὸ γένος μας νὰ ἀνθῆ καὶ νὰ προκόπη εἰς σοφίαν, εἰς ἀγωσύνην, εἰς ἐξουσίαν καὶ εἰς κάθε ἄλλην ἀρετὴν καὶ καλωσύνην καὶ θέλωντας ἀπὸ τὸν φθόνου του νὰ τὸ ἀφανίσῃ καὶ μὴ ἐμπορῶντας νὰ τὸ βάλῃ εἰς ἔργον διὰ τὴν φιλίαν καὶ τὸ σμίξιμον εἰς ἕνα τῆς ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς ἐκκλησίας, τῆς ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς βασιλείας, εὗρηκε τὸ ἐχθρότατον ἐτοῦτο μέσον νὰ σχίσῃ τὴν ἐκκλησίαν, νὰ τὴν χωρίσῃ ἀπὸ τὴν ὑποταγὴν τῆς καθόλου ἐκκλησίας καὶ νὰ βάλῃ ἕνα ἀδιήγητον μῖσος ἀνάμεσα εἰς τὰ δύο ἐξοχώτερα τῶν χριστιανῶν ἔθνη». Μεταφυσικὴ καὶ ἱστορία, διαβολικὲς παρεμβάσεις καὶ ἀνθρώπινες ἀδυναμίες, ἐμπλέκονται γιὰ νὰ ὀδηγήσουν τὸ γένος ἀπὸ τὴ ζωτικότητα καὶ τὴ λαμπρότητα στήν κατάρρευση καὶ στήν πολιτικὴ καὶ τὴν ἠθικὴ παρακμή: «πάντα σκάνδαλα, πάντα φιλαρχίαι, πάντα πλῆθος πατριαρχῶν εἰς τὴν πόλιν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ ἐλπίδα καμία νὰ γένη κανένα καλὸν δὲν εἶναι, μόνον ὑπάγει ἀπὸ τὸ κακὸν εἰς τὸ χειρότερο». Οἱ εὐθύνες τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας εἶναι τεράστιες σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς δραστηριότητάς της: «ἐκκλησία χωρὶς σχολία, χωρὶς διδαχὴν εἰς διόρ-

θωσιν τῶν ἡθῶν, χωρίς κήρυξιν εὐαγγελίου, χωρίς καμίαν ἐκκλησιαστικὴν ἐλευθερίαν ὑποκάτω εἰς τόσον χαλεπὴν δουλείαν καὶ ἀνυπομόνητον σκλαβίαν. Καὶ ἀφανίσθηκε σχεδὸν ὅλον τὸ γένος ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ». Ἐνῶ ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία βρίσκεται σὲ τέτοια πνευματικὴ κατάπτωση καὶ ἠθικὴ παρακμῆ, ἡ δυτικὴ ἐκκλησία «πέμπει κάθε χρόνο διδασκτάδες καὶ κήρυκες τοῦ εὐαγγελίου εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην [...] ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ εἰς ταῖς Ἰνδίας ὅπου εἶναι ἄλλος ἓνας κόσμος εἰς τὸν ὅποιον ὅλον ἓνα ἀπλώνει τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἐκκλησία του μὲ τόσους μάρτυρες, μὲ τόσους ὁσίους, μὲ τόσους ἀρχιερεῖς καὶ διδασκάλους, μὲ τόσους ἀγίους».

Ἡ ἀνάγνωση τοῦ βίου τοῦ Ἰγνατίου ἀποτελεῖ γιὰ τὸν συγγραφέα ἓνα πρῶτης τάξεως ἐρέθισμα γιὰ νὰ ἀναλογιστοῦν οἱ ἀνατολικοὶ «εἰς τὴν τῆς σκλαβιάς τηγανίζονται παντοτινὰ καὶ [νὰ] μὴν μμποῦνται τὴν φιλαρχίαν τοῦ σκοτεινοῦ Φωτίου»⁵⁶. Ὁ βίος λειτουργεῖ παιδαγωγικὰ καὶ καλεῖται νὰ δώσει ἀπάντηση στὸ μείζον ζήτημα τοῦ ρόλου τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς εὐθύνης τῆς γιὰ τὴν ἀνασύνταξη τοῦ γένους. Ἐπιλογὲς ποὺ φέρνουν τὴν ἐκκλησία στὸ πλευρὸ «λουτερανῶν καὶ καλβινιστῶν» ἐπιτείνουν παρὰ ἐπιλύουν τὸ πρόβλημα, γιὰ τὴν κινεῖται στὸν δρόμο τῆς αἵρεσης. Αὐτὴ ἡ ὑπόμνηση τοῦ Νεοφύτου ἀποτελεῖ προφανῶς ὑπαινιγμὸ γιὰ τὶς πρωτοβουλίες τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου Α΄ Λούκαρη γιὰ συνεννοήσεις μὲ τὶς προτεσταντικὲς ὁμολογίες. Ἡ διέξοδος ἀπὸ τὴν ὀδυνηρὴ ἐμπειρία τῆς

56. Ἡ ἀντιρρητικὴ κατὰ τοῦ Φωτίου, τῶν «Φωτιανῶν» καὶ τοῦ «φωτιανισμοῦ» (Photianism) εἶναι διάχυτη καὶ στὸ ἔργο τοῦ Ν. Κομνηνοῦ Papadopoli, *Concordia Graecae et Latinae Ecclesiae*, ὅπου κατακρίνονται καὶ οἱ σύγχρονοι τοῦ συγγραφέα ὑποστηρικτὲς τοῦ Φωτίου Μάξιμος Μαργουίνος, Γεώργιος Κορέσσιος, Μελέτιος Πηγάς κ.ἄ. Τὴν Ὁρθόδοξη ἀπάντηση σ' αὐτὴ τὴν ἐκδοχὴ τῶν πραγμάτων μὲ ρητὴ ἀναφορὰ στὴν ἀντιπαράθεση Φωτίου-Ἰγνατίου καὶ ἄνευ ὄρων ἔξαρση τῆς συμβολῆς τοῦ πρώτου στὸν βίον τῆς Ἐκκλησίας δίδει ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Δοσίθεος, *Τόμος Χαράς*, Ρίμνικ 1705. Στὰ προλεγόμενά του στὴν ἔκδοση ὁ Πατριάρχης Δοσίθεος (φ. α'-ιγ', ιδίως φ. β'-ιβ') ἐκθέτει ἀναλυτικὰ τὰ περὶ Ἰγνατίου καὶ Φωτίου, μὲ ἀναφορὲς στὸν Δαβίδ τὸν Παφλαγόνα τὸν ὁποῖο, μαζὶ μὲ ἄλλους σύγχρονους τοῦ ἱστορικοῦ, κατατάσσει στοὺς «προφανεῖς ἐχθροὺς τοῦ Φωτίου» (φ. γ'). Ἐπίσης ὁ Δοσίθεος ἐπικρίνει τὸν χειρισμὸ τῶν πηγῶν ἀπὸ τὸν Βαρώνιο σημειώνοντας «σφάλλει πολλὰ εἰς τοῦτο ὁ Βαρώνιος» (φ. γ') καὶ «ἂν καλὰ καὶ νὰ λέγη κατὰ τὸ σὺνηθες αὐτοῦ κατὰ τῆς ἀληθείας ἀξίωμα» (φ. ι').

σκληραβιάς εμφανίζεται ως μονόδρομος: «Ἄς ἐπιστρέψουν λοιπὸν καὶ ἄς γνωρίσουν τὴν κεφαλὴν τῆς ἐκκλησίας διὰ ποιμένα, ὄδηγὸν καὶ διδάσκαλον ὁλονῶν τῶν ἐκκλησιῶν τὸν ἄκρον ἀρχιερέα. Εἰδεμὴ, ἂν ἐτοῦτο δὲν βάλουν εἰς ἔργον, ἐλπίδα καμία ἐλευθερίας δὲν φαίνεται».

Ὁ Ροδινὸς ἐπιχειρεῖ νὰ καταστήσει ἐπίκαιρο τὸν Βίο τοῦ Ἰγνατίου μὲ στόχο νὰ καταδικάσει τὴ στροφή τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸν διάλογο ποὺ αὐτὸ ἐπιχειροῦσε νὰ ἀποκαταστήσει μὲ τοὺς διαμαρτυρομένους, διακηρύσσοντας παράλληλα τὰ δικαιώματα τοῦ πάπα ὡς ἀρχηγοῦ ὅλης τῆς χριστιανικῆς κοινότητας⁵⁷. Ἐξυπηρετεῖ ἔτσι μὲ τὸν τρόπο του τὸ ἔργο τῆς Ἀντιμεταρρύθμισης. Παράλληλα διαγράφεται ὁ διακαῆς του πόθος γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τοῦ γένους καὶ τὴν ἐλευθερία. Μὲ τὸ νὰ ταυτίζει ὅμως ἀπόλυτα τὴ σκληρὴ πραγματικότητα ποὺ βιώνουν οἱ συμπατριῶτες του μὲ τὶς ἐπιλογές τῆς ἐκκλησιαστικῆς του ἡγεσίας γίνεται ἐκφραστὴς ἑνὸς ἰδιότυπου πατριωτισμοῦ ποὺ διαχωρίζει ἔντεχνα τὴν ἔννοια τοῦ γένους ἀπὸ αὐτὴν τῆς θρησκευτικῆς κοινότητος. Χωρὶς νὰ διευκρινίζει τί εἶναι γένος καὶ μὲ ποῖα κριτήρια αὐτὸ συγκροτεῖται εἰσάγει ἕναν προβληματισμὸ ξένο πρὸς τὶς διακρίσεις τῆς ὀθωμανικῆς κοινωνίας ποὺ ταυτίζει τὸ γένος μὲ τὴ θρησκευτικὴ κοινότητα. Εἶναι φορέας δηλαδὴ ἑνὸς προβληματισμοῦ ποὺ ἀναπτύσσεται ἐκτὸς ὀθωμανικοῦ πλαισίου καὶ καλλιεργεῖται κυρίως ἀπὸ ἐλληνικῆς καταγωγῆς καθολικοὺς στὴν προσπάθειά τους νὰ διαμορφώσουν καὶ οἱ ἴδιοι μιὰ εὐκρινὴ ταυτότητα καὶ αἴσθηση τοῦ ἀνήκειν. Πέρα λοιπὸν ἀπὸ θεολογικὲς καὶ ἐκκλησιαστικὲς σκοπιμότητες ἡ μετάφραση τοῦ Βίου τοῦ Ἰγνατίου μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὅτι ἐξυπηρετοῦσε καὶ μιὰ προσωπικὴ ἀνάγκη, καθὼς παρεῖχε στὸν συγγραφέα ἕνα ἄλλοθι γιὰ τὶς πολιτικὲς ἐπιλογές του. Θὰ μπορούσε λοιπὸν νὰ παρα-

57. Ἀπὸ τὸ ἴδιο πνεῦμα ἐμφορεῖται καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ροδινοῦ, *Ἀπόκρισις εἰς τὴν ἐπιστολὴν Ἰωάννου Πρεσβυτέρου καὶ Ρεφενδαρίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Παραμιθιάς εἰς τὴν παλαιὰν Ἠπειρον, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ αὐτὸς εὐλαβέστατος Ἰωάννης, παραπονῶται διὰ τὸν Ῥώμησ Ἀρχιερέα, ὅτι ὡς ἄκρος ποιμένας, καὶ ὡς διάδοχος τοῦ Πέτρου, δὲν ζητᾷ τὰ πρόβατα, τουτέστιν ἐκείνους, ὅπου ζιοῦσιν εἰς τὸ ρίτον τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας*, Ῥώμη 1659. Τὸ ἔργο αὐτὸ εἶναι τυπογραφικὸ δίδυμο μὲ τὸ *Περὶ Ἡρώων* καὶ ἐκδόθηκε καὶ αὐτὸ μεταθανατίως, ἂν καὶ εἶχε συγγραφῆ, ὅπως ἀναφέρεται στὴ σελ. 132, τὸ 1648 στὴ Νίβιτσα κατὰ τὴν προσηλυτιστικὴ δρᾶση τοῦ Ροδινοῦ στὴν Ἠπειρο. Βλ. καὶ Τσιρπανλῆς, «Ὁ Νεόφυτος Ροδινὸς στὴν Ἠπειρο», σσ. 317-318.

τηρηθεί ότι η παράφραση του Βίου του Ίγνατίου αναγγέλλει ήδη την πολιτική συνιστώσα της σκέψης του Νεοφύτου Ροδινού που θα έβρισκε τελικά την πληρέστερη και ώριμη έκφρασή της στο έργο *Περί ήρώων* με το οποίο ολοκλήρωσε τον κύκλο της συγγραφικής του παραγωγής.

Τò γεγονός ότι τò κείμενο τής παράφρασης παρέμεινε ανέκδοτο απέτρεψε τή λειτουργία του σέ συνάρτηση πρòς τòς άρχικòς σχεδιασμοὺς που ένέπνευσαν τή μεταφραστική προσπάθεια του Ροδινού. Η παράφραση στη δημώδη έλληνική τής έποχής κατέστησε τò έργο γλωσσικό μνημείο έξαιρετικού ένδιαφέροντος και ως μαρτυρία τής έλληνικής και κυπριακής γλωσσικής πραγματικότητας του άρχόμενου δεκάτου έβδόμου αιώνα συγκεντρώνει σήμερα τò ένδιαφέρον μας. Ως πρòς τή σημασία του κειμένου ως μνημείου τής κυπριακής διαλέκτου θα άξιζε νά υπομνήσουμε ότι υπό τò περίβλημα τής κοινής δημώδους νεοελληνικής παραδίδει και στοιχεία τής αυθεντικής μορφής τής νεοελληνικής γλώσσας τής Κύπρου όπως είχε διαπλασθεί στο τέλος τής Βενετοκρατίας, πριν ή γλώσσα δεχθεί τις σοβαρές προσμίξεις άπό τήν τουρκική που συντελέστηκαν μετá τήν Όθωμανική κατάκτηση τής νήσου. Η έλληνική γλώσσα τήν όποία είχε μάθει παιδι στα όρεινά τής Κύπρου ó Ροδινός και τήν όποία πήρε μαζί του στη διασπορά μετá τήν όριστική άποδημία του άπό τή νήσο πρòς τò τέλος τής δεκαετίας του 1590 δέν είχε άκόμη ένσωματώσει τις προσμίξεις αυτές αλλά άποτελεί τήν αυθεντική μορφή τής γλώσσας στην όποία έκφράστηκε ή κυπριακή Άναγέννηση του δεκάτου έκτου αιώνα. Επίπλέον τò λογοτεχνικό τάλαντο του Ροδινού καθιστá τήν παράφραση κείμενο με άξιοπρόσεκτες άφηγηματικές άρετές και τò έντάσσει στις πηγές τής πρώιμης νεοελληνικής πεζογραφίας⁵⁸. Οί πλευρές αυτές του έγχειρήματος του Ροδινού, τις όποιες ó ίδιος, στρατευμένος πρωταρχικά στο προσηλυτιστικό του έργο, προφανώς δέν μπορούσε νά φανταστεί, στοιχειοθετòν τò σκεπτικό τής παρούσας έκδοσης.

58. Για τή θέση του Ροδινού στην πρώιμη νεοελληνική πεζογραφία πρβλ. τήν άποτίμηση του Γ. Κεχαγιόγλου, *Πεζογραφική άνθολογία. Άφηγηματικός γραπτòς νεοελληνικός λόγος*, Θεσσαλονίκη 2000, τόμ. Α', σ. 320.

V. ΤΟ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟ ΚΑΙ Η ΓΛΩΣΣΑ

Τὸ χειρόγραφο

Ὁ βίος τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου περιέχεται στὸ χειρόγραφο Borgianus græcus 17 (L.VI 18) τῆς Βατικανῆς βιβλιοθήκης στὰ φύλλα 6-46^v καὶ φέρει τὸν τίτλο: *Βίος ἢ μαρτύριον τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰγνατίου, ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, γραμμένος ἑλληνικὰ ἀπὸ Νικήταν Δαβιδ τὸν Παφλαγόνα καὶ γυρισμένος εἰς τὴν ἀπλὴν γλῶσσαν ὑπὸ Νεοφύτου Ροδινοῦ, τοῦ Κυπρίου*⁵⁹. Τοῦ βίου προτάσσεται πρόλογος σὲ μορφή ἐπιστολῆς τοῦ ἴδιου τοῦ Νεόφυτου ποὺ καλύπτει τὰ φύλλα 2-5 καὶ φέρει τὸν τίτλο: *Τοῖς εὐλαβεστάτοις καὶ ποθεινοτάτοις ἀδελφοῖς καὶ τοῖς λοιποῖς, ὅσοι ἀπροσπαθῶς ἀναγνώσκουσιν ἐτόυτο τὸ βιβλίον σωτηρίαν παρὰ Θεοῦ, ὁ Ροδινὸς Νεόφυτος*. Ἡ κατάσταση τοῦ χειρογράφου εἶναι καλὴ καὶ ἡ ἀνάγνωση τοῦ κειμένου γίνεται σὲ γενικὲς γραμμὲς χωρὶς προβλήματα. Ὁ γραφέας –πιθανότατα ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας– ἀποφεύγει τὶς κλασικὲς συντομογραφίες καὶ ἀποδίδει τὸ κείμενο μὲ ἐξαιρετικὴ καθαρότητα. Στὸ φύλλο 47^v τοῦ κώδικα ἐμφανίζεται ἡ χρονολογία ὑποβολῆς τοῦ ἔργου στὴν Προπαγάνδα: *Die 19 9bris 1640*. Θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ εὐλόγα ὅτι τὸ 1640 εἶναι καὶ τὸ ἔτος παραγωγῆς τοῦ ἔργου.

Ἡ γλῶσσα

Ἡ γλῶσσα τοῦ κειμένου βασίζεται στὴν ὀμιλουμένη τῆς ἐποχῆς, εἶναι στρωτὴ καὶ ρέουσα, ἀλλὰ ἀποτυπώνει ταυτόχρονα τὴν πολυτυπία καὶ τὴν τυπολογικὴ ἀβεβαιότητα τῆς γραφῆς τῆς ἐποχῆς κατὰ τὴν ὁποία παράγεται τὸ κείμενο.

Ὁ Ροδινὸς παραμένει σὲ γενικὲς γραμμὲς συνεπῆς στὶς ὀρθογραφικὲς του ἐπιλογὲς παρόλο ποὺ ἐνίοτε διαπιστώνουμε τὴ χρῆση διπλῆς ὀρθογραφίας γιὰ τὴν ἴδια λέξη. Διπλοὶ τύποι ἐντοπίζονται στὶς παρακάτω περιπτώσεις: πλιὰ-πλέα, ἀτζαλία-ἀτζαλλιά, νησι-νησιόν, μολίβι-μολίβη, κινουργιώνω-καινουργιώνω, πηγένω-παγένω, ἔμελλεν-ἔμμελ-

59. Περιγραφή τοῦ κώδικα βλ. Pius Franchi De' Cavalieri, *Codices Græci Chisiani et Borgiani*, Ρώμη: Typis Polyglottis Vaticanis, 1927, σ. 130, ἀρ. 17.

λεν, ἔχοντας-ἔχωντας, βασιλέας-βασιλεύς, ἀπεκεῖ-ἀπέκει(ς), ἐμπρός-ἐμπροστά, ἀφήνω-ἀφήνω, κοντολογῆς-κοντολογίς, γιαμιὰ-για μιὰ, ὠμόφωρον-ὠμόφορον, βασιλιάδες-βασιλειάδες/αις, εὐγη-ἔβγη, Κωνσταντινούπολις-Κωνσταντινόπολις κ.λπ.

Ὁ Ροδινὸς ἀκολουθεῖ μὲ συνέπεια κάποιες ὀρθογραφικὲς ἐπιλογὲς ποὺ τελικὰ δὲν καθιερώθηκαν στὴ συμβατικὴ μορφή τῆς νέας ἑλληνικῆς. Ἀνάμεσα σὲ αὐτὲς ἐπισημαίνονται οἱ παρακάτω: κιτάζω, παγένω, φιτρώνω, συκώνω, ἀκόμι, πενίντα, ἐβδομίντα, σκοτινιάζω, καθερῶ, σκοτόνω (ἀλλὰ ἐσκοτόνω, σκοτωμένος), πέρνω, σχολίον, ψυχοφελής, ὕγια κ.λπ. Ἡ κατάληξη, τῶν ρημάτων σὲ -αίνω γράφεται -ένω: βαρένω, παθένω, παχένω, σωπένω.

Ἡ πληθωρικὴ χρῆση διπλῶν συμφώνων ποὺ μὲ ἀρκετὴ ἀσφάλεια μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ προῖον τῆς κυπριακῆς ντοπιολαλιᾶς τοῦ Ροδινοῦ εἶναι ἕνα ἄλλο χαρακτηριστικὸ τῆς γραφῆς τοῦ κειμένου: παννίον, νησίον, Ἰαννουάριον, ἀππρεπῶς. Ἡ χρῆση αὐτὴ ἐντοπίζεται ἐπίσης στὸν σχηματισμὸ τῆς κατάληξης τοῦ παρατατικοῦ καὶ ἐνίοτε στὸ θέμα τοῦ ἀόριστου: ἐσταυρώνναν, ἔσωννε, ἔδεννε, ἐπαγένναν, ἐκρέμμασεν, ἔμμελλε, ἔππεσαν. Ἡ χρῆση τῆς κυπριακῆς διαλέκτου γίνεται ἐμφανῆς καὶ στὸ λεξιλόγιο. Λέξεις ὅπως κοῦσπος, κριάδα, πελελάδες, φούσκους, ὀκηνάριδες, γιαμμένος, ἐπανωθιὸν κ.λπ. εἶναι συνήθεις στὰ κυπριακὰ τῆς ἐποχῆς. Ἡ σύνταξη ἐπίσης τοῦ ρήματος βοηθῶ μὲ γενικὴ (νὰ μοῦ βοηθήση) εἶναι ἐνδεικτικὴ τῶν κυπριακῶν⁶⁰.

Στὴ συνέχεια θὰ παρουσιάσουμε τὶς πρὶν σημαντικὲς γραμματικὲς καὶ συντακτικὲς ἐπιλογὲς τοῦ συγγραφέα ἐμμένοντας στὶς παρεκκλίσεις ἀπὸ τὴν τυπολογία καὶ τὴ γραφὴ τῆς λόγιας ἑλληνικῆς.

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ

ΑΡΘΡΑ

Χρῆση τοῦ ἄρθρου ἡ ἀντὶ τοῦ αἱ στὴν ὀνομαστικὴ πληθυντικοῦ τῶν θηλυκῶν.

Χρῆση τοῦ ἄρθρου ταῖς ἀντὶ τοῦ τες/τις στὴν αἰτιατικὴ πληθυντικοῦ τῶν θηλυκῶν.

60. Ὡς ἐκ τούτου ἡ διαπίστωση τοῦ M. Vitti, *Storia della letteratura neogreca*, Ρώμη: Carocci Editore, 2001, σ. 63 ὅτι ὁ Ροδινός, ἂν καὶ «προσδεδεμένος στὴν ἀνάμνηση τῆς πατρίδας του» δὲν προβαίνει σὲ παραχωρήσεις στὴ γλώσσα τοῦ νησιοῦ του ἀλλὰ χρησιμοποιεῖ μιὰ δημώδη γλώσσα ὑπεράνω τῶν τοπικῶν διαλέκτων, ὀρθῶς γενικὴ κρίση τοῦ γλωσσικοῦ του ὀργάνου, θὰ μπορούσε κάπως νὰ μετριαστεῖ.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Άρσενικά

Ἡ κατάληξη *-αίς*, ὡς κατάληξη ὀνομαστικῆς πληθυντικῆς τῶν πρωτόκλιτων ἄρσενικῶν: οἱ συνομῶταις, οἱ στρατιῶταις, οἱ σταυροπάταις, οἱ βασιλειάδαις.

Ἡ κατάληξη *-εους* ὡς κατάληξη αἰτιατικῆς πληθυντικῆς τῶν τριτόκλιτων ἄρσενικῶν σὲ *-εως*: γονέους.

Ἡ κατάληξη *-άδες* σὲ πρωτόκλιτα ἄρσενικά: μαθητάδες, κυβερνητάδες, βασιλειάδες, μητροπολιτάδες, εὐαγγελιστάδες, ὁμολογητάδες.

Θηλυκά

Ἡ κατάληξη *-ες* ὡς κατάληξη ὀνομαστικῆς καὶ αἰτιατικῆς τῶν τριτόκλιτων θηλυκῶν: θλίψεις, κρίσεις, συνειδησεις, αἵρεσεις.

Ἡ κατάληξη *-αίς* ὡς κατάληξη τῆς ὀνομαστικῆς καὶ αἰτιατικῆς τῶν πρωτόκλιτων θηλυκῶν: ἡ ἐκκλησίαις, ἡ ἀδελφαίς, ταῖς ζῶαίς, ταῖς γενεαίς, ταῖς χώραις, ταῖς φοβέραις.

Ἡ κατάληξη *-ίς* ὡς κατάληξη τῆς γενικῆς ἐνικοῦ τῶν τριτόκλιτων θηλυκῶν: τῆς πόλις (ἀλλὰ καὶ τῆς πόλεως), τῆς δούλεψις, τῆς πράξις, τῆς ἀπόγνωσις, τῆς ἄσκησις.

Ἡ κατάληξη *-άδες* ὡς κατάληξη ὀνομαστικῆς καὶ αἰτιατικῆς πληθυντικῆς τῶν πρωτόκλιτων θηλυκῶν: καλογοριάδες.

Ἡ χρῆση τῆς κατάληξης *-ωσύνη* στὴν παραγωγή θηλυκῶν οὐσιαστικῶν: καλωσύνη, κακωσύνη, ἀρχιερωσύνη, ἐμπιστωσύνη, ἀλλὰ ἀδελφωσύνη, ἀσχημοσύνη.

Οὐδέτερα

Ἡ χρῆση κατάληξης *-η* στὴν ὀνομαστικῆ ἐνικοῦ οὐδετέρων ποὺ προέρχονται ἀπὸ θηλυκά τῆς λόγιας γλώσσας: ἡ στεφάνη-τὸ στεφάνη, ἡ κεφαλῆ-τὸ κεφάλη, ἀλλὰ καὶ δρεπάνη. Ἡ κατάληξη *-η* ὡς κατάληξη πληθυντικῆς τῆς λέξεως κάστρον: κάστρη.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Ἡ κατάληξη *-η* ὡς κατάληξη γενικῆς τῶν ἄρσενικῶν τριτόκλιτων ἐπιθέτων σὲ *-ης*: τοῦ εὐσεβῆ.

Ἄνωμαλα παραθετικά: καλλιώτερος/καλλιότερος, μεγαλύτερος.

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

Χρῆση τοῦ κυπριακοῦ τύπου πολλά.

ΡΗΜΑΤΑ

Όριστική

Ἡ κατάληξη -την στὸ τρίτο πρόσωπο ἐνικῆ τοῦ ἀορίστου τῶν μέσων/παθητικῶν ρημάτων ἀντὶ τῆς κατάληξης -θη: ἀνεπαύτην.

Διπλῆς καταλήξεις -ουν, -ουσι, -αν, -ασι στὸ τρίτο πρόσωπο πληθυντικῶν τῶν ἐνεργητικῶν ρημάτων ὀριστικῆς φωνῆς: κράζουν, ἔλθουσι, γελασθοῦσι, μαγαρίζασι, ἐδείξασι, εὐνουχίσαν κ.λπ.

Ἡ χρήση τῆς αὐξησης στὸ σχηματισμὸ τῶν παρελθοντικῶν χρόνων εἶναι προαιρετικῆ: ὑπόμενε, ἀνάστησε, οἶκισε, ἀπόλαυσεν, ἐπίτυχε, ἀπέθανεν, ὤρισεν, ἐκέρδησε κ.λπ.

Ἰδιόμορφος σχηματισμὸς γ' προσώπου ἐνικῆ παρατατικῆ μέσων/παθητικῶν ρημάτων: ἀγωνιέτον, ἐνικᾶτον, ἐδύνετον, ἐπαρηγόραν, ἐξαναπόκταν, ἐνουθέταν. Οἱ τύποι αὐτοὶ μαρτυροῦν ἐπίσης κυπριακὴ ἐπίδραση στὸν σχηματισμὸ τους.

Διπλῆ ὀρθογραφία στὴν κατάληξη ἐνεργητικῆ ἀορίστου: ἐζωγράφησε, ἐζωγράψισε.

Ἐναλλακτικὴ χρήση τῶν τύπων κάμνω, κάνω, κάμω σὲ ὅλους τοὺς χρόνους.

Χρήση τοῦ τύπου ἴδον, ἴδα (ἀλλὰ ἐνίοτε καὶ εἶδον) στὴν ὀριστικῆ τοῦ β' ἀορίστου τοῦ ρήματος ὀρῶ.

Περιφραστικὸς σχηματισμὸς μέλλοντα μὲ τὴν χρήση τοῦ ρήματος θέλω καὶ ἀπαρέμφατο: θέλουσι δοκιμάσει(ν), θέλει κράξεσθε, θέλεις ἀκούσει, θέλουσι ἀποβγεῖν, ἤθελεν λογιᾶσειν.

Υποτακτικῆ

Ἐκτεταμένη καὶ αὐστηρῆ χρήση τῆς ὑποτακτικῆς τῶν ἐνεργητικῶν ρημάτων μὲ -η- μὲ ἢ χωρὶς ὑπογεγραμμένη στὴν κατάληξη: νὰ ἀφήνη, νὰ ὁμοιάζη.

Ἡ χρήση τῆς ὑποτακτικῆς τῶν μέσων/παθητικῶν ρημάτων εἶναι προαιρετικῆ: νὰ ἐπαινοῦνται, νὰ ἐνθουμοῦνται, νὰ ἐπαινέσωμεν, νὰ φαίνονται.

Μετοχή

Ἡ κατάληξη -ωντας γιὰ τὶς ἐνεργητικῆς μετοχῆς παροξύτονες καὶ προπαροξύτονες: λέγωντας, ἀποδείχνωντας, διαβαίνωντας, ἔστωντας, πέμπωντας κ.λπ., ἀλλὰ δυναμώνωντας, πεθαίνωντας, κράζωντας, ἔχωντας, ἀναφέροντας. Σὲ μερικῆς περιπτώσεις λίγες γραμμὲς κειμένου χωρίζουν τὴν ἴδια μετοχῆ μὲ διαφορετικὴ ὀρθογραφία, π.χ. κλαίοντας/κλαίωντας.

Τύποι του ρήματος εἶμαι: ἡμαι, ἦσαι, εἶναι (ἐνεστώως ἐνεργητικῆς) ἦσται (ἀπαρέμφατο) ἔστωντας (μετοχή), ἤμεσθεν (ὑποτακτικῆ ἐνεστώως), ἔσται (μέλλων).

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

Ἐνίοτε ἐγκλητικὴ χρῆση τοῦ τως ἀντὶ τοῦ των.

ΣΥΝΤΑΞΗ

Κυριαρχία παρατακτικοῦ λόγου.

Ἡ ἔκφραση καλὰ και νὰ δηλώνει ἐναντίωση: ἂν και.

Οἱ χρονικὲς και αἰτιολογικὲς μετοχὲς τῆς λόγιας ἀποδίδονται μὲ τὴ φράση ἔστωντας νά...

VI. Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΟΥ ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΓΡΑΜΜΕΝΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΙΚΗΤΑ ΜΕ ΤΗΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΟΥ ΡΟΔΙΝΟΥ

Ὁ Νεόφυτος Ροδινὸς ἀποδίδει σὲ γενικὲς γραμμὲς πιστὰ τὸν βίον Ἰγνατίου γραμμένο ἀπὸ τὸν Νικήτα. Οἱ παρεμβάσεις του εἶναι ἐλάχιστες και στοχεύουν νὰ κάνουν πιὸ εὐκρινὴ τὴν ἀπόδοση τοῦ κειμένου στὴν ὀμιλουμένη τῆς ἐποχῆς του. Οἱ παρεμβάσεις αὐτὲς ποικίλλουν. Πολλὲς φορὲς ἢ πιστότητα τῆς μετάφρασης θυσιάζεται στὸ νόημα: π.χ. τὸ «τῆς βασιλίδος ἀποστειλᾶσης και ἀξιώσᾶσης διὰ Κυρίου γνωρίσαι τὸν ἄξιον» (PG 105, 501B), ἐπεξηγεῖται ὡς «ἔστειλεν ἢ βασίλισσα... νὰ τῆς εἰπῆ και νὰ γνωρίσῃ προφητικώτερον, ἂν ἢ χειρονομία τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου ἀρέσῃ τοῦ Θεοῦ». Ἄλλοτε, μία λέξι τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου ἀποδίδεται μὲ δύο στὴ μετάφραση (π.χ. ἡ σωφροσύνη ἀποδίδεται ὡς σωφροσύνη και παστρική ζωή, ἢ πονηρὰ φήμη γίνεται τὸ κακὸν ὄνομα και κακὴ φήμη, τὸ ἀναιδιῶς γίνεται ἀδιάντροπα και ἀνεύθυνα, τὸ δυναστείας γίνεται δυναστείας και αὐθεντίας κ.λπ.) και ἄλλες φορὲς οἱ δύσκολες ἐκφράσεις ἀπλοποιοῦνται ριζικὰ (π.χ. τὸ «ἐκκαλούμενος ἐπιστρέφειν τὴν ρομφαίαν αὐτοῦ ἐπ' αὐτὸν» (PG 105, 504C) γίνεται «κράζωντας τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ κατ' ἐπάνω του») ἢ παραλείπονται τελείως, π.χ. τὸ «πάντα κάλων ἐκίνει, τὸ δὴ λεγόμενον» (PG 105, 504C) ἐξαφανίζεται στὴν μετάφραση, καθὼς και ἡ ἀκόλουθη φράση ποὺ ἀφορᾷ τοὺς Βουλγάρους: «κατατακέντες βιαίῳ λιμῶ». Πολλὲς φορὲς τέλος παρεμβάλλονται ἐπεξηγηματικὲς φράσεις, π.χ. τὸ Γηβοβασίλευτον (PG 105, 505A)

του αρχικού κειμένου γίνεται Γηβοβασιλευτον, ἤγουν πὼς θέλει διὰ βασιλέα τὸν Γήβων, τὸ ἐν Ὁξειᾷ τῇ νήσῳ (PG 105, 505B) γίνεται εἰς ἓνα νησί σιμὰ εἰς τὰ καστέλλια τῆς Μαύρης Θάλασσας, τὸ ὄνομά του Ὁξειᾷ, στὴ λέξη παρακοιμώμενος προστίθεται τὸ ἤγουν καμαριέρος τοῦ βασιλέως κ.λπ.

Λίγα εἶναι τὰ σημεῖα ὅπου ὑπάρχει παρερμηνεῖα τοῦ νόηματος. Στὴν κατηγορία αὐτὴ ἀνήκουν κάποιοι ὄροι ὅπως ἡ λέξη καθοσίωσις ποὺ ἀποδίδεται ὡς παισίμμον πρὸς τὸν βασιλιά, ἡ λέξη ἔμβολον ποὺ ἀποδίδεται ὡς παλάτι, τὰ στρατιωτικὰ σώματα τῶν Σχολῶν ποὺ ἀποδίδονται ὡς σχολία, ἡ λέξη σολέα ποὺ ἀποδίδεται ὡς κάστρον, ἡ λέξη ἐλεφαντιῶντες ποὺ ἀποδίδεται ὡς κασιδιάριδες, ὁ ὄρος σιλέντιον ποὺ ἀποδίδεται ὡς ἡσυχία καὶ δημιουργεῖ πρόβλημα στὴν κατανόηση ὁλόκληρης τῆς φράσης ποὺ ἐνῶ στὸ ἀρχικὸ κείμενο εἶναι: Βασίλειος σιλέντιον ἐπὶ τῷ παλατίῳ Μαγναύρας ποιούμενος (PG 105, 541D) ἀποδίδεται ὡς ἐξῆς: ὁ βασιλέας Βασίλειος κάμνωντας ἡσυχίαν καμπόσον καιρόν. Μποροῦμε νὰ ἐπισημάνουμε καὶ κάποιες ἄλλες παραναγνώσεις ποὺ ἀφοροῦν τὸ νόημα ὁλόκληρης τῆς φράσης: ἐνῶ ὁ ἀρχικὸς βίος ἀναφέρει ὅτι ὁ Μιχαὴλ Ἀμοριανὸς δὲν λάμβανε καμιά μέριμνα γιὰ τὴν ὀρθοδοξία ἀλλὰ καὶ βίαν τοῖς εὐσεβεῖν ἐθέλουσιν ἐπῆγεν (PG 105, 493C), ὁ Ροδινὸς ἐρμηνεύει τὴ φράση ὡς ἐξῆς: ἀλλὰ μηδὲ ἐτυράγγυεν ἐκείνους ὁποῦ ἤθελαν νὰ εἶναι ὀρθόδοξοι. Ὅταν ὁ Νικήτας ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἰγνάτιος τὴν παιδικὴν ἡλικίαν προκόπτων κατωρθοῦτο (PG 105, 496B), ὁ Ροδινὸς κάνει λόγο γιὰ πατρικὴ ἡλικία. Τοποθετεῖ στὴν ἐορτὴ τῶν Θεοφανίων (PG 105, 504B) τὴν ἀποπομπὴ τοῦ Βάρδα ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, ὁ Ροδινὸς κάνει λόγο γιὰ τὴ γιορτὴ τῶν Χριστουγέννων. Ὁ Ροδινὸς φαίνεται ἐπίσης νὰ μὴν κατανοεῖ τὴν ἀκόλουθη φράση τοῦ Νικήτα: καὶ χάρτην λαβών, ἐπῆξεν ὡς δι' αὐτοῦ σταυρὸν ὃν καὶ ἀναγαγὼν ἐπιδέδωκε Φωτίῳ. Ὁ δὲ τὸν σταυρὸν λαβών, ἐξ ἑαυτοῦ ὑπέγραψεν κ.λπ. (PG 105, 521C), ὅπου τὸ νόημα εἶναι πὼς ὁ Ἰγνάτιος ὑπέγραψε μὲ σταυρό. Ὁ Ροδινὸς τὴν ἀποδίδει ὡς ἐξῆς: ἓνα χαρτὶ τὸ ἔβαλεν εἰς τὸ χέρι τοῦ ἀγίου ἀσανέωτου, ὡσὰν ἓνα σταυρόν... ὁ κακὸς Φώτιος, πιάνωντας αὐτὸ τὸ χαρτὶ, ὅπου ἦτον ὡσὰν σταυρός...

Ὁ Ροδινὸς συμπληρώνει κενὰ ποὺ ὑπάρχουν στὸ χειρόγραφο ἢ στὸ ἐκδεδωμένο κείμενο τοῦ Βίου τοῦ Νικήτα, ὅπως φαίνεται σὲ ἀντιβολὴ πρὸς τὸ χωρίο τῆς Πατρολογίας 105, 513A, ὅταν ἀναφέρει χωρὶς ἀντίστοιχο στὸ κείμενο: Καὶ σὰν δὲν εὔρισκε, ἐπῆγε καὶ ἐφεματολόγησεν εἰς

τὸν κακὸν Βάρδα καὶ διὰ μέσου τοῦ πάλιν εἰς τὸν ζουρλὸν Μιχαήλ. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ στὸ PG 105, 520B ὅπου ὁ Ροδινὸς συμπληρώνει: εἰς τὸ κακὸν τοῦ ἀλλουνοῦ. Κάποιες παραλείψεις πὺ σοβαρὲς εἶναι ὅτι ὁ Ροδινὸς δὲν ἀναφέρεται σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς αἰτίες ποὺ προκαλοῦν τὰ ὄνειρα, τὴν ἀκόλουθη, ὅπως τὴν ἐκθέτει ὁ Νικήτας: οἱ πολλοὶ μὲν αὐτῶν ἐκ τῶν μεθήμερινῶν φροντίδων καὶ ἐνθυμημάτων ἔχουσι τὰς ἀρχὰς (PG 105, 533C) καὶ δὲν ἀναφέρει ὅτι οἱ δολοφόνοι τοῦ Λέοντα Ε΄ ντύθηκαν κληρικοί. "Ὅλα αὐτὰ μπορεῖ ὅμως νὰ ὀφείλονται ὄχι σὲ ὀλιγωρία τοῦ Ροδινοῦ, ἀλλὰ στὴ χειρόγραφη ἐκδοχὴ τοῦ Βίου ποὺ εἶχε στὴ διάθεσή του.

Κάποιες ἐπιμέρους μεταφράσεις ἔχουν ἐνδιαφέρον γιὰτι ἀποκαλύπτουν νοηματικὲς μετατοπίσεις στὴν ἐξέλιξη τῆς γλώσσας ἀπὸ τὴ λόγια στὴν ὁμιλουμένη. Ἡ λέξη μένομαι ἀποδίδεται ὡς δαιμονίζομαι, ἢ ἐπιληψία ὡς σεληνιασμός, ἢ ναῦς ὡς ξύλον, τὸ στρατεύω ὡς κάνω φου-sάτον, ἢ λέξη παλινωδία ἀποδίδεται μὲ τὴν ἔκφραση γυρίζω τὸ φύλλον, ἢ λέξη ἀδελφότης στὴ σημασία τῆς ὀργανωμένης ομάδας ἀποδίδεται γενικὰ ὡς ἀδελφοσύνη, ὁ δῆμος ὡς χοντρὸς λαός, τὰ χρήματα ὡς στά-μενα, ὁ μοχλὸς ὡς κοῦσπος, ἢ ἀγχόνη ὡς φουρκα, τὸ ράπισμα ὡς πάτζος, ὁ γελωτοποιὸς καὶ ὁ μίμος ὡς μπουφουῖνος καὶ μουσαράς, ἢ ἀφροσύνη ὡς πελελάδα, ἢ λέξη ὕπαρ δὲ μεταφράζεται, ἀλλὰ ἀποδίδεται μὲ τὸ ἐπίρρημα ὀλοφάνερα κ.λπ.

Στὴν ἀπόδοση τῶν τεχνικῶν ὄρων τῆς βυζαντινῆς διοίκησης ἀκολουθεῖ διττὴ τακτικὴ: ἄλλοτε τὶς ἐρμηνεύει μὲ βάση τὴ σύγχρονή του πραγματικότητα (φλαμπουράρης ἀντὶ στρατηγός, οἰκονόμος ἀντὶ κουροπαλάτης, βασιλικὴ κάμαρις ἀντὶ ἐξκούβιτα, τζάφοι ἀντὶ ραβδούχοι, ἀφεντικοὶ ἄνθρωποι ἀντὶ κουβικουλάριοι, ἄρχοντες ἀντὶ πραιπόσιτοι ἢ πατρίκιοι, καπιτάνος τῆς ἀρμάδας ἀντὶ δρουγγάριος τοῦ στόλου, ἀποκριτάριος ἀντὶ πρέσβης, καπιτάνος ἐπάνω εἰς τοὺς τζάφους ἀντὶ ἄρχων διωγμητῶν κ.λπ.), ἄλλοτε τὶς ἀποδίδει ὡς ἔχουν μὴ βρισκοντας ἱκανοποιητικὰ ἀντίστοιχα (δομέστικος τῶν Νουμέρων, δομέστικος τῶν Ἰκανάτων κ.λπ.). Τοὺς γεωγραφικοὺς ὄρους κάποιες φορὲς τοὺς ἐκσυγχρονίζει (Σκλαβουνιά ἀντὶ Δαλματία, Δουράτζο ἀντὶ Δυρράχιον, Σαραγούζα ἢ Συραγούζα ἀντὶ Συρακοῦσες, Σουρία ἀντὶ Συρία, τὸ Σαλονίκην ἀντὶ Θεσσαλονίκη), ἄλλοτε τοὺς καταγράφει μὲ κάποιες παραλλαγὰς (τὰ Προμήτου ἀποδίδεται Προμότου, τὸ Συβαίτικὸν γίνετα Συκάιτον, ἢ περιοχὴ εἰς τὰς Σοφίας γίνετα Σοφιαναῖς, τὰ παλάτια τῶν Μαγκάνων ἀποδίδονται ὡς Μωπτάνα, τὸ Πάριον γίνετα Πάρειον) καὶ ἄλλοτε φαί-

νεται να μὴν ἔχει ἀπόλυτα σαφὴ εἰκόνα τῆς γεωγραφίας (τὸ νησί Τερέβινθος ἀπὸ ἓνα σημεῖο καὶ μετὰ συγκρίεται μὲ τὴν πόλιν τῆς Ἡράκλειας, ἢ Πρίγκιπος μὲ τὴν Πρώτη, ἢ Προποντίδα μὲ τὴ Μαύρη Θάλασσα). Τὰ ὀνόματα τῶν προσώπων τὰ ἀποδίδει σωστὰ μὲ ἐξαίρεση τὶς παρακάτω περιπτώσεις: ὁ Ἄγγορῆς γίνεται Ἄγγούρης, ὁ Λέων Πταολήμην γίνεται Πτυολαίμης, ὁ Λαλάκων γίνεται Λαλάμων, ὁ Λυδὸς γίνεται Λυδιότης, ὁ Κατάκαλος γίνεται Κατωκοίλης, ὁ Ψελλὸς ἀποδίδεται ὡς Τραυλός. Στὴν περίπτωση τῶν γερμανῶν βασιλέων προτιμᾶ τὸ Λουδοβίκος ἀντὶ τοῦ λογίου Λοδόχως καὶ τὸ Ἰγγελβέργα ἀντὶ τοῦ Ἡγγιβέργα.

Παρόλες τὶς παρατηρήσεις, τὰ ἐνδεχόμενα λάθη ποὺ μπορεῖ νὰ ὀφείλονται στὸ χειρόγραφο ποὺ εἶχε ὑπόψη τοῦ Ὁ Ροδινός, τὶς παρερμηνεῖς καὶ τὰ λάθη ποὺ ὁ ἴδιος ἔκανε, τὸ ἔργο του διαθέτει τὴ γοητεία, ἀλλὰ καὶ ὅλες τὶς ἀβεβαιότητες ἑνὸς κειμένου ποὺ μεταφράζεται σὲ μιὰ ἀδιαμόρφωτη λογοτεχνικὰ ἐκδοχὴ τῆς γλώσσας μας. Ἐντούτοις ἡ ἀνάγνωση τοῦ κειμένου καθιστᾶ ἀδιαμφισβήτητη τὴν καλὴ γνώση τῆς λόγιας ἐλληνικῆς, τὴν ποιότητα τοῦ νεοελληνικοῦ του λόγου καὶ τὶς λογοτεχνικὲς ικανότητες τοῦ Νεοφύτου Ροδινού. Χάρη σὲ αὐτὰ τὸ κείμενο καθίσταται μνημεῖο νεοελληνικοῦ λόγου καὶ ὡς τέτοιο ἀποδίδεται στὸ κοινό.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ

Ἡ ἔκδοσι εἶναι διπλωματικὴ. Οἱ ἐπεμβάσεις μας στὸ κείμενο εἶναι οἱ ἀκόλουθες:

α) Ὁ τονισμὸς ἐνοποιήθηκε σύμφωνα μὲ τὸ τονικὸ σύστημα τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς καθαρεύουσας κυρίως γιὰ νὰ γίνῃ σαφὴς ἡ διάκρισι μεταξὺ ἀναφορικῶν καὶ ἐρωτηματικῶν ἀντωνυμιῶν (ἐξαιρέσει τὸ ὅπου). Διατηρήθηκε ἐπίσης ἡ πολυτυπία στὴ χρῆσι τοῦ (π.χ. ἐσίμωναν-ἐσιμῶναν, γηρατίον-γηρατίον, πλέα-πλεὰ κ.λπ.). Διατηρήθηκε ἡ περισπωμένη στὴ λήγουσα τῆς αἰτιατικῆς τῶν θηλυκῶν: ταῖς φαρμακεραῖς, αὐταῖς κ.λπ.

Στὰ οὐσιαστικὰ καὶ ἀντωνυμίες ποὺ λήγουσι στὴν ὀνομαστικὴ καὶ αἰτιατικὴ σε -αῖς καὶ τονίζονται στὴν παραλήγουσα ἀκολουθήθηκε διττὸς τονισμὸς. Ὅταν εἶναι στὴν ὀνομαστικὴ περισπῶνται (π.χ. οἱ στρατιῶταις, ἡ ὀποῖαις), ἐνῶ ὅταν εἶναι στὴν αἰτιατικὴ ὀξύνονται (π.χ. τοὺς στρατιῶταις, ταῖς ὀποῖαις).

β) Ἡ στίξις ἐκσυγχρονίστηκε. Ἡ στίξις τοῦ Ροδινοῦ ἀκολουθεῖ τὶς τομῆς ὑπαγορευμένου κειμένου, κάτι ποὺ θὰ δυσκόλευε τὸν σύγχρονο ἀναγνώστη.

γ) Γιὰ λόγους συνέπειας μὲ τὶς ὑπόλοιπες ἐπεμβάσεις μας ἐπιλέξαμε νὰ γραφοῦν ὅλες οἱ ὑποτακτικὲς ἐνεργητικῆς φωνῆς μὲ ὑπογεγραμμένες, εἴτε ὀ συγγραφέας τὶς σημειῶναι εἴτε ὄχι.

δ) Τέλος, γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους διευκόλυνσης τῶν ἀναγνωστῶν, ἐπιλέξαμε νὰ ἀποδώσουμε τὴ γραφὴ διὸ τί τοῦ χειρογράφου ὡς διότι.

Ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Νέος.
Τοιχογραφία, ναὸς Ἁγίου Νικολάου τῆς Στέγης, Κακοπετριά, Κύπρος.

ΒΙΟΣ Ἡ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ
ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Βίος, ἢ μαρτύριον τοῦ ἐναγίου πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου, ἀρ-
χεπίσκοπου Κωνσταννουπόλεως, Γερμανίας, ἢ χινηκῆ, ἀπὸ
Νικητῶν Δαυὶδ, τῆν τετραπόλιον, καὶ τυχερῶς εἰς τὴν ἀπλήν
Γαλιαν ὑπὸ Κεοφύβου ἐξοδιῶ τοῦ Κυρίου.

Τὸνάβραση καὶ νὰ διηγήται, κενεὶς τοῦς ζωαῖς ὁνοῶν τὸν ἁγίον,
καὶ νὰ ἀφήνῃ εἰς τοῦς ἀνθρώπους ὅπου μέλεια νὰ ἔλθειον
ἀπεκεῖ καὶ ἐμοσος, εἰς τὴν τὴν ζωνήν, μάθημα, καὶ τὰς
κελεσον, ὅτι νὰ ἀποκρίσω τὸν ἁγῆν, πρῶτον εἶναι ἁ-
πόλινα, καὶ ἁρῆα ἰόν, καὶ ἀφελικῶλον, καὶ ὁ περισσὸς
ρον αὐτὸν ζων ὅπου γράφεται εἶναι ἀνθρώπων ὅπου εὐχριστοῦς
ἐπιμελεῖται μὴν σεβασμῶν ἀρχιερασιων, καὶ δια μέσοσ
τοῦ λαμπρῶ καὶ βασιλεῖς τὸν ζων, ἐπαρῶ μὴνσον εἰς ἕλιαν
τοῦ πικρῶ διωντὸν ἁγῆν τὸν διβαλον, καὶ μὴν ἀνίμηνον
ὑποκρινόν, καὶ μετὰ τοῦς ἀνθρωπένους τὸν κόπυς εἰδείσας
βασιλεῖν ἀντροπῆαν καὶ τὸ πᾶνω. Ἀμὴ ἄνοσος
αἰμασ, ὁ αὐτοὶ οἱ αἰτοὶ, ἐξῆν εἰς τοῦς ὑπερου καὶ τοῦς
ἐδικουσ, καὶ ἀξιοὶ θέλουσ ὅσα νὰ ἐπινουῖ, καὶ νὰ τὰ
ἐκθικῶν, καὶ τοῦς ἁγῆν ἀπολοῦς. ἐπειδὴ καὶ μετὰ ὅνα
εἶναι ὅσον σιμά ἐμπορῶν περισσὸς ἁγῆν νὰ ὑφελῶσ τὴν
ἐκκαλοῦσασ. Δολὶ τὰ παρῶ, καὶ ἐκεῖνα ὅπου εἶναι εἰς τοῦς
χρόνουσ, παρῶ μαρῶ, καὶ καὶ νὰ τὰ περὶ τὸν διὰ τὴν
ἀξίαν καὶ καρῶν ἐκείνων ὅπου τὰ τὰ τοῦ, μετὸν ἔον
οἱ παρῶ ἀποβαρῶν, νὰ τὰ ἀπορῶσασ ἐπὶ εὐκορῶ.
Δολὶ καὶ τοῦς καὶ εἶναι δύσπολον εἰς ἀνθρώποι τοῦ κροῦ ἐκεῖ, ὅ-
τε ἐρῶσασ νὰ κῆσω τὸν ὅσα εἶναι ἀπὸ ἐκείνου εἰς τὸν
ἀπερῶσασ τὴν παρῶσ τενεῖς. ἀμὴ ὅσα περὶ τὸν καὶ
γίνοῦσ εἰς τοῦς καρῶσ, καὶ καὶ τὸν περὶ τὸν παρῶ
μῶν τοῦς πᾶ ἐκείνους ἀνθρώποι, καὶ τοῦς ἀναρῶσ εἰς τὸν
ὅμοιον τὸν τὸν καρῶσ. καὶ τὸν τὸν τὸν ἀφορῶν εἰς τοῦς
τὸν καρῶν ἀγαθῶν καὶ εἰς τὸν τὸν αἰώνων. καὶ εἶναι διωντὸν
καὶ ἐκείνους τὸν καὶ εἰς τὴν, μετὰ τὴν διωντὸν, καὶ ἀπὸ

*12^ε Τοῖς εὐλαβεστάτοις καὶ ποθεινοτάτοις ἀδελφοῖς καὶ τοῖς
λοιποῖς, ὅσοι ἀπροσπαθῶς ἀναγινώσκουσιν ἐτοῦτο τὸ βιβλίον,
σωτηρίαν παρὰ θεοῦ, ὁ Ῥοδινὸς Νεόφυτος.*

Δὲν εἶναι πρᾶγμα κανένα, λέγει ὁ ἅγιος Φλαβιανὸς ὁ Κωνστα-
ντινουπόλεως γράφοντας πρὸς τὸν ἀγιώτατον Ῥώμης Λέο- 5
ντα, ὅπου νὰ ἐμποδίσῃ τὸ φαρμάκι τοῦ διαβόλου καὶ νὰ κοντο-
κρατῇ ταῖς φαρμακεραῖς του σαίτταις. Διότι πέμπωντάς ταις
ἐπάνω καὶ κάτω γυρεύει ποίους νὰ φονεύσῃ, ποίους νὰ νικήσῃ
καί, ὡς λέγει ὁ μακάριος Πέτρος, ποίους νὰ καταπιῇ. Διὰ τὸ
ὅποῖον, λέγει ὁ αὐτὸς ἅγιος, πρέπει νὰ ἀγρυπνᾷ κανεὶς καὶ νὰ 10
προσεύχεται εἰς τὸ νὰ φύγῃ τοὺς δόλους καὶ ταῖς πανουργίαις τοῦ
Σατανᾶ, ἐπειδὴ καὶ ἐξαρχῆς ἐστάθηκεν ἀνθρωποκτόνος καὶ μισό-
καλος ἔχθρός. Διὰ τὸ ὅποῖον δὲν εὐχαριστήθηκε μόνον ὁ κακὸς
ἐτοῦτος ἀποστάτης καὶ τύραννος μὲ τὸ νὰ διώξῃ τὸν ἄνθρωπον 15
ἀπὸ τὴν πρώτην του εὐγένειαν καὶ φιλίαν ὅπου εἶχε μὲ τὸν θεόν,
δὲν εὐχαριστήθη μὲ τὸ νὰ τὸν ῥίξῃ εἰς τόσῃν ἀθείαν καὶ εἰδωλο-
λατρείαν, εἰς τόσῃν ἀσέλγειαν καὶ ἀσχημοσύνην τῶν ἡθῶν καὶ νὰ
ἡσυχάσῃ, ἀμὴ ἀφόντις ἐνικήθηκε μὲ τὸν σταυρὸν καὶ θάνατον τοῦ
υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ἀφόντις αἱ ῥομφαῖαι αὐτοῦ ἐξέλιπον, εἰς τέλος 20
σύκωσε πάλιν τὸ φαρμακερὸν του κεφάλιν ὁ ἰοβόλος ἐτοῦτος
δράκων ἐναντίον τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας του σεβαίνω-
ντας, ὡς καὶ καποτὲ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ προδότου Ἰουδα, εἰς ταῖς
ψυχαῖς διαφόρων ἀνθρώπων, ὅσον εἰς τὸ φαινόμενον χριστιανῶν
καὶ διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας, ῥίχνωντάς τους εἰς διάφοραις καὶ 25
ψυχοφθόρες αἵρεσεις καὶ σχίσματα, ἀρχηνῶντας ἀπὸ τὸν καιρὸν
τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ δὲν παύει ὡς καὶ τὴν σήμερον. Καὶ
τοῦτο ἴσως κατὰ παραχώρησιν θεοῦ ἵνα, ὡς ^{12^υ} λέγει ὁ μακάριος

25. καιρῶν cod.

26. παύη cod.

Παῦλος, οἱ δόκιμοι φαίνονται. Ὁ αὐτὸς χαιρέκακος δαίμονας
 ἄλλους ἔριξεν εἰς αἵρεσες νὰ ἀρνηθοῦν τὴν θεότητα τοῦ υἱοῦ τοῦ
 θεοῦ, ἄλλους νὰ μὴν ὁμολογοῦν τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ὅσα ἀκο-
 λουθοῦν τὴν ἀληθινὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ, ἄλλους εἰς τὸ
 5 νὰ μὴν πιστεύουν εἰς ἕνα θεὸν καὶ μίαν τῶν ὄλων ἀρχὴν, ἄλλους
 ἔδειξε πνευματομάχους, ἄλλους εἰκονομάχους, ἄλλους μυστηρι-
 ομάχους, ἄλλους διθεΐτας, τριθεΐτας καὶ πολυθεΐτας ἄλλους,
 ἄλλους πάλι παντάπασιν ἄθεους καὶ κοντολογίᾳ δὲν ἔλειψε νὰ
 μὴν κινήσῃ (ὡς λέγει ὁ λόγος) κάθε λογῆς λιθάρι εἰς τὸ κακὸν καὶ
 10 εἰς τὴν ἀπώλειαν τῶν ἀνθρώπων διὰ τὸ μῖσος ὅπου ἔχει εἰς
 ἐκεῖνον καὶ εἰς τὸν δεσπότην Χριστὸν ὁ παμμίαιρος. Ἔστωντας
 λοιπὸν νὰ γένη ῥίζα καὶ ἀρχηγὸς εἰς τὸ νὰ ξεφλιτρώσουν τόσαις
 αἵρεσες ἐναντίας εἰς τὸ ἴδιον πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ καὶ αὐταῖς
 ἐναντίας μία μὲ τὴν ἄλλην καὶ ἀνάμεσά των, κατὰ ποῦ φαίνεται
 15 εἰς τὰ βιβλία τῶν ἁγίων πατέρων Εἰρηναίου, Αὐγουστίνου,
 Ἐπιφανίου, Θεοδορήτου καὶ ἄλλων, καὶ ἔστωντας νὰ ἀφανισθοῦ-
 σιν παντάπασιν, ἄλλαις νὰ ἀφανίζονται ὅλον ἕνα, καὶ εἰς ὄλαις νὰ
 ἀπομένῃ γελασμένος, μὴν ἔχωντας πλέον τι νὰ κινήσῃ ἐναντίον τοῦ
 Χριστοῦ, ἐβάλληκεν ὁ σκανδαλοποιὸς δαίμονας νὰ ῥίξῃ ταῖς
 20 φαρμακεραῖς του σαίτταις ἐναντίον τοῦ τοποτηρητῆ του, ἐναντίον
 εἰς ἐκεῖνον ὅπου ἄφηκεν εἰς τὸν τόπον του, ἐναντίον εἰς ἐκεῖνον
 ὅπου διὰ μέσου τοῦ Πέτρου, τοῦ ἔδωσε τὰ κλειδιά τῆς βασιλείας
 τῶν οὐρανῶν, ἐναντίον τοῦ διαδόχου τοῦ μακαρίου Πέτρου, εἰς
 τὸν ὅποιον ὀρίζουν οἱ κανόνες μὴ δεῖν κανονίζειν ταῖς
 25 ἐκ/β⁹ κλησῖαις ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ Ῥωμαίων ἐπισκόπου καὶ νὰ
 ἀναγκάζῃ ἐκείνους ὅπου δὲν εἶναι εἰς τὴν ψυχοφελῆ του ὑποταγὴν
 νὰ τὸν βλασφημοῦσι καὶ διὰ τοῦτο νὰ γίνεταί ἡ κακὴ του γνώμη,
 μὲ τὸ νὰ ἀναφέρεται δηλονότι αὐτὴ ἡ ἀτιμία καὶ ἀνυποταγὴ εἰς
 ἐκεῖνον τοῦ ὁποίου ὁ Ῥώμης ἄκρος ἀρχιερεὺς εἶναι τοποτηρητῆς,
 30 ἦγουν εἰς τὸν Χριστόν. Βλέπωντας λοιπὸν ἡ κωφὴ ἐτούτῃ ἀσπίδα,
 ὁ διάβολος, ὅτι ὕστερα ἀπὸ τόσους Σίμωνες, τόσους Μαρκίωνες,

9. λογίς cod.

11. ἐκεῖνο cod.

30. ἀφόντις a.corr., βλέπωντας in marg., ἀσπίδα fort.

Βαλεντίνους, Μανιχαίους, Ἀρειούς, ἡμιαρείους, Σαβελλίους,
 Εὐνομίους, Μακεδόνιους, Ἀπολιναρίους, Νεστορούς, Εὐτυχεῖς,
 Διοσκορούς, Σεργίους, Πύρρους, Ἰσαύρους, Κοπρωνύμους καὶ
 ἄλλους ὅμοιους διὰ μέσου τῶν οἰκουμενικῶν ἁγίων συνόδων,
 ἐσυντρίφθησαν ἢ παγίδες τοῦ καὶ ἔλαμψεν ἡ ἔνωσις τῶν ἐκκλη- 5
 σιῶν καὶ ἡ ἁγία τοῦ θεοῦ ἐκκλησία ἐνώθη μετὰ τὰ πατριαρχεῖα,
 ὅπου κοντὰ ἑκατὸν χρόνους ἦσαν χωρισμένα διὰ τὴν εἰκονο-
 μαχίαν ὅπου ἐπολιτεύετο εἰς τὴν ἀνατολήν, ἀφόντις, λέγω, ἴδε
 πῶς ἐταπεινώθηκεν εἰς τέλος, τί κάμνει ὁ φθονερός καὶ μισόκαλος 10
 ὄφις; Ἐσέβηκεν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ βιοθανοῦς ἐκεῖνου Βάρδα καὶ
 τοῦ μοχθηροτάτου Μιχαὴλ τοῦ βασιλέως, τοῦ οἰνοπότη, καὶ τοὺς
 ἐφύσησεν εἰς τὸ ἀφτὶ νὰ σχίσουν πάλιν τὴν ἐκκλησίαν καὶ νὰ
 χρειασθοῦν διὰ μεσίτην τοῦ μισητοῦ ἐτούτου σχίσματος τὸν μέ-
 γαν ἐκείνον σκανδαλοποιόν, τὸ τοῦ διαβόλου ὄργανον, τὸν πα- 15
 μπύνηρον καὶ σκοτεινὸν ἐκείνον ἐπιβάτην καὶ μοιχὸν Φώτιον ὁ
 ὅποιος, ἀφόντις ἔκαμε τόσα καὶ τόσα κακὰ ἐναντίον τοῦ ἁγίου
 Ἰγνατίου, πατριάρχου τῆς πόλεως, τοῦ νόμιμου καὶ θεοῦ ἀρχιερέ-
 ως, βγάζωντάς τον δυναστικῶς ἀπὸ τὸν θρόνον του, ὅσα οὐδὲ ὁ
 πατέρας του καὶ τῶν κακῶν συνεργὸς διάβολος ἐνθυμῆ/^βθηκεν, 20
 ἔσχισε πάλιν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ χωρίζωντας τὴν ἀνατολικὴν
 ἐκκλησίαν ἀπὸ τὴν ὑποταγὴν τοῦ Ῥώμης ἀρχιερέως εἰς τοὺς χρό-
 νους Βασιλείου τοῦ Μακεδόνοσ καὶ τῶν υἱῶν του, Κωνσταντίνου
 καὶ Λέοντος. Καὶ μηδὲ τὸν τόσων ἄκρων ἀρχιερέων ἀφωρισμὸν
 ἐφοβήθηκεν οὔτε τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου τὴν καθαίρεισιν εὐλα- 25
 βήθηκε διὰ νὰ διορθωθῇ καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ, μάλιστα νικημένος
 ἀπὸ τὸ δαμόνιον τῆς φιλαρχίας καὶ φιλαυτίας οὐκ ἠβουλήθη
 συνιέναι τοῦ ἀγαθεύειν, μόνον ἀνομίαν ἐλογίσαστο ἐπὶ τῆς κοίτης
 αὐτοῦ, πῶς νὰ προκόψῃ εἰς τὸ χεῖρον, πῶς νὰ πλανήσῃ καὶ νὰ
 πλανηθῇ, πῶς νὰ θανατώσῃ τὸν ἀθῶον ἀρχιερέα καὶ πῶς νὰ σχίσῃ 30
 τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποῖαν ὁ Χριστὸς θέλει νὰ εἶναι
 μία. Ὅποιος λοιπὸν θέλει χωρὶς πάθος, χωρὶς μῖσος, χωρὶς φθόνον
 νὰ ἰδῇ τί ἄνθρωπος ἐστάθηκεν ὁ πονηρὸς ἐτούτος Φώτιος καὶ
 πόσα κακὰ ἔκαμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἅς διαβάσῃ ἐτούτην τὴν
 ζωὴν τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου τὴν ὁποῖαν ἡμεῖς ἐγυρίσαμεν ἀπὸ τὸ ἐλ-

ληνικὸν εἰς ἀπλὴν γλῶσσαν διὰ νὰ γρυκᾶται ἀπὸ ὅλους, γραμμέ-
 νη ἀπὸ τὸν Νικήτα Δαβίδ, καὶ ἰδεὶ θέλει τὴν ῥίζαν τοῦ τόσου
 κακοῦ, τὴν ἀγιάτρευτον πληγὴν τῆς τόσης λαβωματιᾶς καὶ τοῦ
 φθονεροῦ δαίμονος τὸν δόλον. Ὁ ὁποῖος βλέπωντας τὸ γένος μας
 5 νὰ ἀνθῆ καὶ νὰ προκόπη εἰς σοφίαν, εἰς ἀγιοσύνην, εἰς ἐξουσίαν
 καὶ εἰς κάθε ἄλλην ἀρετὴν καὶ καλωσύνην καὶ θέλωντας ἀπὸ τὸν
 φθόνον του νὰ τὸ ἀφανίσῃ καὶ μὴ ἐμπορῶντας νὰ τὸ βάλῃ εἰς
 ἔργον διὰ τὴν φιλίαν καὶ σμιξίμον εἰς ἓνα τῆς ἀνατολικῆς καὶ
 10 δυτικῆς ἐκκλησίας, τῆς ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς βασιλείας, ¹⁴ εὗρη-
 κε τὸ ἐχθρότατον ἐτοῦτο μέσον νὰ σχίσῃ τὴν ἐκκλησίαν, νὰ τὴν
 χωρίσῃ ἀπὸ τὴν ὑποταγὴν τῆς καθόλου ἐκκλησίας καὶ νὰ βάλῃ
 ἓνα ἀδιήγητον μῖσος ἀνάμεσα εἰς τὰ δύο ἐξοχώτερα τῶν
 15 χριστιανῶν ἔθνη. Καὶ ἂν καλὰ πολλαῖς βολαῖς εἰς τοὺς παρακάτω
 χρόνους πολλοὶ βασιλεῖς καὶ ἄκριοι ἀρχιερεῖς ἐδοκίμασαν νὰ διο-
 ρθώσουν τὸ τόσον κακόν, ὁ φιλόκακος ὁμως ἐχθρὸς μὲ τοὺς
 προχθεσινούς του ἀκόλουθους, τοὺς Νεῖλους, τοὺς Βαλαμῶνες,
 τοὺς Μάρκους, Κορέσιους, Πηγαδάδες, Σεβήρους, Λουκάριδες καὶ
 ἄλλους ὁμοίους τῶν, λουτερανῶν καὶ καλβινιστῶν φίλους, δὲν
 20 ἔλειψε νὰ ἀπλώσῃ τὰ δίκτυα του καὶ νὰ ἐμποδίσῃ νὰ ἐνωθοῦν μὲ
 τὴν ἀγίαν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν, μόνον στέκονται ἑπτακόσιοι χρό-
 νοὶ σήμερον ἀκέφαλοι ἢ πολυκέφαλοι. Διὰ τὸ ὅποῖον ἀνάμεσα
 τῶν πάντα σκάνδαλα, πάντα φιλαρχίαι, πάντα πλήθος
 πατριαρχῶν εἰς τὴν πόλιν ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ ἐλπίδα
 25 καμμία νὰ γένη κανένα καλὸν δὲν εἶναι, μόνον ὑπάγει ἀπὸ τὸ
 κακὸν εἰς τὸ χειρότερον ἐκκλησία χωρὶς σχολία, χωρὶς διδαχὴν
 εἰς διόρθωσιν τῶν ἡθῶν, χωρὶς κήρυξιν εὐαγγελίου, χωρὶς καμίαν
 ἐκκλησιαστικὴν ἐλευθερίαν ὑποκάτω εἰς τόσον χαλεπὴν δουλείαν
 καὶ ἀνυπομόνητον σκλαβίαν. Καὶ ἀφανίσθηκε σχεδὸν ὅλον τὸ γέ-
 30 νος ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς τὸν νοῦν
 μας δὲν τὸ βάζομεν νὰ ἐξετάζωμεν καὶ νὰ ἰδοῦμεν τὴν ἀφορμὴν
 τῆς τόσης αἰχμαλωσίας. Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Λέοντος τοῦ βασιλέως
 τοῦ υἱοῦ τοῦ Βασιλείου καλὰ καὶ οἱ ἐκ τῆς Ἄγαρ νὰ ἐρήμαξαν
 τόσα καὶ τόσα κάστρη καὶ χώρας, μὲ τοῦτον ὅλον μόνον
 ὑποκάτω εἰς τὴν ὑποταγὴν τοῦ Κωνσταντινοπόλεως ἦσαν ἑπτα-

κόσιοι τόσοι ἀρχιερεῖς, καὶ τῶρα ὄλα ἀφανίσθησαν, ὄλα ἐρήμαξαν καὶ ὄλον /^{4v} ἓνα ἐρημάσσουν. Τὴν Σμύρνην ἐκείνην ὁποῦ μίαν βολὰν ἀπὸ θεμελίων μὲ ὄλα τῆς τὰ περικύρωρα ἐχάλασεν ὁ σεισμός, ἓνας σοφὸς Ἀριστείδης μὲ τὰ δάκρυά του κλαίοντας πρὸς τὸν βασιλέα τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἐδυνήθηκε νὰ τὴν ἀναστήσῃ 5 καὶ νὰ τὴν φέρῃ εἰς τὴν πρώτην τῆς τιμῆν τὴν Ἱερουσαλὴμ πάλιν ὁποῦ ἐδόθηκεν εἰς τόσῃν σκλαβίαν, ἓνας Ἱερεμίας, προφήτης τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου, κλαίοντας ἔσωσε διὰ νὰ τὴν ἐλευθερωθῇ ἄλλην μίαν βολάν. Τὸ γένος ἐτοῦτο, ὡσὰν ἔγινε σήμερον (ὠμέ), δὲν τὸ σώννον ἐκατὸν Ἀριστείδαι κλαίωντας καθημερινὸν καὶ ἄλλοι 10 τόσοι Ἱερεμίας. Καὶ ἂν τοῦτο εἶναι ἀλήθεια, ὡσὰν πὼς εἶναι (ὁποῦ ἄμποτες νὰ μὴν ἦτον καὶ ἐγὼ νὰ ἐψεύδουμουν), καθὼς κάθε ἓνας ὁποῦ δὲν εἶναι τυφλὸς καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα τὸ βλέπει πὼς φυλάγεται τοῦ Χριστοῦ ὁ λόγος ὁποῦ λέγει *πύλαι ἄδου οὐ κατισχύουσιν αὐτῆς*, ἢ που τὸ τάξιμον ὁποῦ εἶπε τῆς ἐκκλησίας 15 *μεθ' ὑμῶν εἰμὶ πάσας τὰς ἡμέρας*. Διὰ ποίαν ἐκκλησίαν πρέπει νὰ γρυκῆθῃ ἐτοῦτο, διὰ ἐκείνην ὁποῦ καθημερινὸν κηρύττει τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ αὐξαίνει καὶ τὸ ἀπλώνει ἢ διὰ ἐκείνην ὁποῦ τὸ ἔχασε καὶ ὄλον ἓνα τὸ χάνει; Ὅξω νὰ εὐγῆκε κανεὶς ἀπὸ τὸν νοῦν του νὰ εἰπῇ ὅτι διὰ ἐκείνην τὸ εἶπεν ὁ 20 Χριστὸς ὁποῦ τὸ χάνει καὶ ὄχι διὰ ἐκείνην ὁποῦ τὸ αὐξαίνει, ἄς ἰδοῦμεν χωρὶς πάθος καὶ κατὰ ἀλήθειαν ποία εἶναι ἐτούτη. Ἄς ἰδοῦμεν ποία ἐκκλησία πέμπει κάθε χρόνον διδασκ<α>δες καὶ κήρυκες τοῦ εὐαγγελίου εἰς ὄλην τὴν οἰκουμένην ἄς ἰδοῦμεν ποία ἐκκλησία ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ εἰς ταῖς Ἰνδίας 25 ὁποῦ εἶναι ἄλλος ἓνας κόσμος εἰς τὸν ὁποῖον /^{5f} ὄλον ἓνα ἀπλώνει τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἐκκλησία του μὲ τόσους μάρτυρες, μὲ τόσους ὁσίους, μὲ τόσους ἀρχιερεῖς καὶ διδασκάλους, μὲ τόσους ἁγίους. Ἄς ἐξετάξουν λοιπὸν, κατὰ ποῦ θέλει ἡ ἀλήθεια, ἄς ἰδοῦν, ἄς νικηθοῦν τὴν καλὴν ἐτούτην νίκην, ἄς 30 εἰποῦν καὶ αὐτοὶ μὲ τὸν θεολόγον Γρηγόριον *ἤττημαι καὶ τὴν*

8. τὴν p.corr.

9. ὦ ἠμέ cod.

- ἤτταν ὁμολογῶ. Ἐς ὑποταχθεῶν τὴν καλὴν ἐτούτην καὶ ὠφελιμωτάτην τῆς ψυχῆς ὑποταγήν, ἃς ἀφήσουν τὰ σκάνδαλα καὶ τὴν φιλαρχίαν, ἃς ἰδοῦν εἰς τί τηγάνι τῆς σκλαβιάς τηγανίζονται παντοτινὰ καὶ μὴν μμοῦνται τὴν φιλαρχίαν τοῦ σκοτεινοῦ
- 5 Φωτίου βγάζωντας ἀπὸ τὸν θρόνον ἕνας τὸν ἄλλον, ἃς ἀφήσουν τὴν ἐκκλησίαν ἀναπαύμενην. Μάλιστα ἃς κιτάξουν εἰς τὴν ζωὴν ἐτούτην τοῦ ἁγίου καὶ θεοφόρου πατρὸς Ἰγνατίου πόσον ἐπαίδευσεν ὁ θεὸς τὴν πόλιν ἐκείνην, μὲ πόσαις φωτιαῖς, πολέμους, σεισμούς, ἀνεμικαῖς πείναις καὶ ἄλλα ὅμοια κακά, μόνον
- 10 διότι τὰ ἔβαλαν μὲ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικούς. Ἐς διαβάσουν καὶ θέλουν ἰδεῖν ὅτι ὅσοι βασιλεῖς ἐστέκουνταν μὲ τὴν ἐκκλησίαν εἰρηνεμένοι, ἢ βασιλεία των εὐοδοῦτο καὶ ἐπρόκοπτεν, ὅσοι πάλιν ἔβαζαν σκάνδαλα εἰς τὴν αὐτήν, καὶ ἢ βασιλεία των καὶ αὐτοὶ ἐκεῖνοι ἔκαμναν κακὸν τέλος καὶ τῆς πολιτείας ζημίαν
- 15 ἀνήκεστον. Ἐς ἐπιστρέψουν λοιπὸν καὶ ἃς γνωρίσουν τὴν κεφαλὴν τῆς ἐκκλησίας διὰ ποιμένα, ὄδηγὸν καὶ διδάσκαλον ὁλονῶν τῶν ἐκκλησιῶν τὸν ἄκρον ἀρχιερέα. Εἶδεμή, ἂν ἐτοῦτο δὲν βάλουν εἰς ἔργον, ἐλπίδα καμμία ἐλευθερίας δὲν φαίνεται. Ὁ θεὸς ὁ ἅγιος λοιπὸν νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ ἀμπέλι του τὸ ὅποῖον ὁ ἄγριος
- 20 μονιὸς κατέσκαψε καὶ ἀφάνισε. Τὰ δ' ἄλλα ἐρῶσθε ἐν Χριστῷ, ἀδελφοί μου ποθεινότατοι.

/6^ε Βίος ἢ μαρτύριον τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰγνατίου, ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, γραμμένος ἐλληνικὰ ἀπὸ Νικήταν Δαβίδ τὸν Παφλαγόνα καὶ γυρισμένος εἰς τὴν ἀπλὴν γλῶσσαν ὑπὸ Νεοφύτου Ῥοδινοῦ, τοῦ Κυρίου.

Τὸ νὰ γράφη καὶ νὰ διηγᾶται κανεὶς ταῖς ζωαῖς ὁλονῶν τῶν 5
ἀγίων καὶ νὰ ἀφήνη εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅπου μέλλουσι νὰ
ἐλθουσιν ἀπεκεῖ καὶ ἐμπρὸς εἰς τούτην τὴν ζωὴν μάθημα καὶ
παρακάλεσιν εἰς τὸ νὰ ἀποκτήσουν τὴν ἀρετὴν, πρᾶγμα εἶναι
ἀληθινὰ καὶ καλῶτατον καὶ ὠφελιμώτατον. Καὶ τὸ περισσότε-
ρον, ἂν ἡ ζωὴ ὅπου γράφεται εἶναι ἀνθρώπων ὅπου εὐρίσκονται 10
στολισμένοι μὲ τὴν σεβασμώτατην ἀρχιερωσύνην καὶ διὰ μέσου
τῆς λαμπρᾶς καὶ θαυμαστῆς τῶν ζωῆς ἐπαρακίνησαν εἰς ζηλίαν
τὸν πικρὸν διώκτην καὶ ἐχθρόν, τὸν διάβολον, καὶ μὲ τὴν
ἀνίκητόν των ὑπομονὴν καὶ μὲ τοὺς ἀνδριωμένους των κόπους
ἐδειξάσι θαυμαστὴν ἀνδραγαθίαν κατ' ἐπάνω του. 15

Ἄμῃ ἂν συνέβη ἀκόμι ὅτι αὐτοὶ οἱ ἅγιοι ἔζησαν εἰς τοὺς ὕστε-
ρους καιροὺς τοὺς ἐδικοὺς μας, ἄξιοι θέλουσιν ἦσται νὰ
ἐπαινοῦνται καὶ νὰ τοὺς ἐνθυμοῦνται περισσότερον ἀπὸ ὅλους,
ἐπειδὴ καὶ μὲ τὸ νὰ εἶναι τόσον σιμά, ἐμποροῦν περισσότερον νὰ
ὠφελήσουν τὴν ἐκκλησίαν. Διότι τὰ παλαιὰ καὶ ἐκεῖνα ὅπου 20
εἶναι εἰς τοὺς χρόνους πολλὰ μακριά, καλὰ καὶ νὰ τὰ πιστεύωμεν
διὰ τὴν ἀξίαν καὶ μαρτυρίαν ἐκείνων ὅπου τὰ γράφουν. Μὲ τοῦ-
τον ὅλον οἱ πολλοὶ δὲν ἀποθαριῶνται νὰ τὰ ἀκολουθήσουν ἔτζη
εὐκόλα. Διότι λογιάζουσι πὼς εἶναι δύσκολον οἱ ἄνθρωποι τοῦ
καιροῦ ἐτούτου νὰ ἐμποροῦν νὰ κάμουν τὰ ὅσα ἔγιναν ἀπὸ 25
ἐκείνους εἰς ταῖς ἀπερασμέναις καὶ παλαιαῖς γενεαῖς. Ἄμῃ ὅσα
πιστεύωμεν καὶ γίνονται εἰς τοὺς καιροὺς μας, λογιάζω πὼς
περισσότερον παρακινοῦν τοὺς πλὴι εὐσεβεῖς ἀνθρώπους καὶ
τοὺς ἀναγκάζουν εἰς τὸν ὅμοιον ζῆλον τῆς καλωσύνης. Καὶ διὰ
τούτην τὴν ἀφορμὴν εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν ἐβάλλθηκα εἰς αὐτὸν 30

τὸν ἀγῶνα. Καὶ ἓνας δυνατὸς καὶ ἐγκαρδιακὸς πόθος μὲ βιάζει μὲ ἀληθινὴν διήγησιν καὶ ἀπὸ /6^v κάθε ψέμα μακριά, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ ὅπου εἶναι ἡ ἀφορμὴ ὅλης τῆς ἀληθείας καὶ βοηθεία ἐκείνων ὅπου δὲν τὴν ἠξεύρουν, νὰ διηγηθῶ ποῖος ἦτον ὁ ἅγιος

5 Ἰγνάτιος, ὁ ἀρχιερέας καὶ πνευματικὸς βοσκὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦτο νὰ τὸ κάμω ἀποδείχνωντάς το ἀπὸ τὴν ζωὴν ὅπου ἔζησεν.

Αὐτός, λέγω, ὁ Ἰγνάτιος ὁ ὁποῖος καλὰ καὶ εἰς τοὺς χρόνους νὰ εἶναι ὑστερος καὶ νὰ ἐφάνηκεν εἰς τοὺς καιροὺς μας, ὅμως δὲν

10 τοῦ λείπει τίποτις νὰ μὴν ὁμοιάζῃ τοὺς προτίτερος καὶ ἁγίους ἐκείνους ἀρχιερεῖς εἰς τὴν πίστιν, εἰς τὴν ὁμολογίαν, εἰς τὰ μαρτύρια ὅπου ἔπαθε διὰ τὴν δικαιοσύνην καὶ εἰς τὴν κατὰ θεὸν προκοπὴν.

Αὐτοῦ λοιπὸν τὴν ζωὴν ὅπου ἔζησεν ἀπὸ μικρόθεν ἕως τέλους

15 λέγωντας ἐγὼ μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν χωρὶς κανένα πάθος καὶ χωρὶς κανένα φόβον καὶ μὲ ὅλην τὴν ἀλήθειαν, ὅπου διὰ λόγου του λέγεται ἀπὸ πολλοὺς, καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα ὅπου ἐβεβαιώθημεν ἡμεῖς, τόσον ἀπὸ τὰ γραμμένα ὅσον καὶ ἀπὸ τὰ ἄγραφα, ἔχω θάρρος πρῶτον ἐμπροστὰ εἰς τὸν θεόν, ὅπου εἶναι ἡ ζωντανὴ καὶ

20 ἐνυπόστατος ἀλήθεια, νὰ γράψω ὅλον ἐκεῖνο ὅπου εἶναι δίκαιον.

Δεύτερον, νὰ λεπτύνω καὶ νὰ σκορπίσω τὸ πυκνὸν σύγνεφον τῆς ἀγνωσιᾶς ὅπου πολλὴν καιρὸν ἐσκοτίνασε τὸν νοῦν τῶν πολλῶν τόσον, ὅπου ὅσοι θέλουν καθάρια νὰ κιτάξουν τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων, καὶ νὰ ἐμποροῦν νὰ γνωρίζουν τὸν

25 ἐργάτην τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀρετῆς καὶ νὰ τὸν ὑμνοῦν καὶ νὰ τὸν ζηλεύουν. Τὸν ἐργάτην πάλιν τῆς ἀδικίας καὶ τῆς κακωσύνης μὲ κάθε δίκαιον νὰ τὸν διώχνουν καὶ νὰ τὸν φεύγουν. Ἀμή ἄς ἀρχηνίσωμεν ἀπ' ἐδῶ.

Ὁ μακαριώτατος καὶ ἅγιος ἐτοῦτος ἀρχιερέας Ἰγνάτιος εἶχεν

30 διὰ πατρίδα εἰς τὴν γῆν τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐτούτην, λέγω, τὴν περιφανεστάτην βασιλίσαν εἰς ὅλαις ταῖς χώραις καὶ κάστην. Ὁ πατέρας του ἐκράζετον Μιχαήλ, ἡ μητέρα του Προκοπία, ὅπου

25. ἀληθείας a.corr. ἀρετῆς p.corr.

ἐστάθησαν εὐγενέστατοι καὶ πιστότατοι βασιλειάδες. Ἐπὶ τού-
 τους τοὺς δύο, ὁ Μιχαὴλ ἦτον υἱὸς τοῦ Θεοφυλάκτου, τιμιωτάτου
 ἄρχοντος τῆς πόλις. Ἡ Προκοπία πάλιν ἦτον θυγατέρα τοῦ εὐσεβῆ
 βασιλέως Νικηφόρου. Καὶ διαβαίνοντας αὐτοὺς ὁ Νικηφόρος εἰς τὴν
 ἄνω βασιλείαν καὶ ὁ υἱὸς του ὁ Σταυράκιος νὰ ἔζησεν εἰς τὴν
 βασιλείαν πολλὰ ὀλίγον καιρὸν καὶ νὰ ἐπέθανεν, ὁ Μιχαὴλ, ὁποῦ
 εἶπαμεν, ὄντας γαμβρὸς εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ Νικηφόρου ὁποῦ
 ἀναπαύτηκεν, καὶ ἔστωντας νὰ εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πλὴν ἑπτά
 τμημέ-
 νους τοῦ παλατίου, ἐπειδὴ ἦτον οἰκονόμος τοῦ βασιλικῆ παλατίου,
 μὲ θεοῦ ψῆφον καὶ μὲ ὅλης τῆς συγκλήτου ἔγινεν βασιλέας.

Αὐτοῦ τοῦ βασιλέως τὴν εὐσέβειαν ὁποῦ εἶχεν εἰς τὸν θεὸν καὶ
 κάθε ἄλλην ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην ἀφήνομεν νὰ τὰ λέγουσι καὶ
 νὰ τὰ γράφουσιν οἱ χρονογράφοι. Σώνει ἐμεῖς νὰ ἐπαινέσωμεν τὴν
 ταπεινότην του καὶ τὴν δικαιοσύνην ὁποῦ εἶχεν εἰς τὰ ἦθη του, τὰ
 ὁποῖα ἐκεῖνος τὰ ἔδειξεν μὲ ἔργον καὶ ὄχι μὲ ψεματολογίαις. Διότι
 ἔστωντας νὰ ἐκυβέρνησεν εὐσεβέστατα κοντὰ δύο χρόνους τὴν
 βασιλείαν, θεληματικῶς του τὴν ἔκαμε παραίτησιν καὶ τὴν ἔδωκε
 τοῦ τυράννου Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου, τὸν ὁποῖον αὐτοὺς ὁ ἴδιος
 εἶχε τον κάμει φλαμπούραρη τῆς Ἀνατολῆς. Ἀπέκει κάμνωντας
 πόλεμον μὲ τοὺς Βουλγάρους, ἀπὸ τὴν Βουλγαρίαν ἀποστάτησεν
 ἐναντίον τοῦ βασιλέως. Διὰ τοῦτο θεληματικῶς του ὁ μακαρισμέ-
 νος αὐτοὺς Μιχαὴλ ἄφηκε τὴν βασιλείαν καὶ τὴν κοσμηκὴν ὑπερη-
 φανίαν καὶ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον καὶ φθόνον, λογιάζωντας ὁ υἱὸς
 τῆς ἀληθινης εἰρήνης πῶς νὰ εἶναι πολλὰ καλλιώτερον καὶ ὠφε-
 λμώτερον καὶ διὰ λόγου του καὶ διὰ τὸν κοινὸν λαὸν νὰ ἀνα-
 χωρήσῃ καὶ νὰ εἰρηνεύῃ. Ἐμίσεψε λοιπὸν ἀπὸ τὴν πόλιν μὲ ὄλον
 του τὸ σπίτι καὶ ἐδιάβηκεν εἰς τὰ νησιὰ τῆς Πρώτης ὁποῦ λέγουν.
 Καὶ ἀντάμα μὲ τὴν γυναῖκα του καὶ τὰ παιδιὰ του ἐκαταδέχθηκε
 καὶ ἔγινε καλόγηρος, ὄχι μὲ σχῆμα μόνον, ἀμὴ κατὰ ἀλήθειαν. Καὶ
 ἐκεῖ ἀνάφευρεν εἰς τὸν θεὸν καὶ βασιλέα τὴν κρίσιν του καὶ τὸ
 δίκιον του.

Αὐτοὺς λοιπὸν ὁ μακαρίτης Μιχαὴλ ὁποῦ θαυμασιῶς ἄλλαξε τὴν
 βασιλείαν τῆς γῆς μὲ τὴν βασιλείαν τοῦ οὐρανοῦ ἔκαμε, κατὰ πού
 λέγουν, πέντε παιδιὰ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα δύο ἦσαν θηλυκά· ἡ πρώτη

- ἐκράζετον Γεωργῶ καὶ ἡ ὑστερότερη Θεοφανῶ· ἡ ὁποῖαις ἔζησαν
 παρθέναις ὄλην των τὴν ζῶην καὶ ἔζησαν ὡσὺν καλογοριάδες καὶ
 ἀναπαύθησαν καλότυχαι· καὶ τρία ἀρσενικά· Θεοφύλακτον,
 Σταυράκιον καὶ Νικήταν. Ἐπ’ αὐτὰ τὰ τρία παιδιά, ὁ Θεοφύ-
 5 λακτος καὶ ὁ πρωτογέννητος Σταυράκιος ἐστεφανώθησαν μὲ τὸ
 στεφάνη τῆς βασιλείας. Ἐπέκει ὁ Σταυράκιος, ἀκόμι πολλὰ νέος,
 πριχοῦ νὰ παραιτήσῃ τὴν βασιλείαν ὁ πατέρας του, ἀπέ/ῴθανεν. Ὁ
 Θεοφύλακτος ἀντάμα μὲ τοὺς γονέους του καὶ βασιλεῖς, ἔστωντας
 νὰ καλογηρευτῇ, ἐκράχθηκεν Εὐστράτιος. Ὁ Νικήτας, γαμιά,
 10 ὄντας ὡς δέκα χρόνων, τὸν ἔκαμεν ὁ Νικηφόρος ὁ παππούς του
 δομῆστικον τῶν Ἰκανάτων. Εἰς τὸ ὅποιον ἀξίωμα ἔστωντας νὰ
 σταθῇ ἕως τοὺς δεκατέσσερις χρόνους, καὶ αὐτὸς ἀντάμα μὲ τοὺς
 γονέους του ἀφήνωντας τὰ βασιλικά παλάτια, ἐκαλογηρευτῆκε καὶ
 αὐτὸς καὶ ἐκράχθηκεν Ἰγνάτιος.
- 15 Ὁ Λέων τὸ λοιπόν, τὸ κακονόμαστον ἐκεῖνο θηρίον, ἔστωντας
 νὰ γεννήσῃ τὴν ἀδικίαν ὅπου ἐκοιλιοπόνθησε καὶ ἔστωντας μὲ
 τυραννικὸν χεῖρ νὰ ἀρπάξῃ τὴν βασιλείαν, δὲν ἐκίταξε τὸ ὄμματι
 τοῦ θεοῦ ὅπου τὰ βλέπη ὄλα, οὐδὲ ἐντράπηκε τὴν καλωσύνην
 τῶν φευγάτων ἐκεῖνων μηδὲ τὴν μεγάλην καλωσύνην ὅπου τοῦ
 20 ἔκαμαν οἱ μακαρισμένοι ἐκεῖνοι, ὅπου δὲν ἦτον ἄξιος, ἔστωντας
 νὰ γελασθοῦσι τόσον ἀπὸ τὴν δολεράν του καὶ κακότροπον
 γνώμην, ὅπου ὡς καὶ ἀνάδοχον τῶν βασιλικῶν παιδίων τὸν
 ἔκαμαν εἰς τὴν πνευματικὴν κολυμβήθραν. Ἄλλὰ μηδένα ἀπ’
 αὐτὰ ἐμάλαξε καὶ ἡμέρωσε τὴν ἀπὸ τὰ θηρία ὠμότερην καὶ
 25 ἀπανθρωπότερόν του ψυχὴν. Ἀμὴ πέμπωντας τοὺς ἐχώρισεν ἕνα
 ἀπὸ τὸν ἄλλον καὶ ἐξόρισέ τους εἰς τὰ νησιά ἕνα πρὸς ἕνα μονα-
 χούς των καὶ τοὺς ἐτυράγνιε μὲ δυνατὴν φύλαξιν. Γιαμιά, ὁ ὠμὸς
 καὶ ἀπάνθρωπος ἐκαταδίκασεν αὐτὰ τὰ παιδιά νὰ τὰ εὐνουχίσῃ
 καὶ ἔτζη τὰ εὐνούχισε. Καὶ ἀρχινῶντας ἀπ’ ἐδῶ νὰ κάμνη κακὴν
 30 ἀρχὴν τῆς βασιλείας του, κατὰ τὰ ἔργα του ἔλαβε καὶ τέλος ἄξιον
 τῆς τυραννίας του. Διότι τὴν αἴρεσιν τῶν εἰκονομάχων ὅπου ἀπὸ
 πολλῆς ὁ ἀπὸ τὸν θεὸν μισημένος, ὁ ἀσεβῆς Λέων ὁ Ἰσαυρος,
 ἐμελέτησε καὶ ὁ ἀσεβέστερός του υἱὸς Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρώ-
 νυμος ἐκράτησε, καὶ καλῶς καὶ εὐσεβῶς διὰ τῆς προνοίας τοῦ

θεοῦ καὶ τῆς ἁγίας ἐβδόμης συνόδου ἐκαθερέθη καὶ ἔπαυσεν, τὸ
 μισθὸν ἐτοῦτο φίδι καὶ στραβὸς τῆς ἀληθείας ἐρμηνευτῆς ἔβαλεν
 χέριν ἄλλην μίαν βολὰν νὰ τὴν ξανακινουργιώσῃ. Ἄμῃ ἔστωντας
 νὰ κρουσθῆ εἰς τὸν πύργον τῆς ὀρθοδοξίας, ἦγουν τὸν ἅγιον /^{8f}
 Νικηφόρον, τὸν προστάτην τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς πόλις πατριαρχί- 5
 χην, ἔστωντας, λέγω, νὰ κτυπηθῆ μὲ τοῦτον τὸν ἅγιον μὲ φοβέ-
 ραις καὶ μὲ κολακείαις, ἐπειδὴ καὶ τὸν εὗρισκε πλὴν στερεὸν καὶ
 δυνατὸν παρὰ ὅπου ἤθελε καὶ ἐλόγιαζε, τὸν ἔδιωξε μὲ τυραννι-
 κὸν χέρι ἀπὸ τὸ πατριαρχεῖον του, ἀφόντις ἐκυβέρνησεν ἀπο- 10
 στολικῶς ἐννέα χρόνους τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τὸν ἐξόρισεν εἰς τὰ
 δεξιὰ μέρη τοῦ στενοῦ, εἰς κάποιον μοναστήριον, ὃ τύραννος καὶ
 ἀπάνθρωπος βασιλέας. Εἰς τὸν τόπον ἐτοῦτον ὁ ἅγιος, ἔστωντας
 νὰ ζῆση δεκαεπτὰ χρόνους εἰς τὴν καλὴν ἐκείνην ὁμολογίαν,
 ἐπῆγεν εἰς τὸν θεόν. Ἄπέκεις εὐρίσκωντας κάποιον Θεόδοτον, ἕνα 15
 ἀπὸ ἐκείνους ὅπου εὐκόλα γελοῖωνται εἰς τὰ πολιτικὰ ἀξιώματα,
 ἄνθρωπον ἀναθραμμένον εἰς τὰ κοσμικὰ ἦθη καὶ πράγματα,
 ἄνθρωπον ἀμαθῆ καὶ ἀπαίδευτον ὅπου οὔτε ἀπὸ μάθημα ἐμέτεχεν
 οὔτε ἀπὸ καλὴν γνῶσιν, μόνον διότι ἦτον ζηλωτῆς τῆς εἰκο- 20
 νομαχικῆς αἰρέσεως, κουρεύωντάς τον κληρικὸν ὁ παμμίαρος τὸν
 ἐκάθισεν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς πόλις. Γιαμιά, ἔβαλε χέ-
 ρι νὰ κινᾷ μέγαν καὶ ἀπάνθρωπον διωγμὸν ἐναντίον ἐκείνων ὅπου
 ἠθελαν νὰ εἶναι εὐσεβεῖς καὶ ὀρθόδοξοι. Ἄμῃ μετὰ εἰς ὀλίγον
 καιρὸν ἦρε καὶ τὴν πλερωμὴν τῆς ἁμαρτίας του, τὸν πικρὸν
 ἐκείνον θάνατον. Διότι ζῶντας ὀλίγον τίποτις περισσότερον ἀπὸ 25
 τοὺς ἑπτὰ χρόνους εἰς τὴν βασιλείαν, μέσα εἰς τὸ βῆμα τῆς
 ἐκκλησίας τῆς Παναγίας, ὅπου εἰς τὸ παλάτι τὴν κράζον Φάρον,
 τὸν ἐσκότωσαν ὡσὰν σκυλλὶ καὶ τὸν ἐκατάκοψαν τὸν ἄθλιον μὲ
 τὰ σπαθιά καὶ ἀπέθανεν.

Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Ἀρμένιος κατὰ τὸν σπῶρον τῆς ἀσεβείας του
 τέτοιον καρπὸν ἐτρούγησε καὶ κόπον διὰ τοὺς κόπους ὅπου ἔκαμε. 30
 Διότι ὁ Μιχαήλ, ὅπου ὀνομάζετον Τραυλός, ὄντας τότε δομέστικος
 τῆς βασιλικῆς κάμαρις, ἔστωντας νὰ τὸν διαβάλουν πὼς ἐμελέτα

12. ἐτοῦτον in marg.

νὰ γένη τύραννος καὶ διὰ τοῦτο νὰ τὸν φυλακώσουν, οἱ φίλοι του καὶ οἱ συνομόταις του κρυφὰ ἐσέβησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰς τὴν ὥραν τοῦ ὄρθρου καὶ ἐσκοτόσαν τὸν τύραννον καὶ πάραυτα εὐφήμησαν αὐτὸν διὰ βασιλεία. Αὐτός, γιαμιά, μαζώνοντας τὰ κομμάτια τοῦ σκοτωμένου καὶ βάζωντάς τα μέσα εἰς ἓνα σακκί, ὥρισε νὰ τὸν θάψουν εἰς τὸ νησίον ὁποῦ κρίζουνε Πρώτην χωρὶς καμίαν /^{8v} βασιλικὴν τιμὴν, καὶ τοὺς υἱοὺς του ὥρισε νὰ τοὺς εὐνουχίσουν καὶ νὰ τοὺς κουρέψουν. Καὶ ἔτζη, κατὰ πού λέγει ἡ Γραφή, ἐστράφην ὁ πόνος του εἰς τὴν κεφαλὴν του καὶ ἡ ἀδικία του εἰς τὴν κορφήν του.

Αὐτός, γιαμιά, ὁ Ἄμοριανὸς Μιχαήλ, ὄντας εἰς τὴν αἴρεσιν σαββατιανός, ἐβασίλευσεν ἑννέα ἡμισὶ χρόνους καὶ διὰ τὴν ὀρθοδοξίαν τίποτις δὲν τὸν ἔκοφτεν, ἀλλὰ μηδὲ ἐτυράγγιεν ἐκείνους ὁποῦ ἤθελαν νὰ εἶναι ὀρθόδοξοι. Τότε πεθένοντας ὁ Θεόδοτος ὁ Κασσιτεράς, πέρνωντας κάποιον Ἀντώνιον, τὸ παρανόμιον τοῦ Ταμπάκος, μητροπολίτην τῆς Πέργης, ἀμὴ ἀργὸν διὰ νὰ εἶναι ἀπὸ τὴν αἴρεσίν του, τὸν ἔκαμε πατριάρχην.

Ὑστερα ἀπὸ τὸν Μιχαήλ Θεόφιλος ὁ υἱὸς του ἐκράτησε τὴν βασιλείαν δεκατρεῖς χρόνους καὶ ὅσον εἰς τὰ ἄλλα, λέγουσι πὼς δὲν ἦτον κακός, μόνον δικαιοκρίτης, ἀμὴ ὅσον εἰς τὴν εἰκονομαχίαν καὶ εἰς τὸν διωγμὸν ὁποῦ ἔκαμνε τῶν χριστιανῶν, δὲν ἐφαίνετον ἐλαφρότερος ἀπὸ κανένα ἀπὸ τοὺς προτίτερούς του τυράννους. Καὶ τοῦτο ὅλοι ἐπίστευαν πὼς ἦτον καὶ ἐγένετον ἀπὸ ἀνάγκασιν τοῦ Ἰωάννου ὁποῦ ἐκεῖνος ἔκαμε πατριάρχην, αἰρετικὸν καὶ αὐτόν, ὕστερα ἀπὸ τὸν Ἀντώνιον.

Ἐστώντας λοιπὸν τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ τὰ πολιτικὰ πράγματα νὰ φαίνωνται τέτοιας λογῆς καὶ ὡς τριάντα χρόνους ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία νὰ ὑπόμενε χιλίους κινδύνους καὶ θανάτους καὶ θλίψεις καὶ οἱ ἀσεβεῖς νὰ ἐκαταπατοῦσαν καὶ νὰ ἐμαγαρίζασιν μὲ τὰ πόδια των τὰ ἅγια καὶ τὰ ἱερὰ καὶ μὲ τὰ ἀκάθαρτά τους χέρια νὰ ἐμεταχειρίζονταν τὰ θεῖα, Νικήτας, ὁ αὐτὸς καὶ Ἰγνάτιος, ὄντας φυτεμένους εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὡσὰν μία εὐγενέστατη ῥίζα εἰς τὸ σπῆτι τοῦ θεοῦ καὶ νὰ ἀνθήσῃ εἰς τὴν αὐλήν τῆς καλογηρικῆς ζωῆς, δὲν ἔμελλεν ἀληθινὰ νὰ φανῆ ἄκαρπος ἐμπροστὰ εἰς ἐκεῖνον

ὅπου τὸν ἐφύτευσεν, μηδὲ μὲ φύλλα μόνον, ἤγουν μὲ ἐνδύματα καὶ στολισματα ὀλίγον ὠφέλιμα νὰ εἶναι στολισμένοι, ὡσὰν πῶς ἡ καταραμένη ἐκεῖνη συκιά· μόνον ὄντας φυτεμένοι εἰς τὰ θεῖα καὶ πλουσιώτατα νερὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ μελετώντας ὅλην τὴν Παλαιὰν καὶ τὴν Νέαν Διαθήκην καὶ διαβάζοντας ¹⁹ μὲ πολλὴν 5
πρᾶξιν τὰ βιβλία τῶν ἁγίων πατέρων καὶ κάμνωντας τὴν ἀρετὴν τῶν καὶ μαζώνωντας τὴν θεωρίαν τῶν καὶ παχέωντας εἰς κάθε τρόπον τὴν ψυχὴν του καὶ δυναμώνοντας εἰς ὅλα ἐτοῦτα, ἔκαμε γλυκύτατον καρπὸν τῆς ἀρετῆς σμὰ εἰς τὸν θεόν.

Πρῶτον καὶ ἀρχὴν ἔκαμε καρπὸν εἰς τὴν νηστείαν, ἀγρυπνίαν 10
διωρισμένην εἰς τὸ νὰ προσεύχεται, ζαρωματιαῖς τῶν γονάτων του, δάκρυα κτυπώντας τὸ στήθος του, κρατώντας τὴν γλῶσσαν του, ἔχωντας ὑπομονὴν εἰς ὄλους τοὺς δαρμούς ὅπου τοῦ ἔκαμνεν ὁ διδάσκαλός του ὁ κακὸς καὶ σκληρόγνωνμος, ὅπου διὰ νὰ κάμνη χάριν τῶν εἰκονομάχων τὸν ἐκυβέρνα πολλὰ σκληρά. Σμὰ εἰς 15
αὐτὰ ἦτον ἡμερος, ταπεινὸς καὶ ὑποτάσσετον ὅλης τῆς ἐν κυρίῳ ἀδελφουσύνῃς. Καὶ αὐτὰ ὅλα ἐπέρασε πρῶτα ὁ μακάριος καὶ εἰς αὐτὰ ἐπαιδεύετον καὶ εἰς αὐτὰ καλότατα εὐρισκόμενος, καθὼς αὔξαιεν εἰς τὸ κορμί, ἔτζη προκόπτωντας ἐκατόρθωνε καὶ τὴν πατρικὴν ἡλικίαν. Ἔπειτα ἐκαρποφόρησε σμὰ εἰς τὸν θεὸν τὰ 20
πλέα τελειώτερα, ἤγουν τὴν πίστιν, τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἀγάπην· πίστιν σωστὴν ἀπὸ τέλειον καὶ σωστὸν λογισμὸν καὶ τὴν ἔδωκε τοῦ τελείου θεοῦ· πίστιν χωρὶς ὑπόκρισιν· ἐλπίδα χωρὶς ἐντροπὴν καὶ ἀληθινὴν ἀγάπην ἀπὸ ἀληθινὴν καρδίαν, τὴν ὁποίαν ἐκατόρθωνε σμὰ εἰς τὸν θεὸν καὶ εἰς τὸν πλησίον· αὐτοὺς τοὺς 25
καρποὺς κάμνωντας ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος καὶ εἰς αὐτὰ τὰ καμώματα ζιῶντας ἀφόντις ἦτον παιδὶ καὶ εἰς ὅλον του τὸν καιρὸν, καὶ ὅταν οἱ ἀσεβεῖς ἐπίκραναν τὸν θεόν, τότε αὐτὸς ἐπρόκοπτεν εἰς τελείαν εὐσέβειαν.

Διότι πεθαίνοντας ὁ πατέρας του καὶ ὁ διδάσκαλός του, ἔστω- 30
ντας καὶ ἡ φροντίδα τῶν ἀδελφῶν του καὶ ἡ ἔγνοια τῆς ψυχῆς τῶν νὰ ἐκατήντησεν εἰς αὐτόν, ὡς ἂν εἰς ἓνα καλὸν βοσκὸν καὶ τῶν λογικῶν προβάτων διδάσκαλον, πάραντα ἀπαρχῆς ἔδειξε τὴν πνευματικὴν δύναμιν ὅπου ἔμελλε νὰ φανερωθῇ εἰς αὐτόν. Διότι

- τόσον μὲ ταῖς συχναῖς του διδασκαίς καὶ μὲ ταῖς σοφαῖς του παρα-
 γελιαῖς ἔθρεφε ταῖς ψυχαῖς των καὶ ταῖς ὀδήγαν εἰς τὴν παντοτινὴν
 τῆς βοσκῆς πρασινάδα /⁹, ὅπου καὶ πολυπλασίαζε τὸ τάλαντον τῆς
 χάριτος καὶ τῆς πνευματικῆς διδασκαλίας ὅπου ἔλαβε. Καὶ ἐπλήθυ-
 5 ναν οἱ ἀδελφοὶ τόσον ὅπου δὲν ἔχωροῦσαν νὰ σταθοῦν εἰς ἓνα
 μοναστήριον μὴδὲ εἰς ἓνα τόπον. Μὲ ἐπιμέλειαν ἐδικήν του τέσσερα
 μοναστήρια ἀνάστησε καὶ τὰ οἴκισε δίδοντας καθενὸς τὰ
 πρεπάμενα κτίσματα καὶ ἱερὰ ἀγγελία καὶ τὰ ἄλλα ὅσα τοὺς ἦσαν
 10 χρειάζόμενα ἐδίδουνταν διὰ διάταξιν καὶ κυβέρνησιν αὐτοῦ τοῦ
 μεγάλου πατρός. Καὶ ὅλοι ἐδιδάσκονταν ἀπὸ ἐκεῖνον ἔχωντάς τον
 διὰ πατέρα καὶ ἡγούμενον καὶ διὰ πρῶτον ἔργον εἶχαν ὅλοι ἐτοῦ-
 τοι τὴν δοξολογίαν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν προσευχὴν. Ἀμὴ διὰ πάρερ-
 15 γον εἶχαν ταῖς ἄλλαις μοναστηριακαῖς ὑπηρεσίαις καὶ ὅλα ἐφρόντι-
 ζαν νὰ τὰ κάμνουν εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον τοῦ θεοῦ.
- Ἡ Πλάτη (λοιπόν), ὁ Ὑατρος καὶ ἡ Τερεβίνθος, ὅπου ὀνομά-
 ζονται τοῦ Πρίντζιπου τὰ νησιά, ἔστωντας νὰ κατοικηθοῦν μὲ τὴν
 πρόνοιαν τοῦ ἁγίου, ἐγένισαν ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ καὶ ἱερὰ
 20 μοναστήρια. Διότι καὶ τὸ μοναστήριον ἐτοῦτο ὅπου προκαθέζεται
 τῶν ἄλλων ὀνομασθησίων ὅπου εἶναι ἐδῶ εἰς τὴν στεριάαν,
 ἀντικρὺς ἐκεῖνων εἰς τὸ ἀκροτήριον, θέλω νὰ εἰπῶ τοῦ μεγάλου
 Ταξιάρχου τὸ μοναστήριον, αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ μακάριος τὸ ἀνάστη-
 25 σεν ὄντας πρὸς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του καὶ τὸ ἀφιέρωσε τοῦ θεοῦ.
 Αὐτοῦ τοῦ μοναστηρίου τὴν φήμην, τὸ μεγαλεῖον καὶ ἀκόμι τὴν
 μεγάλην εὐμορφίαν καὶ ὅλην τὴν ἁγιοπρέπειαν καὶ δόξαν ὅπου
 25 ἔχει ἡ ἐκκλησία αὐτοῦ τοῦ μοναστηρίου, ἐγὼ δὲν ἔμπορῶ νὰ τὸ
 διηγηθῶ. Ἀφήνω κάθε ἓνα νὰ τὸ ἰδῆ ἀτός του καὶ ἐγὼ παγένω
 ἔμπροστὰ διηγώντας τὴν ζωὴν ὅπου ἄρχισα νὰ γράψω.
- Εἰς τοῦτα λοιπὸν ἀρέσκωντας ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ, ἔστωντας νὰ
 τὸν ψηφίση πρῶτα ὁ θεός, ἀπέκει οἱ θεοφόροι ἀρχιερεῖς ὅπου διὰ
 30 τὴν εὐσέβειαν ἦσαν διωγμένοι, ἀξιώθηκε τῆς ἱεροσύνης. Καὶ
 ὅσον εἰς τὸ φαινόμενον ἐχειροτονήθη ἀπὸ τὸν Βασίλειον τὸν ἐπί-
 σκοπον τοῦ Παρείου, ὁ ὁποῖος ἔπαθε πολλὰς θλίψεις καὶ πολλοὺς
 διωγμοὺς διὰ ταῖς ἀγίαις εἰκόνας, ἀμὴ ὅσον εἰς τὸ νοούμενον ἦτον

32. ὁ ὁποῖος in marg.

ἔργον τοῦ ἁγίου πνεύματος. Καὶ ἐχειροτονήθη πρῶτα ἀναγνώ-
 στης, ἦγον νὰ ἀναγνώθῃ καὶ νὰ κηρύσῃ ταῖς θείαις γραφαῖς
 ἀπέκει ὑποδιάκονος ἀπέκει διάκονος· γαμιὰ ἱερέας. Ἔπειτα
 καθὼς καὶ ἡ τάξις /10^ε καὶ ὁ νόμος ἐγύρευεν, ἀπόλαυσεν ὅλους
 τοὺς πνευματικοὺς βαθμοὺς, ἐσπούδαζε πάντα τὸ τάλαντον ὁποῦ
 ἔλαβεν ἀπὸ τὸν εὐεργέτην θεὸν νὰ τὸ πληθύνῃ καὶ νὰ τὸ γυρίσῃ
 ὀπίσω διπλὸν καὶ ὄχι νὰ τὸ χῶσῃ εἰς τὴν γῆν μὲ τὴν ὀκνηρίαν του·
 μόνον τὸ αὖξῃσε μὲ τὴν προθυμίαν του. Καὶ καθὼς ὅταν ἦτον
 ἀπλὸς καλόγηρος μὲ τὴν καλογηρικὴν του ζωὴν ἐκέρδησε πολ-
 λοὺς μὲ τὴν ἄσκησίν του καὶ μὲ τὴν ἐπιμελείαν του, ἔτῃ καὶ μὲ
 τὴν ἱερωσύνην του πάλιν βαπτίζοντας ἀναρίθμητα πλήθη μικρῶν
 παιδιῶν τὰ ἔκαμνε χριστιανούς. Διότι ἔστωντας νὰ κυριεύῃ τότε
 δυνατά, ὡσὰν σκοτεινὴ νύκτα, τὸ σκότος τῆς αἰρέσεως καὶ ἀκόμι
 ἡ τυραννίδα τῶν ἀνιέρων ἐπισκόπων, ὅλοι σχεδὸν οἱ ἄνθρωποι,
 ὅσοι ἑκατοικοῦσαν εἰς τὴν πόλιν ὀρθόδοξοι, ὅσοι ἑκατοικοῦσαν
 τὴν Βιθυνίαν καὶ τὰ ἄλλα τρογύρου χωρία, συκῶνωντας ἕνας τὸν
 ἄλλον μὲ τὸ καλὸν ὄνομα τοῦ Ἰγνατίου ἔφερναν τὰ παιδιὰ των
 εἰς τὸν ἅγιον καὶ τὸν ἐπαρακαλοῦσαν νὰ τὰ βαπτίσῃ καὶ νὰ τὰ
 ἀγιάσῃ. Ἰδεῖν ἤθελες τοῦτον τὸν ἅγιον ὡσὰν ἕνα ἀπὸ τοὺς πρῶ-
 τούς μαθητάδες τοῦ Χριστοῦ νὰ κάμῃ αὐτὸ τὸ ἔργον καὶ νὰ δέ-
 χεται μετὰ χαρᾶς ἐκεῖνους ὁποῦ ἔρχονταν εἰς τοῦ λόγου του
 ὡσὰν νὰ ἦτον πεμπάμενοι ἀπὸ τὸν Χριστόν, καὶ νὰ διδάσκῃ καὶ
 νὰ διατάσῃ κάθε ἄνθρωπον νὰ κρατῇ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν καὶ
 νὰ λείπῃ ἀπὸ τὴν πονηρίαν καὶ ἀγνωσίαν τῶν αἰρετικῶν καὶ νὰ
 τοὺς καθαρίζῃ ἀπὸ κάθε ἀτζαλίαν καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ κορμιοῦ
 καὶ νὰ ἔχουν ἔγνοιαν πῶς νὰ εἶναι εἰς ὅλα ἐνάρετοι καὶ τιμημένοι
 καὶ σόφρονες. Αὐτὰ καὶ ἄλλα ὅμοια διδάσκωντας καὶ νουθε-
 τῶντας τῶν παιδιῶν τοὺς πατέρες, κατηχῶντας τὰ παιδιὰ των, ὁ
 ἅγιος τὰ ἐβάπτιζε καὶ τὰ ἀγίαζε.

Ὁ διωγμὸς ὁποῦ εἶχε τότε ἡ ἐκκλησία ἦτον βαρὺς καὶ μεγάλος
 καὶ ὁ διωγμὸς ὁποῦ εἶχαν οἱ ἱερεῖς, ὁποῦ ἀγαποῦσαν διὰ τὴν
 προσκύνησιν τῶν ἁγίων εἰκόπων νὰ κινδυνεύουσιν, ἦτον πολλὰ
 βαρετός. Εἰς ὅλους τούτους λιμίονας εὔδιος ἐκείνων ὁποῦ /10^ε
 ἐκινδύνευαν ἦτον ὁ ἱερὸς Ἰγνάτιος. Καὶ ὅλον του τὸ σπῆτι ἦτον

έτοιμον ὡσὼν δεξιὸν χέρι τοῦ θεοῦ. Διότι ποῖος ἀπὸ ἐκείνους ὁποῦ ἐθλίβουνταν διὰ τὴν εὐσέβειαν δὲν εὗρισκεν ἀρκετὴν παρηγορίαν ἀπ' αὐτόν; Ποῖος φυλακωμένος; Ποῖος ἐξορισμένος; Ποῖος δεμμένος καὶ πεινασμένος δὲν εὗρισκε τὴν πρεπάμενην παρηγορίαν; Ὁλονῶν ἔδιδε πλοῦσια, εἴ τι τοὺς ἔκαμεν χρεῖαν. Ἄκόμι καὶ ὅσοι μὲ τυραννικὴν δυναστείαν ἀρπάζουνταν καὶ ἦσαν ἐστερημένοι ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά τους καὶ ἔπεφταν εἰς μεγάλην πτωχείαν· καὶ ἀλιν ὅσοι ἦσαν ἀπὸ ἐκκλησιαστικὴν καὶ μοναχικὴν τάξιν, ἄλλην παρηγορίαν καὶ ἐλευθερίαν ἀπὸ τὰ κακὰ δὲν εἶχαν, μόνον τὸν μέγαν Ἰγνάτιον καὶ Προκοπίαν τὴν μητέρα του καὶ τὴν ἀδελφὴν του, ἣ ὁποῖαις ἔζησαν πολὺν καιρὸν. Καὶ ἔτζη χωρὶς καμίαν λύπησιν ἐσκόρπιζαν τὸν πλοῦτον τους εἰς ἐκείνους ὁποῦ εἶχαν χρεῖαν καὶ ἐμιοῦνταν τὴν ἐλεημοσύνην τοῦ θεοῦ. Τόσον ὁποῦ, κατὰ ἀλήθειαν, εἰς αὐτοὺς ἐτελειώοντο ὁ ἱεὸς ἐκεῖνος τοῦ προφήτου λόγος, *ὄλην τὴν ἡμέραν ἐλεεῖ καὶ δανεῖζει ὁ δίκαιος καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ εἰς εὐλογίαν ἔσται.*

Ἔτζη λοιπὸν ὁ ἅγιος ἐτοῦτος μὲ ἐκείνους ὁποῦ ἀγωνίζονταν, ἀγωνιέτον μὲ ἐκείνους ὁποῦ ἐκακοπαθέναν, ἐσυνεκακοπάθεον· τοὺς πτωχοὺς καὶ χρειαζόμενους τοὺς ἐβοήθη, μὲ τοὺς λυπημένους ἐσυλλυπᾶτον πάντοτε. Πάλιν εὗρισκόμενος εἰς τὴν προσευχὴν, εἰς τὴν εὐχαριστίαν καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν τοῦ ἀγίου ἄρτου καί, κατὰ ποῦ λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, βοηθῶντας τοὺς ἀγίους εἰς ταῖς χρεῖαις τους, ἐτομάζετον εἰς μεγαλήτεροους κόπους τῆς ἀρετῆς. Τὴν χάριν πάλιν τῆς ἀρχιερωσύνης ὁποῦ ἔμελλε νὰ φανερωθῆ εἰς αὐτόν τὸν θαυμαστὸν ἅγιον, τόσον τὴν ἔδειχεν ἐκεῖνων ὁποῦ τὸν ἔβλεπαν, ὁποῦ καὶ Θεοφάνης ἐκεῖνος, ὁ μέγας εἰς τοὺς ἀγῶνας ὁποῦ ἔπαθε διὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ μέγας εἰς θαύματα καὶ σημεῖα, ὁ Θεοφάνης, λέγω, ἐκεῖνος ὁποῦ ἐκατοίκησε τὸ μοναστήριον τῆς Συγγριανῆς, ἔστωντας νὰ ὑπάγει μίαν βολὰν εἰς /11^ε ἐκεῖνον ὁ μακάριος, ὄντας ἀκόμι νέος, (κατὰ ποῦ λέγουσιν) ἔδωκε τὸ χέρι του καὶ τὸν ἐχαίρετησεν ὡσὼν πατριάρχην.

Λάμπωντας λοιπὸν ὁ ἅγιος εἰς αὐτὰ τὰ καλὰ ἔργα ἐπέθανεν ὁ Θεόφιλος καὶ ἡ βασιλεία ἐκατήνησεν εἰς τὴν Θεοδώραν τὴν βασίλισσαν, τὴν εὐσεβεστάτην, τιμιωτάτην καὶ πιστοτάτην γυναῖκα. Ὁ

υἱός της ὁ Μιχαὴλ ἦτον ἀκόμι ὀλότελα μικρὸν παιδί καὶ ἔβαλε χέ-
 ρι νὰ ὀλιγοστεύῃ καὶ νὰ ἀφανίζεται ἢ αἵρεσις τῶν εἰκονομάχων
 καὶ ἡ ἅγια τοῦ θεοῦ ἐκκλησία πάλι νὰ λάμπῃ. Τότε τὸν Ἰωάννην,
 τὸν μικρὸν Ἰωαννῆν, τὸν ὁποῖον ἔκραζαν λεκανομάντιν καὶ
 ἀφορμὴν τῆς πλάνης τοῦ Θεοφίλου, τὸν ἐκάθηραν ἀπὸ τὸν πατρι- 5
 αρχικὸν θρόνον καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχιερωσύνην μὲ κάθε δίκαιον. Καὶ
 ἐσυκώθηκε ἀέρας σωτηρίας εἰς τὸν λαὸν τοῦ θεοῦ, ὁ Μεθόδιος, ὁ
 καλὸς ἀληθινὰ βοσκὸς τῶν προβάτων τοῦ Χριστοῦ καὶ ὀρθὸς
 διδάσκαλος τῶν ὀρθῶν δογμάτων τῆς ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος, ἔστω- 10
 ντας νὰ ὑπομείνῃ προτίτερα πολλοὺς κόπους καὶ κίνδυνον διὰ
 ταῖς ἁγίας εἰκόνες, μὲ θεϊκὴν ἀπόφασιν καὶ μὲ συνέργειαν τῆς
 βασιλισσας ἔγινε πατριάρχης εἰς τὴν πόλιν. Καὶ πάραυτα ἐκάθηρε
 καὶ ἐκρέμισεν ἀπὸ τοὺς θρόνους τῶν ἐκκλησιῶν ὄλους ἐκείνους
 ὅσοι ἦσαν μαγαρισμένοι μὲ τὴν αἵρεσιν. Ἐσύκωσε καινούργιαν 15
 ἐκκλησίαν, ἐχειροτόνησεν ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς εἰς τὸ θεμέλιον τῆς
 ὀρθοδόξου πίστεως ὅπου ἐπίστευεν ἀτός του. Διότι τοὺς αἰρετι-
 κούς, ὅπου προτίτερα εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἁγίου καὶ ἱεροῦ βοσκοῦ
 Ταρρασίου καὶ τῆς βασιλισσας Εἰρήνης ἀναθεμάτισαν τὴν αἵρεσίν
 των καὶ τοὺς ἐσυγχώρησαν καὶ πάλιν ἐγύρισαν εἰς τὴν προτίτεράν 20
 τως πλάνην, αὐτούς, λέγω, τοὺς αἰρετικούς καὶ ὁ ἅγιος Νικηφόρος,
 ὄντας ἀκόμι ζωντανός, τοὺς ἐκάθηρε παντάπασι. Καὶ αὐτὸς
 ὁμοίως ὁ ἅγιος Μεθόδιος μὲ θεοῦ βουλὴν ἀκολουθώντας ταῖς
 παραγγελιαῖς τοῦ ὁσίου Ἰωαννικίου ἐκαταδίκασε καὶ παντάπασιν
 ἐκάθηρεν ὄλους τοὺς αἰρετικούς καὶ ἔδειξε τὸν ἴσιον δρόμον 25
 ἐκείνων ὅπου θέλουν νὰ εἶναι ὀρθόδοξοι. Αὐτὸς ὁ ἅγιος Μεθόδιος,
 ἔστωντας νὰ κυβερνήσῃ τὴν ἐκκλησίαν καλότατα καὶ χωρὶς κανέ-
 να λάθος τέσσε¹¹ρις χρόνους, ἐπῆγεν εἰς τὸν θεὸν καὶ ἀνεπαύτην
 εἰρηνικά. Τότε τις ἐπρόβαλλεν ἕνα διὰ πατριάρχην, τίς ἄλλον, καὶ
 σφάλλωντας ὄλοι διὰ πολλαῖς ἀφορμαῖς, ἀφορμὴν διὰ νὰ ἀποφα- 30
 σισθῇ καὶ νὰ γένῃ ἡ βουλὴ τοῦ θεοῦ, Ἰγνάτιος ὁ ὀσιώτατος ἱερομό-
 ναχος, ἔστωντας νὰ λάμπῃ πολλοὺς χρόνους εἰς τὴν ἱερωσύνην, νὰ
 φυλάξῃ καλὰ τὸν βαθμὸν τῆς ἱερωσύνης μὲ πολλὴν παρῶρησιαν καὶ
 πίστιν ὅπου εἶχεν εἰς τὸν Χριστόν, καὶ ὄντας καλῆς φήμης σμὰ εἰς
 ὄλους τοὺς ἀνθρώπους, καλὰ καὶ νὰ ἔφευγεν ἀπ' αὐτὸ τὸ ἀξίωμα

διὰ τὸ μεγαλεῖον του καὶ νὰ ἐπαρραιτῆτον, μὲ τοῦτον ὄλον μὲ ἐνέργειαν τοῦ ἁγίου πνεύματος, μὲ ψῆφον καὶ συνέργειαν τῶν ἀρχιερέων, ἔγινεν ἀρχιερέας καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινόπολις. Καὶ ἐβάλθηκεν ὁ λύχνος εἰς τὴν λυχνίαν. Ἄμῃ προτίτερα

5 ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τὸν λαὸν ἔστειλεν ἡ βασίλισσα καὶ ἐπαρακάλεσε τὸν ὄσιον Ἰωαννίκιον νὰ τῆς εἰπῆ καὶ νὰ τῆς γνωρίσῃ προφητικώτερον, ἂν ἡ χειροτονία τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου ἀρέσῃ τοῦ θεοῦ. Καὶ ὁ ὄσιος Ἰωαννίκιος τὸν ἐψήφισεν ἀκόμι καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος διὰ ἄξιον τοῦ θρόνου. Καὶ ἔτξῃ ὁ καλὸς βοσκὸς ἐσέβηκεν εἰς τὴν μάνδραν τῶν προβάτων ἀπὸ τὴν θύραν καὶ ἔκραζε

10 τὰ πρόβατά του ἕνα πρὸς ἕνα μὲ τὰ ὀνόματά των καὶ τὰ ἐφύλαξεν ἀπὸ κάθε θανάσιμην καὶ βλαβερὴν βοσκὴν καὶ τὰ ἔβγαλεν ἀπὸ κάθε ἀφανισμὸν καὶ αἰρετικὴν ἀπώλειαν καὶ τὰ ὀδήγα καὶ τὰ ἔφερνε εἰς δροσερὴν καὶ παντοτινὴν βοσκὴν τῆς δικαιοσύνης καὶ

15 τῆς ὀρθοδόξου πίστεως.

Αὐτὸς πάλιν, ὅσον εἰς τοῦ λόγου του, τόσον ἔλειπεν ἀπὸ κάθε λογῆς κακωσύνην, ὅσον ἐκρατιέτον ἀπὸ κάθε λογῆς δικαιοσύνην. Καὶ βάζοντας ἐπιμέλειαν μάλιστα εἰς ταῖς γενικαῖς ἀρεταῖς εἶχεν ἔγνοιαν πῶς νὰ γένη τέλειος εἰς τὴν εὐσέβειαν. ¹² Διότι ἐσπούδαζε

20 πολλὰ νὰ εἶναι φρόνιμος ὄχι εἰς τὸ νὰ ἀποκτᾷ πλοῦτον καὶ δόξαν ἐτούτου τοῦ κόσμου καὶ διάφοραις ἡδοναῖς τοῦ κορμιοῦ, μόνον πῶς νὰ καταλάβῃ καὶ νὰ κάμνῃ μὲ πνευματικὴν διάκρισιν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ τέλειον καὶ ἀρεστόν. Ἡ ἀνδρεία του πάλιν ἦτον νὰ μὴν νικηθῇ ποτὲ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, μόνον νὰ εἶναι

25 ἐλεύθερος καὶ νὰ κυριεύῃ τοὺς δυνατοὺς καὶ νὰ ἐλέγχῃ χωρὶς καμίαν λύπησιν τὸν ἁμαρτωλόν, κατὰ τὸν νόμον τοῦ ἀποστόλου καὶ τοῦτο πολλαῖς βολαῖς καὶ ἐμπροστὰ εἰς ὅλους καὶ νὰ μὴν φοβᾶται ὡσὰν πῶς φοβοῦνται οἱ δουλευτάδες, ἀφορμὴν, λέγει ὁ ἀπόστολος, διὰ νὰ φοβοῦνται καὶ οἱ λοιποί.

30 Ὅσον διὰ τὴν σωφροσύνην καὶ παστρικὴν ζωὴν, ὄχι διὰ τὸ ἴδιόν του κορμὶν ἐφρόντιζεν μόνον νὰ εἶναι καθαρὸς καὶ παστρι-

12. ἔγγαλεν cod.

14. καὶ παντοτινὴν in marg.

κός, κατὰ ποῦ ἔκαμνεν ἀπὸ μικρόθεν καὶ τὸ ἀπόκτησεν μὲ συ-
 χνοὺς κόπους καὶ πόνους καὶ ἰδρωτάς, τόσον ὅπου ἔφθασε νὰ γέ-
 νη παντάπασι ἀπαθῆς καὶ νὰ νεκρώσῃ ὀλότελα τὴν ὄρεξιν τοῦ
 κορμιοῦ του, ὄχι μόνον ἕως ἐδῶ εἶχεν ἔγνοιαν νὰ ἔχη τὸ καλὸν
 ἐτοῦτο τῆς σωφροσύνης, ἀμὴ ἔβαζεν ἀκόμι πολλὴν ἐπιμέλειαν ὅτι 5
 καὶ ἡ ἐκκλησία του νὰ εἶναι καθάρια καὶ τὴν ἐσωφρόνιζε μὲ τὴν
 καθημερινήν, αὐστηρὴν καὶ πνευματικὴν διδαχὴν. Τόσον ὅπου
 μήτε ὄνομα πορνείας ἢ ἄλλης ἀτζαλλιάς καὶ ἀπαστροφῆς
 ἀκούετον εἰς ἐκείνους ὅπου ἐσιμῶναν εἰς τοῦ λόγου του. Καὶ
 καθὼς ἀτός του ἐπερπάτιεν τὸν παστρικὸν δρόμον τοῦ κυρίου, 10
 ἔτζη καὶ τὴν νύμφην τοῦ Χριστοῦ, ὡσὰν καλὸς τις ἐπιμελητῆς, τὴν
 ἔσυρnen εἰς παστρικὴν πολιτείαν.

Διὰ δικαιοσύνην τί κάμνει χρεῖα νὰ μιλή κανεῖς; Ἐτούτην
 τόσον θαρετὰ καὶ στερεὰ τὴν εἶχεν εἰς τοῦ λόγου του ὁ μακάριος
 Ἰγνάτιος, ὅτι πολλαῖς βολαῖς καὶ οἱ ἄδικοι τῆς δικαιοσύνης κυβε- 15
 ρνητάδες τὸν ἐκακολογοῦσαν καὶ τὸν ἐκαταφρονοῦσαν πολλὰ
 σκληρὰ, αὐτὸν τὸν ἀληθινὸν καὶ ταπεινὸν βοσκὸν ὅπου ἐμμάτων
 τὴν δικαιοσύνην τοῦ θεοῦ. Διότι ὄχι μόνον εἰς ταῖς κρίσεις καὶ
 πράγ/¹²ματα τῶν ἀνθρώπων, ἀμὴ καὶ εἰς ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς
 ἀκόμι διαφοραῖς, περισσότερο ἐκλινεν εἰς τὸ νὰ διδάσκη τὴν 20
 ἀλήθειαν καὶ νὰ κάμνη τὴν δικαιοσύνην. Τὸ ψέμα τὸ ἐκατα-
 φρόνιε, τὸ ἔδιωχνε, καὶ κάθε λογῆς ἀδικίαν τὴν ἔλεγε. Καὶ τοῦτο
 τὸ ἔκαμνεν ὄχι μόνον εἰς τοὺς πολλοὺς καὶ χαμηλοὺς καὶ ἄδικους
 ἀνθρώπους, εἰς τοὺς ὁποίους ἂν τύχη καὶ κάθε ἄλλος ἄνθρωπος
 ἔλεγε φανερὰ τὴν ἀλήθειαν, ἀμὴ ἀκόμι καὶ εἰς ἐκείνους ὅπου 25
 εἶχανε ταῖς ἀφεντιαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις. Καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς
 βασιλειαῖδες ἔδειχne τὸν ζῆλον καὶ τὴν θεϊκὴν ἐλευθερίαν ὅπου
 εἶχεν ἐτοῦτος ὁ ἀρχιερέας. Ἐπὶ τοῦτο ὅπου λέγω, ἐμπορεῖ νὰ τὸ
 γνωρίσῃ ὁποῖος θέλει.

Καλὰ ἠξεύρω ὅτι τὸν Βάρδαν ἐκείνον ὅλοι τὸν ἀκούσατε ὅτι 30
 ἦτον ἀδελφὸς τῆς καλῆς ἐκείνης βασιλισσας τῆς Θεοδώρας, ἀμὴ
 ὄχι καλὸς ὡσὰν ἐκείνην, μόνον πολλὰ κακὸς καὶ πικρὸς καὶ
 ἀπάνθρωπος. Ἐτοῦτος καλὰ καὶ εἰς τὸ νὰ μεταχειρίζεται πολι-

10. ἐπαρπάτιεν cod.

τικά πράγματα να ἦτον εἰς κάποιον τρόπον ἐπιμελής καὶ ἐπιτήδειος, ὅμως διὰ τὴν ἐκκλησίαν δὲν θέλει εἰπεῖν κανεὶς πὼς ποτέ του ἦτον καλὸς ἄνθρωπος.

- Τοῦτος ὁ ἄνθρωπος τόσον ἐδαμονίσθηκε μὲ τὸ να σμιῆξῃ μὲ τὴν
 5 νύμφην του, ὅπου ἀκούσθηκεν εἰς ὄλην τὴν πόλιν. Καὶ ὄχι εἰς πολλοὺς μόνον, ἀμὴ ἔφθασε καὶ εἰς τ' ἀφτιά τοῦ ἀρχιερέως ἐτοῦτο τὸ κακὸν ὄνομα καὶ κακὴ φήμη. Τί ἔκαμεν ὁ καλὸς ἐκεῖνος ἀρχιερέας; Δὲν τὸν ἐφοβήθηκε διότι ἦτον πρόσωπον μέγα καὶ βασιλίσσας ἀδελφὸς μηδὲ ἐσκέπασε τὸ σφάλμα του καὶ τὴν
 10 ἁμαρτίαν του μὲ τὸ να τὴν σιωπήσῃ, ἀμὴ, καθὼς θέλει ἡ ἐντολὴ τοῦ θεοῦ, τὸν ἔλλαξε, τὸν ἐμάλλωσε, τὸν ἐπαρακάλεσε να λυπηθῇ τὴν ψυχὴν του καὶ να διώξῃ ἀπὸ λόγου του αὐτὴν τὴν φοβερὴν συχασίαν. Ἀμὴ αὐτὸς ὄχι μόνον δὲν ἔπαυσεν ἀπὸ τὸ κακὸν ἐτοῦτο, μόνον ἀκόμῃ καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅταν ἦτον ἡ ἑορτὴ τῶν Χρι-
 15 στογέννων, /13^ε ἔτξῃ ἀδιάντροπα καὶ ἀναίσχυντα ἐσίμωσε να κοινωνήσῃ τὰ ἄχραντα μυστήρια. Τί ἔκαμεν ὁ ἀρχιερέας; Τὸν ἐδώξεν ἀπὸ τὴν κοινωνίαν κρίνωντάς τον ἀνάξιον να μεταλάβῃ τὸ σῶμα τοῦ δεσπότη Χριστοῦ. Αὐτὸς, γιὰ μιά, ἐδαμονίσθηκε καὶ εὐγῆκεν ἀπὸ τὸν νοῦν του ὁ ἄθλιος καὶ ἀρματώθηκε ἐναντίον τῆς
 20 ψυχῆς του καὶ ἐφοβέριζε να χώσῃ τὸ σπαθὶ του μέσα εἰς τὰ σπλάγχνα τοῦ ἀρχιερέως. Καὶ ὁ ἅγιος ἀπὸ τὴν ἄλλην μεριὰν τὸν ἐφοβέριζε κρᾶζωντας τὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ κατ' ἐπάνω του. Αὐτὸ ἦτον ἡ ἀρχὴ ὀλονῶν τῶν σκανδάλων αὐτὸ ἦτον ἀφορμὴ τῆς ὄλης ἀνακατωσιᾶς ὅπου ἔγινεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἀπ' ἐδῶ καὶ ἐμπρὸς
 25 ἔστωντας να ὀργισθῇ δυνατὰ αὐτὸς ὁ Βάρδας καὶ ἔστωντας να βάλῃ εἰς τοῦ λόγου του μίαν μεγάλην κακωσύνην, ἔκαμεν, εἴ τι ἐμπόριεν, εἰς τὸ κακὸν τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου διὰ να τὸν διαβάλῃ εἰς τὸν βασιλέα. Καὶ ὄντας πατρίκιος καὶ δομέστικος ἐπάνω εἰς τὰ σχολία καὶ ὡσὰν θεῖος τοῦ βασιλέως ὄλην τὴν βασιλείαν τοῦ ἀνι-
 30 ψιοῦ του τὴν εἶχεν εἰς τὸ χέρι του. Σμῶνωντας λοιπὸν εἰς τὸν βασιλέα τὸν ἐκαταγέλα μὲ ψεύστικα λόγια καὶ τοῦ ἔλεγε: *γιατί, ὦ βασιλέα, δίδεις τόπον τῆς μητέρας σου να ὀρίξῃ καὶ να βασιλεύῃ*

6. τὰ φτιά cod.

καὶ ἡ ἀδελφαῖς σου; Μὴ νὰ ἦσαι πλέα παιδί; μήνα δὲν ἔχῃς ἡλικίαν
σωστήν; Γιὰ ὅπου ἦσαι καὶ πανδρεμένος καὶ ἦσαι ἄνδρας, πρέπει
νὰ κάμνης καὶ σὰν ἄνδρας. Κράξε τὸν πατριάρχην καὶ ὄρισέ τον
νὰ κάμη καλογοραῖς τὴν μητέρα σου καὶ ταῖς ἀδελφαῖς σου. Διότι
τὸ νὰ βασιλεύῃς ἐσὺ ἀπ' ἐδῶ κι ἐμπρὸς καὶ ἐκεῖνοι ὅπου βάλεις ἐσὺ 5
νὰ ὀρίζουν ἀρέσει καὶ ἐμᾶς καὶ τοῦ θεοῦ. Καὶ πάραυτα ἔστειλεν ὁ
βασιλέας καὶ ἔκραξε τὸν πατριάρχην, διότι ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰ
γνιάτα του κατάστασιν καμίαν δὲν ἔχει καὶ εὐκόλα ψηλώνει εἰς
εὐκერαις ἐλπίδες. Ἄμῃ ἂν τύχη νὰ εὐρίσκεται /¹³ καὶ εἰς μεγάλην
ἐξουσίαν, τότε εἶναι πλιὰ ἐλαφρὸς εἰς τὴν γνώσιν καὶ ταῖς πλιότε- 10
ραις βολαῖς πέφτει εἰς μεγάλην ζουρλάδα κι εὐκόλα ξεπέφτει. Τότε
καὶ ὁ βασιλέας Μιχαὴλ ἀρχηγνώντας νὰ κάμη ταῖς ἀταξίαις του καὶ
ἀπαιδευσίαις, μάλιστα ταῖς ἀσεβειαῖς του, λέγει πρὸς τὸν ἀρχιερέα·
Γλήγορα ἔπαρε τὴν μητέρα μου καὶ ταῖς ἀδελφαῖς μου καὶ κούρεψέ 15
ταις καὶ καταδικασέ ταις κάμωντάς ταις καλογοραῖς. Ἄμῃ ὁ
ἀρχιερέας μὲ πολλὴν παρῶρησιαν καὶ θάρους τοῦ ἀποκριθῆκεν ὅτι
τοῦτο μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸ κάμω. Διότι ὅταν ἔγινε
πατριάρχης τῆς ἐκκλησίας, ὄμωσα μὲ γράμμα μου νὰ μὴν κάμω
ποτέ ἢ νὰ λογιᾶσω καμίαν κακωσύνην ἢ πείραξιν τῆς βασιλείας 20
σας. Καὶ τώρα τί κακὸν ἔκαμαν ἡ βασιλισσαὶς καὶ τί εἶναι τὸ
πταισίμῳ των, ὅτι ἡ βασιλεία σου ἐλόγιασες αὐτὰ εἰς τὸ κακὸν τὸ
ἐδικόν των; Ἀφόντις ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτὰ τὰ λόγια, ὁ Βάρδας
ἐμπροστὰ εἰς τὸν βασιλέα τὸν ἐκατηγόρησε διὰ πταιστένην τοῦ
βασιλέως καὶ ὕβριζωντάς τον, τὸν εἶπε Γηβοβασιλευτον, ἤγουν πὼς 25
θέλει διὰ βασιλέα τὸν Γήβων. Ἐτοῦτος ὁ Γήβων ἦτον ἓνας ξεμια-
λισμένος ἄνθρωπος καὶ χαλασμένος εἰς τὸν νοῦν, ὁ ὁποῖος δὲν
ἦσαν πολλαῖς ἡμέραις ὅπου εἶχεν ἔλθειν εἰς τὴν πόλιν ἀπὸ τὸ
Δουράτζο ὄντας ἐνδυμένος παπαδίστικα καὶ ἐτζαμπουνίζε πὼς
εἶναι υἱὸς τῆς βασιλισσας Θεοδώρας ἀπὸ ἄλλον ἄνδρα. Καὶ πολλοὶ 30
ἀπὸ τὸν χοντρὸν λαὸν ἐκαρτεροῦσαν νὰ βασιλεύσῃ. Τότε ἔτυχε
καὶ ἦτον δυνατὰ φυλακωμένοις εἰς ἓνα νησί σμὰ εἰς τὰ καστέλλια
τῆς Μαύρης Θάλασσας, τὸ ὄνομά του Ὁξεΐα. Ὁ πατριάρχης λοιπὸν

- τότε, ἔστρωντας νὰ γένη εἰς ὑποψίαν σιμὰ εἰς τὸν βασιλέα, ἐγύρισεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν του. Αὐτός, γαμιὰ, ὄρισεν ὅτι ἡ μάνα του καὶ ἡ ἀδελφαῖς του νὰ ὑπάγουν εἰς τὰ Καριανὰ καὶ ἐκεῖ νὰ καλογηρευτοῦν. Περνῶντας κάμποσος /14^ε καιρός, ἔδωξε καὶ τὸν πατριάρχην
- 5 ἀπὸ τὸ πατριαρχεῖον καὶ τὸν ἐξόρισεν εἰς τὸ νησί ὁποῦ κράζεται Τερβίνθος, σιμὰ εἰς τὴν Ἡρακλείαν. Αὐτὴν, γαμιὰ, τὴν ἴδιαν ἡμέραν φέρωντας καὶ τὸν Γήβων ἀπὸ τὸ νησί τὴν Ὁξειάν εἰς τὸ νησὶν ὁποῦ κράζεται Πρώτη ἔκοψε τὰ ποδάρια του καὶ τὰ χέρια του καί, βγάζωντας τὰ ὀμμάτιά του, τὸν ἐθανάτωσε, λογαίζωντας μὲ τοῦτον
- 10 τὸν τρόπον νὰ ἐκδικηθῆ ἀπὸ τὸν πατριάρχην.
- Δὲν ἐπέρασαν τρεῖς ἡμέραις ἀφόντις ἐξόρισεν τὸν ἅγιον καὶ ἐσυνάχθησαν ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους ὅσοι ἐκρατιοῦντον διὰ πλιὰ διαλεμένοι καὶ τὸν ἐπαρακαλοῦσαν νὰ τοὺς δώσῃ ἐγγράφως τὴν παραίτησίν του διὰ τὴν ἀνακατωσιάν ὁποῦ τότες ἦτον εἰς τὴν
- 15 ἐκκλησίαν. Καὶ τάχα ποῖοι νὰ ἦσαν αὐτοὶ οἱ ἐπίσκοποι; Ἐκεῖνοι ὁποῦ προτίτερα ἔκαμαν ὄρκον ἐγγράφως καὶ ἔλεγον νὰ ἀρνηθοῦν τὴν ἀγίαν καὶ ὑπερούσιον τριάδα, ἂν ἴσως καὶ καθήρουν ποτὲ τὸν βοσκόν τους χωρὶς κανονικὴν καὶ νόμιμον σύνοδον. Ὅμως αὐτοὶ ἐγύρισαν ὀπίσω καὶ εὐκερα ἐκοπίασαν. Περνῶντας
- 20 πάλιν ὀλίγαις ἡμέραις τινὲς ἄρχοντες καὶ ἀπὸ τοὺς κριτάδες οἱ πλιὰ καλοπίχαιοι, ἀντάμα μὲ τοὺς προτίτερους ἐπισκόπους παγένωντας, τὸν ἀνάγκαζαν καὶ μὲ ταξίματα καὶ μὲ φοβέροις καὶ μὲ κάθε τρόπον ὁποῦ ἐμπόρουν νὰ κάμῃ μὲ γράμμα του τὴν παραίτησιν, ἂν δὲν θέλῃ νὰ πέσῃ εἰς φανερὸν κίνδυνον. Μὲ τοῦτον
- 25 ὅλον ὁ ἅγιος ἔμενε στεριὸς καὶ ἀσάλευτος ὄχι ὀλιγώτερον παρὰ νὰ ἦτον μία πέτρα τῆς θαλάσσης ῥιζωμένη εἰς τὴν γῆν, ὁποῦ ἀντιστέκεται εἰς τὰ κύματα ὁποῦ ἔρχονται κατ' ἐπάνω της ἀπὸ πολλαῖς μεριαῖς. Καὶ ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν εἶχαν καμίαν εὐλογον ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ κάμουν τὴν παρανομίαν, μὴ δίδωντάς τους
- 30 καμίαν πρόφασιν ὁ ἄπταιστος Ἰγνάτιος, ἀδιάντροπα μὲ ἀναίσχυντον πρόσωπον καί, ὡς λέγει ὁ λόγος, μὲ ξίσκεπον κεφάλῃ, ἐδόθησαν εἰς πᾶσαν ἀδικίαν καὶ παρανομίαν.

1. ἐγύρισεν ὀπίσω a.corr.

8. σκέλια του a.corr., ποδάρια in marg.

/14^v Ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὄντας θεὸς ἀληθινὸς καὶ υἱὸς πατρὸς θεοῦ ἀληθινοῦ, ὄχι μόνον μὲ τὸ νὰ εἶναι θεὸς προαιώνιος ἠξιεῦρει τὰ πάντα ὄλα πριχοῦ νὰ γενοῦσιν, ἀμὴ ἀκόμι καὶ μὲ τὸ νὰ γένη ἄνθρωπος διὰ τ' ἡμᾶς μὲ τὸν τεθεωμένον νοῦν, προβλέπωντάς τα ὄλα, ἀνάγκη λέγει εἶναι νὰ ἔλθουν τὰ σκάνδαλα, ἀμὴ κακὸν τὸ ἔπαθεν ἐκεῖνος ἀπὸ τὸν ὁποῖον γίνονται τὰ σκάνδαλα. 5

Διὰ τοῦτο ὄλαις ἢ αἵρεσες ὁποῦ ἐκακοξεφίτρωσαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀφόντις ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἔγινεν ἄνθρωπος ἕως τώρα, οἱ αἵρεσιάρχαι καὶ πρῶτοι τῶν αἵρέσεων ὡσάν πρῶτοι τῶν σκανδάλων, πρῶτοι μετέχουσι καὶ ἀπὸ τὸ οὐαὶ καὶ ἀπὸ τὸ κακὸν τὸ ἐπάθασιν. Καὶ λογιάζω ὄχι λιγώτερον ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς καὶ φημισμένους αἵρετικοὺς νὰ εἶναι ταλαίπωροι καὶ ἄθλιοι ὅσοι ἐπονηρεύθησαν εἰς αὐτὴν τὴν γενεὰν καί, ὡς ἂν ἀφορμὴ εἰς τὸ νὰ γένουν χίλια σκάνδαλα εἰς τὸν κόσμον, θέλουσι δοκιμάσει τὴν ἄνωθεν ὀργὴν τοῦ θεοῦ. Διότι ὄχι μὲ τὸ νὰ φαίνωνται πὼς τάχα πιστεύουσι τὰ ὀρθὰ δόγματα καὶ νὰ ἀκολουθοῦσι τὴν γραφὴν καὶ μὲ πολλὰ συγγράμματα νὰ ὁμολογοῦσι τὸν θεόν, διὰ τοῦτο καὶ μόνον θαροῦσι νὰ δικαιωθοῦσιν, μόνε διατί, κατὰ ποῦ λέγει ὁ ἀπόστολος, μὲ τὰ ἔργα τὸν ἀρνήθησαν καὶ ἔγιναν συχαντεροὶ καὶ ἀνυπότακτοι καὶ ἔτοιμοι διὰ κάθε κακὸν ἔργον, θέλουσι καταδικασθεῖν. Ἄλλὰ μήτε διότι φαίνονται νὰ εἶναι εὐσεβεῖς καὶ νὰ σχηματίζωνται εὐλαβεῖς καὶ μὲ πλαστὸν καὶ εὐκτερον σχῆμα νὰ πονηρεύωνται εἰς ὄλα διὰ νὰ φανοῦν σμὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους καλοί, διὰ τοῦτο καὶ σμὰ εἰς τὸν θεόν, ὁποῦ βλέπει καὶ ἐξετάζει τὰ κρυφά, εἶναι δίκαιοι. Ἄμῃ, διότι τὴν δύναμιν τῆς εὐσεβείας καὶ τὴν ζωὴν ὁποῦ τὸ εὐαγγέλιον διδάσκει τὴν ἀρνήθησαν καὶ ἐπούλησαν τοῦ λόγου τως εἰς κάθε λογῆς φιλαργυρίαν, φιλαυτίαν καὶ φιληδονίαν καὶ φιλαρχίαν καὶ ἀκόμι ἐχρειάσθησαν κάθε λογῆς ἀδικίαν, ἐφιορκίαν καὶ κακουργίαν καὶ ἐγένησαν σταυροπάται· καὶ ἔστωντας νὰ χρειασθοῦν κάθε λογῆς πειρασμόν, ἐχάλασαν καὶ ἐσύγχυσαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν. Τὸ ἅγιον πάλιν τῆς ἁγίας ἐκκλησίας /15^r πρᾶγμα καὶ ὄνομα τόσον τὸ ἐμαγάρισαν μὲ ταῖς ἀδικίαις καὶ παρανομίαις των, ὁποῦ κινδυ- 20 25 30

νεύει, λείπωντας ὀλίγον, τὸ μυστήριον τῆς εὐσεβείας νὰ λογιάζεται μόνον μὲ γυμνὰ λόγια καὶ ὄχι πραγματικῶς, κατὰ ποῦν γυρεύει ἢ ἀλήθεια. Διὰ τοῦτο μὲ κάθε δίκαιον καὶ ὁ θεὸς τοὺς θέλει κατακρίνειν.

- 5 Ὅλονων τῶν κακῶν ἐτούτων πρώτη ἀφορμὴ καὶ ῥίζα φανερόν ὅτι ἄλλος δὲν εἶναι, μόνον ὁ διάβολος, ὁ ὁποῖος ἀπαρχῆς ἐστάθηκεν ἀνθρωποκτόνος. Ἐτοῦτος ἀποστατώντας ἀπὸ τὸν θεόν, ἔστωντας νὰ γένη κτίστης ὀλονῶν τῶν κακῶν, δὲν παύει καὶ τὴν σήμερον εἰς κάθε γενεὰν ἀνθρώπων νὰ ξερνᾷ τὸ φαρμάκι
- 10 του εἰς ἐκείνους ὅπου γίνονται ἔτοιμοι νὰ τὸ δέχωνται. Καὶ τόσον περισσότερην καὶ πλουσιώτερην δίδει τὴν κακίαν του, ὅσον εὐρίσκει τοὺς ἀνθρώπους ἐπιτηδειότερους διὰ τὸν σκοπὸν τὸν ἐδικόν του. Πολλαῖς βολαῖς παραχωρεῖ ὁ θεὸς ὅτι τέτοιοι ἄνθρωποι νὰ ὀρίζουν καὶ νὰ καυχῶνται εἰς ταῖς κοσμικαῖς δυναστείαις
- 15 καὶ αὐθεντίαις, ἀφορμὴν διὰ νὰ φανοῦσιν οἱ λογισμοὶ ὅπου πολλαῖς καρδίαις ἔχουσι μέσα των, κατὰ ποῦν τὸ λέγει ἡ γραφὴ καὶ ἀκόμι διὰ νὰ χωρίση τὸ σιτάριν ἀπὸ τὰ ἄχυρα καὶ ὁ δίκαιος νὰ καὶ εἰς τὴν σιτιὰν τῶν πειρασμῶν, ὡσὰν τὸ χρυσάφι εἰς τὸ χωνί, καὶ νὰ φυλαχθῆ εἰς τὰ παλάτια τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὡσὰν σκουριὰ νὰ βγαλθῆ καὶ νὰ ῥιφθῆ κάθε ἄπρεπον καὶ ἄτοπον καὶ
- 20 ἀνάξιον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. Καὶ ὅσον δι' αὐτὰ ὅπου εἶπα, δὲν θαρῶ κανεὶς εὐσεβῆς χριστιανὸς νὰ εἰπῆ τὸ ἐναντίον.

- Ἄμῃ αἷς ἰδοῦμεν καὶ ἐκεῖνα ὅπου ἀκολούθησαν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου καὶ ὅσα ὁ ἐπίβουλος ἐχθρὸς τῶν ἁγίων
- 25 ὁ διάβολος ἔκαμεν ἀντάμα μὲ τοὺς φίλους καὶ συνεργοὺς του ἐναντίον τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀληθείας ὅπου ἐκρύβγετον εἰς αὐτὸν τὸν ἅγιον. Ὅμως ἐγὼ ἠξεύρωντας καλὰ ὅτι δύσκολον εἶναι, μάλιστα ἀδύνατον, νὰ τὰ διηγηθῶ ὅλα ἕνα πρὸς ἕνα καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι περισσότερον παρὰ ὅπου ἡ δύναμίς μου φθάνει, ἀφήνωντας
- 30 τὸν λόγον ἄλλων καλλιοτέρων μου συγγραφέων, θέλω δοκιμάσειν ὅσον δύνομαι, ἔχοντας εἰς ὅλα ἔγνοιαν, νὰ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ μὴν ἀφήσω τίποτις μνήμης καὶ λόγου ἄξιον.

/¹⁵ Ἐπειδὴ λοιπὸν οἱ βασιλικοὶ ἄρχοντες, ἔστωντας νὰ δοκιμάσουν καὶ νὰ πειράξουν τὸν ἅγιον διὰ τὴν παρανομίαν

ἐκεῖνην καὶ δὲν ἐμπόρῃσαν νὰ τὴν ἔχουν ἀπὸ τὸν Ἰγνάτιον, μὴ θέ-
 λωντας ἐκεῖνος νὰ καταδεχθῆ, μάλιστα ἀντιστέκετον δυνατά, ἀπο-
 φάσιζαν νὰ τὴν κάμουν ἀτοί τως. Ἀφόντις, γὰ μιά, ἐστοχάστη-
 σαν πολλὰ ἀνάμεσά των καὶ ἐκίνησαν κάθε λογῆς συμβούλιον,
 ἐχειροτόνησαν διὰ πατριάρχην τῆς πόλις κάποιον Φώτιον πρωτο- 5
 σπαθάριον καὶ πρῶτον σεκρετάριον τοῦ βασιλέως. Ἐτοῦτος ὁ
 Φώτιος δὲν ἦτον ἀπὸ χαμηλοὺς καὶ ἀπὸ ἀνονόμαστους ἀνθρώπους
 μόνον ἦτον ἀπὸ ἀρχοντικὸν γένος, ἀπὸ εὐγενεῖς καὶ ἐνδοξούς.
 Προκομμένοι πολλὰ εἰς τὴν κοσμικὴν σοφίαν καὶ φρονημάδα ἀπὸ 10
 ὄσους ἀνακατώνουνταν εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα ἦτον καλὸς
 γραμματικὸς, καλὸς ποιητῆς, καλὸς ῥήτορας καὶ φιλόσοφος
 ἐγρυκάτον ἀκόμι καλότατα καὶ ἀπὸ ἰατρικὴν. Καὶ κοντολογῆς
 μεταβιάς εὐρίσκετον ἐπιστήμη καὶ μάθημα ἑλληνικὸν ὅπου νὰ μὴν
 τὸ ἤξευρε. Καὶ τόσον ἦτον προκομμένος καὶ τόσον ἐπερίσσειε 15
 τοὺς πολλοὺς, ὅπου ὄχι μόνον ἐπέρνα, νὰ εἰπῶ ἔτση, ὅλους ὅσοι
 εὐρίσκουνταν εἰς τοὺς καιροὺς του, ἀμὴ ἀκόμι ἐμπόρῃε νὰ ξεσυνε-
 ρισθῆ καὶ μὲ τοὺς παλαιοὺς καὶ ἀπερασμένους. Διότι ὅλα ἐτρέχαν
 εἰς ἐκεῖνον φυσικά του ἦτον ἐπιτήδειος, ἐσπούδαζε δυνατά, ἦτον 20
 πλούσιος, διὰ τὸ ὅποιον, ὅπου βιβλίον, ἔρχετον εἰς τὸ χέρι του.
 Ἄμὴ ἀπὸ ὅλα περισσότερον ἀγάπαν πολλὰ τὴν δόξαν διὰ τὴν
 ὁποῖαν πολλαῖς νύκτες δὲν ἔβαζεν ὕπνον εἰς τὰ ὀμμάτια του, μόνον
 ἐσπούδαζεν, ἐκόπιαζε καὶ ἀνάγνωθε μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν. Καὶ 25
 ἐπειδὴ ἔμελλεν (ὅπου νὰ μὴν εἶχε σώσει) νὰ σέβῃ καὶ νὰ ἀνακα-
 τωθῆ μὲ τὴν ἐκκλησίαν καὶ νὰ ἐπιμεληθῆ διὰ τοῦτο καὶ τῶν ἐκκλη-
 σιαστικῶν βιβλίων, ὄχι διὰ παραδιέβασίν του, ἀμὴ μὲ πολλὴν
 σπουδὴν, τὸν ἔλαθεν ἓνα μεγάλο σφάλμα (κατὰ τοῦ λέγει ὁ Θεο-
 λόγος) πολλὰ ἀνάξιον τῆς σοφίας του. Διότι δὲν ἠθέλησε νὰ στο-
 χασθῆ τὸν οὐράνιον ἐκεῖνον λόγον ὅπου λέγει, *ὅποιοις* ¹⁶ *θέλει νὰ*
γένῃ σοφὸς εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, ἅς γένῃ μωρὸς διὰ νὰ γένῃ
σοφός. Μηδὲ ἐδιάλεξε τῆς ταπεινωσύνης τὸν δρόμον διὰ μέσου τῆς 30
 ὁποῖας δίδεται καὶ κατορθώνεται ἡ μεγάλη χάρις τοῦ θεοῦ καὶ ἡ
 ἀληθινὴ σοφία μῆτε ἐκαταδέχτηκε νὰ γυρίσῃ καὶ νὰ γένῃ ὡς ἓνα
 μικρὸν παιδί διὰ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, κατὰ τοῦ τὸ ὀρῖζει ὁ
 Χριστός, ἀλλὰ μηδὲ νὰ σκάψῃ τὴν ψυχὴν του καὶ νὰ βαθύνῃ τὸν

- νοῦν του με πᾶσαν ὑποταγὴν διὰ τὸν κύριον καὶ με πᾶσαν ἀτιμώτερην καὶ ταπεινότερην ζωὴν, καὶ ἔτζη χωρὶς κανένα πάθος νὰ σμώσῃ εἰς τὴν πέτραν ὅπου εἶναι ὁ Χριστὸς καὶ νὰ βάλῃ ἐπάνω εἰς αὐτὸν ἓνα ἀπαρασάλευτο θεμέλιον καὶ ἀπέκει με καλὰ ἔργα
- 5 τῆς σοφίας νὰ κτίσῃ τὸν ἑαυτὸν του. Δὲν τὰ ἐλόγιασεν αὐτὰ ὁ σοφὸς ὀλότελα. Τίποτις ἀπ' αὐτὰ δὲν ἐλόγιασεν. Μόνον ἔστωντας ὡσὰν εἰς ἀμμουδερὸ καὶ σαπημένο θεμέλιο, θέλω νὰ εἰπῶ τὴν κοσμικὴν σοφίαν καὶ κενοδοξίαν, καὶ ὄχι νὰ στεριώσῃ τὴν καρδίαν του με τὸν λόγον ὅπου θέλει καὶ διδάσκει ὁ Χριστὸς, καὶ
- 10 νὰ ὑπερηφανευθῇ εἰς τοὺς ψεύστικους ἐπαίνοους τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ ἐπαρθῇ τόσον εἰς τὴν ἀλαζονείαν, με αὐτὴν ἐσίμωσεν εἰς τὴν ὑπερηφανίαν ὅπου εἶναι τοῦ θεοῦ ἐχθρὰ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔμαθε κάθε λογῆς κακωσύνην καὶ πᾶσαν ὑπόθεσιν τῶν σκανδάλων. Καὶ διὰ τοῦτο ἀρχινῶντας κακὰ τὴν ἀρχιερωσύνην του καὶ
- 15 τὸ τέλος τῆς τὸ εἶχε κακώτατον. Ἄλλὰ μὴδὲ ἔβαλεν εἰς τὸν νοῦν του ὅτι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ τὴν ἔδωκαν ἄδικα καὶ παράνομα κοσμικοὶ ἄρχοντες καὶ νὰ τὴν ἀφήσῃ. Ἄλλὰ μὴδὲ εὐλαβήθηκε νὰ πάρῃ ὡσὰν μοιχὸς τὴν ἐκκλησίαν ὅπου εἶχεν ἄλλος. Μάλιστα με πολλὴν χαρὰν, ἦνα εἰπῶ καλλιότερα, τὴν ἀγκαλιάσθηκε καὶ τὴν
- 20 ἐδέχθηκε πολλὰ ἀδιάντροπα καὶ ἐδέχεται φανερὰ τὰ ξένα ὡσὰν ἐδικὰ του. Καὶ ἐκανοχᾶτον καὶ ἐδοξάζετον εἰς τὴν ἐντροπὴν του καὶ τοῦ ἐκαλοφαίνετον εἰς τὴν ἀδικίαν του. Καὶ εἰς ὄλαις ἔξι ἡμέραις ἔστωντας νὰ χειροτονηθῇ, ἐπῆρε τὸν θρόνον ὅπου ἐπεθύμα. Καὶ ἠμπόριεν ἀληθινὰ νὰ τὸν ἰδῇ κανεῖς (κατὰ τοῦ λέγει ὁ λόγος) μιᾶς
- 25 ἡμέρας ἅγιος. Τὴν πρώτην ἡμέραν ἀπὸ κοσμικὸς ἐγίνε καλόγηρος τὴν δευτέραν /¹⁶ ἡμέραν ἀναγνώστης τὴν τρίτην ὑποδιάκονος διάκονος ἀπέκει ἱερέας τὴν ἔκτην, γιαμιὰ (ἦσαν τότε τὰ Χριστοῦγεννα) καὶ ἀναβαίνοντας εἰς τὸν ἱερατικὸν θρόνον ἐφώνησεν εἰς τὸν λαὸν τὸ *Εἰρήνη πᾶσιν*, μὴ βάζωντάς του κανένα πρᾶγμα ἄξιον
- 30 τῆς εἰρήνης.

Ὁ διδάσκαλος καὶ χειροτονητὴς του καὶ τὰ πάντα ὅλα του ἦτον κάποιος Γρηγόριος, τὸ παρανόμι του Ἄσβεστᾶς, ὁ ὁποῖος μίαν βολὰν ἦτον ἐπίσκοπος εἰς τὴν Συραγοῦζαν εἰς τὴν Σικελίαν καὶ διὰ κάποια σφάλματα ὅπου τὸν ἐγκαλοῦσαν, ἦλθεν εἰς τὴν

πόλιν ἦτον ἀκόμι καὶ καθηρημένος ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ῥώμης διὰ κάποια σφάλματα ὅπου εἶχε κάμει παρὰ κανόνας. Ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος, ὅταν ἐμελλε νὰ χειροτονηθῆ, διότι ἦτον καθηρημένος αὐτὸς ὁ Γρηγόριος, δὲν τὸν ἄφηκε νὰ εὐρεθῆ εἰς τὴν χειροτονίαν του, μόνον τὸν ἔπεμψε λέγωντας ὥστε νὰ ἰδοῦν καλλιώτερα καὶ μὲ πλέα ἄδειαν τὴν ὑπόθεσίν του. Τοῦτο ὁ πατριάρχης ἐν πρώτοις, ὡς λογιάζουν οἱ πολλοί, δὲν τὸ ἔκαμε καλά. Μὲ τοῦτον ὅλον τὸ ἔκαμε πολλὰ δίκαια.

Ἄπ' ἐδῶ καὶ ἐμπρός, ὡμὲ, ποῖος ἐμπορεῖ νὰ διηγηθῆ τὴν σύγχυσιν καὶ τὴν σκοτεινάδα ἐτούτην; Ποῖος ἐμπορεῖ νὰ εἰπῆ τὴν φιλονεικίαν καὶ τὰ μαλλώματα ὅπου ἐσυνέβησαν ἀπὸ τὸν μικρὸν ἐτοῦτον λόγον καὶ τὴν μνησικακίαν τοῦ πικροῦ ἐκείνου Σικελοῦ; Διότι πάραυτα ὅπου ἤκουσεν αὐτὸν τὸν λόγον, δὲν ἔκαμεν ὡσὰν σοφὸς καὶ φρόνιμος ἄνθρωπος, δὲν ἐσκέπασεν ὡς παιδεμένος τὴν ἐντροπήν του· μάλιστα ῥίπτωντας τὰ κερὰ ὅπου ἐβάσταν εἰς τὰ χέρια του καὶ ἔστωντας νὰ ἀποδιαντραπῆ ἐμπροστὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὕβριζε δυνατὰ ἐκείνον ὅπου δὲν τοῦ ἔπταιεν καὶ ὡσὰν δαμονισμένος ἐφιλονεῖκα καὶ ἔλεγεν ὅτι εἰς τὸ μανδρὶ τῆς ἐκκλησίας ἐσέβηκε λύκος καὶ ὄχι βοσκός. Αὐτὸ τοῦτο εἶπαν καὶ Πέτρος ὁ μητροπολίτης τῶν Σάρδεων, τὸ παρανόμι του Δεΐλαιος, καὶ ὁ Ἀπαμείας Εὐλάμπιος καὶ ἄλλοι τινὲς ἀπὸ τοὺς πλὴν χαμηλοὺς κληρικοὺς, ἔστωντας νὰ σχισθοῦν καὶ νὰ χωρίσουν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν /¹⁷ χωρὶς κανένα λογαριασμόν. Εἰς ὅλους λοιπὸν τοὺς ἕνδεκα χρόνους ὅπου ἐστάθηκεν ἀρχιερεὺς τὴν πρώτην βολὰν ὁ Ἰγνάτιος ἐδοκίμασε πολλὰ, μὲ πολλαῖς τιμαῖς, τόσον μὲ λόγια ὅσον καὶ μὲ πολλῶν λογίων χαρίσματα, νὰ οὐβύσῃ τὴν κακωσύνην αὐτοῦ τοῦ Ἀσβεστᾶ καὶ ποτὲ δὲν ἐμπόρεσε· μάλιστα αὐτὸς ὁ Ἀσβεστᾶς ἐπεριπάτιεν ἀπὸ τὰ σπίτια τῶν ἀφεντάδων καὶ ἐψευματολόγα καὶ ὕβριζε τὸν Ἰγνάτιον καὶ ἤθελεν ὁ ἀκάθαρτος ὅτι μὴδὲ χριστιανὸν νὰ τὸν κράζουν, ἀμὴ ἀπὸ ὅλους περισσότερον ἔστωντας νὰ τιμᾶται ἀπὸ τοὺς δικοὺς τοῦ Φωτίου καὶ τοὺς συγγενεῖς του, τὸν ἐκρατοῦσαν διὰ μέγαλον ἄνθρωπον τοῦ θεοῦ. Καὶ διὰ

9. ὡ ἡμέ cod.

τοῦτο ἔστωντας νὰ χειροτονηθῇ ὁ Φώτιος ἀπ' αὐτὸν τὸν Γρηγόριον, ὅλην τὴν κάκιταν ὁποῦ εἶχεν ἐκεῖνος ἐναντίον τοῦ Ἰγνατίου τὴν ἐπῆρε καὶ αὐτὸς ὁ Φώτιος διὰ τὴν ἐμπιστωσύνην ὁποῦ εἶχεν εἰς ἐκεῖνον. Καὶ ὡσὰν νὰ ἐχειροτονᾶτο δι' αὐτὸ τοῦτο

5 πατριάρχης, διὰ νὰ χρειασθῇ καὶ νὰ μεταχειρισθῇ κάθε λογῆς τρόπον καὶ μεθοδὸν εἰς τὸ νὰ τιμωρήσῃ ἄνθρωπον ὁποῦ δὲν τοῦ ἔπαιεν τίποτις, τέτοιας λογῆς ἐπολέμα ὡστε ὁποῦ ὄχι μόνον νὰ τὸν στερέψῃ ἀπὸ τὸν θρόνον, ἀμὴ ἀκόμι νὰ ἀρή καὶ τὴν ζωὴν του, ἂν ἤθελεν ἦσται βολετόν. Μάλιστα ὁποῦ καὶ προτίτερα εἶχε

10 δώσειν ὁμολογίαν γραμμένην τῶν μητροπολιτῶν ὁποῦ τὸν ἐδέχθησαν καὶ τὸν ἐχειροτόνησαν νὰ μὴν πειράξῃ τίποτις τὸν Ἰγνάτιον, μάλιστα νὰ τὸν τιμᾷ ὡσὰν πατέρα καὶ τίποτις χωρὶς τὴν γνώμην του νὰ μὴν κάμνη.

Δὲν ἐπέρασαν δύο μῆνες ὕστερα ἀπὸ τὴν χειροτονίαν καὶ αὐτὸς

15 ὁ Φώτιος, καταπατῶντας τοὺς ὄρκους ὁποῦ ἔκαμε, πρῶτα μὲν ὄσους εὗρισκε βαλμένους εἰς τὴν τάξιν τῆς ἐκκλησίας φίλους τοῦ Ἰγνατίου, κλειώντας τοὺς εἰς τὴν φυλακὴν καὶ δέρονώντας τοὺς μεβίαν, ἄλλοτε κολακεύώντας τοὺς καὶ τάσσωντάς τοὺς κανίσκια καὶ ἀξίαις καὶ γυρεύωντάς τοὺς ὁμολογα, με κάθε τρόπον

20 ἀναγκάζωντάς τοὺς, ἐγύρευεν ἀφορμὴν πῶς νὰ τὸν χαλάσῃ.

^{17v} Καὶ σὰν δὲν εὗρισκε, ἐπῆγε καὶ ἐψεματολόγησεν εἰς τὸν κακὸν Βάρδαν καὶ διὰ μέσου του πάλιν εἰς τὸν ζουρλὸν Μιχαὴλ διὰ νὰ πέψῃ νὰ ἐξετάξῃ καλὰ τὸν Ἰγνάτιον, διότι κρυφὰ πονηρεύεται ἐναντίον τῆς βασιλείας. Πάραυτα ἄρχοντες ἀπάνθρωποι καὶ

25 στρατιῶταις ἄτακτοι ἐστάλθησαν εἰς τὴν Ἡράκλειαν καὶ κάμνωνας μεγάλην ἐξέτασιν ἐβασάνιζαν τοὺς ἀνθρώπους του. Καὶ ἐπειδὴ ἐξέλιπον ἐξερευνῶντες ἐξερευνήσεις καὶ λοιπὸν δὲν εἶχαν πῶς νὰ τὸν παιδεύσουν δίκαια, ἐχρειάσθησαν καθάρια καὶ φανερὰ τὴν ἀδικίαν. Διότι πιάνωντας αὐτὸν τὸν ἅγιον ἄνθρωπον ἀντάμα με

30 τοὺς συντρόφους του, τὸν ἐπέρασαν εἰς τὸ νησὶν τῆς Ἱερείας καὶ τὸν ἔδεσαν καὶ τὸν ἔκλεισαν μέσα εἰς ἓνα μανδρὶ τῶν γηδιῶν. Καὶ πάλιν ἀποκεῖ τὸν ἐπέρασαν εἰς τόπον ὁποῦ κράζεται τοῦ

17. εἰς τὴν φυλακὴν, in marg.

Προμότου. Εἰς τοῦτον τὸν τόπον γιαμιά, Λέων ὁ δομέστικος τῶν
 Νουμέρων, τὸ παρανόμι του Λαλάμων, τόσον ἐκατέκοψε τὰ
 μάγουλα τοῦ ἁγίου γέροντος μὲ ταῖς χαστουκιαῖς, ὅπου τοῦ ἔππε-
 σαν δύο δόντια. Ἀπέκει ἐσφάλισαν τὰ ποδάρια του εἰς δύο σιδερέ-
 νιους κούσπους, ὡσὰν νὰ ἦτον φονέας, καὶ ἀφήνοντας ὀλίγην 5
 φύλαξιν διὰ νὰ τὸν φυλάγουν, ἐμησέψαν, ἀφήνοντας δύο καὶ
 μόνους δουλευτάδες διὰ νὰ τὸν ὑπηρετοῦν. Ὅλος λοιπὸν ὁ πόλεμος
 ὅπου ἔκαμναν καὶ ἡ βία ὅπου τὸν ἀνάγκαζαν ἦτον νὰ τοὺς δώσῃ
 γράμμα διὰ παραίτησιν καὶ ὅτι θεληματικῶς τὸν ἀφήνῃ τὸν θρό-
 νον. Ἄμῃ ὁ ἅγιος βλέπωντας καλὰ πὼς εἰς τὰ πρόβατα ἐσέβηκεν 10
 λύκος, ἐκώλυεν ὅσον ἐδύνετον. Περῶντας πάλιν ὀλίγαις ἡμέραις,
 τὸν ἐπέρασαν εἰς τὰ Νούμερα καὶ τὸν ἐφυλάκωσαν δεμμένον μὲ τὰ
 σίδερα. Ἀπέκει τὸν Αὐγούστον μῆνα βάζωντάς τον μέσα εἰς ἓνα
 καράβι τὸν ἐξόρισαν εἰς τὴν Μιτυλήνην.

Γιαμιά, ἐκείνους ὅσοι ἐκρατιῶνταν διὰ δικοί του ἢ φίλοι του, /18^f 15
 ἄλλους τοὺς ἔδεραν μὲ θανατήσμαις καὶ ἀνυπομόντες πληγαῖς,
 ἄλλους διὰ ἄξεπε καλωσύνην των τοὺς ἐξόριζαν ἀπὸ τὴν πόλιν.
 Καὶ τὸν χαρτοφύλακα τότε διὰ νὰ μιλήσῃ θαρετὰ τὴν ἀλήθειαν τοῦ
 ἔκοψαν τὴν γλῶσσαν του. ὄντας λοιπὸν ὁ ἅγιος εἰς τὴν
 Μιτυλήνην, ὁ Φώτιος μαζώνοντας τὴν πονηράν του συναγωγὴν καὶ 20
 παγένοντας εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἀποφάσισε
 καθαίρεισιν τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου, μὴ ὄντας παρὼν ἀτός του. Καὶ ὄχι
 μόνον τὸν ἀναθεμάτισε καὶ τὸν ἐκαταδίκασεν, ὄντας αὐτὸς ὁ
 Φώτιος ἀτός του καὶ κριτὴς καὶ κατήγορος, ἀμῃ καὶ ὄσους ἔβλεπεν
 ὅπου ἐσυμφωνοῦσαν εἰς τὴν γνώμην του καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἄτοπά του 25
 καμώματα καὶ ὑπόγραφαν εἰς τὰ ὅσα ἔκαμνε, τοὺς εἶχε διὰ πρῶ-
 τους φίλους καὶ γησιῖους συλλειτουργοῦς. Ὅσοι πάλιν ἔμισοῦσαν
 τὴν ἄδικον ἐκείνην κρίσιν καὶ δὲν ἤθελαν νὰ ἐπαινέσουν αὐταῖς
 ταῖς ἀτοπίαῖς, τοὺς ἔδιδεν εἰς τὰ χέρια τῶν πραιτωρίων καὶ εἰς ταῖς
 φυλακαῖς νὰ τοὺς τιμωροῦν μὲ πολλῶν λογίων βάσανα. Ἔστωντας 30
 λοιπὸν νὰ γογγύζουσι πολλοὶ καὶ νὰ κατακρίνουσι τὸν Φώτιον δι'

11. λύκος in marg.

17. ἄξεπε fort.

αὐταῖς ταῖς ἀδικοκρισιαῖς καὶ ἔστωντας νὰ ἐλέγχεται καὶ νὰ ψέ-
 γεται καὶ ἐκεῖνος ἀτός του ἀπὸ τὰ ἔργα του καὶ ἀπὸ τὴν συνειδησίῃ
 του, ἐβουλεύθηκε μίαν βουλήν πλιὰ γλήγορα πονηρὴν παρὰ φρόνι-
 5 μὴν. Διότι ἐστοχάστηκε νὰ γιαιτρέψῃ τὸ κακὸν ὄχι μὲ καλόν, μόνον
 μὲ ἄλλον κακόν, μάλιστα εἰς τὸ ὀλιγώτερον νὰ βάλῃ τὸ πλιότερον.
 Διότι, καθὼς ὅσοι ἀναβαίνουνσι τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς μὲ τὰ καλὰ
 ἔργα καὶ ὡσὰν διὰ μέσου μιᾶς σκάλας ἀναβαίνουνσιν εἰς τὸν θεόν,
 τέτοιας λογῆς ὅσοι ἀφήνουσι τὸν ἴσιον δρόμον μὲ τὰ κακά τους
 10 ἔργα φιλιώνονται μὲ τὸν πατέρα τῆς πονηρίας καὶ πλέκοντας τὸ
 κακὸν μὲ ἄλλο κακόν, δὲν παύουσιν ὥστε ὁποῦ νὰ κρεμνηθοῦσιν
 εἰς τὸ βάραθρον ὁποῦ γυρεῦουν τὰ καμώματά τους.

Ἐλόγιασε λοιπὸν ἐκεῖνος νὰ στελεῖ ἀποκρισαρέους εἰς τὴν
 παλαιὰν /¹⁸ Ῥώμην καὶ νὰ γυρέψῃ τοποτηρητὰς ἀπὸ τὸν πάπαν
 Νικόλαον μὲ πρόφασιν τάχα διὰ νὰ διορθώσῃ τὴν ἐκκλησίαν,
 15 τουτέστι νὰ ἐξολοθρέψῃ καὶ νὰ ἀποκόψῃ παντάπασιν τὴν χριστι-
 ἀνοκατήγορον αἴρεσιν τῶν εἰκονομάχων· ἀμὴ κατὰ τὴν ἀλήθειαν
 τὸ ἔκαμνεν ἀφορμὴν διὰ νὰ ἐμπορῇ καλλιότερα μὲ τὸ χέρι τῆς
 δυτικῆς ἐκκλησίας νὰ κάμῃ τὴν καθάραισιν τοῦ Ἰγνατίου. Ἔστειλε
 λοιπὸν τὸν Θεόφιλον ἐπίσκοπον τοῦ Ἀμμωρίου καὶ Σαμουὴλ
 20 ἐπίσκοπον τῶν Χωνῶν, τὸν ὁποῖον ἔκαμν ἀρχιεπίσκοπον, ὁποῦ
 ὡς τότε ἦτον ἐπισκοπὴ ὑπὸ κάτω εἰς τὴν Λαοδικίαν. Καὶ διαμέ-
 σσου αὐτονῶν τῶν ἐπισκόπων δὲν ὄκνεψεν ὁ κακὸς ἄνθρωπος νὰ
 γράψῃ ψέματα καὶ εἰς αὐτὸν τὸν πάπαν. Ἐγράψε λοιπὸν ὅτι ὁ
 Ἰγνάτιος διὰ τὸ γηρατίον του καὶ τὴν ἀσθένειαν τοῦ κορμιοῦ του
 25 καὶ ἀδυναμίαν ἔκαμε παραίτησιν καὶ ἀποχώρησεν ἀπὸ τὴν
 ἐκκλησίαν καὶ εὗρισκόμενος εἰς τὸ νησί του καὶ εἰς τὸ μοναστήρι
 του ἔχει κάθε λογῆς τιμὴν καὶ δούλεψιν καὶ ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς καὶ
 ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἀπὸ ὅλην τὴν χώραν. Γιαμιὰ, ὡσὰν ὁ
 πάπας τοὺς ἐδέχθηκε τοὺς ἀποκρισαρέους, μὴ ἠξεύρωντας τὴν
 30 ἀλήθειαν, ἔστειλε δύο τοποτηρητὰς, Ζαχαρίαν καὶ Ῥοδόαλδον.

Εἰς τὸ μέσον ἐτοῦτο ἐγύρισεν ὁ ἀθλητῆς ἀπὸ τὴν ἐξορίαν
 ἀφόντις ἔκαμν εἰς τὴν Μιτυλήνην ἕξι μῆνες. Καὶ ἐγύρισε μὲ θέ-
 λημα τῶν ἀφεντάδων εἰς τὴν Ἡράκλειαν ὄχι τόσον διὰ νὰ τὸν
 τιμῆσουν, ὅσον διὰ νὰ τὸν ὑβρίσουν, μηδὲ διὰ ἀνάπαυσιν καὶ

παρηγορίαν, ὅσον διὰ περισσότερην θλίψιν καὶ στενοχωρίαν. Ὅσα κακὰ λοιπὸν ἐπονηρεύθηκεν ὁ ἐχθρὸς καὶ ὅσα βάσανα καὶ θλίψεις τοῦ ἔκαμεν ὁ Νικήτας ὁ καπιτάνος τῆς ἀρμάδας, τὸ παρὰ νόμι του Ὁροῦφας, διὰ ἀγάπην τοῦ Φωτίου καὶ τῶν λοιπῶν ἀφεντάδων, ποῖος λόγος ἐμπορεῖ νὰ τὰ διηγηθῆ; Ποῖος ἐμπορεῖ νὰ τὰ εἰπῆ ἓνα πρὸς ἓνα, τὸ ἄμε καὶ ἔλα /¹⁹ ἀπὸ τόπον εἰς τόπον, ταῖς ὕβρισιαῖς, ταῖς ζημίαις, τοὺς δαρμούς καὶ ὅσα ὡσὰν νὰ ἦτον φονέας ἔκαμαν ἐναντίον τοῦ ἁγίου καὶ τῶν φίλων του;

Ἐσυνέβη τότε καὶ ἄλλη συμφορὰ τοῦ ἁγίου τὸν καιρὸν ἐκείνον καὶ οἱ φονιάδες σκύθαις ὁποῦ κράζουσι Ρούσους καταβαίνοντας εἰς τὸ στένωμα ἀπὸ τὴν Μαύρην Θάλασσαν ἀρπαξάν ὅλα τὰ χωρία, ὅλα τὰ μοναστήρια καὶ ἀκόμι ὡς καὶ εἰς τὰ νησιά τῆς πόλις ἔφθασαν κουρσεύοντας ὅλα τὰ σκευὴ καὶ στάμενα. Τοὺς ἀνθρώπους πάλιν ὅσους ἐπιάναν, τοὺς ἐσκοτώναν. Σμὰ εἰς αὐτὰ ὅλα, ἔστωντας νὰ δράμουν καὶ εἰς τὰ μοναστήρια τοῦ πατριάρχου μὲ μεγάλην δύναμιν καὶ θυμὸν ἐπῆραν ἀπὸ ἐκεῖ, εἴ τι καὶ ἂν εὔραν. Καὶ πιάνοντας εἰκοσιδύο του δουλευτάδες, τοὺς πλιὰ σπητιακοὺς, τοὺς ἐκατάκοψαν ὅλους κομμάτια ἐπάνω εἰς τὸ κάσαρο τοῦ καραβίου μὲ ταῖς ἀξίναις. Αὐταῖς ταῖς συμφοραῖς ἀκούωντας ἐκείνος, αὐτὴν καὶ μίαν φωνὴν εἶχε πάντα εἰς τὸ στόμα του· Ὁ κύριος ἔδωκεν, ὁ κύριος ἀφείλετο ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο, καὶ τὰ λοιπά. Ἐτζη εὐχαριστῶντας καὶ συκῶνοντας χωρὶς νὰ λείψῃ ποτὲ τὸν νοῦν του εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπικαλιέτον τὴν βοήθειάν του καὶ τὴν κρίσιν του. Καὶ κάθε λογῆς σωτηρίαν ὁποῦ ἐμπόριε νὰ τοῦ ἔλθῃ ἀπὸ τοὺς βασιλειάδες τὴν ἐκράτιε διὰ ψεματένιαν καὶ πῶς δὲν <ἀ>ξίζει τίποτις. Ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἐκείνοι, ὅταν ἤκουσαν πῶς ἔπεσεν εἰς τόσαις θλίψιαις καὶ λύπαις, τόσον ἔλειψε νὰ τὸν λυπηθοῦν καὶ νὰ τὸν παρηγορήσουν, ὁποῦ ἀκόμι ἐλυποῦνταν πῶς δὲν τὸν ἔπιασαν καὶ αὐτὸν οἱ βάβαροι καὶ πῶς δὲν ἐσκοτώσαν καὶ αὐτὸν ἀντάμα μὲ τοὺς δουλευτάδες του. Καὶ δὲν ἐχαίρουνταν τόσον διὰ τοὺς σκοτωμέ-

7. ὡσὰν νὰ ἦτον φονέας in marg.

14. εἰς in marg.

- νους ὅσον ἔλυποῦνταν πὼς ὁ δίκαιος ἔγλυσεν ἀπὸ τὰ χέρια των. Ἄμῃ δὲν εἶναι θαυμαστόν, διότι κάθε ψυχή ὅπου νὰ ξενιτευτῆ ἀπὸ τὴν ἀγάπην καὶ νὰ γεμίση ἀπὸ μῖσος καὶ νὰ καταχαλιέται ἀπ' αὐτὸ ὡσὰν ἀπὸ τὴν σιάν, μίαν καὶ μόνην ἔχει παρηγορίαν
- 5 καὶ ἀνασασμόν, τὸν χαλασμόν ἐκείνου ὅπου μισῶ.

- ^{/19^v} Δὲν ἐπέρασε πολλὺς καιρὸς καὶ πάλιν συνέδρια καὶ πάλιν βουλαῖς καὶ ἀρχόντων καὶ ἀρχιερέων εἰς τὸ κακὸν ἀνθρώπου ὅπου κακὸν κανένα δὲν τοὺς ἔκαμεν. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ἅγιος ἐκάθετον εἰς τὸ παλάτι ὅπου κράζεται τὰ Ποσέως καὶ ἐφυλάγετον
- 10 ἀπὸ ταῖς ἐπιβουλαῖς ὅπου ἐχρειάζουνταν ἐναντίον του. Καὶ ὁ Φώτιος, πέρωντας τοὺς ἀκολούθους του καὶ τοὺς τοποτηρητάδες τοῦ πάπα, ἐπῆγεν εἰς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Ἦσαν ἐκεῖ καὶ οἱ βασιλειάδες καὶ ὅλοι οἱ ἄρχοντες καὶ κοντὰ ὅλη ἡ πόλις. Ἀφόντις, γιαμιά, ἐσυνάχθησαν, πρῶτα μὲν ἔστειλαν ἀποκρισαρέ-
- 15 οὺς πρὸς τὸν Ἰγνάτιον, κάποιον πραιπόσιτον Βαάνην, τὸ παρανόμι του Ἀγγούρη, καὶ ἀκόμι κάποιους καταφρονημένους Ῥωμαίους. Οἱ ὅποιοι, ὡσὰν ἔφθασαν, τοῦ εἶπαν ἡ μεγάλη καὶ ἀγία σύνοδος σὲ κράζει νὰ ὑπᾶς ἐκεῖ ἔλα γλήγορα νὰ ἀποκριθῆς εἰς τὰ ὅσα λέγονται ἐναντία σου ἢ δίκια ἢ ἄδικα. Καὶ ὁ ἅγιος
- 20 τοὺς εἶπε· *εἰπέτε μου, παρακαλῶ σας, πὼς νὰ ἔλθω ὡσὰν ἐπίσκοπος, ὡσὰν ἱερέας ἢ ὡσὰν ἐκκλησιαστικὸς δοῦλος*, ἐκείνοι μὴ ἠξεύρωντας τί νὰ ἀποκριθοῦν εἰς τοῦτο, τοῦ εἶπαν *τώρα ὑπᾶμεν ὀπίσω εἰς ἐκείνους ὅπου μᾶς ἔστειλαν ἀπέκει γυρίζωντας, σοῦ δίδομεν σωστὴν ἀπόκρισιν*. Τὴν αὐρινὴν ἡμέραν
- 25 γιαμιά, παγένωντας οἱ αὐτοὶ εἶπαν· *οἱ τοποτηρητάδες τῆς παλαιᾶς Ῥώμης Ῥοδόαλδος καὶ Ζαχαρίας σοῦ ἀναφέρουσι διὰ μέσου ἐμᾶς τοὺς ἀναξίους νὰ ἔλθῃς τὸ γληγορότερον εἰς τὴν ἀγίαν καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον, ὡς θέλει ἡ συνείδησίς σου*. Πάραυτα, γιαμιά, ὁ Ἰγνάτιος, ἔστωντας νὰ ἐνδυθῆ τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν ἀντάμα μὲ ἐπισκόπους καὶ παπάδες καὶ λαϊκοὺς καὶ
- 30 μοναχοὺς πολλὰ πλήθη, ἐπῆγε περπατῶντας. Καὶ ὡσὰν ἔφθασε

9. τὸ in marg.

27. γλιγορότερον cod.

σιμὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ὅπου
 στέκεται ἕνας μαρμαρένιος /^{20f} σταυρὸς εἰς τὴν μέσην τοῦ Φόρου,
 τὸν ἐσυναπάντησεν Ἰωάννης ὁ πατρίκιος ὁποῦ κράζεται Κόξης,
 καὶ τοῦ εἶπε πῶς τὸν ἔστειλεν ὁ βασιλέας νὰ τοῦ εἰπῇ καὶ νὰ τὸν
 φοβηρίσῃ ὅτι, ἂν δὲν ἔλθῃ εἰς τὴν σύνοδον μὲ τὸ συνηθισμένον του
 καλογερικὸν σῆμα, νὰ κινδυνεύῃ νὰ τοῦ πάρουν τὴν ζωὴν του. 5
 Τοῦτο ὡσάν τὸ ἔκαμεν ὁ ἄγιος, τὸν ἔφεραν ἐμπροστὰ εἰς τὸ συνέ-
 δριὸν τους. Τότε ἔφεραν ἑβδομίντα ψευδομάρτυρες τοὺς ὁποίους
 ἀπὸ πολλῆς εἶχαν ἔτοιμους, ὅλους ἀσεβεῖς, χοντρανθρώπους.
 Εἶχαν καὶ ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος ἦτον Λέων ὁ 10
 πατρίκιος ὁ Κρητικὸς καὶ ὕστερα ἀπ' αὐτὸν ὁ Θεοδοτάκης καὶ
 αὐτὸς πατρίκιος, τὸν ὁποῖον διὰ πλερωμὴν τῆς φιορκίας τὸν
 ἔκαμε μάλισταρον. Σιμὰ εἰς αὐτοὺς ἐμάζωξαν καὶ τοὺς ἄλλους ἀπὸ
 κάθε κατώτερον βαθμὸν. Ἀκόμι καὶ ἀπὸ κάποιους αἰρετικῶν
 ὁποῦ ἐκράζονταν διβαπτίσται. Εἰς κοντολογίαν ἀπὸ κάθε τάγμα 15
 ἐμάζωξαν αὐτοὺς τοὺς ψευδομάρτυρες, ἀνθρώπους ἐντροπιασμέ-
 νους καὶ μαγαρισμένους, καὶ ἀγόρασάν τους μὲ ἀξιωματικὰ
 ὀφθίκια καὶ μὲ χρυσάφι· ἔφεραν ἕνα ἕνα, καὶ ὕμνεον ὅτι ὁ
 Ἰγνάτιος, ὁποῦ ἐστάθηκε πατριάρχης κοντὰ δώδεκα χρόνους,
 ἐχειροτονήθηκε χωρὶς νὰ τὸν ψηφίσουν καὶ ὄρισε τὴν ἐκκλησίαν. 20
 Τί ἔκαμαν τὸ λοιπὸν αὐτοὶ οἱ ψευδοκριτάδες τῶν ὁποίων ἡ
 ἀνομίαίς ἦσαν εἰς τὰ χέρια των καὶ τὸ δεξιὸν των χέριον ἦτον
 γεμᾶτον ἀπὸ δῶρα; Τάχα τί νὰ ἔφεραν ἐμπρὸς διὰ νὰ διαφενδευ-
 τοῦν ἀπ' αὐτὴν φιορκίαν; Ἀνάγνωσαν παρευθὺς τὸν τριακοστὸν
 κανόνα ὁποῦ λέγει, ὅποιος ἐπίσκοπος χρειασθῇ κοσμικῶν ἀρχό- 25
 ντων βοήθειαν καὶ πάρῃ καμίαν ἐκκλησίαν, νὰ εἶναι καθηρημέ-
 νος. Ἀμὴ τὰ λοιπὰ τοῦ κανόνος ὁποῦ λέγει· καὶ ὅσοι κοινωνή-
 σουν μετ' ἐκεῖνον, τὸ ἐσιώπησαν μὲ πονηρίαν οἱ δόλιοι. Ἐπρεπεν
 ἀληθινά, ἂν ἀγαποῦσαν νὰ φυλάξουν ἀποστολικὸν κανόνα, νὰ
 τὸν φυλάξουν ὅλον καὶ ὄχι κομμάτι. Καὶ ἂν ἡ κατηγο^{20v}ρία των 30
 ἦτον ἀληθινή, καθὼς ἐκάθηραν ἐκεῖνον, νὰ καθήρουν καὶ ὅσους
 ἐχειροτόνησεν ἐκεῖνος καὶ ὅσοι ἐκοινώνησαν μετ' ἐκεῖνον. Καὶ
 ἔτιζῃ ἐμπόριε κανεῖς νὰ εἰπῇ φανερά τό, ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν
 αὐτῶν συνελήφθησαν οἱ ἁμαρτωλοί. Ἀμὴ αὐτοὶ λογιάζοντας τὴν

- ἀδικίαν ὅσον τοὺς ὠφέλιε, διὰ βλάβημον ἐκείνου ὅπου ἐπέιραζαν τὸ εἶπαν. Τὸ ἐπιλοιπον ὅπου ἔβαλλε καὶ αὐτοὺς ἐκείνους ἀπὸ κάτω εἰς ἐκκλησιαστικὴν παιδείουσιν τὸ ἐσιώπησαν καὶ τὸ ἔκρυψαν. Ἐτοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ πατριάρχης τότε, ὅταν τὸ ἔκρυψαν, τοὺς
- 5 ἀποκρίθηκε πολλὰ εἰς τὸ προκειμένον. Ὡ τί κακουργία, ὦ τί ζουρλοπονηρία. Ποῖος δὲν ἤξεύρει ὅτι ὁ Ἰγνάτιος ἐχειροτονήθηκε νόμιμα καὶ κατὰ τοὺς κανόνες μὲ ψῆφον ὁλονῶν τῶν ἀρχιερέων καὶ μὲ συμφωνίαν ὅλης τῆς ἐκκλησίας; Μάλιστα αὐτὸς ὁ Φώτιος ἐχρειάσθηκε διὰ συνεργοὺς τὸν ἀφωρισμένον Βάρδαν καὶ κοσμι-
- 10 κοὺς ἄρχοντες καὶ ἄρπαξε τὸν θρόνον, μάλιστα ἀκανόνιστα καὶ μὲ τυραννικὸν τρόπον, παρὰ ὅπου θέλει ἡ ἐκκλησία. Ἀμὴ οὔτε ἐγνώρισαν οὔτε ἐκατάλαβαν ὅσοι ἐπερπατοῦσαν εἰς τὸ σκοτός τῆς φιλαργυρίας καὶ τῆς κενοδοξίας ὅτι εἰς τοὺς δόλους ὅπου λογιάζουν εἰς τὸ κακὸν τοῦ ἄλλουνοῦ πιάνωνται ἐκείνοι οἱ ἴδιοι.
- 15 Ἀφόντις λοιπὸν ἐφιλονείκησαν πολλὰ, ἐκοπίασαν καὶ ἐξόδιασαν τὸν καιρὸν χωρὶς κανένα νόμον δικαιοσύνης, μόνον ὡσὰν δαμονισμένοι ἔστωντας νὰ χρειασθοῦσι τὴν ἐξουσίαν τως, τὸν ἔνδυσαν παλιόρασα καὶ ἄτζαλλα. Ἀπέκει τὸν ἔνδυσαν τὰ ἱερατικά· ἀπέκει στέκωντας ἀπὸ ὀπίσω, τοῦ τὰ ἔβγαλαν ἕνα πρὸς ἕνα.
- 20 Ἦτον ἕνας ἀφωρισμένος ὑποδιάκος, Προκόπιος τὸ ὄνομά του, ὅσον εἰς τὸν λόγον ἄλογος, εἰς τὴν ζωὴν πάλιν μαγαρισμένος, /21^f τὸν ὁποῖον ὁ πατριάρχης διὰ τούτην τὴν ἀφορμὴν τὸν εἶχεν ἀργήσει. Αὐτὸς πρῶτος βγάζωντάς του τὸ ὠμόφωρον καὶ τὰ λοιπὰ ἱερατικά ἐφώναζε τό, ἀνάξιος. Ὁ Ζαχαρίας καὶ ὁ Ῥοδόαλδος καὶ
- 25 ἄλλοι τινὲς μιαιοί, φωνάζωντας τὰ ὅμοια, ὑπογράψαν εἰς τὴν παράνομον καθαίρεσιν. Τοὺς ὁποίους ὅλους πολλὸς καιρὸς δὲν ἐπέρασε καὶ τοὺς ἐξεδίκησεν ἡ θεία δίκη καὶ τοὺς ἐκατασκότωσε τὸ θεϊκὸν τοῦ προφήτου Ζαχαρίου δρεπάνη μὲ κάθε δικαιοσύνην.
- Ἐφώτιος λοιπὸν πῶς εἶχε νὰ κάμη φανερὰν εἰς ὅλον τὸν κόσμον τὴν ὀργὴν καὶ τὸ μῖσος ὅπου εἶχεν ἐναντίον τοῦ Ἰγνατίου ὅπου δὲν τοῦ ἔπταιεν καὶ πῶς ἤθελε γένει μακρὰ ἀπὸ τὸν εἰρηνοποιὸν Ἰησοῦν, ἂν δὲν ἤθελεν λογιᾶσιν αὐταῖς ταῖς πονηρίαις καὶ νὰ κάμη ἀδικώτατα τόσον κακὸν εἰς τὸν δίκαιον Ἰγνάτιον; Αὐτὴν τὴν κρίσιν δὲν ἦτον κανεῖς ὅπου δὲν τὴν ἐμέμ-

φθηκε καὶ δὲν ἐμίσησε τὴν ἀτοπίαν, μάλιστα τὴν περισσὴν ἀπανθρωπίαν τοῦ Φωτίου. Διότι ὄχι μόνον ὅλοι ὄσοι ἦσαν ἀπὸ τὴν καλὴν καὶ ὀρθὴν μεριάν, ἀμὴ αὐτοὶ ἀκόμι οἱ δικοὶ καὶ συγγενεῖς τοῦ Φωτίου ἐστενάξασι εἰς τὰ κακὰ ὁποῦ ἐσυνέβησαν καὶ ἐσημάδευσαν ὅτι σμὰ εἰς τὸν δίκαιον κριτὴν θέλουσιν ἀπόβγειν εἰς κακόν. Ἄμῃ τί ἔκαμεν ἐκεῖνος; Τάχα νὰ ἐντράπηκε τοὺς ἀνθρώπους ἢ νὰ ἐφοβήθηκε τὸν θεὸν ὁποῦ ἀγαπᾷ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν κρίσιν καὶ διὰ τοῦτο νὰ ἐξερίζωσεν ἀπὸ λόγου του τὴν ὀργήν; Ὅχι μὰ τὴν ἀλήθειαν. Μάλιστα πάντων, σμίγωντας ζηλιὰν καὶ κακωσύνην ἐσπούδαζε μὲ ὄλην του τὴν δύναμιν καὶ ἐμπόρεσιν ὄχι μόνον νὰ τὸν θανατώσῃ, ἀμῃ, τὸ χειρότερον, νὰ τὸν σκοτώσῃ ὡς ἄξιον θανάτου.

Τότε λοιπόν, ὡς ἐνόμισαν, ἔστωντας νὰ τὸν καθήρουν καὶ νὰ τὸν καταδικάσουν, τὸν ἐπαράδοσαν εἰς χεῖρα ἀνθρώπων ὠμοτάτων καὶ ἀσεβεστάτων διὰ νὰ τὸν τιμωροῦν πικρὰ καὶ νὰ τὸν παιδεύουν, ὥστε ἀτός του μὲ τὸ ἴδιόν του χέριν νὰ ὑπογράψῃ τὴν /21^ν καθαίρεσίν του. Ἦσαν κάποιοι ὁποῦ τὸν ἔδιδαν χαστούκια καὶ τὸν ἐταλαιπωροῦσαν καὶ τὸν ἐτυραγνοῦσαν. Καὶ ὄντας μεγάλη κριάδα τὸν ἐκρατοῦσαν μὲ ἕνα καὶ μόνον ποκάμισον τὸν ἐσταυρώνναν καὶ τὸν ἐκατακαῖαν τὸν ἐκράτησαν δύο ἑβδομάδες φυλακωμένον καὶ τὸν ἐκαταχαλνοῦσαν μὲ παντοτινὴν πείναν χωρὶς νὰ τοῦ δώσουν τίποτις νὰ φάγῃ. Καὶ ὄχι μόνον αὐτὰ ὅλα τοῦ ἔκαμαν, ἀμὴ ἀκόμι τὸν ἀνέβαζαν ἐπάνω εἰς τὸν τάφον τοῦ κοπρωνύμου Κωνσταντίνου καὶ τὸν ἐκάθιζαν ἐκεῖ. Ἀπέκει ἐκρεμοῦσαν εἰς τὰ ποδάρια αὐτοῦ τοῦ ἁγίου ἀνδρὸς βαριὰ λιθάρια καὶ μὲ τὸ ξυφάρι τοῦ μαρμάρου, τριβωντας τὴν καθέδραν του, τὸν ἐκτυποῦσαν δυνατὰ καὶ πικρά. Αὐτοὶ λοιπόν ὁποῦ αὐτὰ ὅλα καὶ ἄλλα περισσότερα ὑβρίζουσιν εἰς τὸν μακάριον ἐτοῦτον καὶ μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα τὸν ἐπειπαῖζαν ἦσαν τὸ σπέρμα τὸ πονηρὸν, υἱοὶ ἄνομοι. Πρῶτος ὁ Ζουρλοθεόδωρος ἐκεῖνος καὶ ὁ Γοργονίτης Ἰωάννης καὶ ὁ Νικόλαος τοῦ Θεοδούλου, Σκουτελόψις.

Ἔστερα, γιαιμιά, ἀπ' αὐτὰ τὰ βάσανα ὁποῦ αὐτοὶ ἔκαμαν τοῦ ὁμολογητοῦ τοῦ Χριστοῦ, ἕστερα ἀπὸ ταῖς φοβέρας, ἕστερα ἀπὸ

- ταῖς ἀλυσίδες ὁποῦ ἔβαλαν εἰς τὰ τίμιά του ποδάρια, ὕστερα ἀπὸ τοὺς πάτζους, ἀφόντις τὸν ἐξάπλωσαν ἐπάνω εἰς τὰ μάρμαρα, ὡσὰν ἐπάνω εἰς ἓνα σταυρόν, καὶ τὸν ἐτμωροῦσαν ὄλην τὴν νύκτα δεμμένον, ἀφόντις πάλιν τὸν ἀνέβασαν εἰς τὸν τάφον ὄλην τὴν ἐρχομένην νύκτα καὶ τὸν ἔλυσαν ἀπὸ τὰ δεσμὰ καὶ τὸν ἔσπροξαν καὶ ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν καὶ αἰμάτωσαν τὴν γῆν μὲ τὸ αἷμα του· ὕστερα ἀπὸ ὅλα τοῦτα ὄντας ἡμισαποθαμμένους, μάλιστα ὁποῦ τὸν ἀνάγκαζε καὶ ἡ κίνησις τῆς κοιλίας, ὁ Μωροθεόδωρος πιάνωντας μὲ βίαν τὸ χέριν τοῦ ἁγίου καὶ πέρνωντας /^{22f} ἓνα χαρτὶ τὸ
- 10 ἔβαλεν εἰς τὸ χέριν τοῦ ἁγίου ἀστανέωτου ὡσὰν ἓνα σταυρόν. Τὸ ὅποῖον χαρτὶ πέρνωντάς το πάλιν ἀπὸ τὸ χέριν του τάχα πῶς τὸ ἔδωκεν ἐκεῖνος θεληματικῶς του, τὸ ἔδωκε τοῦ Φωτίου. Αὐτός, γιαμιά, ὁ κακὸς Φώτιος, πιάνωντας αὐτὸ τὸ χαρτί, ὁποῦ ἦτον ὡσὰν σταυρός, ἔγραψεν ἀπὸ λόγου του ὡσὰν νὰ ἦτον ὁ Ἰγνάτιος
- 15 αὐτὰ τὰ λόγια: *Ἰγνάτιος ἀνάξιος Κωνσταντινουπόλεως ὁμολογῶ πῶς ἔγινα πατριάρχης χωρὶς νὰ ψηφισθῶ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ εἰς ὄλους αὐτοὺς τοὺς χρόνους δὲν ἀγίαζα, μόνον ἤμουν τύραννος.* Αὐτὸ τὸ ψεύστικον γράμμα τὸ ἔστειλεν εἰς τὸν βασιλέα καὶ ὁ βασιλέας τὸν ἐλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν φυλακὴν καὶ παγένωντας εἰς τὸ
- 20 παλάτι του ὁποῦ εἶχεν ἀπὸ τὴν μητέρα του ἀναπαύθηκεν ἐκεῖ καμπόσον ἀπὸ ταῖς κακωσύναις του. Ἄμὴ ὁ ἐχθρὸς δὲν ἔπαυε νὰ μὴν κατασκευάζῃ καὶ νὰ λογιάζῃ δόλους καὶ πονηρίαις εἰς τὴν καρδίαν του ἐναντίον ἐκείνου ὁποῦ δὲν τοῦ ἔπταιεν. Τὸ λοιπὸν ἀνάφεραν εἰς τὸν βασιλέα ὅτι πρέπει νὰ τὸν ὑπάγουν ἄλλην μίαν
- 25 βολὰν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ νὰ τὸν ἀναγκάσουν νὰ ἀναγνώσῃ ἐπάνω εἰς τὸν ἄμβωνα ἀτός του τὴν καθαιρέσίην του καὶ νὰ ἀναθεματίσῃ τὸν ἑαυτὸν του. Ἀπέκει (ὦ βουλή τῶν φονιάδων, ὦ κακωσύνη τῶν ἀνθρώπων) ἐλόγιαζαν μέσα τοὺς ἐτοῦτο οἱ δαμμονισμένοι νὰ βγάλουν τὰ ὀμμάτια του καὶ
- 30 νὰ κόψουν καὶ τὸ χέριν του. Τόσον βαθιὰ τοὺς ἐγγίξε τὸ μῖσος καὶ λογαριασμόν τῆς δικαιοσύνης τοῦ θεοῦ κανένα δὲν ἔκαμαν. Καὶ

10. ἓνα in marg.

12. θεληματικῶς cod.

ὁ φόβος τοῦ θεοῦ ἐμάκρυνεν ἀπὸ ἐκείνους καὶ ἡ διαβολικὴ ζηλία ἐσπουδάζετο. Πάραυτα τὴν ἁγίαν τῆς πεντηκοστῆς ἡμέραν, νὰ ὁποῦ πλῆθος στρατιωτῶν ἀρματωμένοι ἐπερικύκλωσαν τὸ σπίτι εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκετον ὁ ἅγιος. Βλέπωντας λοιπὸν ὁ Ἰγνάτιος τὰ κακὰ ὁποῦ ἔρχονταν ἐπάνω του καὶ /^{22v} γνοιώθοντας καλὰ τὴν 5
 πονηριάν τοῦ δαμονισμένου ἀδελφοκτόνου Ἰησαῦ, ἐβουλεύθηκε μίαν βουλήν ἐναντίαν τῆς κακωσύνης τοῦ καιροῦ ἐκείνου, ἀμὴ ἀξίαν καὶ τῆς φρονιάδας του καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου ὁποῦ τὸν ὀδήγα. Καὶ ποία ἦτον αὐτὴ ἡ βουλή; Πέροντας μίαν πτωχι- 10
 κὴν καὶ κοσμικὴν φορεσιάν ἀπὸ ἕναν ἀπὸ τοὺς δουλευτάδες του καὶ κρεμώντας δύο σφυρίδια εἰς ἕνα ξύλον, τὰ ἔβαλεν εἰς τὸν ὄμον του ὡσὰν βασταγάρης καὶ ἔτζη τὰ μεσάνυχτα εὐγῆκε καὶ ἔφυγε χωρὶς νὰ τὸν γνοιώσουν οἱ φυλακότες. Καὶ φεύγωντας γλήγορα ἀντάμα μὲ τὸν μαθητὴν του τὸν Κυπριανὸν ἐπήγετε πρὸς τὸ 15
 Συκαίτον περῶντας ἀπὸ τὸ Ἑμβολον. Καὶ ἔτρεχε πολλὰ θλιμμέ- νος καὶ κλαίωντας μὲ πολλὰ πικραμμένην καρδίαν, φεύγωντας ὡσὰν ὁ Δαβὶδ ἐκείνος ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ Σαοῦλ. Γιαμιὰ, θεοῦ οἰκονομία, περπατώντας ἔτζη τὴν νύκτα τὸν ἐσυναπάντησε κάποιος ἄνθρωπος ὁμορφος εἰς τὴν θεωρίαν, στολισμένος μὲ 20
 μακριὰ μαλιὰ καὶ μακριὰ γένεια καὶ φορεμένος ἄσπρην φορεσιάν καὶ καβαλλάρης εἰς ἄσπρον ἄλογον καὶ ἔκαμνε τὸν δρόμον του πρὸς ταῖς Βλαχέρναις. Τοῦτον τὸν ἄνθρωπον δὲν τὸν ἐγνώρισε, διότι φῶς πούπετα δὲν ἐφαίνετον καὶ δὲν ἐμπόριε νὰ ἰδῆ καλὰ ποῖος νὰ ἦτον. Ὅμως ὅποιος *κι ἂν ἦτον*, κινημένος ἀπὸ τὸ ἅγιον 25
 πνεῦμα, τοῦ εἶπεν αὐτὰ τὰ λόγια: *ὁ θεὸς καὶ ἡ ὑπεραγία θεοτόκος νὰ σὲ φυλάξῃ, παναγιώτατε δέσποτα, χωρὶς κανένα βλάβημον ἀντάμα μὲ ὄσους εἶναι μαζίν σου*. Αὐτὸν τὸν λόγον ὁ ἅγιος ἔστω- ντας νὰ τὸν δεχθῆ ὡσὰν διὰ ἐξοδιὰν εἰς τὸν δρόμον του πεμπάμενην ἀπὸ τὸν θεόν, ἐπερπάτιεν μὲ πλεὰ προθυμίαν. Καὶ 30
 ἔστωντας νὰ μὴν γνωρισθῆ ἀπὸ κανένα διὰ τὸ πτωχικὸν καὶ δουλευτικὸν φόρεμα ὁποῦ ἐβάστα, ἐσέβηκεν εἰς ἕνα καράβι καὶ

18. τὴν νύκτα τὸν in marg.

31. ἔνδυμα a.corr., φόρεμα in marg.

ὑπήγεν εἰς τὸ νησὶν τῆς Πρώτης, εἰς τὸν Μαρμαρᾶν, καὶ εἰς ἄλλα νησιὰ ἀλλάσσωνας πότε εἰς ἓνα πότε εἰς ἄλλο. Καὶ ἐπλανᾶτον εἰς τὴν ἐρημίαν, εἰς τὰ βουνὰ /^{23f} καὶ εἰς τὰ σπήλια καί, κατὰ ποῦ λέγει ὁ ἀπόστολος, ἐκρύβγετον εἰς ταῖς τρύπαις τῆς γῆς. Στερημένος

5 ἀπὸ κάθε καλόν, θλιμμένος, κακοπαθημένος, ἐδιακόνειεν ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς διὰ τὴν ζήσιν ὡσάν ἕνας διακονιάρης.

Τότε ὁ Φώτιος βλέπωντας ὅτι τοῦ ἔφυγε τὸ κυνηγι, ἐγύρευεν εἰς ὅλα τὰ μοναστήρια, εἰς ὅλην τὴν χώραν καὶ τὰ περὶχώρᾳ τῆς μήπως ἐμπορέσῃ νὰ εὔρῃ τὸν ἀναμμένον δαυλὸν ἀπὸ τὴν σιάν.

10 Καὶ μὴ ἐμπορῶντας νὰ κάμῃ ἐκεῖνο ὁποῦ ἤθελεν, ἔβγαλεν ὀρισμὸν βασιλικὸν νὰ στείλῃ τὸν κακὸν ἐκεῖνον Ὁμορφὴν μὲ ἄλλους ἕξι πεζοδρομοὺς νὰ περιπατήσῃ καὶ νὰ γυρέψῃ ὅλα τὰ νησιὰ καί, ὅπου συνέβῃ νὰ τὸν εὔρουν, νὰ τὸν σκοτώσουν πάραυτα ὡσάν ἄνθρωπον ὁποῦ ἀνακατώνει ὅλην τὴν βασιλείαν. Καὶ πολλαῖς

15 βολαῖς κατὰ τύχην ἀνταμώνοντάς τον οἱ κυνηγοὶ διὰ τὴν δουλευτάρικην φορεσίαν ὁποῦ ἐβάστα, δὲν τὸν ἐγνώριζαν. Καὶ πάλιν ἄλλην βολάν, περνώντας ἐκεῖνος ἀπὸ τὴν μέσην των, πομένωντας ἐκεῖνοι τυφλοὶ ὡσάν οἱ Ἀσσύριοι κάποτε ἀπὸ τὸν προφήτην Ἐλισσαῖον, δὲν ἐμποροῦσαν νὰ τὸν ἴδου. Καὶ ἔτζη

20 χάσκωντας αὐτοὶ εὐκερα ὡσάν οἱ λύκοι, κατὰ ποῦ λέγει ὁ λόγος, ἐγύρισαν ὀπίσω. Καὶ ὁ ἅγιος εὐχαριστῶντας τὸν θεόν, ἐξαγόραζε τὴν βασιλείαν του μὲ πολλαῖς θλίψεις. Αὐτοὶ λοιπὸν ἔτζη ἔκαμαν. Ἄμὴ ὁ μακροθύμος κύριος, ὁ δίκαιος, ὁ δυνατός, ὁποῦ δὲν δίδει καθημερινὸν τὴν ὀργὴν του, τάχα ὑπόφερε νὰ βλέπῃ τὰ τόσον

25 μεγάλα κακὰ πολλὴν καιρὸν; Ὅχι, μὰ τὴν ἀλήθειαν.

Αὐγουστος μῆνας ἦτον καὶ ἡ πόλις ὅλη ἐσειέτον καὶ ἐταράσσεται μὲ φοβεροὺς σεισμοὺς καὶ καθενὸς ἡ καρδίᾳ του ἐτρόμαζεν ἀπὸ τὸν φόβον καὶ κάθε ἄνθρωπος κρατημένος ἀπὸ τὸν φόβον ἐφώναζεν *μία, μία καὶ μόνη αἰτία τοῦ σεισμοῦ εἶναι ἡ ἀδικία*

30 *καὶ ἡ παρανομία ὁποῦ ἔγινεν εἰς τὸν πατριάρχην Ἰγνάτιον.* Κρατώντας λοιπὸν ὁ σεισμὸς ἕως σαράντα ἡμέραις, τόσον ἐπράννε τὴν ἀπανθρωπίαν καὶ σκληρῶ/^{23v}την, ὁποῦ καὶ αὐτοὶ

32. σκληρῶτων cod.

ὁποῦ τότε ὄριζαν, ἔκαμαν εἰς τὸν κοινὸν ὄρκον ὅτι πλέα μῆτε αὐτὸς ὁ φευγᾶτος Ἰγνάτιος μῆτε ὅποιος τὸν ἔκρυψεν εἰς τὸ σπίτι του νὰ ἔχη φόβον κανένα, μάλιστα λέγωντας τὰ δίκαιά του καὶ συμπαθῶντας τον νὰ κάθεται εἰς τὸ μοναστήριον του χωρὶς καμίαν πείραξιν.

5

Αὐτὰ ἀκούωντας ὁ ἀθλητὴς ἐφανερώθηκεν εἰς τὸν πατρίκιον Πετρωνᾶν ὁ ὁποῖος ἦτον θεῖος τοῦ βασιλέως ἀπὸ τὸ μέρος τῆς μητρὸς του. Ἐτοῦτος πέρωντας διὰ σημάδι τὸ ἐγκόλφι τοῦ βασιλέως τὸ ἔδωκε τοῦ πατριάρχῃ. Αὐτὸς γιαμιά, τὸ ἐκρέμασεν εἰς τὸ λαμόν του καὶ ἐπῆγε καὶ ἐστάθηκε μπροστὰ εἰς τὸν Βάρδα. Καὶ τοῦ εἶπεν ὁ Βάρδας *διατί φεύγεις ἀπὸ ἓνα τόπον εἰς ἄλλον ὡσὰν ἓνας φευγᾶτος ἄνθρωπος;* Καὶ ὁ ἅγιος τοῦ ἀποκρίθηκεν *ὁ κύριος, ὁ βασιλέας μας καὶ σωτὴρ μας μᾶς εἶπεν ὅταν σᾶς διώχνουν ἀπὸ μίαν χώραν, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην.* Ἐστωντας λοιπὸν νὰ νικηθῇ ἐκεῖνος ἀπὸ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀγίου, τὸν ἄφηκε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ μοναστήριον του καὶ νὰ κάθεται ἀναπαύμενος. Τότε ἔπαυσε καὶ ὁ σεισμός, τότε καὶ οἱ Βούλγαροι ἔστωντας νὰ νικηθοῦν καὶ μὲ βασιλικά κανίσκια νὰ καλοκαρδίσουν, ἄφηκαν τὰ ἄρματα καὶ ἐβαπτίσθησαν. Τότε καὶ οἱ τοποτηρηταὶ τοῦ πάπα ὁποῦ εἶπαμεν παρ' ἐπάνω, πέρωντας πολλὰ καὶ μεγάλα κανίσκια ἀπὸ τὸν Φώτιον, ἐγύρισαν εἰς τὴν Ῥώμην. Τούτους ἀφόντις τοὺς ἐξέταξε καλὰ ὁ πάπας καὶ ἐκατάλαβε τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἰγνατίου καί, ἀφόντις ἀπὸ τὰ ἴδια τους λόγια τοὺς ἐγνώρισε διὰ πταίσταις καὶ ὅτι ληστρικὴν καὶ ὄχι κανονικὴν σύνοδον ἔκαμαν, τοὺς ἐκάθηρε διὰ πάντα καὶ τοὺς ἀναθεμάτισεν. Καὶ ὄχι μόνον αὐτούς, ἀλλ' ἀκόμι καὶ αὐτὸν τὸν Φώτιον τὸν ἐκαταδίκασεν ὡσὰν ἐπιβάτην καὶ μοιχὸν καὶ μὲ καθολικὴν σύνοδον ὅλης τῆς ἀγίας ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας τὸν ἐκάθηρε καὶ τὸν ἀναθεμάτισεν. Καὶ ἀποφάσισεν ὅτι αὐτὸς ὁ Φώτιος δὲν ἔχει καμίαν διαφορὰν ἀπὸ τὸν Μάξιμον ἐκεῖνον ὁποῦ ἐξεφίτρω/²⁴σε κατὰπάνω τοῦ ἀγίου Γρηγορίου καὶ ἔκαμε τόσα κακὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Διὰ τὸ ὁποῖον, αὐτὸν ὡς αἴτιον τῶν σκανδάλων καὶ ἐκεῖνους ὁποῦ ἐχειροτόνησεν αὐτὸς, ὡς ἂν ἐκεῖνοι ὁποῦ εἶχαν τὴν αὐτὴν γνώμην μετ' ἐκεῖνον, μὲ ἀποστολικὴν κρῖσιν τοὺς

10

15

20

25

30

ἐκαταδίκασεν ὡσάν καὶ ἐκείνον. Καὶ δὲν ἔκαμε τοῦτο μόνον, ἀμὴ καὶ ὄλους ὅσοι ἐσυγκοινωνοῦσαν μὲ τὸν Φῶτιον καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα καὶ ὄλους τοὺς ἄρχοντες του τοὺς ἀφώρισε μὲ ταῖς γραφαῖς του. Αὐτὰ ὅλα ἔκαμεν κινημένος ὁ πάπας Νικόλαος μὲ
5 θεῖον ζῆλον. Καὶ ἔγραφεν ὅτι οἱ πατριάρχαις τῆς ἀνατολῆς νὰ ἰδοῦσιν αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν.

Εἰς ταῖς ἡμέραις, γιαιμιά, ἐκείναις, ἔστωντας νὰ πιάση μιὰ μεγάλη στιὰ εἰς ταῖς Σοφianaῖς, ἔκαμε πολλὴν καὶ ἀμίλητον ζημιὰν καὶ χαλασμὸν ἐκείνων ὅπου ἐκατοικοῦσαν ἐκεῖ. Καὶ ὁμως
10 ὅσοι ἀποφάσισαν νὰ ἀνομοῦσι δὲν ἐμεταγνοῦσιν ὁλότελα, μάλιστα, κατὰ πὺν λέγει ὁ ἀπόστολος, ἐχειροτέρησαν πλανῶντας ἄλλους καὶ πλανημένοι ἄπατοὶ τους.

Ὁ Βάρδας λοιπὸν ὑποτάσσωντας εἰς τοῦ λόγου του ὄλην τὴν βασιλείαν πρῶτον ἔγινε κουροπαλάτης. Ἀπέκει ἔστωντας νὰ τὸν
15 φημίσουν καίσαρα, ἐξεφάντωνε καὶ ἐχαίρετον εἰς τὴν ὀλίγην γνώσιν τοῦ ἀνιψιοῦ του, ὄντας αὐτὸς ἀνδράποδο καὶ κάθε λογῆς ἀκρασίας καὶ ἡδονῆς καὶ ἀσελγείας σκλάβος. Ὁ βασιλέας πάλιν ὁ Μιχαήλ, ἔχωντας χαλασμένον τὸν νοῦν του, ἔπαιξε τὰ θεϊκὰ πράγματα ὄντας ἐκεῖνος ὁ ἴδιος παῖγιον τῆς ἀκρασίας καὶ τῆς
20 ἁμαρτίας καὶ υἱὸς τοῦ πατρὸς τῆς ἁμαρτίας. Καὶ διὰ τοῦτο ἔστωντας νὰ διαλέξη κάποια μιαιρώτατα ἀνθρωπάρια, ἀνθρώπους μα-
σκαράδες, στερημένους ὁλότελα ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ ἁγίου πνεύματος, μάλιστα γεμᾶτος ἀπὸ κακοῦ πνεύματος ἐνέργειαν καὶ χωρὶς
καμίαν ἐντροπὴν καὶ εὐλάβειαν ὁ ξεμιαλισμένος, ἐχειροτόνησε
25 παπάδες καὶ ἐπισκόπους κατὰ κακὴν καὶ ἀσεβέστατην μίμησιν τῆς ἐκκλησίας. Καὶ ἀνάμεσα εἰς αὐτοὺς /²⁴ κάποιον μπουφοῦνον ἢ
μουσκαρὰν Θεόφιλον πρωτοσπαθάριον, μιαιρῶν μιαιρώτατον, τὸν ἐχειροτόνησε διὰ πατριάρχην καὶ τὸν ὀνόμαζε πατριάρχην, γέ-
λοιον μιαιρώτατον αὐτὸ ἔκαμεν ὁ ἄξιος νὰ τὸν πτύουν ὄλοι καὶ
30 νὰ τὸν γελοῦν διὰ τὰ καμώματά του. Τότε ὑβρίζετον ἡ ἁγία λειτουργία, ὑβρίζετον τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ καὶ ἐβλασφημάτων εἰς τὰ ἔθνη. Καὶ τόσον ἐκαυχᾶτον εἰς τὴν ζουρλομάδα ἐτούτην καὶ ἐστο-
λιζέτον ὅπου δὲν ἐντρέπετον αὐτὸς ὁ Μιχαήλ νὰ λέγη ἡ ἐμένα εἶναι πατριάρχης ὁ Θεόφιλος, τοῦ καίσαρος εἶναι ὁ Φῶτιος, τῶν

χριστιανῶν εἶναι ὁ Ἰγνάτιος. Εἰς τόσον μεγάλον κρεμνὸν τῆς πελελάδας ἦ νὰ εἰπῶ καλλιότερα τῆς ἀσεβείας ἐκρεμνίσθηκεν αὐτὸς ὁ βασιλέας. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ παμμίαρος καὶ συχαντερὸς Θεόφιλος τόσον φανερὰ ἐσυναναστρέφετον εἰς τὰ βασιλικά παλάτια καὶ τόσον ἀδιάντροπα ἐμοσκαρεύετον καὶ ἔπαιξε μὲ τὰ θεῖα καὶ 5 τόσαις ἀσχημαῖς καὶ ἐντροπαῖς ἔκαμνε μὲ τὴν ἄσχημὴν του μοσκαρωσύνην, ὅπου μῆτε οἱ ἀσεβέστατοι Ἕλληνες πράγμα ὅμοιον ποτὲ δὲν ἀποτόλμησαν νὰ κάμουν.

Ἄμῃ ὁ κακὸς Φῶτιος, καλὰ καὶ αὐτὰ νὰ ἐγίνονταν ἐμπροστὰ εἰς τὰ ὀμμάτια του καὶ νὰ τὰ ἔβλεπε, δὲν ἔλλεγχεν αὐτὴν τὴν 10 ἀτοπίαν, δὲν ἀντιστάθηκεν εἰς τὴν παρανομίαν οὐδὲ ἐμίλησε πολὺ ἢ ὀλίγον διὰ τὰ ἅγια ὅπου ἔτζη ἀναίσχυντα ἐκαταφρονοῦνταν. Ἄμῃ δὲν εἶναι θαυμαστόν, διότι ἦτον μισθωτὸς καὶ ὄχι βοσκός, ἦτον ῥογευμένος καὶ ὄχι ἴδιος βοσκὸς καὶ διὰ τοῦτο δὲν τοῦ ἔκοφτε διὰ τὰ πρόβατα ὅπου ἔχαλιῶνταν. Δύο καὶ μόνον εἶχεν 15 ὄλον ὄλον εἰς τὸν νοῦν του πῶς νὰ ἀρέσῃ τῶν ἀφεντάδων του διὰ νὰ στερεωθῇ εἰς τὸ πατριαρχεῖον τὸ δευτέρον, πῶς, ἂν ἦτον δυνατὸν, νὰ στερέψῃ τὸν Ἰγνάτιον καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν ζωὴν.

Καὶ ὅτι αὐτὰ ὅπου λέγω εἶναι ἀληθινὰ καὶ ὄχι λόγια εὐκερα, τὸ ὁμολογοῦν αὐτὰ τὰ πράγματα. Ποῖος ἀκούωντας ἐκείνην τὴν 20 πονηρίαν δὲν γνωρίζει τὸν ἄνθρωπον νὰ ἔχη φονέως /25^f γνώμην; Ἐπειδὴ καὶ μίαν ἡμέραν κάποιος ξένος ἄνθρωπος ὅπου ὡς τότε δὲν τὸν ἐγνώριζε κανεῖς, καλόγηρος καὶ ἐκράζετον Εὐστράτιος, τοῦτος ἀναβαίνωντας εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἔξαφνα καὶ σεβαίνωντας μέσα ἐμπροστὰ εἰς ὄλους, ἔβγαλε δύο ψεύστικαις γραφαῖς καὶ 25 ταῖς ἔδωκε τοῦ Φωτίου. Ταῖς ὁποῖαις αὐτὸς ὁ πονηρότατος Φῶτιος (κατὰ πὸν ὕστερα ἐφανερώθη) μὲ πονηρίαν ταῖς εἶχε κάμειν. Ἄπ' αὐταῖς ταῖς ψεύστικαις γραφαῖς ἡ μία ἦτον τάχα γραμμένη ἀπὸ τὸν Ἰγνάτιον πρὸς τὸν πάπαν Νικόλαον καὶ ἔγραφε φανερὰ τὴν ἀδικίαν καὶ καινοτομίαν τοῦ βασιλέως, τὴν 30 ὁποῖαν (ὡς ἔλεγεν ἐκεῖνος) ὁ πάπας δὲν ἤθελε μῆτε νὰ τὴν ἰδῇ καὶ τὴν ἔφερεν ὀπίσω. Ἡ ἄλλη γραφὴ ὅπου ἔβάστα, τάχα γραμμένην ἀπὸ τὸν πάπα Νικόλαον εἰς αὐτὸν τὸν Φῶτιον, ἡ ὁποία εἶχεν ὡσὰν ἀπολογίαν διὰ τὴν διαφορὰν ὅπου προτίτερα εἶχε συνῆβῃ

ανάμεσά των, καὶ ὅτι ἀπεκεῖ καὶ ἐμπρὸς νὰ εἶναι παντοτινοὶ φίλοι. Αὐταῖς ταῖς γραφαῖς ὡσὰν ταῖς ἔλαβεν ὁ σκανδαλοποιὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος, πάραυτα ταῖς ἔδειξε τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ Βάρδα ἐναντίον τοῦ Ἰγνατίου διὰ νὰ τοὺς παρακινήσῃ νὰ τοῦ

5 κάμουν κακὸν λέγωντας ὁ Ἰγνάτιος πονηρεύεται ἐναντίον τῆς βασιλείας σας καὶ σᾶς διαβάλλει εἰς ξένους ἀνθρώπους καὶ σᾶς κατηγοροῦν καὶ ἂν τὸ δίκαιον εἶχε τὸν τόπον του, αὐτὸς δὲν ἔπρεπε νὰ ζῆ, ἐπειδὴ καὶ λογιᾶζει ἐναντίον τῆς γαληνότητός σας αὐτὰ τὰ πράγματα, κατὰ ποῦ ἡ πανουργία δείχνει καὶ ἡ γραφαῖς

10 μαρτυροῦσιν καὶ ὁποῖαις ἐμᾶς δὲν μᾶς ἔβλαψαν τίποτις, μάλιστα μᾶς ὠφέλησαν, ἔστωντας καὶ ὁ πάπας νὰ ἐπληροφορηθῆ τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ ἐβεβαίωσεν εἰς ἐμᾶς τὴν ἀγάπην καί, μὰ τὴν ἀλήθειαν, δὲν εἶναι πρέπον νὰ καταφρονᾷ τὴν βασιλείαν τέτοιας λογῆς. Αὐτὰ εἶπεν ὁ ἀβάνης ἐκεῖνος καὶ πάραυτα φυλακῆ

15 καὶ δυνατοὶ φυλακάτορες /^{25v} ἐναντίον ἀνθρώπου ὁποῦ ἄδικα τὸν ἐσυκοφαντοῦσαν. Καὶ πολλὴ ἐξέταξις καὶ πολλὴ ζήτησις δι' αὐτόν, ἂν αὐτὰ ἔγιναν ἔτζη, καθὼς λέγει ὁ Φῶτιος. Ἐφεραν, γὰρ μιά, τὸν γραμματοφόρον ἐκεῖνον καὶ τοῦ ἐγύρευαν νὰ δεῖξῃ ἀπὸ ποίου χέρια ἔλαβε τὴν γραφὴν πρὸς τὸν πάπαν. Καὶ ἐκεῖνος

20 ἔστωντας νὰ εἶχεν εἰπεῖ προτίτερα πὼς τοῦ ταῖς ἔδωκεν ὁ Κυπριανὸς ὁ διάκος τοῦ Ἰγνατίου ἀντάμα μὲ ἔξοδες ἀρκεταῖς, τότε τὸν ἐγύρευαν ἓνα ὀλάκαιρον μῆνα νὰ δεῖξῃ αὐτὸν τὸν Κυπριανὸν καὶ μὴ ἐμπορῶντας νὰ τὸν δεῖξῃ, ἐφάνηκεν ἡ πονηρία του, διότι οὔτε τὸν Κυπριανὸν ἐγνώριζεν οὔτε κανένα ἄλλον

25 ἄνθρωπον τοῦ Ἰγνατίου. Καὶ ἔτζη ἔστωντας νὰ γένη φανερὴ ἡ ἀτυχία του, ὄρισεν ὁ Καῖσαρ Βάρδας καὶ τὸν ἔδειραν δυνατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Φῶτιος παρακαλῶντας πολλὰ νὰ τὸν γλυτώσῃ δὲν ἐμπόρεσε. Ὅμως ὕστερα διὰ νὰ τὸν παρηγορήσῃ τὸν ἔκαμε καπιτάνον ἐπάνω εἰς τοὺς τζάφους. Ἀφόντις, γιαιμιά, ἐγνωρίσθη

30 κεν αὐτὴ ἡ κακογνωμία τοῦ Φωτίου, δὲν ἦτον κανεὶς ὁποῦ δὲν ἐμίσησε τὸν πονηρὸν ἐκεῖνον ἄνθρωπον.

Ὑστερα πάλιν ἦτον ἡ ἑορτὴ τῆς Ἀναλήψεως καὶ τὸ βράδυ ἔγινεν ἓνας φοβερότατος σεισμὸς ὁποῦ ποτὲ δὲν ἔγινε χειρότερος. Καὶ ἐκράτησεν ὅλην τὴν ἐρχομένην νύκτα. Τότε μίᾳ βοή, ἓνας κτύ-

πος, ἓνα μουρμούρισμα ἐγρυκᾶτον ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ἀπὸ τὴν θάλασσαν, ὅπου ἐκαταχάλνα καὶ ἐπαράλυε ταῖς καρδίαις τῶν ἀνθρώπων, τόσον ὅπου καὶ ἡ εἰκόνα τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἔστωντας νὰ κοπῆ ἀπὸ τὰ γόνατα, ἐτζακκίσθηκεν. Τότε καὶ ὁ Βασιλεῖος ἐκεῖνος ὁ ἐπίσκοπος τῆς Κρήτης διὰ τὰ κούρση τῶν Ἀγαρηνῶν 5 ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Κρήτην καὶ τὸν ἐμετάθεσαν εἰς τὸ Σαλονίκην καὶ τοῦτο εἰς ἐντροπὴν τοῦ πατριάρχου. Διότι αὐτὸς ὁ Βασιλεῖος ἀποκότησε καὶ ἐμίγησε μὲ τὸν βασιλέα καὶ τὸν ἐδίδασκε, τὸν ἐπαράγγελλε καὶ τὸν ἐπαρακάλιε νὰ ἀφήσῃ ταῖς ἀσχημολογίας ἐκείναις /26^τ καὶ παράνομα ἔργα ὅπου ἔκαμνεν εἰς τὰ ἅγια, καὶ 10 φιλονεικῶντας τοῦ ἔλεγεν ὅτι αὐτὰ κινουσι τὴν ὀργὴν τοῦ θεοῦ. Ἄμὴ αὐτὸς ὁ βασιλέας ἔστωντας νὰ τοῦ κακοφανῆ καὶ εἰς κάποιον τρόπον νὰ κτυπηθῆ ἀπὸ ταῖς παραγγελίαις τοῦ τιμίου γέροντος, ἀπὸ τόσον δυνατοῦς φρούσκους ὅπου τοῦ ἔδοσαν ἐξεριζῶσε τὰ δό- 15 ντια του. Ἀπέκει τὸν ἔδειρε τόσον εἰς τὴν ῥάχιν ὅπου ὀλίγον ἔλειψε νὰ πεθάνῃ εἰς τὰ βάσανα.

Ἄπὸ ὅλα αὐτὰ τίποτις δὲν τοῦ ἔκοφτε τοῦ ῥογεμένου βοσκοῦ· μάλιστα εἰς κάποιον τρόπον καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐκαλοφαίνονταν ὅλα αὐτὰ ὅπου ἐγίνονταν, ἐπειδὴ καὶ ἐχαίρετον μὲ τοὺς μιαροὺς ἐκείνους μοσκαράδες καὶ ἔτρωγε καὶ ἔπινε μὲ τὸν μιαρὸν ἐκείνον 20 νέον· οὐδὲ ἦτον μακρὰ ἀπὸ τὸν δρόμον τῶν ἐκείνων καὶ ἀπὸ τὴν καταφρόνησιν ὅπου ἐκαταφρονοῦσαν τὰ θεῖα. Ὅμως μεγάλην καὶ πολλὴν ἔγνωιαν εἶχε διὰ τὸν Ἰγνάτιον καὶ ἐπεθύμα νὰ ἀκούῃ κακὰ διὰ λόγου του καὶ ἔξιε τ' ἀφτί του. Καὶ ἂν ἔβλεπε κανένα νὰ τὸν ὑβρίζῃ ἢ ἀλλέως νὰ τὸν κακολογῇ εἰς κανένα μικρὸν καὶ μάταιον 25 πρᾶγμα, τὸν ἔκαμνε φίλον πιστὸν καὶ τὸν ἄκουε μετὰ χαρᾶς. Διότι κανένα πρᾶγμα δὲν εὐφραίνει τὴν ψυχὴν ὅπου εἶναι πιασμένη μὲ μῖσος καὶ κακίαν, ὡσὰν νὰ μιλή κανεὶς κακὰ διὰ ἐκείνον ὅπου μισᾷ. Πάντα του λοιπὸν ἀπὸ τοὺς φίλους καὶ ὑποτακτικοὺς τοῦ πατριάρχου ὅσους ἐμπόριε τοὺς ἔκλεπτε μὲ τιμαῖς καὶ ὀφφίκια καὶ 30 τοὺς ἔσυρnen εἰς τὸ μέρος του καὶ διαμέσου ἐκείνων ἐσκάλιζε καὶ ἐπήγεγε κυνηγῶντας τὴν ζωὴν τοῦ ἁγίου. Ἄπὸ τούτους ἦτον ἓνας καὶ κάποιος Ἰγνάτιος, μαθητῆς τοῦ ἁγίου, ὁ ὁποῖος, κατὰ πὸν καὶ ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος Δημᾶς ἔστωντας νὰ ἀγαπήσῃ ἐτούτον τὸν κό-

- σμον, ἔδραμε πρὸς τὸν Φώτιον. Καὶ τότε γιὰ ἓνα πρῶτον τὸν
 ἔκαμε ἀρχιμανδριτὴν ἐπάνω εἰς ὅλα τὰ μοναστήρια ὅπου ἦσαν
 σιὰ εἰς τὰ καστέλλια τῆς Μαύρης θάλασσης ἀπέκει τὸν ἔκαμε
 5 μητροπολίτην εἰς τὴν Ἰε/²⁶ράπολιν. Αὐτὸς γιαιμιά, διὰ νὰ
 ἀνταμείψῃ τὸν Φώτιον εἰς τὴν τιμὴν ὅπου τοῦ ἔκαμε, τοῦ εἶπεν· ὦ
 δέσποτα, θαυμάζω πῶς σὲ ἔλαθεν ἓνα τόσον μεγάλο σφάλμα τοῦ
 Ἰγνατίου καὶ δὲν τὸ ἐδιόρθωσες. Εἰς τὴν μέσσην τοῦ νησιῦ ὅπου
 κράζεται Πλατεῖα εἶναι κτισμένη μία ἐκκλησία τῶν Ἁγίων
 10 Σαράντα καὶ σιὰ εἰς αὐτὴν ἓνα παρακλήσι τῆς Παναγίας. Αὐτοῦ
 τοῦ παρακλησιοῦ τὴν τράπεζαν τοὺς ἀπερασμένους καιροὺς,
 κουρσεύοντας οἱ Ροῦσοι τὸ νησιὶ τὴν ἔριψαν κάτω καὶ ὁ Ἰγνάτιος
 πάλι τὴν ἐθρόνιασε. Τί ἔκαμε ἐκεῖνος; Ἐάν τύχη ἐσώπασε καὶ τὸ
 ἐλόγιασε τοῦτο διὰ ὀλίγην ἢ οὐδετίποτις ἀτοπίαν ἢ ὀλίγην ἀναψεν
 ἀνακατωσίαν; Ὁχι, ἀληθινά. Μόνον τὸ εἶπεν ἀκόμι καὶ τῆς
 15 ἀφεντίας ὡσὰν μεγάλο τίποτις σφάλμα καὶ ἀναφέρωντάς το εἰς
 τὴν ἐκκλησίαν του ἔστειλεν Ἀμφιλόχιον τὸν μητροπολίτην τῆς
 Κυζίκου καὶ Θεόδωρον μητροπολίτην τῆς Πάτρας καὶ κάποιον
 Παντολέοντα ἄρχοντα, τὸ παρανόμι του Βόθρον, εἰς τὸ νησίον
 ὅπου εἶπαμεν καὶ ἐχάλασε τὴν ἀγίαν ἐκεινήν τράπεζαν με μαγαρι-
 20 σμένων ἀνθρώπων χέρια καὶ ὥρισέ τους νὰ τὴν κατεβάσουν κάτω
 εἰς τὴν θάλασσαν καὶ νὰ τὴν πλένουν σαράντα βολαῖς ἀπέκει νὰ
 τὴν ἀνεβάσουν καὶ νὰ τὴν θρονιάσουν. Ἐάνθρωπε τί νὰ σοῦ
 θαυμάσωμεν; Ἀληθινὰ με ἀναγκάζει ἡ πολλὴ σου ἀτυχία καὶ
 ἀστανιώμου νὰ σὲ ὑβρίζω. Μάλιστα τί νὰ σοῦ καταγελάσωμεν
 25 πρῶτα ἢ ὕστερα; Τὴν ἀγνωσίαν σου ἢ τὴν κακογνωμίαν σου ἢ τὴν
 πολλὴν σου μνησικακίαν ἢ τὴν μεγάλην σου ἀδικίαν; Αὐτὰ σὲ
 ἐδίδαξαν ἢ πολλὴ σπουδὴ καὶ ἡ νύκτες ὅπου ἀγρυπνας καὶ τὸ
 πολὺ πλῆθος τῶν βιβλίων καὶ ἡ ἀλλαξιά ἐκεινῶν ὅπου ἀνεγνώθαν
 καὶ ἐδιαλέγονταν καὶ ἡ διάφορη φιλοτιμία τῶν μαθημάτων καὶ
 30 τῶν σπουδῶν; Αὐτὸν τὸν καρπὸν σὲ ἐδίδαξαν νὰ κάμῃς ἢ Παλαιὰ
 καὶ Νέα Διαθήκη; ^{/27} Ἡ γνώμιας τῶν παλαιῶν φιλοσόφων καὶ οἱ
 νόμοι καὶ οἱ λόγοι τῶν ἁγίων αὐτὰ σὲ ἐπαρακίνησαν νὰ κάμῃς;
 Εἰς τὸ νὰ κυνηγᾷς ἄνθρωπον πτωχὸν τῷ πνεύματι καὶ κατανευ-
 γμένον τῇ καρδίᾳ διὰ νὰ τὸν θανατώσῃς; Δὲν ἔσωσε νὰ χορτάσῃ

τὸν ἄμετρόν σου θυμὸν τὸ νὰ πάρης ἄδικα καὶ βιαστικά τὸν θρό-
 νον του; Δὲν ἔσωσαν ἢ παράνομαισ καθαίρεσεσ; Ἡ ἀδικώταταισ
 ἔξορίαισ; Ἡ ἄλυσίδαισ τῶν ποδιῶν, ἢ μύριαισ θλίψαισ, ἢ ἀβανίαισ
 καὶ οἱ διαβαλμοὶ ὁποῦ τὸν ὕβριζεσ; Καί, μὰ τὴν ἀλήθειαν, τόσον
 ἔπλενεσ μὲ ταῖσ ὕβρισαισ ὅσον ἀτζάλλεψεσ τὸν ἑαυτό σου. Δὲν 5
 ἔσωναν λέγω αὐτά, ἀμὴ ἀκόμὶ βιάζεισ τὸ νερὸν τοῦ ποταμοῦ καὶ
 πολεμῆσ νὰ χαλάσησ ἄνθρωπον ὁποῦ ὁ θεὸς τὸν ἔχει διὰ δίκαιον
 καὶ ἐβάλλησ νὰ τὸν κατακρίνησ ἀδικώτατα καὶ ἔτζη τόσον ζουρλά
 λογιάζεισ νὰ φύγησ τὸ ἐλλέξιμον τῆσ ἁμαρτίας σου; Τί λογιάζεισ 10
 πῶσ ἐπάνω εἰσ τὰ πράγματα δὲν εἶναι καμία πρόνοια, ἢ ὁποία εἰσ
 τὸν καιρὸν ὁποῦ κάμνει χρεία, θέλει δώσεισ κάθε ἐνὸσ κατὰ τὰ ἔργα
 του; Ὡσ ἐγὼ λογιάζω ἐν ὥρᾳ κρίσεωσ θέλεισ ἀκούσει καὶ ἐσὺ ἀπὸ
 τὸν θεὸν νὰ σοῦ εἰπῆ· *Ἴνα τί σὺ ἐκδιηγῆ τὰ δικαιώματά μου καὶ*
ἀναλαμβάνεισ τὴν διαθήκην μου διὰ στόματόσ σου καὶ τὰ λοιπὰ
τοῦ ψαλμοῦ. Λογιάζω πῶσ εἶναι κάλλιουσ ἕνασ ἀγρόμαματοσ καὶ 15
ἁμαθῆσ ἄνθρωποσ ὁποῦ νὰ ζητῆ τακτικά καὶ μὲ καλὴν συνειδησιν,
παρὰ ἕνασ ὁποῦ ἐκτίθησεν ὅλουσ τοῦσ νόμουσ καὶ λόγουσ τοῦ θεοῦ
καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ ἐπαινᾶται πῶσ συνθέττει καὶ κάμνει
πολλὰ βιβλία, ἀπέκει νὰ πολεμᾷ καὶ νὰ συμβουλεύεται πῶσ νὰ
φονέψη τὸν πλησίον του. Πῶσ δὲν ἐντρέπηκεσ διαβάζωντασ εἰσ τὸν 20
μέγαν Βασίλειον, ὁ ὁποῖοσ θαυμάζει καὶ λέγει ὅτι, ἔστωντασ νὰ
ξεφιτρώσουν πολλοὶ αἰρεσιάρχαισ εἰσ ὄλον τὸν κόσμον, κανεῖσ μὲ
τοῦτον ὄλον δὲν ἀποκόττησεν νὰ ξαναθρονιάση ἐνθρονιασμένην
τράπεξαν, βγάζωντασ τὸν Εὐστάθιον Ἀγγύρασ τῆσ Γαλατίας, τοῦ
ὁποῖου τὴν μιარიάν τὴν ἀναφέρει ἡ ἁγία σύνοδοσ ὁποῦ ¹²⁷ ἔγινεν 25
εἰσ τὴν Γάγγραν. Ἀμὴ μὲ αὐτὰ ὅλα ὁ σοφώτατοσ ὄχι μόνον δὲν
ἐντρέπετον, ἀμὴ ὄλον τὸ ἐναντίον ἐδοξάζετον, ἀκόμὶ καὶ τὰ ἔργα
τῆσ ἐντροπῆσ τὰ ἐκράτιε γιὰ τιμὴν ἐδικὴν του, ἂν ἔκαμνε καὶ
καινούργια πράγματα καὶ ἐναντία τῆσ ἐκκλησιαστικῆσ παραδό-
σεωσ. Αὐτοῦσ λοιποῦν ἔτζη ἔκαμεν. 30

Ἀμὴ ἐγὼ δὲν θέλω νὰ σωπάσω τὸ ὄνειρον ὁποῦ ἴδεν ὁ Καῖσαρ
 Βάρδασ, ἀλλὰ μηδὲ δίκαιον εἶναι. Καὶ καλὰ καὶ πολλὰ ὄνειράτα
 νὰ γίνωνται ἀπὸ τοῦσ δαίμονεσ, ὅταν κομῶνται οἱ ἄνθρωποι,
 ἀμὴ ἀκόμὶ κάποτε γίνονται ἀπὸ τοῦσ ἀγγέλουσ τοῦ θεοῦ μὲ τὸν

ὀρισμὸν τοῦ θεοῦ. Καὶ μάλιστα τοῦτα γίνονται εἰς τοὺς ἀφε-
 ντάδες καὶ τοὺς βασιλείαδες, καλὰ καὶ νὰ εἶναι καὶ ἄπιστοι καὶ
 κακοὶ ἄνθρωποι. Μόνον τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας πολλαῖς
 5 βολαῖς ἠξεύρει νὰ ἐνεργᾷ διὰ τὸ συμφέρον ἢ ἐκείνων ὅπου βλέ-
 πουσι τὰ ὄνειρατα ἢ διὰ τοὺς ὑποτεταγμένους των, κατὰ ποῦ
 ἐμάθαμεν εἰς τὸν Φαραῶ καὶ εἰς τὸν Ναβουχοδονόσορ. Ἔτζη ὁ
 Βάρδας αὐτὸς ὁ Καῖσαρ, ἔστωντας νὰ κράξῃ ἐκείνον τὸν
 Φιλόθεον ὅπου κάποτε ἦτον λογοθέτης τῶν Γενικῶν καὶ φίλος
 10 του πιστός, ἐφαίνεται του νὰ εἶναι πολλὰ συγχυσμένος καὶ
 πολλὰ ἀναστενάζωντας τοῦ εἶπεν ἔτζη Ὡ Φιλόθεε, εἶδα κάποιον
 ὄνειρον ὅπου μοῦ ἐλιάνισεν ὅλα μου τὰ κόκκαλα καὶ ἔλυσε τοὺς
 ἄρμους τοῦ κορμοῦ μου. Διότι ἐφαίνεται μου αὐτὴν τὴν νύκτα,
 ὡσὰν νὰ ἦτον συναπάντησις εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, νὰ
 15 σεβαίνω μέσα εἰς ἐκείνην ἀντάμα μετὸν βασιλέα. Καὶ ἐφαίνεται
 μου πὼς ἔβλεπα ἐπάνω εἰς ὅλα τὰ παράθυρα, τόσον εἰς τὰ ἐπάνω
 ὄσον καὶ εἰς τὰ κάτω, εἰκόνες τῶν ἀρχαγγέλων ὅπου ἐκίταζαν
 πρὸς τὸν λαὸν καί, ὅταν ἐσιμώσαμεν εἰς τὸν ἄμβωνα, ἐφάνησαν
 τάχα δύο ἀφεντικοὶ ἄνθρωποι, σκληροὶ καὶ φοβεροὶ ἀπὸ τοὺς
 20 ὁποῖους ὁ ἕνας, πιάνωντας τὸν βασιλέα δεμμένον καὶ σύρωντάς
 τον πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος καὶ κατα²⁸κρίνωντάς τον ὡς πταίστην,
 τὸν ἔσπροχνε νὰ εὔγη ἔξω ἀπὸ τὸ κάστρον. Καὶ ὁ ἄλλος ἔπιασεν
 ἐμένα καὶ μετ' ἐπερνε τὸν αὐτὸν τρόπον ἀπὸ τὴν ζερβιὰν μεριάν.
 Καὶ πάραυτα κιτάζωντας βλέπω εἰς τὸν θρόνον ὅπου εἶναι μέσα
 25 εἰς τὸ ἅγιον βῆμα καὶ ἐκάθετον ἕνας γέροντας, ὁ ὁποῖος
 παντάπασιν ὁμοίαζε τῆς εικόνας τοῦ ἁγίου Πέτρου τοῦ κορυ-
 φαίου τῶν ἀποστόλων. Καὶ ἐστέκονταν σιμὰ του ἄλλοι δύο
 φοβεροὶ καὶ ὁμοίαζαν ὡσὰν νὰ ἦσαν ἄρχοντές του. Βλέπω ἀκόμι
 καὶ σιμὰ εἰς τὰ γόνατα ἐκείνου τοῦ γέροντος ὅπου ἐκάθετον τὸν
 30 Ἰγνάτιον, βρεμένον μετὰ πολλὰ δάκρυα καὶ τὸν ἐπαρακάλιε τόσον
 ὅπου, ἔστωντας νὰ λυπηθῇ καὶ ἐκεῖνος, ἐστέναξε. Καὶ ὁ Ἰγνάτιος
 τοῦ εἶπε κλειδοφόρε τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ πέτρα εἰς
 τὴν ὁποίαν ὁ Χριστὸς ἐθεμελίωσε τὴν ἐκκλησίαν του, ἐπειδὴ ἠξεύ-
 ρεις τὸ πὼς ἀδικήθηκα, παρηγόρησέ μου τὸ πολλὰ πικραμμένον
 μου γηρατίον. Καὶ ὁ γέροντας ἐκεῖνος τοῦ ἀποκρίθηκε δεῖξε μοῦ

τον ἐκείνον ὁποῦ σὲ ἀδίκησε καὶ ὁ θεὸς ἀντάμα μὲ τὸν πειρασμὸν θέλει κάμει καὶ τὴν ἐκδίκησιν. Γυρίζοντας, γὰρ μιά, ὁ Ἰγνάτιος ἔδειξεν με ἐμένα, λέγωντας αὐτὸς ἀπὸ ὅλους περισσότερον μὲ ἐχάλασε καὶ εἰς ταῖς ὑβρισιαῖς καὶ κακωσύναις ὁποῦ μοῦ κάμνει χορταμὸν δὲν ἔχει. Ἀπέκει ἐκείνος ὁποῦ ἐκάθητον εἰς τὸ θρονί, 5 ἔνευεν ἐκείνου ὁποῦ ἐστέκετον εἰς τὸ δεξιόν του μέρος καὶ ἐβγάζοντας ἕνα μικρὸν μαχαιρόπουλον, ἀκούωντάς τον ὅλοι, ἀποφάσισε καὶ εἶπε πάρε τὸν θεόργιστον τὸν Βάρδα καὶ ἐβγαλέ τον ἔξω ἀπὸ τὸν νάρθηκα καὶ κόψε τον κομμάτια. Καὶ πάραυτα 10 τάχα μὲ ἐσύρναν διὰ νὰ μὲ θανατώσουν. Καὶ ἴδα ἀκόμι ὅτι ἔσειε τὸ χέριν του καὶ φοβερίζοντας τὸν βασιλέα εἶπε δέξου τέκνον τῆς ἀσεβείας. Καὶ ἔτζη ἴδα τὸν ἐμαντόν μου ὡσὰν ὀλοφάνερα κατακομμένον εἰς κομμάτια.

Αὐτὰ ἔλεγεν ὁ Καῖσαρ καὶ ἐθαυμάζετον κλαίοντας. Γιαμιά, ὁ φίλος του ὁ Φιλόθεος ἀποκρίθηκε καὶ τοῦ εἶπεν· ἀφέντη, νὰ ζηῆς, 15 συμπά/28^οθησε τὸν κακότυχον ἐκείνον γέροντα, τὸν Ἰγνάτιον, καὶ βλέπωντας εἰς τὸ κριτήριον τοῦ θεοῦ μήτε δίκια μήτε ἄδικα μὴν πονηρεύεσαι πλὴν εἰς τὸ κακόν του. Ὅμως ἐκείνος μὴτε ἔτζη δὲν ἔβαλεν εἰς τὸν νοῦν του νὰ καλλιοτερῆση. Μόνον ἀλησιμονῶντας τὴν τρομερὰν ἐτούτην φοβέραν ἐβιάζετον νὰ τελειώση ταῖς ἁμαρ- 20 τίας του καὶ νὰ σύρη εἰς τοῦ λόγου του τὴν δικαίαν ὀργὴν τοῦ θεοῦ. Διότι πάραυτα εἰς τὸ ἔμπα τῆς μεγάλης Σαρακοστῆς ἔπεψεν ἀντάμα μὲ στρατιώταις εἰς τὸ νησὶ κάποιον ἄρχοντα Λέοντα, Πτυολαίμην τὸ παρανόμι του, ὁ ὁποῖος ἦτον συγγενῆς τοῦ Φωτίου, καὶ τὸν ὀρῆζει νὰ φυλάγη τέτοιας λογιῆς τὸν Ἰγνάτιον, 25 ὁποῦ νὰ μὴν ἔχη ἄδειαν μὴτε κἂν νὰ εἶπῃ τὴν λειτουργίαν, ἀλλὰ μὴτε νὰ ἀφήσῃ νὰ σέβῃ τινὰς εἰς ἐκείνον ἢ νὰ εὐγῇ ἐκείνος ἔξω. Καὶ ἐβάσταξεν αὐτὴ ἡ φύλαξις εἰς τὸν ἄγιον τρεῖς μῆνες. Καὶ ἔτζη ἀποφασίσθη τὸ ὄνειρον ὁποῦ ἴδεν αὐτὸς ὁ Βάρδας. Διότι ἔχωντας βίαν ὁ βασιλέας Μιχαὴλ νὰ κάμη φουσατόν διὰ τὴν Κρήτην, 30 ὄντας ἀντάμα του εἰς τὸ φουσατο καὶ αὐτὸς ὁ Βάρδας καὶ παγέωντας ὡς εἰς κάποιον τόπον ὁποῦ κράζουνε Κήπους, ἐκεῖ ἐπλέρωσε τὴν ὑστερινὴν δίκην. Διότι τοῦ ἔριψαν πρόφασιν πὼς εἶναι ἐπίβουλος τοῦ βασιλέως καὶ τὸν ἔφθασεν ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἔστω-

- ντας νὰ τὸν κατακόψουν μὲ τὰ σπαθιά. Καὶ τόσον ἐντροπιασμέ-
 νον τέλος ἔλαβεν ὁποῦ καὶ ὁ ἡγαπημένος του φίλος ὁ Φῶτιος τὸν
 ἐκακολόγη διὰ κακὸν ἄνθρωπον. Διότι αὐτὸς ὁποῦ ἐπῆρε τόσαις
 5 καλωσύναις ἀπὸ λόγου του, αὐτὸς ὁποῦ ἔλαβε τὴν πατριαρχικὴν
 τιμὴν ἀπὸ λόγου του, ζῶντος του τὸν ἐτίμα ἔξω ἀπὸ τὸ δίκαιον
 καὶ τὸν εἶχε διὰ βοηθόν του εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν καὶ τὸν ἐπαίνα
 μὲ πολλοὺς /29^ε καὶ διαφόρους ἐπαίνους, ἀφόντις ἐπέθανεν,
 ἐγύρισε τὸ φύλλον καὶ ἔλεγε πῶς, ὡς κακὸς καὶ τρισκατάρατος
 10 ὁποῦ ἦτον, τέτοιον τέλος ἦτον ἄξιος νὰ λάβῃ. Τόσον κακὸς καὶ
 πονηρὸς σοφιστὴς ἦτον ὁ Φῶτιος ἐκεῖνος, διότι κατὰ τοὺς καιροὺς
 καὶ κατὰ ποῦ ἐσυμβαῖναν τὰ πράγματα ἔτζη ἐμεταλλάσσετον καὶ
 ἀκολουθῆσαν τὰ θελήματα τῶν ἀφεντάδων. Διότι ὅποιος ἄνθρωπος
 15 διὰ τὸ νὰ μὴν ἔχη πίστιν ξεπέφτει ἀπὸ τὴν βουλήν καὶ ῥοπήν τοῦ
 θεοῦ καὶ ἔχει τὸ θάρος του εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἐπειδὴ καὶ
 ἀκουμπῆζει εἰς ἀχαμνὸν θεμέλιον, φαίνεται ἄπιστος καὶ ἀβέβαιος
 σιμὰ εἰς ὅλους ὁποῦ, ὅταν εἶναι ψηλὰ τοὺς καλολογᾷ, ὅταν ξεπέ-
 20 σουν ἄλλιν, τοὺς κακολογᾷ. Καὶ ἓνα μόνον κιτάζει, νὰ ἀρέσῃ τῶν
 δυνατῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ μὴν ξεπέσῃ ἀπὸ τὴν ἀφεντίαν ὁποῦ
 ἔχει.
- 20 Τότε λοιπὸν ὁ βασιλέας ἐγύρισεν ὀπίσω εἰς τὴν πόλιν. Ἦτον ἡμέ-
 ρα τῆς Πεντηκοστῆς καὶ κρᾶζοντας τὸν Βασίλειον ὁποῦ ἦτον πατρί-
 κιος καὶ παρακοιμώμενος, ἤγουν καμαριέρος τοῦ βασιλέως, στεφα-
 νώνοντάς τον μὲ στεφάνη τὸν ἐδιαλάλησε διὰ βασιλέα. Ἄμῃ ὁ
 25 πονηρότατος Φῶτιος, ἔστωντας νὰ ῥάψῃ πολλαῖς πονηριαῖς καὶ τέ-
 χναις ἐναντίον τοῦ πάπα Νικολάου, μὴ ἐμπορῶντας νὰ τοῦ κάμῃ
 ἄλλο τίποτις, καταπεῖθει τὸν βασιλέα μὲ πολλά του μιλήματα νὰ
 συμφωνήσῃ νὰ γένη σύνοδος καὶ νὰ τὸν καθήρῃ καὶ νὰ πέμψῃ νὰ
 ἀφωρίσῃ ὅλους ὅσοι ἐσυγκοινωνοῦσαν μετ' ἐκεῖνον καὶ νὰ τοῦ πέ-
 30 προτίτερα εἰς τὸν βασιλέα καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Φῶτιον. Μαζώνοντας
 λοιπὸν αὐτὸς ὁ καλοπίχερὸς ὅλους τοὺς ἐπισκόπους, ὅσοι ἦσαν

2. φίλος ὁ in marg.

30. αὐτὸν in marg.

ὑπὸ κάτω του, καὶ κάποια ἀνθρωπάρια μιὰρὰ καὶ παράσημα, τάχα ὡσὰν τοποτηρητάδες τῶν ἄλλων πατριαρχῶν καὶ κάμνωντας ψευδοσύνοδον ἐκάθηρεν, ὡς ἐλόγιαζεν /29^v ἐκεῖνος, καὶ ἀναθεμάτισε χωρὶς καμίαν εὐλογον ἀφοριμὴν τὸν πάπα Νικόλαον. Καὶ στέλλωντας ἀκόμι μεγάλα καὶ περιφῆμα κανίσκια εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀλαμανίας τὸν Λουδοβίκον καὶ εἰς τὴν Ἰγγελβέρωγαν τὴν 5
 γυναικα του, τοὺς ἔτασσε νὰ τοὺς κάμνη τὴν φήμην των ὡσὰν βασιλειάδες εἰς τὴν Κωνσταντινόπολιν, ἂν ἴσως καὶ τὸν βοηθήσουν εἰς αὐτὴν τὴν ἄτοπον καὶ παράνομον ἐπιθυμίαν καὶ νὰ ἐβγάλουν τὸν δίκαιον ἀρχιερέα μὲ βίαν ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν του. 10

Καὶ ὡσὰν τοῦ τὸ ἔταξαν, τὸ γληγορότερον ὁποῦ ἐμπόριε ὁ θεόργιστος ἀποφάσισεν (ἀμὴ ψέματα καὶ εὐκερα) νὰ τὰ τελειώσῃ. Γιαμιά, ἄρχησαν νὰ ὑπογράφουν καὶ νὰ φωνάζουν ἐκκλησιαστικοὶ καὶ κοσμικοὶ ἄνδρες, μητροπολιτάδες καὶ ἄρχοντες, ὅλα ψέματα, ὅλα εὐκερα, ὅλα πλὴ ἀξία νὰ τὰ καταγελά κανεῖς καὶ νὰ 15
 τὰ ὑβρίζῃ παρὰ ἐκεῖνα ὁποῦ γίνονται εἰς ταῖς κωμωδίαις.

Διότι τὸ μελέτημα ὁποῦ ἀφόντις ἦτον παιδι ἀκολούθα μὲ τὴν ψυχὴν του ψηλώνοντάς τον εἰς μεγάλην ὑπεριφανίαν καὶ ἀγνωσίαν, τὸν ἐκατέπειθε νὰ ἀποκοιτᾷ καὶ νὰ κάμνη αὐτὰ τὰ πράγματα χωρὶς φόβον καὶ χωρὶς ἐντροπὴν. Ἀφόντις λοιπὸν 20
 ἔκαμεν αὐτὰ ὅλα καὶ ἔστειλεν εἰς τὴν Ἰταλίαν τὰ παράδρομά του ἔργα μὲ τὸν κωφὸν Ζαχαρίαν, ὁποῦ ἐκεῖνος εἶχε χειροτονήσει μητροπολίτην τῆς Χαλκηδόνας, καὶ μὲ τὸν Θεόδωρον, ὁ ὁποῖος ἀπὸ μητροπολίτης τῆς Καρίας ἐμεταβάλληκεν εἰς τὴν Λαοδικίαν, 25
 αὐτὸς ὅλον ἓνα ἐκράτιε τὴν φυσικὴν του κακίαν ἐναντίον εἰς τὸν ἅγιον. Καὶ ἀπὸ τοὺς γνησίους του δουλευτάδες, καὶ νὰ εἰπῶ καλλιότερα, τοὺς μαστάρδους, ὅσους ἐμπόριε τοὺς ἄρπαζε καὶ μὲ ψευδοαξίαις τοὺς ἐγέλα. Καὶ διαμέσου των ἐφύλαγε /30^v πῶς νὰ κάμνη κακὸν τοῦ ἁγίου ὁποῦ τίποτις δὲν τοῦ ἔπταιεν. Ἀμὴ δὲν ἐπίτυχε. Διότι ὁ ἅγιος ἦτον ὑψηλότερος ἀπὸ κάθε λογιῆς κακο- 30
 λογίαν μόνον αὐτὸς ἐκεῖνος ἐπιάνετον, κατὰ ποὺ λέγει ἡ γραφή, εἰς τὰ ἔργα τῶν χειρῶν του. Γιαμιά, μὴ ἤξεύρωντας ἀληθινὰ εἰς ποῖον ἔμελλε νὰ καταντήσῃ ἡ βασιλεία, εἰς τὸν Μιχαὴλ ἢ εἰς τὸν Βασίλειον, καποτὲ ἐκακολόγα τὸν Βασίλειον εἰς τὸν Μιχαὴλ,

- ἄλλοτε τὸν Μιχαὴλ εἰς τὸν Βασιλείον καί, ὡς ἐλόγιαζεν, ἔπερνε τὴν φιλίαν καὶ τῶν δύο αὐτὸς ὁποῦ κατὰ ἀλήθειαν φίλος κανενὸς δὲν ἦτον. Καὶ ἐλόγιαζεν ὅτι ὅποιος πομείνη ἀπὸ τοὺς δύο μονοκράτορας αὐτὸν νὰ τὸν ἔχη διὰ μεγαλότατόν του φίλον. Ἄμῃ
- 5 αὐταῖς τοῦ Φωτίου ἢ δουλειαῖς δὲν ἄρεσαν τοῦ Βασιλείου, μάλιστα ἐμίσησε δυνατὰ τοῦ πονηροῦ ταῖς πανουργίαις. Ὀλίγος καιρὸς ἐπέρασε καὶ τὸν βασιλέα Μιχαὴλ μὲ δόλον τὸν ἐσκότωσαν σμὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἀγίου μάρτυρος Μάμαντος. Καὶ ἔτζη ἔλαβε καὶ αὐτὸς τέλος ἄξιον τῆς ἀδικίας ἢ ἀσεβείας καὶ τῆς
- 10 ζουρλάδας του, ὕστερα ὁποῦ ἐβασίλευσε δεκαπέντε χρόνους καὶ ὀκτῶ μῆνες ἀντάμα μὲ τὴν μάναν του καὶ ἄλλους ἑννέα ὀλίγον τίποτις ὀλιγώτερον μοναχὸς του. Καὶ κάμνωντας καὶ αὐτὸς τὸ πονηρὸν ἐμπροστὰ εἰς τὸν θεόν, ἐτελείωσεν εἰς τὴν πρώτην ἰνδικτιῶνα, εἰς ταῖς εἰκοσιτέσσερις τοῦ Σεπτεβρίου. Γιαμιὰ, παγέ-
- 15 νωντας ὁ Βασίλειος εἰς τὴν βασιλικὴν αὐλήν, μὲ πολλὴν χαρὰν τοῦ λαοῦ τὸν εὐφήμησαν βασιλέα καὶ πάραυτα ἐπεμφεν ἐξοπίσω τοῦ Ζαχαρίου τοῦ μητροπολίτου τῆς Χαλκηδόνος νὰ τὸν γυρῶσιν ὀπίσω τὸ γληγορώτερον ἀπὸ μεσοδρομῆς. Τὴν ἄλλην ἡμέραν ὁποῦ τὸν ἔκραξαν βασιλέα ἐκατέβασε τὸν Φώτιον ἀπὸ τὸν θρόνον
- 20 τὸν πατριαρχικὸν καὶ τὸν ἔκλεισεν εἰς κάποιον μοναστήριον ὁποῦ ἐκράζετον Σκέπη. Καὶ ξημερώνοντας ἔστειλε τὸν τιμιώτατον ἄρχοντα τὸν Ἡλίαν δρουγγάριον τῆς βασιλικῆς ἀρμάδας μὲ τὸ βασιλικὸν κάτεργον εἰς τὸν ἁ/30^ο γιώτατον πατριάρχην διὰ νὰ τὸν φέρῃ ἀπὸ τὸ νησί μὲ μεγάλην τιμὴν εἰς τὴν πόλιν. Καὶ τότε τὸν
- 25 ἔβαλεν εἰς τὰ γονικά του παλάτια ὁποῦ κρᾶζονται Μωπτάνα.
- Ἄμῃ διὰ νὰ γένη φανερὰ ὅλη ἡ πονηρία τοῦ Φωτίου ὁποῦ ἐχρειάσθηκεν εἰς τὸ νὰ κάμη κακὸν τοῦ ἀγίου, ὁ δρασοσύμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν, πολυπλόκων δὲ βουλᾶς ἐξιστῶν, αὐτὸς ἔβαλε λογισμὸν εἰς τὸν βασιλέα Βασιλείον καὶ γράφει εἰς τὸν
- 30 Φώτιον καὶ τὸν ὄρισε χωρὶς νὰ ἀργήσῃ τίποτις τὰ πλία ἐκλεκτὰ πράγματα, ὅσα μισεύωντας ἀπὸ τὸ πατριαρχεῖον ἔκρυψε, νὰ τοῦ τὰ στείλῃ ὀπίσω. Ἐκεῖνος ἔτομος ὄμοσε ψέματα πολλοὺς ὄρκους ὅτι δὲν ἐπῆρε τίποτις, διότι ἐβιάζετο νὰ μισέσῃ καὶ νὰ ὑπάγῃ. Καὶ ὥστε ὁποῦ αὐτὸς ἔλεγεν ἐτοῦτα τοῦ πραιποσίτου Βαάνη, ἔστωντας

νὰ συγχύζονται οἱ δουλευτάδες του διὰ τὸν μισεσμόν, ἑπτὰ σακκιά γεμάτα βουλλομένα μὲ μολιβὴν τὰ ἔκρυσαν εἰς κάποιον καλαμιῶνα ὁποῦ ἦτον ἐκεῖ σιμά. Ἐτούτους βλέπωντάς τους οἱ ἄρχοντες τοῦ πραιποσίτου καὶ ἀρπάζοντάς τα ἀπὸ τὰ χέρια των τὰ ἔφεραν τοῦ βασιλέως. Καὶ ἀνοίγωντας αὐτὰ τὰ σακκιά εὐρίσκουσι δύο βιβλία 5
 κοσμημένα ἀπ' ἔξω μὲ ἀσήμι καὶ χρυσάφι καὶ μὲ μεταξένια ἐνδύματα, ἀπὸ μέσα πάλιν γραμμένα μὲ ὄμορφα γράμματα, μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν γραμμένα. Τὸ ἓνα βιβλίον ἀπὸ τοῦτα εἶχεν ἑπτὰ συνοδικαῖς πράξεις ὁποῦ ποτὲ μήτε ἦσαν οὔτε ἐγένησαν ἐναντίον τοῦ Ἰγνατίου, μόνον μὲ διαβολικὴν του γνώμην ψεύστικα πλασμένας. 10
 Καὶ εἰς ταῖς ἀρχαῖς αὐτῶν τῶν ἑπτὰ πράξεων ἦτον τὸ χέρι τοῦ Συρακουσίου Ἀσβεστᾶ, διότι ἦτον καὶ ζωγράφος αὐτὸς ὁ καλοπίχερος διὰ νὰ εἶναι, ὡς λογιάζω, τὰ κακά του περισσότερα. Καὶ ἦτον γραμμένα ^{β1} μὲ ζωγραφικὴν τέχνην Ἰγνατίος. Ὡ ἀνυπομόνητος λυσσία, ὦ ζουρλομάδα, ὁποῦ δὲν τὴν περᾶ καμιὰ ἄλλη 15
 κακία. Εἰς τὴν πρώτην πράξιν τὸν ἐζωγράφησαν πῶς τὸν ἔσυρναν καὶ τὸν ἐράβδιζαν καὶ ἐπάνωθιὸν τῆς κεφαλῆς του εἶχαν γραμμένον ἔτζη: ὁ διάβολος. Τάχα δὲν ἐσκιάκητε ἀκούοντας τόσην μεγάλην βλασφημίαν; Ἄμῃ μὴν θαυμάζετε, ἂν τὸν ἀφέντην τὸν Χριστὸν τὸν ἐκάλεσαν Βεεζεβούλ, τί θαυμαστόν, ἂν εἰς τοὺς φίλους 20
 του κάμνουν τὰ ὅμοια; Εἰς τὴν δεύτην πράξιν τὸν ἐζωγράφησαν πῶς τὸν ἐφτιοῦσαν καὶ πῶς τὸν ἐτραβοῦσαν βιαστικῶς καὶ ἡ ἀπάνω γραφὴ ἔγραφεν ἔτζη: ἀρχὴ τῆς ἁμαρτίας. Εἰς τὴν τρίτην πράξιν τὸν ἐζωγράφησαν πῶς τὸν ἐκαθήρασι καὶ ἡ ἀπάνω γραφὴ ἔλεγεν: ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας. Εἰς τὴν τετάρτην πράξιν τὸν ἐζωγρά- 25
 φησε πῶς τὸν ἐδένναν καὶ τὸν ἐξώριζαν καὶ ἡ ἀπάνω γραφὴ ἔλεγεν ἔτζη: πλεονεξία τοῦ Σίμωνος τοῦ Μάγου. Εἰς τὴν ἀρχήν, γαμιὰ, τῆς πέμπτης πράξης τὸν ἐζωγράφησε νὰ βασιτᾶ ἄλυσίδες εἰς τὸν λαμόν του καὶ ἡ ὕβρισιὰ γραμμένη τέτοιας λογῆς: ὁ ὑπεραιρόμενος εἰς 30
 πάντα θεὸν καὶ σέβασμα. Εἰς τὴν ἕκτην πράξιν τὸν ἐζωγράφησε πῶς τὸν ἔρικταν εἰς τὴν καταδίκην τῆς φουρκας καὶ ἡ ἀπάνω γραφὴ ἦτον ἐτούτη: τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως. Εἰς τὴν ἑβδόμην καὶ ὕστερον πράξιν τὸν ἐζωγράφησε πῶς τὸν σύρνουν εἰς τὴν γῆν καὶ πῶς τοῦ κόφτουν τὴν κεφαλὴν του καὶ ἡ ἀπάνω γραφὴ ὁποῦ ἔκαμαν 35
 ἦτον ἐτούτη: Ἄντίχριστος.

Αὐτὰ ἐγὼ νὰ τὰ διηγούμαι, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἐντρέπομαι, καὶ
 ἀκόμι νὰ τὰ ἐνθυμηθῶ. Καὶ διὰ τοῦτο καλὰ ἐξεύρετε τὰ ἤθελα
 σιωπήσειν, ἂν δὲν ἔβλεπα ἐκείνους ὅπου τὰ ἔκαμαν καὶ τοὺς
 φίλους του πὼς ὄχι μόνον δὲν τὰ κρύβουν, ἀμὴ ἀκόμι καὶ
 5 *καυ*³¹χιώνται καὶ τὸ κρατοῦν διὰ δόξαν ἀγιοσύνης ψεματῶντας
 αὐτοὶ ἐκείνοι. Μόνος ἐκεῖνος εἶναι ἀληθινὸς ὅπου εἶπεν, *ὅταν ἔλθῃ*
ὁ ἀσεβῆς εἰς τὸ βάθος τῶν κακῶν, καταφρονεῖ. Ἐπέρχεται δὲ αὐτῷ
ἀτιμία καὶ ὄνειδος. Ὅμοσαν εἰς τὸν φόβον τοῦ Κυρίου καὶ εἰς τὴν
 δόξαν τῆς δυνάμις του ὅσοι εὐρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν αὐτονῶν
 10 τῶν μιαρῶν πράξεων, ὅτι ἔγραψε πενίντα δύο κεφάλαια, χωρὶς
 καμίαν ἀμφιβολίαν ὁμολογημένα ψέματα, τὰ ὅποια τὰ ἔκαμαν
 ἀπὸ ἀσεβῆ, μάλιστα ἀπὸ δαμονισμένην γνώμην, εἰς κατηγορίαν
 τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου. Καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς κάθε κατηγορίας ἀφῆναν
 ὡς ἓνα στίχον ἄγραφον, ἂν ἴσως καὶ καμίαν βολὰν εὑρισκαν κανέ-
 15 να ἄνθρωπον ἄξιον τῆς φούρκας νὰ τὸν γελάσουν μὲ κανίσκια καὶ
 μὲ ἀξίαις, ἔχοντας τόπον νὰ ὑπογράψῃ εἰς τὸ ψέμα. Αὐτὰ εἶχε τὸ
 ἓνα του διαβολικὸν βιβλίον.

Τὸ ἄλλο βιβλίον εἶχε γραμμένον ἓνα συνοδικὸν ψεύτικον ἑνα-
 ντίον τοῦ πάπα Ῥώμης Νικολάου κάθε λογῆς βλασφημίαν καὶ
 20 συκοφαντίαν εἰς καθαίρεσιν καὶ ἀναθεματισμὸν ἐνὸς ἁγίου
 ἀνδρὸς ἄθεα καὶ πονηρὰ καμωμένον. Καὶ αὐτὸ τὸ βιβλίον ἄξιον
 τῆς βοηθείας τοῦ διαβόλου καὶ τῆς δούλεψις τοῦ Φωτίου.
 Ἔστωντας νὰ γράψῃ δύο βολαῖς αὐτὰ τὰ βιβλία ὁ ἀπόκοτος
 ἐκεῖνος Γρηγόριος ὁ Συρακούσιος, τὰ δύο τὰ ἔδωκε τοῦ Ζαχαρίας
 25 καὶ Θεόδωρου, ὅπου ἐπροεῖταμεν, νὰ τὰ ὑπάγουσι μὲ εὐφημίας
 καὶ μὲ μεγάλα κανίσκια εἰς τοὺς βασιλειάδαις τῆς Φραγγίας διὰ νὰ
 ἐβγάλουν ἀπὸ τὸν θρόνον τὸν πάπα Νικόλαον ὡσὰν καθηρημέ-
 νον. Τὰ ἄλλα δύο βιβλία τὰ ἐκράτησε σιμά του ὁ βασιλέας. Λοιπὸν
 ἀφόντις ἔλαβεν αὐτὰ τὰ τέσσερα βιβλία, φανερώνοντάς τα
 30 προτίτερα εἰς τὸ σενᾶτον καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἔβαλεν ἐμπροστὰ
 εἰς τὰ ὀμμάτια τῆς πολιτείας ὅλης τὴν πονηρίαν καὶ κακώτατην
 συνειδήσιν τοῦ Φωτίου. Ἐθαύμασε κάθε ἄνθρωπος βλέπωντας καὶ
 ἀκούωντας ὅμοια ³² πράγματα καὶ ὄχι μόνον διὰ τὴν κακο-
 γωμίαν τοῦ παντέρημου σοφιστοῦ, ἀμὴ ἀκόμι τὴν μακροθυμίαν

καὶ ὑπομονὴν τοῦ θεοῦ. Ὑστερα, γιαμιά, κράζωντας ἐκείνον ὁποῦ
τὰ ἔκαμεν αὐτὰ τὰ βιβλία καὶ φανερώνοντάς τα εἰς ὄλους εἰς τὴν
οἰκουμενικὴν σύνοδον, τὰ ἔβαλαν εἰς τὴν σιάν.

Τότε ὁ βασιλέας Βασίλειος κάμνωντας ἡσυχίαν καμπόσον
καιρὸν εἰς τὸ παλάτι τῆς Μαγναύρας ἔφερην ἐκεῖ καὶ τὸν 5
πατριάρχην καὶ τὸν ἐπαίνεσε πολλά. Ἦτον τότε Κυριακὴ ἡμέρα
εἴκοσι τρεῖς τοῦ Νοεμβρίου, καθὼς καὶ ὅταν τὸν ἐξόρισαν. Καὶ
τότε μὲ βοήθειαν καὶ θεοῦ εὐσπλαγχνίαν εἰς ἐννέα σωστοὺς χρό-
νους ἔδειξε μὲ τὴν ἀρετὴν του σωστὸν μαρτύριον καὶ ἐγύρισε
πάλιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν του. Καὶ ἔστωντας νὰ ἀνάψῃ πλέον 10
λαμπρά, ὁ λύχνος ἐβάλθηκεν εἰς τὴν λυχίαν μὲ περισσώτερην
τιμὴν παρὰ πρῶτα. Καὶ ἐγνώρισεν ὁ βοσκὸς τὰ πρόβατα καὶ τὰ
πρόβατα ἐγνώρισαν καλλιότερα τὸν βοσκὸν τους. Τότε σχεδὸν
ὅλη ἡ Κωνσταντινόπολις ἔχαίρετον καὶ ἐφραίνετον καὶ τὸν ἐπροῦ-
παντοῦσαν καὶ τὸν ἀκολουθοῦσαν, διότι ἐγύρισε εἰς τὸν θρόνον 15
του μὲ πολλὴν τους χαράν. Παγένωντας αὐτὸς λοιπὸν ἀπὸ ἐκείνην
τὴν μεριὰν ὁποῦ εἶναι ὁ ἅγιος λάκκος καὶ σεβαιώνοντας ἀπὸ τὰ
ὑψηλότερα μέρη τῆς ἐκκλησίας, ἀπὸ τὴν δεξιὰν θύραν, τὸν
ἐσυναπάντησεν τὸ τάγμα τῶν πατρικίων προσκυνώντας καὶ ἀξιώ-
νοντάς τον. Τότε κατὰ τὴν συνήθειαν ἐλέγετον ἡ ἁγία λειτουργία. 20

Δίκαιον εἶναι νὰ μὴν σιωπάσω μῆτε τὸ ἱερὸν σημάδι ὁποῦ
τότε ἐσυνέβη, ὅταν ἐσέβαινε μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Αὐτὸς ἐσέ-
βαινε, οἱ ἄρχοντες τὸν ἐπροσκυνοῦσαν, ὁ ἱερέας ὄντας μέσα εἰς
τὸ βῆμα καὶ προσφέρωντας τὴν ἀναφορὰν ἐφώναζεν *εὐχαρι-*
στήσωμεν τῷ κυρίῳ καὶ ὁ λαὸς ἀπεκρίνετον *ἄξιον καὶ δίκαιον.* 25
Ἐτξῆ ὁ ἱερεὸς Ἰγνατίος μὲ καλὰ σημάδια πέρνωντας πάλι τὸν
θρόνον του καὶ πιάνωντας ἄλλην μίαν βολὰν τὸ τεμόνι τῆς
ἐκκλησίας, ἄργησεν ἀπὸ τὴν λειτουργίαν ὄχι μόνον τὸν Φώτιον
καὶ ὄσους ἐχειρο^{32v}τόνησεν ἐκεῖνος, ἀμὴ ἀκόμι ὄλους ὄσοι
ἐσυγκοινώνησαν μετ' ἐκεῖνον, καὶ παρακαλεῖ τὸν βασιλέα νὰ 30
συνάξῃ οἰκουμενικὴν σύνοδον μὲ τὴν ὁποίαν ἐλόγιασεν νὰ γένη
ἱατριὰ ὀλωνὼν τῶν σκανδάλων. Καὶ πάραυτα ἐδιαλέχθησαν νὰ

16. παγένωντας, in marg.

υπάγουν εἰς τὴν Ῥώμην, εἰς τὸν πάπαν Νικόλαον, ἀπὸ μέρους τοῦ Ἰγνατίου Ἰωάννης ὁ μητροπολίτης τῆς Πέργης, ὡσάν ἐκεῖνος ὁποῦ ἐσυγκακοπάθησεν εἰς ὄλαις ταῖς θλίψεις μὲ αὐτὸν τὸν Ἰγνάτιον. Ἀπὸ μέρους πάλιν τοῦ Φωτίου Πέτρος ὁ μητροπολίτης

5 τῶν Σάρδεων. Καὶ ἀντάμα μετ' αὐτοὺς ἐπῆγε καὶ ὁ Βασίλειος, τὸ παρανόμι του Πινακᾶς, ὄντας τότε σπαθάριος. Καὶ ἐπάγενναν εἰς δύο κάτεργα κάμνωντας τὸ ταξίδι τως. Ἀμὴ ὁ Πέτρος, ὁποῦ ἐκράζετον τὸ παρανόμι του Δεΐλαιος, ἔστωντας νὰ τοὺς εὔρη

10 μεγάλη φουρτοῦνα εἰς τὸν κόλπον τῆς Σκλαβοννιάς, ἐπνίγηκεν ὁ ταλαίπωρος καὶ ἐχάθην. Ἀμὴ ὁ Ἰωάννης ἀντάμα μὲ τὸν Βασίλειον ἔστωντας νὰ γλύσουν ἐδιάβησαν εἰς τὴν Ῥώμην καὶ ἤϊραν διὰ πάπαν τὸν Ἀδριανὸν καὶ τὸν Νικόλαον ἀπεθαμμένον. Δὲν ἐπέρασε λοιπὸν πολὺς καιρὸς καὶ ἔφθασαν οἱ τοποτηρητάδες

15 τοῦ πάπα Ἀδριανοῦ Στέφανος καὶ Δονάτος, ἐπίσκοποι, καὶ Μαρίνος, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐπτὰ διακόνους ἀντάμα μετ' αὐτοῦς. Καὶ ἀπὸ τὰ πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς ἔστωντας νὰ παρακαλέσῃ ὁ βασιλέας μὲ γραφαῖς καὶ κανίσκια τὸν ἀφέντην τῆς Συρίας, ἦλθεν Ἰωσήφ, ὁ ἀρχιδιάκονος καὶ σύγγελλος, τοποτηρητῆς τοῦ

20 πάπα καὶ πατριάρχου τῆς Ἀλεξανδρείας. Καὶ Θωμᾶς ὁ μητροπολίτης τῆς Τύρου εἶχε τὸν τόπον τοῦ Μιχαήλ, τοῦ πατριάρχου τῆς Ἀντιοχείας. Ἠλίας ἱερεὺς καὶ σύγγελλος ἦλθεν εἰς τὸν τόπον Θεοδούλου τοῦ πατριάρχου τῆς Ἱερουσαλήμ. Ὅλοι αὐτοὶ ἀντάμα /33^ε μὲ τὸν πατριάρχην Ἰγνάτιον καὶ μὲ ἄλλους δώδεκα ἐπισκόπους ὁποῦ ἦσαν ἀντάμα του, ὁποῦ ἐσυνεκοπίασαν καὶ ἀπ'

25 ἀρχῆς ὡς τὸ τέλος ἐβασανίζονταν μὲ τοῦ λόγου του, ἐπροκάθισαν εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τῶν κατηχουμένων τοῦ περιφήμου ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας ἀντάμα μὲ τὸν βασιλέα Βασίλειον καὶ βάζωντας ἐμπροστὰ τὰ τίμια καὶ ζωοποιὰ ξύλα, τὰ ἱερὰ εὐαγγέλια. Ὅντας ἐκεῖ καὶ ἡ ἱερὰ σύγκλητος ἀνάγνωσαν πρῶτον ταῖς

30 γραφαῖς Ἀδριανοῦ τοῦ πάπα τῆς παλαιᾶς Ῥώμης καὶ μὲ κάθε τάξιν καὶ ἁγίαν ἀγάπην τῶν ἄλλωνῶν πατριαρχῶν καὶ ἐφανέρωσαν ἐμπροστὰ εἰς ὅλους τὴν πιστωσύνην, τὴν καθαρότητα καὶ τὴν ἀπλότητα ὁποῦ εἶχαν οἱ πεμπάμενοι τοποτηρητάδες καὶ ὅτι κανονικὰ καὶ νόμιμα τοὺς ἔστειλαν ἐκεῖνοι ὁποῦ τοὺς ἔστειλαν.

Ἀπέκει ἦλθαν ἐμπροστὰ εἰς τὴν σύνοδον ὅλοι οἱ ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς ὅπου ἦσαν χειροτονημένοι ἀπὸ τοὺς ἀγίους πατριάρχας Μεθόδιον καὶ Ἰγνάτιον, οἱ ὅποιοι διὰ πολλαῖς πανουργίαις καὶ διάφοραις κακοτεχνίαις τοῦ Φωτίου ἐσυγκοινώνησαν μὲ ἐκεῖνον. Αὐτοὶ ὅλοι δίδοντας μετάνοιαν καὶ πέφτωντας εἰς τὴν ἁγίαν 5 σύνοδον μὲ δάκρυα καὶ μὲ ἐξομολόγησιν καὶ παρακαλῶντας ἀκόμι τὴν σύνοδον αὐτὸς ὁ ἴδιος βασιλέας διὰ λόγου των, μὲ τὸ θέλημα μὲ τοῦτον ὅλον τῶν τοποτηρητῶν τοῦ πάπα, ὡσὰν ἐκεῖνοι ὅπου βιαστικὰ ἔσφαλαν, καὶ κάμνωντας ἀκόμι καὶ τὸν διωρισμένον κανόνα ὅπου τοὺς ἔδωκαν, ἔτζη ἐκάθισαν καὶ αὐτοὶ 10 εἰς τὴν σύνοδον ὡσὰν καὶ οἱ λοιποὶ ὅπου δὲν ἔπταισαν.

Καὶ ἔτζη ἐσουνάχθηκεν ὅλη ἡ σύνοδος ἐκεῖνη εἰς ἑκατὸν δύο ἐπισκόπους. Καὶ ἀφόντις ἐλόγιασαν καὶ ἀποφάσισαν νὰ κάμουν τὴν σύνοδον τακτικὰ καὶ φρόνιμα καὶ ὅλα μὲ τὸν πρεπάμενον καιρὸν καὶ κατὰ τοὺς κανόνας, ἔφεραν ἐμπροστὰ τοὺς τὸν 15 πταιστένην Φώτιον, καλὰ καὶ νὰ μὴν ἤθελε νὰ ἔλθῃ. Τότε τὸν ἔλλεξαν χωρὶς καμίαν λύπησιν διὰ τὴν φονιάρικην γνώμην >/33v ὅπου ἐχρειάστηκεν κατ' ἐπάνω τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου καὶ διὰ τὴν παράνομον καὶ χωρὶς κανένα λογαριασμὸν καθαίρεισιν ὅπου τοῦ ἔκαμεν. Ἐλλέξαν τὸν ἀκόμι καὶ διὰ ταῖς κακολογίαις του καὶ διὰ 20 τὰ ψέματα ὅπου τὸν ἐγνώρισαν καὶ εἶχε κάμειν ἐναντίον τοῦ πάπα Νικολάου. Ἀπέκει τὸν ἐρώτησαν, ἂν ἔχη κανένα δικαίωμα νὰ εἰπῇ διὰ τὴν κατάκρισιν καὶ καθαίρεισιν ὅπου τοῦ εἶχε κάμει καποτὲ ὁ πάπας Νικόλαος. Ἀμὴ αὐτός, διότι τίποτις εὐλογον νὰ εἰπῇ δὲν εἶχεν εἰς ἐκεῖνα ὅπου τὸν ἐγκαλοῦσαν, ἐσώπενε. Καὶ 25 ἐπειδὴ τόσον οἱ τοποτηρηταὶ τόσον ὁ βασιλέας ὅσον καὶ ὅλη ἡ σύνοδος καὶ οἱ ἄρχοντες τὸν ἐπαρακαλοῦσαν καὶ τὸν ἐνουθετοῦσαν νὰ γυρέψῃ συμπάθιον, κἂν νὰ εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πιστοὺς χριστιανοὺς καὶ ὡσὰν λαϊκὸς νὰ συγκοινωνῇ μὲ τοὺς κοσμικοὺς, ὀλότελα ἀπὸ τὴν ὑπερηφανίαν του δὲν ἐδέχθηκε τὴν 30 βουλὴν τως. Καὶ διὰ τοῦτο λοιπὸν μὲ κάθε δικαίαν ψήφον τὸν ἑκατάκριναν, τὸν ἐκάθηραν καὶ τὸν ἀναθεμάτισαν ὡσὰν

3. οἱ ὅποιοι in marg.

- ἐπιβάτην, ὡσάν μοιχόν, ὡσάν ἐκείνον ὁποῦ ἐστάθην αἷτιος νά γέ-
 νουν χίλια σκάνδαλα εἰς τήν ἐκκλησίαν. Καί ἀποφάσισαν
 συνοδικῶς ὅτι ἡ καθαίρεισις ὁποῦ συνοδικῶς καί κανονικῶς καί
 5 μέ πολλήν ἐξέτασιν ἔγινε κατ' ἐπάνω του ἀπό τόν πάπαν
 Νικόλαον νά εἶναι καλὰ καί ὀρθά καμωμένη. Καί ὑπόγραψαν οἱ
 πατέρες αὐτῆς τῆς συνόδου καί τὰ χειρόγραφα τους τὰ ἔκαμαν
 ὄχι μέ ἀπλόν μελάني, ἀμή τὸ φοβερώτατον (καθὼς ἦκουσα ὁποῦ
 ἐβεβαιώνασιν ἐκείνοι ὁποῦ τὸ ἴδασι) βάφωντας τὰ κονδήλια μέ-
 10 σα εἰς τὸ τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Ἔτζη ἐκαταδίκασαν τὸν
 Φώτιον καί ὄλους ὄσους ἔχειροτόνησεν ἐκείνος.
 Φθάνοντας εἰς αὐτὴν τὴν ἀφορμὴν φαίνεται μου καί ἔχω
 σύνοδον νά παραπονηθῶ ἀπὸ τὴν σύνοδον καί θέλω νά κατηγο-
 ρήσω αὐτὴν τὴν κρίσιν, καλὰ καί ἐτοῦτο νά εἶναι μεγάλη
 ἀποκοιτία. Διότι ὄλα ὄσα ἔκαμεν, /³⁴ ὄσα ἐδιώρισε καί τοὺς
 15 κανόνας ὁποῦ ἔδωκε, τὰ δέχομαι πολλὰ μετὰ χαρᾶς ὡσάν δομέ-
 νους ἀπὸ τὸ ἅγιον πνεῦμα καί τιμῶ αὐτὴν τὴν σύνοδον ὡσάν
 μίαν ἀπὸ ταῖς ἑπτὰ οἰκουμενικαῖς σύνοδες. Τοῦτο μόνον μοῦ
 κακοφαίνεται εἰς αὐτὴν τὴν σύνοδον, ὄχι πὼς μέ βαρὺν θυμὸν καί
 μέ κάκιταν ἀποφάσισεν ἐναντίον ἐκείνων ὁποῦ ἑπταίαισιν, ὡς
 20 λογιάζουν τινές· μάλιστα ὄλον τὸ ἐναντίον, ἂν τύχη, ἐμπορεῖ νά
 τὴν μεμφθῆ κανεῖς σιμὰ εἰς κάθε δίκαιον κριτήν, ὅτι ἔκαμε τὴν
 κρίσιν μέ περισσότερην φιλανθρωπίαν παρὰ ὁποῦ ἔπρεπεν καί
 ἔδωκε μίαν ἀπόφασιν ὄχι καθαρὴν καί ἀποστολικὴν καί ἀπρο-
 σωπόληπτον. Ἔπρεπεν ἡ σύνοδος νά χρειασθῆ τὸν τριακοστὸν
 25 κανόνα μέ τὸν ὁποῖον ὁ συκοφάντης ἐκείνος ἐκαταδίκαζε τὸν
 ἄπταιστον Ἰγνάτιον, ἦγουν πὼς ἐπῆρε τὴν ἐκκλησίαν μέ δυνα-
 στικὴν ἐξουσίαν. Καί μέ τοῦτον τὸν κανόνα νά φιλονεικήσῃ καί
 μετ' ἐκείνον ὅτι ὄχι μέ θεοῦ ψῆφον καί τῶν ἐπισκόπων, μόνον μέ
 30 περισσὴν φιλαρχίαν καί κενοδοξίαν καί μέ κοσμικὴν δυνα-
 στείαν, ἔγινε τῆς ἐκκλησίας τύραννος καί ἔπρεπέ του διὰ τοῦτο
 νά τὸν καθήρουν. Καί διότι ἐχρειάστηκε νά χειροτονηθῆ ἀπὸ
 καθηρημένον καί νά καθήρουν ἀκόμι ὄλους ὄσοι ἐσυγκοινώ-

18. πὼς in marg.

νησαν μὲ τοῦ λόγου του καὶ ὄχι νὰ γένουν φιλανθρωπότεροι τοῦ
 θεοῦ καὶ τῆς κρίσεως τοῦ θεοῦ καὶ νὰ κάμουν ἀβέβαιον τὴν
 ἀπόφασιν τοῦ ἁγίου πνεύματος. Αὐτὸ τὰ ἔκαμεν ὅλα ἄνω κάτω.
 Αὐτὸ τὸ κριμα δὲν ἐμπορεῖ κανεὶς νὰ εἰπῆ πόσων κακῶν καὶ
 πόσων σκανδάλων ἔγινεν αἰτία. Διότι λογιάζω ὅτι, ἂν ἀποστο- 5
 λικῶς καὶ κανονικῶς τότε ἀποφάσιζαν ἐναντίον ὁλονῶν καὶ ὄχι
 μόνον εἰς τὸν αἴτιον τοῦ μαλλωμοῦ καὶ τῶν σκανδάλων, ἀμὴ
 ἀκόμι νὰ καταδικάσουσι καὶ ἐκείνους ὅσοι ἐσυγκοινωνήσαν μετ'
 ἐκείνους, ἢ ἀδικία πλὴν δὲν εὔρισκε τὸ πῶς νὰ σέβῃ μέσα εἰς τὴν
 ἐκκλησίαν. Καὶ καθὼς καὶ πρῶτα εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἁγίου 10
 Ταρασίου, εἰς τὴν ἐβδόμην σύνοδον ὅπου ἔγινεν ἐναντία τῶν
 εἰκονομάχων, ἐπειδὴ ἐχρειάσθησαν τὸν καιρὸν πλὴν συμπα/³⁴θέ-
 στερον παρὰ δικαιότερον μὲ τοὺς αἰρετικούς, ἐκεῖνοι πάλιν
 ἀρπάζοντες τὸν καιρὸν ἐξανακαινούργωσαν τὴν ἀσεβειάν των
 περισσότερον παρὰ ὅπου ἦτον πρῶτα. Ἔτζη τώρα αὐτὴ ἡ 15
 σύνοδος ἔστρωντας νὰ κάμῃ τὴν ἀπόφασιν καὶ νὰ συμπαθήσῃ,
 ἀμὴ ὄχι χωρὶς πάθος καὶ ἀκανονίστως, ἄλλην μίαν βολὰν ἢ
 πονηρίαν ἤθεε τόπον καὶ ἐσέβηκεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐκείνον
 ὅπου συνοδικῶς ἐδίωξαν καὶ ἐκάθηραν, μεσιτεύοντας κάποιοι 20
 ὅπου ἐπίστρεψαν καὶ ἐμετανόησαν, καὶ διὰ μέσου ἄλλων ὑπο-
 κριτάδων ἀνθρώπων αὐτὸς ὁ ἴδιος πάλιν συγκοινωνῶντας μετ'
 ἐκείνους, ἐκατάτρεξε καὶ ἄλλην μίαν βολὰν ἐπῆρε τυραννικῶς
 τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον. Καὶ παίζωντας καὶ καταγελῶντας τοὺς
 ἱεροὺς νόμους καὶ κάθε ἀποστολικὸν κανόνα καὶ κάθε ἐκκλησια- 25
 στικὴν παράδοσιν καὶ ἀναγκάζωντας ὅλους νὰ ἀρνηθοῦν ὅλαις
 ταῖς ὁμολογίαις των καὶ τὰ χειρογράμματά των καὶ νὰ γένουν
 σταυροπάταις ὡσὰν ἐκείνον καὶ κάμνωντας τὰ ὑστερινὰ χειρότε-
 ρα ἀπὸ τὰ πρῶτα, ἐμαγάρισε καὶ ἐκατατζάλλεψε ταῖς συνειδήσεις
 ὁλονῶν. Τοῦτο εἶναι, ὡς μοῦ φαίνεται ἐμένα, τὸ ἐλάττωμα αὐτῆς
 τῆς συνόδου, διὰ νὰ δεχθῆ καὶ νὰ συγκοινωνήσῃ μὲ ἐκείνους 30
 ὅπου ἐξέπεσαν μὲ τὸν Φώτιον. Καὶ μὴν λογιάζωντας τοῦτο,
 ἔφερον ἄλλην μίαν βολὰν τὸν λύκον εἰς αὐτὰ τὰ πρόβατα. Αὐτὸ
 τοῦτο ἀκόμι καὶ ἄλλοι τινὲς τὸ ἐστοχάσθησαν φρονημώτατα ἀπὸ
 κάποια σημάδια ὅπου ἐσενέβησαν. Ἐπειδὴ καὶ πριχοῦ νὰ γένη ἡ

σύνοδος, ὅταν ἐκαρτεροῦσαν διὰ τὰ γένη, διώχνοντας τινὲς
 κάποια βουβάλια ἀπὸ τὴν μέσην τῆς πόλις, ἔστωντας τὰ
 φορηθοῦσιν ἐκεῖνα, ἔξαφνα ἐσκορπίσθησαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ ἕνα
 5 ἀπ' αὐτὰ τὰ βουβάλια τρέχοντας ὅλον ἴσια ἐπήγεν εἰς τὴν
 μεγάλην ἐκκλησίαν καὶ σεβαίνοντας μέσα εἰς ἐκεῖνην ἔτρεξε καὶ
 ἔφθασεν εἰς τὸν ἄμβωνα. Ἦσαν ὡς ἑννέα ὥραις τῆς ἡμέρας. Καὶ
 αὐτὸ τὸ πρᾶγμα δὲν ἐφαίνετον /³⁵ τὰ εἶναι καλὸν σημάδι σιμὰ εἰς
 ἐκεῖνους ὅπου ἔξεύρουσι τὰ κρίνουν αὐτὰ τὰ συμβάματα. Ἄμῃ
 10 μεγαλύτερη ἀπόδειξις αὐτοῦ τοῦ κακοῦ ἦτον ὁ φοβερός ἐκεῖνος
 σεισμός ὅπου ἔγινεν εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, εἰς ταῖς ἑννέα τοῦ
 Ἰαννουαρίου μηνός, καὶ ἔπεσαν κάτω πολλαῖς ἐκκλησίαις, πολλὰ
 παλάτια καὶ πολλὰ σπίτια ἔγιναν ἴσια μὲ τὴν γῆν. Ἔγινε καὶ
 15 μέγαν θανατικὸν καὶ χαλασμὸς πολλὸς κτηνῶν καὶ ἀνθρώπων.
 Μάλιστα καὶ αὐτὴ ἡ μεγάλη ἐκκλησία, ἡ Ἁγία Σοφία,
 ἐκινδύνεψε τὰ πέση, ἔστωντας τὰ ἀνοιξή ἀπὸ πολλαῖς μεριαῖς, ἂν
 ὁ βασιλεὺς δὲν ἤθελεν τῆς ἔχειν ἔγνοιαν, καθὼς ἦτον τὸ πρέπον.
 Αὐτὰ ἐγίνησαν πρὶν τῆς συνόδου. Καὶ ὕστερα ἀφόντις ἐγίνηκεν,
 ἔξαφνα ἐσυνέβη ἕνας δυνατὸς ἄνεμος τὸν Ὀκτώβριον μῆνα καὶ
 20 τόσον δυνατὰ ἐφύσησεν αὐτὸς ὁ ἄνεμος ὅπου πολλῶν καὶ ἄλλων
 ἐκκλησιῶν καὶ παλατιῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ πατριαρχείου τὸ μολίβι
 τὸ ἐστρουφνίσεν ὡσὰν βέμβρινον χαρτὶ καὶ τὸ ἔριξε κάτω εἰς τὴν
 γῆν. Καὶ ὄχι μόνον αὐτὰ, ἀμὴ ἀκόμι καὶ τὸ χάλκινον στρόβιλον
 ὅπου ἦτον πολλὰ βαρὺ καὶ ἦτον βαλμένον εἰς τὴν κορφὴν τῆς
 25 μονολίθου καὶ τετραπλεύρου κολώνας ὅπου εἶναι εἰς τὸ
 ἵπποδρόμιον, ἔπεσαν μακριὰ ἀπὸ τὴν κολώνα καὶ ἔγινε κομμάτια.
 Αὐτὰ ὅλα τὰ σημάδια δὲν ἐσυνέβησαν ἔτζη ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε.
 Μόνον ἦσαν φανερὰ σημάδια ἄλλης μελλομένης ἀνακατωσιᾶς
 καὶ ἀκαταστασίας ὅπου ὁ σκανδαλοποιὸς καὶ ταραχοποιὸς
 διάβολος ἔμμελλε τὰ κάμη. Τὰ ὅποια ὅλα ἂν τύχη δὲν ἤθελεν
 30 συνέβη, ἂν ἴσως καὶ ἡ ὑπόθεσις τοῦ Φωτίου (ὡς εἶπα παρεπάνω)
 ἤθελε κριθῆ, κατὰ πὸν ὀρίζει ὁ ἀποστολικὸς κανόνας. Ὅμως
 αὐτὰ ὅλα δὲν ἀτζαλεύουσι τὴν δόξαν τοῦ πατριάρχου, διότι δὲν

3. ἐκεῖνα in marg.

ἐμπορίε νὰ κάμη, εἶ τι ἤθελεν αὐθεντικῶς. Μάλιστα ὁποῦ κατὰ τὴν παλαιὰν συνήθειαν τῆς ἐκκλησίας, ἄφηνεν ὅλην τὴν ἐξουσίαν εἰς τὴν κρίσιν τῆς ἐκκλησίας τῆς Ῥώμης. Ἀλλὰ /³⁵ μὴδὲ ἡ σύνοδος ἐκείνη ἤθελε τόσον νὰ συμπαθήσῃ ἐκεῖνους ὁποῦ ἐσυγκοινωνήσαν μὲ τὸν Φώτιον, καλὰ καὶ νὰ ἀναγκασθῆκασιν, 5 ὅσον ἡ ἀπλότης, διὰ νὰ μὴν εἰπῶ ἡ ἐλαφρότης τοῦ βασιλέως, ὁποῦ ἐνικᾶτον ἀπὸ παρακάλεσες τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀχάμνευεν ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους των καὶ ὑποκάτω εἰς τῆς φιλανθρωπίας τὸ ὄνομα ὀλότελα ἐξέπεφτεν ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην. Ὅμως ὅλα αὐτὰ ἔτζη ἐπέρασαν. 10

Αὐτὸς, γιαιμιά, ὁ μέγας Ἰγνάτιος πιάωντας ἄλλην μίαν βολὰν τὴν κυβέρνησιν τῆς ἐκκλησίας ἔδειξε καὶ ἐκεινῶν ὁποῦ θεληματικῶς τοὺς θέλουσι νὰ εἶναι τυφλοὶ ὅτι ψέματα ἐκαυχῆθηκεν ἐναντίον τοῦ ὁ ἐχθρός. Διότι ἀπεκεῖ καὶ ἐμπρός ἐκυβέρνα τὴν ἐκκλησίαν πλιὰ τεχνικά, πλιὰ θεϊκὰ καὶ πλιὰ στεριά παρὰ 15 προτιτέρα. Διότι ἀπὸ ταῖς πολλαῖς ταιλαιπωρίαις καὶ πολλῶν λογίων θλίψες ὁποῦ εἶχε πάρη ἀπόκτησεν ἀρκετὴν δοκιμὴν. Εἰς ταῖς κρίσεις του ποτὲ κανίσκια δὲν ἔπερνεν, πρόσωπον κανενὸς δὲν ἐκίταζεν. Εἰς τὸ νὰ χειροτονᾷ πάλιν εἶχε καλὰ τὸν νοῦν του νὰ ἐξετάζη ποῖον χειροτονᾷ. Ἐβοήθη τοὺς ἀδικουμένους, 20 ἐσυλλυπᾶτον μὲ τοὺς λυπημένους. Ἐδιδεν ἐλεημοσύνην τῶν πτωχῶν καὶ τὴν χρεῖαν των τὴν ἐπαρηγόριεν ὅσον ἐδύνετον μὲ ἰλαρὸν πρόσωπον. Τοὺς ἀσθηνιμένους τόσον ψυχικὰ ὅσον καὶ σωματικὰ εἰς τὴν πίστιν τοὺς ἐψυχαγῶγεν, τοὺς ἐπαρηγόραν. Τοὺς ὀλιγοψύχους πάλιν τοὺς ἐξαναπόκταν μὲ τὴν χάριν τῆς 25 διδασκαλίας τοῦ ἁγίου πνεύματος καί, ἔστωντας νὰ γίνεται τὰ ὅλα μὲ ὄλους, ἐσπουδάζεν, ὅσον ἐδύνετον, νὰ τοὺς κερδέσῃ εἰς τὰ σπλάγγνα τοῦ Ἰησοῦ. Πάντα του ἐκράτιε δύο δρόμους ὁ ἕνας πάντα ἐκίταζεν ἴσια εἰς τὸν θεὸν μὲ τὴν καθαρὴν καὶ παντοτινὴν προσευχὴν ὁ ἄλλος πῶς νὰ /³⁶ κυβερνήσῃ καὶ νὰ κρατήσῃ τὴν 30 ἐκκλησίαν του. Καὶ μὲ τὴν αὐτὴν σπουδὴν ἐδιόρθωνε καὶ τὰ δύο, διότι ὄχι ὡσὰν πάρεργον οὐδὲ μὲ ὀκηρίαν, ὡσὰν κάμνουσι τινές, μόνον μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν καὶ συχνά, ἀπὸ ἀφόντις ἦτον μικρὸν παιδί ὡστε ὁποῦ ἐγέρασεν, ὡς τὸ ὕστερόν του γηρατιόν, ἄρρασκε

τοῦ θεοῦ εἰς ταῖς ἱεραῖς λειτουργίαις καὶ εἰς κάθε εὐλαβῆ ἐκκλησίαν. Καὶ ἐόρταζε μὲ χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν, καθὼς θέλει ὁ θεός, τόσον εἰς τῆς Παναγίας ὅσον εἰς τῶν θείων ἀποστόλων καὶ τῶν ἁγίων μαρτύρων ταῖς ἐορταῖς. Τὴν λειτουργίαν του πάλιν

5 τὴν ἔκαμνε μὲ τόσῃν ἀγάπῃν πρὸς τὸν θεὸν καὶ τόσον κινημένος ἀπὸ τὸ ἅγιον πνεῦμα ὅπου εἰς αὐτὴν τὴν θείαν τράπεζαν ἐφαίνονταν φανερὰ σημεῖα τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Διότι ὁ ἅγιος ἄρτος ἐφαίνετον ὄλος ἀλλαμένος, ὄλος ὡσὰν ἀθράκι ἀπὸ τὸν οὐρανόν, καὶ ἔλαμπε τὴν χάριν τοῦ οὐρανοῦ

10 φωτός. Καὶ κάποιαις βολαῖς ἴδαν τινὲς ὅπου ἐσειέτον ὁ σταυρὸς ὅπου ἐκρέμετον ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἁγίαν τράπεζαν καὶ ἐσειέτον ἀπαγάλλια ἀγάλλια, ὅταν ὑψωνε τὸν ἅγιον ἄρτον, σηματοδύοντας μὲ τοῦτο τὴν ἐπισκίασιν τοῦ ἁγίου πνεύματος. Ἀμὴ μίαν ἡμέραν τῆς πασχαλιᾶς μάλιστα, τόσον δυνατὰ ἐκινήθηκεν ὅπου ὅλοι οἱ

15 ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς καὶ μάλιστα ὅσοι ἦσαν ἀπὸ τὰ ἄλλα πατριαρχεῖα θαυμάζοντας αὐτὸ τὸ θαῦμα εἰς πολλὴν ὥραν μὲ μεγάλην φωνὴν ἐδόξαζαν τὸν θεόν.

Τέτοιας λογῆς ὁ μέγας ἀρχιερέας προσφέροντας τὴν ἁγίαν του λειτουργίαν μὲ σωστὴν καὶ γνήσιαν πίστιν καὶ μὲ αὐτὰ

20 παρακαλῶντας τὸν θεὸν εἶχεν ἔγνοιαν πῶς νὰ λειτουργῆ καὶ νὰ ἐπιμελᾶται τῆς σωτηρίας τοῦ λαοῦ του. Καὶ ἐκείνους πάλιν ὅπου ἐσίμωναν πρὸς τοῦ λόγου του μὲ τέτοιας λογῆς διδασκαίς τοὺς ἐφώτιζε καὶ τοὺς ἔλεγεν· Ἔχετε ἔγνοιαν ἀδελφοί μου καὶ βλέπετε πῶς περιπατεῖτε τακτικὰ ¹³⁶ τὸν δρόμον ἐτούτης τῆς ζωῆς, ὄχι

25 ὡσὰν ἀμαθεῖς, μόνον ὡσὰν σοφοί. Καὶ μὴν γίνεσθε ἄγνωστοι, μόνον καταλάβετε καὶ γνωρίσετε τί ἀρέσει τοῦ θεοῦ. Καὶ μὴν ὁμοιάζετε τοῦ κόσμου τούτου, μόνον κατὰ ποῦν ὀρίζει ὁ ἅγιος ἀπόστολος, μὲ τὸ νὰ ξανακαινουργιώνετε τὸν νοῦν σας εἰς τὸ νὰ δοκιμάζετε τοῦ λόγου σας. Καὶ νὰ ἠξεύρετε, τί εἶναι τὸ θέλημα

30 τοῦ θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀρεστὸν καὶ σωστὸν καὶ ποῖον εἶναι τὸ κάλεσμα τῆς πίστεώς σας καὶ τῆς ἐλπίδος σας ὅπου ἔχετε εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Ὁ λύχνος τῆς καρδίας σας ἄς

26. ἀρέση cod.

εἶναι πάντα ἀναμμένους καὶ καθαρὸς εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα τὸ κύριον, φανερός, ὄλος ἀπλός, φωτιστικὸς καὶ ὀλοφάνερος διὰ τὸ φωτίζεται διὰ μέσου του ἢ ψυχῆ μας. Ὁ νοῦς σας ἄς εἶναι πάντα ψηλωμένος εἰς τὸν θεόν, ὄλος μιᾶς λογῆς τὸ λογιᾶξῃ ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ ἓνα ἔργον καὶ μίαν σπουδὴν τὴν ἔχει καὶ ἀπὸ ὅλα προτίτερα 5 αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν τὴν ἔχει, πῶς τὴν θεωρῇ τὸν θεὸν καὶ τὴν ἐπιστρέφῃ πάντα εἰς ἐκεῖνο ὅπου φυσικὰ του καὶ μόνον του εἶναι ἀγαθόν, καὶ εἰς ἐκεῖνο τὴν ζήτησιν καὶ τὴν εἶναι. Εἰς ἐκεῖνο τὴν λάμπῃ, εἰς ἐκεῖνο τὴν καλλιοτερίξῃ καὶ ὅσον τοῦ εἶναι δυνατὸν τὴν τοῦ ὁμοιάξῃ καὶ εἰς ἐκεῖνο τὴν γίνεται ἓνα μετὰ τὸν θεόν, διότι τέτοιαις 10 λογῆς σηκώνωντας ψηλὰ τὸν λογισμὸν σας καὶ ἀναβαίνωντας ἀπὸ πάνω εἰς ὅλα τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰ νοητὰ κτίσματα καὶ στερεώνωντας τὸν νοῦν σας εἰς μόνην τὴν τριαδικὴν θεαρχίαν, εἰς ἐκεῖνην ὅπου μοναχὴ τῆς ἔχει τὸ εἶναι εἰς τὰ κρυφά, ἀπόρρητα καὶ εἰς τὰ ὑπερούσια. Καὶ καθὼς ὁμολογοῦμεν μίαν φύσιν θεότη- 15 τος, πατρὸς υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, ἔτῃ μίαν δύναμιν, μίαν δόξαν καὶ μίαν ἐνέργειαν τὴν πιστεύομεν καὶ τὴν δοξάζομεν. Καὶ τὴν γνωρίζομεν ὅτι ὁ ἓνας τῆς τρισυποστάτου θεότητος ὁ λόγος, ὁ ἄ³⁷ναρχος καὶ συνάναρχος μετὰ τὸν πατέρα του, ὁ ἀόρατος καὶ ἀσώματος, ὅπου εἶναι τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ τῆς αὐτῆς δυνάμεως 20 μετὰ τὸν πατέρα, αὐτός, λέγω, ὁ λόγος, ἔγινε καὶ υἱὸς ἀνθρώπου, καθὼς καὶ ἐμεῖς, καὶ ἐγεννήθηκεν ἀπὸ τὴν ὑπεράνωμον μητέρα τοῦ θεοῦ. Καὶ τὴν κηρύσσομεν ὅτι αὐτὸς εἶναι ἓνα καὶ μόνον πρόσωπον καὶ ἔχει δύο φύσεις, δύο θελήματα καὶ δύο ἐνέργειαις. Καὶ ἔτῃ σχολάζοντας μετὰ πλέα ἐπιμέλειαν μετὰ τὴν θεωρίαν καὶ μετὰ 25 τὴν θεολόγιαν τῶν θείων καὶ ἀκόμη καθαρισμένοι διὰ μέσου τῆς ἁγίας γραφῆς καὶ ἔστωντας τὴν παστρευτοῦμεν μετὰ τὴν παντοτινὴν προσευχὴν, ἄς καταφρονήσομεν ταῖς ψεύστικαις φροντίδεις καὶ τὴν μὴν σκύφομεν εἰς τὰ ἄπρεπα πάθη τῆς ἀτιμίας καὶ εἰς ἀνωφέ- 30 λειταις ἔργοις μὴν ξεπέφτωμεν. Καὶ ἄς εὐγῇ ἀπὸ τὴν μέσην μας κάθε λογῆς θυμὸς θηριώδης καὶ κάθε ἄπρεπῃ ἐπιθυμία. Μάλιστα τὸν θυμὸν τὴν τὸν χρειασθοῦμεν διὰ ἄρματα ἐναντίον τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ πατρὸς τῆς ἁμαρτίας. Τὴν ἐπιθυμίαν πάλιν μεταβάλλωντας τὴν εἰς τὸ τὴν ἐπιθυμοῦμεν ἐκεῖνο ὅπου κυρίως

- καὶ ἀληθινὰ πρέπει νὰ ἐπιθυμᾶται, ἃς μᾶς συνεργήσῃ ὅλη εἰς τὸ νὰ φυλάξομεν τοὺς ὀρισμοὺς τοῦ ἀφεντὸς τοῦ θεοῦ. Ἔχοντας λοιπόν, ἡγαπημένοι μου ἀδελφοί, τέτοιας λογῆς παραγγελίας, πρῶτον ἀπὸ τοὺς προφήταις, ἀπέκει ἀπὸ τοὺς ὑψηλοὺς
- 5 μαθητὰδες τοῦ Χριστοῦ καὶ τοὺς εὐαγγελιστὰδες, μετὰ ταῦτα καὶ ἀπὸ τοὺς πατέρες καὶ ἱεροὺς διδασκάλους ὁποῦ ἐγένισαν εἰς ἡμᾶς, μάλιστα ὁποῦ ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ταῖς εἶπε καὶ πάντα ταῖς λέγει καὶ πολλῶν λογίων κηρύσσονται εἰς ἡμᾶς, ἃς μὴν καταφρονοῦμεν, ἃς μὴν γενόμεσθην ὀκνηάριδες καὶ ῥάθυμοι
- 10 μάλιστα μὲ κάθε ἐπιμέλειαν, ἃς κάμνωμεν τὴν ἀρετὴν. Ἄς καθαρισθοῦμεν ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν μὲ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐλεημοσύνην, μὲ τὴν σωστὴν ἀγάπην πάλιν, μὲ τὴν ἀληθινὴν ταπεινοφροσύνην παστρεύοντας τοῦ λόγου μας ἀπὸ κάθε σαρκικὴν Ἰστανταλιάν, ἀφορμὴν διὰ νὰ περπατήσωμεν εἰς κάθε θέλημα τοῦ
- 15 θεοῦ. Καὶ νὰ φανοῦμεν ἄξιοι τῆς βασιλείας τοῦ ἐπουρανίου πατρὸς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ἄς διώξωμεν λοιπόν ἀπὸ λόγου μας κάθε πάθος καὶ ἃς ἀποτρίψωμεν κάθε πονηρὸν λογισμὸν διὰ νὰ ἐμπορέσωμεν νὰ φερθοῦμεν καθαροὶ ἐμπροστὰ εἰς τὸν καθαρὸν. Ἄς ῥίψωμεν ἀπὸ λόγου μας τὸ χαλαστικὸν πάθος τῆς λαιμαργίας
- 20 ὡσὰν πρᾶγμα ὁποῦ εἶναι ξένον ἀπὸ κάθε λογῆς ἀρετὴν καὶ ὡσὰν ἐκεῖνο ὁποῦ γεννᾷ κάθε λογῆς κακωσύνην καὶ εἰς τὸν τόπον τῆς ἃς φορέσωμεν ὡσὰν ἕνα φόρεμα τὴν σεμνοτάτην ἐγκράτειαν καὶ νηστείαν, ἢ ὁποία εἶναι σύντροφος τῶν ἀγγέλων καὶ συγκατοικᾷ μὲ τοὺς ἁγίους καὶ ὡσὰν ἐκεῖνη ὁποῦ μᾶς προξενᾷ τὴν ἄνω χαρὰν
- 25 καὶ τρυφήν. Ἡ πορνεία πάλιν μηδὲ ἃς ὀνομάζεται ἀνάμεσά μας, καὶ ὄχι μόνον ἐκεῖνη ὁποῦ γίνεται μὲ ἔργον, ἀμὴ μῆτε νὰ ἀτζαλευόμεσθην μὲ πορνικὸς λογισμοῦς. Μάλιστα μὲ κάθε σπουδὴν καὶ κάθε τρόπον, μὲ πᾶσα ταπεινώσιν καὶ προσευχήν, ἃς τὴν ξεριζώσωμεν ἀπὸ τὴν ῥίζαν τὴν θολομένην βρῦσιν, τὴν
- 30 πραγματείαν τῆς ἡδονῆς, τὴν σιὰν τῆς ἀκολασίας, τὸ πορνικὸν εἶδωλον τῆς καρδίας μας ἢ ἃς τὸ ὀλιγωστέψωμεν ἢ ἃς τὸ ἐξολοθρεύσωμεν. Καὶ ἔτζη θέλει ἀνθήσειν εἰς ἡμᾶς ἢ ἱερὰ ἐνμορφάδα

τῆς ἱερωσύνης. Καὶ ἔτζη τὸν νοητὸν νυμφίον καὶ ἅγιον θέλωμεν
 τὸν σύρει πρὸς τοῦ λόγου μας, καθὼς πρέπει εἰς τοὺς ἀγίους.
 Φιλαργυρίαν καὶ κάθε λογῆς ἀρπαγὴν ἃς τὴν φύγωμεν ὡσὰν
 εἰδωλολατρείαν, διότι, κατὰ τὸν νόμον τοῦ ἀποστόλου, τὸ αὐτὸ
 εἶναι φιλαργυρία καὶ εἰδωλολατεία, ἂν ἴσως καὶ ὅσοι τὴν 5
 ἀγαποῦσιν ἐπλανήθησαν ἀπὸ τὴν πίστιν, καὶ ὄχι τοῦτο μόνον,
 ἀμὴ καὶ τοῦ λόγου των ἀκόμι τοὺς ἔβαλαν εἰς πολλοὺς πει-
 ρασμοὺς καὶ πόνους. Ἐὰν τὸ λοιπὸν αὐτὴ ἡ φιλαργυρία ἀποξε-
 νώνει τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀπὸ τὴν πίστιν αὐτὴν καὶ μᾶς κάμνει
 τὴν ζωὴν μας ταλαίπωρον, πῶς δὲν πρέπει νὰ τὴν φεύγη κάθε 10
 ἕνας καὶ νὰ τὴν συγγένεται ἀπὸ ὅλα τὰ κακὰ περισσότερον
 ὅποιος δὲν ἔχει παντάπασιν τὴν ψυχὴν του ὡσὰν ὁ κἀπηλας;
 Ὅσοι λοιπὸν ἔχομεν τὴν συναναστροφὴν μας εἰς τὸν οὐρανὸν ^{β^{8r}}
 καὶ ἐμεταβάλλθημεν εἰς ἐκεῖνον τὸν βίον καὶ εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν,
 ἔχοντας μὲ τί νὰ θραφοῦμεν καὶ μὲ τί νὰ σκεπασθοῦμεν, σώνουν 15
 μας αὐτά. Διότι ἂν θέλωμεν νὰ ἀνεβοῦμεν τὴν σκάλα τῶν ἀρετῶν,
 πρέπει νὰ ἤμεσθεν λεπτοὶ καὶ ἐλαφροὶ καὶ νὰ ἡξεύρωμεν καλὰ
 ὅτι, καθὼς τὸ πουλὶ ὁποῦ εἶναι δεμμένον εἰς τὴν γῆν εἶναι
 ἀδύνατον νὰ πετάξῃ εἰς τὸν οὐρανόν, ἔτζη δύσκολον εἶναι καὶ ὁ
 ἄνθρωπος ὁποῦ εἶναι καταδεμμένος εἰς τὰ πλούτη καὶ ποστατικὰ 20
 τοῦ κόσμου τούτου νὰ δράμῃ ἴσια τὸν δρόμον ὁποῦ φέρνει ὑψηλὰ
 εἰς τὸν θεόν. Τὴν ὀργὴν πάλιν ὡσὰν μίαν ζουρλομάδα ἔξω ἀπὸ
 τὴν φύσιν, ὡσὰν ἐκείνη ὁποῦ εἶναι μάνα τῆς ἀσχημιᾶς καὶ
 πῆδημα τοῦ πονηροῦ, ἃς τὴν φύγωμεν μήπως καὶ καοῦμεν καὶ
 ἐμεῖς μὲ τὴν φλόγαν τῆς. Ἐὰς γενοῦμεν ἡμεροὶ, καλόγνωμοι, 25
 μακροθύμοι, διότι μὲ αὐτὰ γνωρίζεται ἡ φιλανθρωπία τοῦ
 Ἰησοῦ, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ὑπερουσίως εἶναι αὐτὰ τὰ ἴδια, αὐτὰ
 ὁποῦ ὀρίζει νὰ κάμνωμεν. Διότι σχεδὸν ὅλαις ἡ ἐντολαῖς τοῦ
 στόματος τοῦ ἀφεντὸς εἶναι διδασκαλία τῆς ἡμερωσύνης καὶ τῆς
 μακροθυμίας καὶ διὰ μέσου αὐτονῶν γίνεται καὶ ἡ κεφαλὴ 30
 ὀλονῶν τῶν ἀρετῶν, ἡ γουν ἡ ἀγάπη. Ἐὰς διώξωμεν ἀπὸ λόγου

10. φεύγει cod.

12. τὴν ψυχὴν του in marg.

16. νὰ ἀνεβοῦμεν in marg.

- μας τὴν λύπην καὶ τὴν ὀκνηρίαν, ὡσὰν ἐκεῖνα ὁποῦ εἶναι ἐμπόδια καὶ παλούρια μπροστὰ εἰς τὸν δρόμον μας. Ἐὰς ῥίψωμεν τὴν λύπην ὁποῦ μᾶς γίνεται, ὅταν μᾶς λυποῦν ἢ δὲν ἐμποροῦμεν νὰ ἀποκτήσωμεν τὰ κοσμικὰ ἐτοῦτα πράγματα, διότι αὐτὴ βαρύνει
- 5 καὶ κατακαίει τὴν ψυχὴν μας, ἐπειδὴ καὶ τόσον σκληρὰ τὴν θλίβει καὶ τὴν κατασφίγγει τὴν ψυχὴν ὁποῦ δὲν ἐμπορεῖ νὰ ἀναντρανίσῃ εἰς ἐκεῖνον ὁποῦ δίδει τὴν ἀληθινὴν χαρὰν καὶ νὰ δρᾷμῃ εἰς ἐκεῖνον μὲ τὴν πνευματικὴν ἀγαλλίασιν. Ἐὰς βάλωμεν
- 10 κάτω ἀπὸ λόγου μας τὴν ὀκνηρίαν, τὸ ἐγκόνι τῆς κακῆς λύπης, τὴ μάνα τῆς ῥαθυμίας, τὴν φιλαινάδα τῆς ἀπόγνωσις, τὴν λυμένην, τὴν ζουγλήν, ἢ ὁποῖα εἶναι ἐμπόδιον εἰς κάθε ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, εἰς κάθε καλὸν ἔργον. Μάλιστα ἄς ἐνδυσθῶμεν τὴν λύπην ὁποῦ δίδει ὁ θεός, β^{38v} τὴν λύπην ὁποῦ εἶναι μητέρα τῆς μετανοίας, τὴν γεμάτην ἀπὸ κατάνυξιν, τὴν γεμάτην ἀπὸ πνευματικὴν χαρὰν. Ἐὰς
- 15 ἐνδυσθῶμεν τὴν προθυμίαν, τὴν σπουδὴν, τὴν κάθε εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ κυρίῳ δουλεύοντες, τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες, τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες. Διότι ἔτζη ἠθέλαμεν ἐμπορέσει μὲ τοῦ Χριστοῦ τὴν δύναμιν νὰ νικήσωμεν τὴν ἀνοσίαν κενοδοξίαν καὶ τὴν χειρότε-
- 20 ρὴν τῆς ὑπερηφανίαν, τὰ δύο μεγαλότατα πάθη, ταῖς πρωτογέννηταις τοῦ διαβόλου θυγατέρες, καὶ διώχνοντας καὶ καταπατώντας μὲ μεγάλην δύναμιν τοῦ Χριστοῦ τὸ πολύπλοκον δαιμόνιον τῆς κενοδοξίας. Τὴν βασίλισσαν πάλι τῶν κακῶν τὴν ὑπερηφανίαν νικῶντας τὴν καὶ καταργῶντας τὴν τελείως μὲ τὴν πίστιν καὶ μὲ
- 25 τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ. Καὶ ἔτζη καταχαλνῶντας ὄλον τὸ πλῆθος τῶν πονηρῶν παθῶν καὶ ἐβγάζωντάς τα ἀπὸ τὴν ψυχὴν μας νὰ ἐνδυσθῶμεν καθαροὶ τὸν θεὸν καὶ τὴν ἱεράν ἀπάθειαν. Καὶ τέτοιαις λογῆς ἔστρωντας νὰ γενοῦμεν τέλειοι διαμέσου ὀλονῶν τῶν ἀρετῶν, ἀγαπῶντας μας ὁ ἀγαπητὸς καὶ μονογενὴς υἱὸς τοῦ
- 30 πατρὸς θέλει ἔλθειν ἀντάμα μὲ τὸν πατέρα του, καθὼς μᾶς ἔταξε, καὶ θέλει κατοικήσῃ μετ' ἐμᾶς.

Τέτοιαις λογῆς παραγγελίαις ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος, τέτοιαις νουθεσίαις καὶ διδασκαλίαις ἐχρειάζετο πάντα εἰς τὴν ζωὴν του.

3. ὁποῦ in marg.

Καὶ χώρια ἐπαρηγόριε τοὺς μοναχοὺς καὶ τοὺς ἀσκητάδες, ὡσὰν
 πρακτικὸς ἄνθρωπος μὲ ταῖς πρακτικαῖς του διδασκαλίαις τοὺς ἐπα-
 ρακίνα νὰ προκόπτουσιν εἰς τὸν τόπον τῆς ἄσκησις, χώρια πάλιν
 ἐπαράγγελλε τοὺς πλοῦσιους νὰ μὴν ὑπερηφανεύωνται μήτε νὰ
 ἔχουσι τὸ θάρος των εἰς τὸν πλοῦτον, πρᾶγμα ἀβέβαιον. Τοὺς 5
 ἄρχοντες τοὺς ἐνουθέταν νὰ μὴν κενοδοξοῦν μηδὲ νὰ καταφρο-
 νοῦν τοὺς πτωχοὺς. Χώρια πάλιν ἐπαράγγελλε τοὺς ἱερεῖς καὶ
 τοὺς ἀρχιερεῖς, ὡς ἀρχιερατικώτατος καὶ προκομμένος εἰς τὴν
 θεῖαν γραφὴν ὅπου ἦτον, καὶ τοὺς ἐδιόρθωνε μὲ κανονικαῖς
 παραγγελίαις. Καὶ κοντολογίς μὲ ἐκεῖνα ὅπου ἔκαμνεν καὶ ^{39f} 10
 ἐδίδασκεν ἔβαζεν ἔμπροστὰ εἰς ὄλους, μικροὺς καὶ μεγάλους, τὸν
 νόμον καὶ τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ.

Ἐφθασε, γιαμιὰ, εἰς μέγαλο καὶ παχὺ γηρατιὸν καὶ ἐπεθύμα
 νὰ ἀναπαυτῆ καὶ νὰ ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τόσων χρόνων κόπους καὶ
 ἀδρόσυσταῖς καὶ θλίψεσ καί, μὰ τὴν ἀλήθειαν, τὸ ἐπίτυχε καὶ εἰς 15
 καλὴν ἐλπίδα τῆς μελλομένης ζωῆς ἀπάρισεν ἐτούτῃ τὴν
 κοσμικὴν. Ἐλευθερώθηκεν ἀπὸ σύγχυσεσ, ἀπὸ ταραχαῖς, ἀπὸ
 ἀνακατωσιαῖς, ἀπὸ ζηλίαις, ἀπὸ μῖσος, ἀπὸ ἐναντιολογίαις τῶν
 κακῶν καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων. Ἐκοιμήθη λοιπὸν καὶ ὑπνωσεν
 ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ τὸ αὐτό. Καὶ βάζωντας τὴν ψυχὴν του εἰς τὰ χέρια 20
 τοῦ θεοῦ ἐβάλλθηκε σιμὰ εἰς τοὺς ὄσιους ὡς ὄσιος, εἰς τοὺς
 ἀρχιερεῖς ὡς μέγας ἀρχιερεὺς, μὲ τοὺς ὁμολογητάδες ὡς ὁμολο-
 γητῆς καὶ μὲ ὄλους τοὺς μεγάλους πατέρες ἐκεῖνος ὅπου διὰ τὴν
 δικαιοσύνην καὶ διὰ τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ ἐκόπιασεν ὄχι
 λιγώτερον ἀπὸ ἐκείνους. 25

Δίκαιον εἶναι νὰ εἰποῦμεν καὶ τὸν τρόπον πῶς ἀπέθανεν.
 Ἐκεῖτετον ψυχομαχῶντας ὁ ἅγιος καὶ τὸν ἐγύρευεν καὶ αὐτὸν οἱ
 χοροὶ τῶν ἀγγέλων ὡσὰν καὶ τὸν μέγαν ἐκεῖνον. Τὰ ὄργανα τῆς
 φωνῆς του ἦσαν ὅλα κρατημένα καὶ ἡ δύναμις ὅπου τοῦ ἔδιδε τὴν
 ζῶην ἐσβύσθηκε, τὰ μέλη του ὅλα ἐνεκρώθησαν καὶ ἡ ψυχὴ του 30
 ἔτοιμη νὰ ἔβῃ ἀπὸ τὸ κορμί. Καὶ γιὰ ὅπου ἔφθασεν ὁ ὑπέρτης
 του κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν συνήθειαν ἐπάνω τὸ μεσάνυκτον
 καὶ τοῦ λέγει μὲ μεγάλῃν φωνήν· *εὐλόγησον δέσποτα*. Τότε ὁ ἅγιος
 κάμνωντας τὸν σταυρὸν του ἐπάνω εἰς τὸ στόμα του ἀγάλια ἀγάλια

34. σταυρὸν in marg.

καὶ κινῶντας ὀλιγάκι καὶ τὰ τιμημένα του χεῖλη, ἀποκρίθηκε με
 μίαν μικροῦτζηκη φωνήν, τὴν ὁποίαν μετὰ βιάς τὴν ἤκουσαν ὅσοι
 ἑστέκονταν σιμά του, καὶ εἶπε: *Τίνος ἁγίου μνήμη εἶναι σήμερον;*
 καὶ ἐκεῖνοι τοῦ ἀποκρίθησαν: *Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου, τοῦ*
 5 *φίλου σου, δέσποτά μου.* Καὶ ὁ ἅγιος πάλιν ἀποκρίθηκε με πολλὴν
 κατάνυξιν *τοῦ δεσπότη μου, ὄχι τοῦ φίλου μου, εἶπεν ἔχετε γιάν.*
 Ἐπέκει εἶπεν *εὐλόγητός ὁ /³⁹ θεὸς ἡμῶν πάντοτε, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ*
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. Καὶ ἀντάμα με αὐτὴν τὴν
 δοξολογίαν εὐγῆκεν ἡ ψυχὴ του καὶ εὐχαριστῶντας τὸν θεὸν
 10 ἐτελείωσε τὴν ζωὴν του. Καὶ πάραυτα ἐκήδευσαν τὴν ζωὴν, ἤγουν
 αὐτὸν τὸν Ἰγνάτιον, διότι ζωὴ ἦτον, ἐπειδὴ καὶ ἐδιάβηκε πρὸς τὴν
 ζωὴν. Τότε οἱ ἑδικοὶ του τὸν ἔνδυσαν τὰ ἀρχιερατικά του, κατὰ
 ποῦ εἶναι ἡ συνήθεια. Καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὰ ἔβαλαν με πολλὴν
 εὐλάβειαν τὸ ὠμόφορον τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἰακώβου τοῦ
 15 ἀδελφοθέου, τὸ ὁποῖον ὠμόφορον προτίτερα καμπόσον καιρὸν
 τοῦ τὸ εἶχαν στελεῖει τινὲς ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὸ ἐτίμα καὶ τὸ
 εὐλαβεῖτο τόσον, ὥσταν νὰ ἔβλεπεν ἐκεῖνον τὸν ἴδιον μέγαν ἀπό-
 στολον Ἰάκωβον τὸν ἀδελφόθεον καὶ πρῶτον ιεροάρχη. Καὶ διὰ
 τοῦτο ἠθέλησε νὰ θαφτῆ ἀντάμα με ἐκεῖνο τὸ ὠμόφορον. Μάλιστα
 20 ὁποῦ καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁποῦ ἦτον καὶ ἡ ἡμέρα του, εἰς ταῖς
 εἴκοσι τρεῖς τοῦ Ὀκτωβρίου, ἀναπαύθηκε καὶ αὐτὸς καὶ ἐδιάβην
 εἰς τὸν θεόν, τὸ ὁποῖον εἶναι σημάδι τῆς μεγάλης φιλίας καὶ
 μεταστάσεως ὁποῦ εἶχε με τὸν ἀδελφόθεον.

Ἐτῆζ λοιπὸν τότε τὸ τιμημένον καὶ ἅγιον ἐκεῖνο κορμὶ ἔστω-
 25 ντας νὰ τὸ ἐνταφιάσουν ἱερὰ καὶ τίμια, τὸ ἔκρυψαν μέσα εἰς ἓνα
 ξύλινον κιβούριον καὶ πέρνωντάς το πρῶτα εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν,
 τὸ ἐπροσκύνησαν καὶ τὸ ἐδοξολόγησαν, ὡς ἦτον τὸ πρέπον. Ὁ
 κόσμος πάλιν τόσον τὸ εὐλαβοῦνταν καὶ τὸ ἐτιμοῦσαν, ὁποῦ καὶ
 ταῖς ποδιαῖς ὁποῦ ἦσαν εἰς τὸ νεκροκρέβατον, ὁποῦ ἦτον βαλμέ-
 30 νος ὁ ἅγιος, ταῖς ἄρπαξαν διὰ λείψανα. Καὶ τὸ πάλλωμα ὁποῦ
 ἦτον ἐπάνω του ἀντὶς διὰ δῶρον ἁγιασμοῦ τὸ ἐμοίρασαν οἱ χρι-
 στιανοὶ εἰς χίλια κομμάτια.

Ἐστῶντας λοιπὸν μετὰ βιάς νὰ ἐβγάλουν τὸ κορμὶ τοῦ ἁγίου
 ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ λαοῦ, τὸ ἐπῆγαν εἰς τὴν περίφημον ἐκκλησίαν

τοῦ ἁγίου μάρτυρος Μηνᾶ καὶ τὸ ἔβαλαν ἐκεῖ διὰ καμποσάνην ὥραν καὶ τὸ ἔψαλλαν, ὡς ἦτον τὸ δίκαιον. Εἰς αὐτὸν τὸν τόπον εὐρέθησαν /40^ε δύο γυναικες ἡ ὁποῖαις καὶ ἡ δύο ἦσαν κρατημέναις ἀπὸ τὰ πονηρὰ πνεύματα καὶ ἔστωντας νὰ οὐριάζονται δυνατά, μόνον καὶ ἔγγιξαν τὸ νεκροκρέβατον ἐμπροστὰ εἰς ὄλον τὸν λαὸν ἔλαβαν τὴν ὑγίαν των καὶ ἐλευθερώθησαν ἀπὸ τὰ δαμόνια καὶ μετὰ μεγάλην φωνὴν ἐδόξαζαν τὸν θεόν.

Ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν πάλιν ἐκείνην ἔβαλαν οἱ φίλοι του τὸν πολυτίμητον ἐκείνον θησαυρὸν μέσα εἰς ἓνα καράβι. Καὶ καλὰ καὶ τότε ἡ θάλασσα νὰ ἔκαμνε τὰ κύματά της ὑψηλὰ ὡσὰν τὰ ὄρη, κινημένη ἀπὸ τὸν πολὺν ἄνεμον, τὸν νότον, καὶ νὰ ἦτον μεγάλη φουρτοῦνα καὶ νὰ μὴν ἐμπόρουν νὰ ταξιδέψουν, πάραυτα ὁποῦ τὸ ἅγιον ἐκείνο κορμὶ ἐσέβηκε μέσα εἰς τὸ ξύλον, εὐθὺς ἔγινεν ἀπὸ τὸν δεσπότην Χριστὸν ἓνα μεγάλο θαῦμα. Διότι ἔστωντας νὰ ἐπιτιμῆσθαι τὴν μεγάλην ἐκείνην φουρτοῦναν τῆς θαλάσσης ἀοράτως ὁ μέγας ἐτοῦτος ἀρχιερέας, ἔπαυσεν ἡ θάλασσα, ἔπαυσαν τὰ κύματα καὶ οἱ δοῦλοι τοῦ ἁγίου ἐπέρασαν μετὰ μεγάλην βδιάν. Καὶ ἐδιέβασαν τὸ λείψανον εἰς τὴν εὐμορφώτατην ἐκκλησίαν τοῦ Ταξιάρχου τὴν ὁποῖαν εἶχε κτίσειν αὐτὸς ὁ ἴδιος ἅγιος ἔχοντας μερικὴν εὐλάβειαν εἰς τὸν ἀρχάγγελον. Καὶ βάζωντάς τον μέσα εἰς ἓνα μαρμαρένιον κιβούριον τὸν ἔθαψαν εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τῆς ἐκκλησίας. Καὶ ἀπὸ τότε ὑγίαине πολλῶν λογίων ἀσθένειαις καὶ ἐδίωχνε τὰ δαμόνια καὶ κοντολογίς ἦτον ἓνας ἰατρὸς ὁλονῶν ὅσοι ἐσμιῶναν εἰς ἐκείνον γιαιτρεύοντάς τους ἀπὸ σωματικαῖς καὶ ψυχικαῖς ἀρρώωστιαῖς.

Ἐτῆς λοιπὸν ὁ ἱερὸς τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος ἔστωντας νὰ πειραχθῆ μετὰ πολλαῖς θλίψεις εἰς τὴν γῆν καὶ νὰ δοκιμασθῆ ὡσὰν τὸ χρυσάφι εἰς τὸ χωνευτήριον, ἐφάνηκεν ἄξιος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ ἐκαταξιώθηκε τῆς ὑψηλῆς τῶν ἁγίων τιμῆς. Καὶ ἐγελάσθηκε τὸ σκότος ὁποῦ ἐκυνήγα τὸ φῶς, ἀμὴ δὲν τὸ ἔφθασεν. Μάλιστα τόσον περισσότερον τοῦ ἔκαμεν καλωσύνην, ὅσον ἐλόγιασε νὰ τὸν λυπήσῃ. Διότι διώχωντάς τον διὰ νὰ τὸν καταπα/40^ντήσῃ καὶ νὰ κανηθηθῆ, ἀτό του ἔφευγε μακρὰ καὶ ἀστανέωτου ἔκαμεν τὸν ἅγιον νὰ σιμώσῃ

τόσον εἰς τὸν θεόν, ὅσον ἐσίμωνεν ἐκεῖνο εἰς τὸ κακὸν κάμνωντας φιλίαν μὲ τὴν πολλὴν καὶ πολλῶν λογίων πονηρίαν.

Ἔστωντας λοιπὸν ὁ ἅγιος νὰ κάμη δέκα χρόνους τὴν δευτέρην βολὰν καὶ ὅλους ἀντάμα τριάντα εἰς τὸ πατριαρχεῖον καὶ
5 ἔστωντας νὰ ζήσει ὅλους ὀγδοήντα χρόνους, ἀναπαύθηκεν εἰρηνικὰ καὶ ἀνέβη εἰς τὸν Χριστὸν τὸν μέγαν ἀρχιερέα.

Μὲ πόσα λοιπὸν καὶ πόσων λογίων θαύματα τὸν ἐδόξασεν ὁ θεὸς καὶ ὅλον ἓνα δὲν παύει νὰ τὸν δοξάζῃ, ἂν ἤθελε κανεὶς νὰ τὰ διηγηθῇ, ἔκαμνε χρεῖα νὰ γράψῃ ἱστορίαν καὶ ὁ καιρὸς ἐποῦ-
10 τος δὲν τοῦ ἔσωνεν. Ὅμως ἀπὸ τὰ πολλὰ ὀλίγα, ὅσα ὀλίγον τίποτις δείχνουσι τὴν πίστιν του καὶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ὁποῦ εἶχεν, ἀναφέροντάς τα μὲ κοντολογία, τὰ πολλὰ, ὡσὰν ἐκεῖνα ὁποῦ περνοῦν τὸν ἀριθμὸν, θέλομέν τα ἀπαρτῆσαι.

Κάποιον παιδί ὀκτὼ ἢ ἑννέα χρόνων ἔστωντας νὰ κτυπηθῇ
15 ἀπὸ μεγάλης ἀσθένειας, ἐπόμεινεν ἕξαφνα ὅλον ἀκίνητον ὡσὰν τὸ κούρβουλον. Καὶ ἔγινεν ὄχι μόνον παντάπασι κωφὸν καὶ βωβόν, ἀμὴ καὶ ὅλως διόλου δὲν ἐμπόριε νὰ σαλέψῃ. Τοῦτο τὸ παιδί βαστάζωντάς το οἱ ἐδικοί του τὸ ἔφεραν εἰς τὸν κοινὸν ἱατροῦν τῶν πιστῶν, ἤγουν εἰς τὸν τάφον τοῦ θεοφόρου πατρὸς
20 Ἰγνατίου. Δὲν ἔκαμεν ὄλαις τέσσερις ἡμέραις καὶ ἔστωντας νὰ ἀξιωθῇ νὰ ἰδῇ ἕξαφνα τὸν ἅγιον, ἐσυκώθηκε μὲ τὰ ἴδια του ποδάρια καὶ ἀπὸ τοῦ ἀνοίγωντας τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας εὐγῆκεν ἕξω γιαμμένος καὶ ἐμίλιε μὲ ἐκείνους ὁποῦ ἦτον ἐμπροστά του καὶ ἤκουε τί τοῦ ἔλεγαν, δοξάζωντας τὸν θεὸν καὶ λέγωντας τὸ
25 θαῦμα ὁποῦ ἔκαμεν ὁ ἅγιος.

Ἄλλος πάλιν, ἀμὴ θαρῶ ἀπὸ πειρασμὸν τοῦ διαβόλου, ἔστωντας νὰ σεληνιασθῇ δυνατὰ, ἐστράφην ὀπίσω τὸ στόμα του καὶ ἔχασε καὶ τὴν /⁴¹/ φωνήν του τόσον ὁποῦ, ὅποιος τὸν ἔβλεπε, ἔβλεπεν ἓνα ἐλεινὸν θέαμα καὶ κανεὶς μετ' ἐκείνου δὲν ἐμπόριε νὰ
30 σταθῇ. Αὐτὸς λοιπὸν ἐπειδὴ μὲ πίστιν βεβαίαν καὶ χωρὶς νὰ ἀμφιβάλλῃ ἐπικαλέσθηκε τὸν ἅγιον, τὸν ἶδεν εἰς τὸ ὄνειρόν του πὼς ἐβάστα ἓνα κλειδί εἰς τὸ χέρι του καὶ τὸ ἔβαζεν εἰς τὸ στόμα

21. ἀξιωθῇ νὰ in marg.

του ὡσάν νά ἤθελεν νά ἀνοῖξη μίαν θύραν. Ἐγύρισε καί τοῦ εἶπε·
 μὴ νά ἡξεύρης ποῖος ἤμαι ἐγώ; Ὁ ἄρρωστος ἀποκρίθηκε· δὲν
 ἡξεύρω. Καὶ ὁ ἅγιος τοῦ λέγει· ἐγὼ ἤμαι ὁ πατριάρχης Ἰγνάτιος
 καὶ γιὰ ὁποῦ ὕγιανες. Καὶ ἔτζη ξυπνῶντας εὐρέθη γιαιμμένος τέ- 5
 τοιας λογῆς ὡσάν νά μὴν εἶχε ποτέ του μήτε σημάδι τῆς ἀσθενείας.

Ἄλλος πάλιν πέφτωντας εἰς τὴν ἀσθένειαν τῆς δυσεντερίας
 καὶ σιώνοντας εἰς τὸν θάνατον, ἀπὸ τοὺς γιατροὺς ἐλπίδα
 καμίαν βοηθείας δὲν εἶχε. Μόνον τὸν ἅγιον ἔκραξε μὲ καθαρὴν
 καὶ σωστὴν πίστιν καὶ πάραυτα τὸν ἴδεν εἰς τὸ ὄνειρόν του ὁποῦ
 ἐφάνηκεν ἐμπροστά του καὶ τοῦ εἶπε νά στέκη χαρούμενος. Καὶ 10
 εὐθὺς ἐστῶντας νά ξερασθῇ τὸ τρέξιμο τῆς κοιλίας του, ὕγιανεν
 ὁλότελα καὶ ἐγύρευε ψωμὶ νά φάγη.

Πάλιν μία γυναῖκα τιμημένη καὶ νόμιμα παντρεμένη, ἀφόντις
 ἔκαμε τρία παιδιά ἐξηράθησαν παντάπασι τὰ βυζιά της τόσο
 ὁποῦ τὰ βρέφη ὁποῦ ἐγέννα τὰ ἔδιδεν ἄλλωνῶν νά τὰ βυζάνουν, 15
 ὥστε ὁποῦ κάποιοι ἀπὸ τοὺς δικούς της ἔβαλαν εἰς τὸν νοῦν των
 νά τρέξουν εἰς τὸν ἅγιον. Καὶ ὡσάν ἔβρεξαν ταῖς τρίχες τοῦ
 ἁγίου μὲ μύρον καὶ ταῖς ἐσφόγγισαν καὶ τὸ ἔδωκαν τῆς γυναικὸς
 ὁποῦ τότε εἶχε γεννήσει καὶ τὸ ἔπιε, τῆς ἔτρεξε τόσο γάλα ἀπὸ
 τὰ βυζιά ὁποῦ ἦτον περισσότερον ἀπὸ εἴ τι τῆς ἔκαμεν χρεία. Καὶ 20
 τοῦτο λέγουσι πὼς ἔγινεν ὄχι μόνον εἰς αὐτὴν τὴν γυναῖκα, ἀμὴ
 ἀκόμι καὶ εἰς ἄλλην ὁποῦ εἶχε τὴν αὐτὴν ἀσθένειαν, ἡ ὁποία ἔπιε
 καὶ αὐτὴ τὸ μύρον ὁποῦ εὐγῆκεν ἀπὸ ταῖς ἁγίαις τρίχες τοῦ ἁγίου
 καὶ πάραυτα ὕγιανεν.

Ἄλλην μίαν βολὰν πάλιν μία εὐγενικὴ καὶ ἀρχόντισσα 25
 γυναῖκα, καὶ αὐτὴ παντρεμένη νόμιμα μὲ εὐγενικὸν ἄνδρα /41/, εἰς
 πολλοὺς χρόνους ἐστέκετον στείρα καὶ παιδί δὲν ἔκαμεν. Ὁ
 ἄνδρας της, γιαιμιά, ἐπρόσπεσεν εἰς τὸν τάφον τοῦ ἁγίου καὶ πέ-
 ρωνντας ἀπὸ ἐκεῖ ἅγιον λάδι τὸ ἔφερε τῆς γυναικὸς του καὶ
 ἀλείφτηκε μὲ πίστιν εἰς τὸν θεὸν καὶ εἰς τὸν ἅγιον καὶ ἐπικαλέ- 30
 σθηκε τὸν ἀρχιερέα τοῦ θεοῦ καὶ πάραυτα ἐλευθερώθηκεν ἀπὸ
 τὰ δεσμὰ καὶ ἔκαμεν ἀπεκεῖ καὶ ἐμπρὸς πολλὰ παιδιά.

Καὶ ὄχι μόνον τὰ θαύματα τοῦ ἁγίου ἐγίνονταν εἰς ἐκείνους
 ὁποῦ ἐσπῶναν εἰς τοῦ ἁγίου τὸν τάφον, ἀμὴ ἀκόμι καὶ εἰς

ἐκείνους ὁποῦ εὐρίσκουνταν εἰς ξένην καὶ μακριὰν γῆν καὶ ἑκατοκοῦσαν εἰς ταῖς ἄκραις τοῦ κόσμου καὶ τὸν ἐπικαλιούνταν ἐφαίνετον ὁ ἅγιος ἐτοῦτος πατέρας. Καὶ τούτου ἀληθινὸν μάρτυρα ἔχομεν τὸν στρατηγὸν τῆς Σικελίας, ὁποῦ μὲ φοβεροὺς ὄρκους μᾶς
 5 τὸ ἐβεβαίωσεν. Ἔλεγεν ἐτοῦτος ὅτι μέλλοντας νὰ κάμῃ πόλεμον μὲ τοὺς Ἀγαρηνοὺς εἰς τὴν Σικελίαν καὶ ὄντας εἰς μέγαλον φόβον ἐπικαλέσθηκα μὲ πολλὴν θερμότητα τὸν ἅγιον Ἰγνάτιον νὰ μοῦ βοηθήσῃ καὶ ἶδα τον, λέγει, μὲ τὰ ὀμμάτια μου εἰς τὸν ἀέρα ὁποῦ ἐκάθετον ἐπάνω εἰς ἄσπρον ἄλογον καὶ μὲ ἀρμήνευε καὶ μοῦ εἶπε
 10 νὰ βάλω τὸ φουσαῖτον μου εἰς τὸ δεξιὸν μέρος καὶ θέλω ἰδεῖ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. Καὶ τοῦτο ὡσὰν τὸ ἔκαμεν ὁ στρατηγὸς ἐκεῖνος, τὸ ὄνομά του Μουσικλικῆς, ἐνίκησε παντάπασιν τοὺς ἐχθροὺς του.

Ἄμῃ πῶς βολεῖ νὰ σωπάσωμεν τὸ θαυμαστὸν ἐκεῖνο πάθος τῆς γυναικὸς καὶ τὸ θαυμασιώτερον θαῦμα τοῦ ἁγίου ὁποῦ ἔγινεν εἰς
 15 ἐκείνην; Ἡ ὁποία ὄντας ἐγκαστρομένη ἀρσενικὸ παιδί καὶ κοιλιοπονῶντας διὰ νὰ γεννήσῃ, ἐπειδὴ καὶ τὸ παιδί ἔβαλεν ἐμπροστὰ τὰ ποδάρια, οὔτε αὐτὸ ἐβόλια νὰ γεννηθῇ καὶ τῆς μάνας του τῆς ἔδιδε πολλοὺς, μεγάλους καὶ ἀνυπομόνητους πόνους. Καὶ ἔτζη μὴ ἠξεύρωντας πλέα τί νὰ κάμῃ ὁ ἄνδρας διὰ νὰ
 20 μὴ χάσῃ ἀντάμα μὲ τὸ παιδί καὶ τὴν γυναῖκα, ἤλθαν οἱ γιατροὶ διὰ νὰ κατακόψουν εἰς κομμάτια τὸ παιδί καὶ νὰ τὸ σύρουν ἔξω. Ὅμως μὲ τοῦ θεοῦ τὴν πρόνοιαν καὶ βοήθειαν ἐνθυμήθησαν τοῦ /42^r ἁγίου καὶ θαυματουργοῦ ἐτούτου. Καὶ κάποιος ἀπὸ ἐκείνους ὁποῦ ἦσαν ἐκεῖ ἐμπροστὰ βαστώντας ἓνα κομμάτι λείψανον ἀπὸ
 25 τὸ ἀπλόωμα ὁποῦ εἶχαν κάμειν κομμάτια, ὅταν ἦτον ἐπάνω εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ ἁγίου, ὅταν τὸν ἔθαφταν καὶ τὸ ἐκαταμοιράσθησαν οἱ χριστιανοὶ ἀπὸ εὐλάβειάν των, δίδοντας ἐτοῦτο καὶ κραζώντας τὸν ἅγιον εἰς βοήθειαν, πάραυτα ὁποῦ τὸ ἐκόλλησαν εἰς τὸ ζωνάρι τῆς γυναικὸς, ἐγύρισε τὸ βρέφος ἐκεῖνο τὰ πόδια
 30 ἐπάνω καὶ τὴν κεφαλὴν κάτω. Καὶ ἔτζη ἐγεννήθηκε χωρὶς κίνδυνον κανένα καὶ τὸ ἔκραξαν τὸ παιδί ἐκεῖνο οἱ γονεῖοι του Ἰγνάτιον διὰ νὰ ἐνθυμοῦνται τὸ θαῦμα ὁποῦ ἔκαμεν εἰς ἐκεῖνο ὁ

10. ἰδῆ cod.

ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ πατριάρχης. Τοῦτο τὸ θαῦμα τί τοῦ λείπει νὰ μὴν εἶναι ὅμοιον μὲ ἐκεῖνα ὅπου ἔκαμναν οἱ ἀπόστολοι, τί τοῦ λείπει τούτου ἀπὸ τὴν δύναμιν ὅπου εἶχεν ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος; Ἀληθινὰ ἡ χάρις τοῦ ἁγίου πνεύματος ὅπου ἐνέργα εἰς ἐκείνους καὶ ὅπου διαμέσου τῶν σουδαρίων καὶ σμικρινθίων ἔκαμνε τὰ θαύματα, αὐτὴ ἐκεῖνη ἡ χάρις καὶ τώρα διαμέσου τοῦ ἀποστολικοῦ ἐτούτου τοῦ ἀνδρὸς τοῦ ἀληθῶς νέου θεοφόρου καὶ διαμέσου τῶν παννίων ὅπου ἔγγιξαν τὸ ἅγιόν του κορμὶ ἐπάνω εἰς τὸ νεκροκρέβατον καὶ διαμέσου τῶν σιδερένιων κούσπων μὲ τοὺς ὁποίους οἱ ἀσεβεῖς ἄνθρωποι ἐκλειοῦσαν τὰ ἅγια του ποδάρια, πιστεύομεν πὼς κάμνει τὰ ὅμοια εἰς δόξαν τοῦ θεοῦ καὶ εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν.

Ἀφήνω νὰ εἰπῶ ὅσους ὕγιανεν, ὅπου εἶχαν τὸν σφάκτην καὶ τὸ πλευριτικὸν καὶ ὄλον ἓνα τὸν ἐπικαλιοῦνταν ὅσους λωβοὺς καὶ κασσιδιάριδες ἐκαθάρισε καὶ ὅσους τυφλοὺς ἐφώτισε καὶ ὅσους παραλύτους ἐσήκωσε καὶ ὅσους ζυγλοὺς καὶ κουτζοὺς ὕγιανεν. Ἀφήνω νὰ εἰπῶ ὅσους ὑγιαίνει ἕως τῆς σήμερον, ὅπου ἔχουν τὸ ῥίγος καὶ ὄρους θερμαίνονται καὶ ὅσους κρατιῶνται ἀπὸ πονηρὰ καὶ ἀκάθαρτα δαιμόνια καὶ ὅτι μὲ ταῖς ἄλυσίδες ἰατρεῦει κάθε λογῆς ἀσθένειαν καὶ ὅτι πὼς καθαρῶς κάθε λογῆς ἀχαμνωσύνην ἐκεινῶν ὅπου τρέχουσιν εἰς τὸν ἅγιόν του τάφον. Ἀλλὰ μὴδὲ ἂν ἐθέλαμεν αὐτὰ νὰ τὰ μετρήσωμεν μὲ τὸν λόγον μας ἐμπορούσαμεν νὰ τὰ κάμωμεν. Μὲ τοῦτον ὄλον ἀ⁴²φόντις εἰποῦμεν ἀκόμιν ἓνα θαῦμα ἐδικόν του, θέλομεν διηγηθεῖν ἀκόμιν καὶ κάποια ἄλλα ὅπου ἐσυνέβησαν ὕστερα ἀπὸ τὸν θάνατόν του.

Διότι πὼς νὰ σωπάσωμεν ἐκεῖνο ὅπου ἐσυνέβη τοῦ σακκελάρι τοῦ Λυδιότη, ὁ ὁποῖος ἀναγκασμένος ἀπὸ τὸν ἀδιάντροπον Φώτιον, παγένωντας εἰς τὸ μοναστήρι διὰ νὰ διώξη δέρνωντας καὶ ὑβρίζωντας ὄλους τοὺς ἀσθενεῖς ὅπου ἐπαραμένασιν εἰς τὸν τάφον τοῦ ἁγίου καὶ τοῦτο κάμνωντας, ἔβαλε σιμὰ εἰς τοῦτο τὸ κακὸν ἄλλο ἓνα. Ὅρισεν αὐτὸς ὁ Φώτιος νὰ σκάψῃ ὀλότελα σιμὰ εἰς τὸν τάφον τοῦ ἁγίου καὶ νὰ βαθύνη τὴν γῆν μὲ πρόφασιν

20. λογίς cod.

- ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν τόπον ἦτον προτίτερα πολὺ χρυσάφι κρυμμένον ἀπὸ τὸν πατριάρχη. Ἄμῃ ἡ ἀλήθεια ἦτον διὰ νὰ κάμη καταφρόνησιν εἰς τὸν τάφον τοῦ ἁγίου καὶ τοῦ λειψάνου, ἔστωντας νὰ καταπονέσῃ τόσον ὁ φθόνος τὴν δαμονισμένην του ψυχὴν,
- 5 ὁποῦ μηδὲ ὕστερα ἀπὸ τὸν θάνατον τὸν ἄφηνεν ἀναπαμένον. Λοιπὸν πάραυτα ὁποῦ εἶπεν νὰ γένη αὐτὸς ὁ κακὸς ὀρισμός, τὸν ἠῦρεν τὸν ἀσεβῆ ἐτούτη ἡ ὀργὴ πεμπάμενη ἀπὸ τὸν θεόν. Καὶ μόνον ἐδῶ δὲν ἠθέλησεν ἡ μακροθυμία τοῦ θεοῦ νὰ καρτερήσῃ, μόνον πάραυτα τὸν ἔκοψε καὶ τὸν ἔσφαξε μὲ κάθε δίκαιον. Διὰ
- 10 τοῦτο φωνάζοντας ὁ ὑπερήφανος ἐτούτος ὡσὰν νὰ ἐσφάζετον, ἔτρεχεν ἀπὸ πάνω του καὶ ἀπὸ κάτω του τὸ αἷμα καὶ τὸν ἔβρεχεν. Καὶ βαστάζωντάς τον, τὸν ἐπῆραν εἰς τὸ σπίτι του. Ἔκαμε τέσσερις ἡμέραις χωρὶς νὰ μιλήσῃ καὶ ἐξεψύχησεν ὄντας εἰς αὐτὴν τὴν παιδευσιν.
- 15 Αὐτὰ εἶναι τὰ διηγήματα τοῦ πατρὸς μας, αὐταῖς ἡ καλωσύναις τοῦ καλοῦ μας βοσκοῦ. Ἐτῆς ὁ μακαριώτατος καὶ ὅταν ἔξιεν εἰς τὴν γῆν ἐφύλαγε τοὺς νόμους καὶ ἀγάπαν τὸν Χριστὸν καὶ ὅλα τὰ ἔλεγε καὶ τὰ ἔκαμνεν εἰς δόξαν Χριστοῦ καὶ ὄφελος τῆς ἐκκλησίας καί, ἀφόντις ἐπῆγεν εἰς τὸν θεόν, ἔγινεν ὠφέλια καὶ
- 20 σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, ὡσὰν ἐκεῖνος ὁποῦ χωρὶς μεσιτείαν σιμῶνει εἰς τὸν θεόν.
- Γιαμιὰ, τί ἔκαμεν τάχα ὁ λεγόμενος Φώτιος; Ἄν τύχη ἐδέχθηκε τὴν κρίσιν ὁποῦ ἔγινεν δίκαια διὰ λόγου του καὶ ἔπαυσεν /⁴³ ἀπὸ ταῖς πολλαῖς του πονηρίαις ἢ ταπεινώνοντας τὸν ἑαυτὸν του
- 25 ὑποκάτω εἰς τὸ δυνατὸν χέριν τοῦ θεοῦ, ἔκλινεν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ τὴν ὀργὴν ἢ ὀλοτέλα ἀπὸ τὴν ἀτυχιάν του δὲν ἐπαρσάλευγεν, ἀμῃ διὰ τὴν κατάκρισιν ὁποῦ ἔπαθεν ἔγινε καλλιότερος; Ὅχι, μὰ τὴν ἀλήθειαν. Μόνον εἰς ὅλους τοὺς δέκα χρόνους τῆς ἐξορίας τοῦ ἁγίου, κινῶντας ἐναντίον του χιλιαὶς κακοτροπίας,
- 30 ἐπειδὴ καὶ ἔβλεπεν ὅτι δὲν ἐμπόριε νὰ τὸν νικήσῃ οὔτε νὰ τὸν βλάβῃ, ἐβάλλθηκε νὰ πονηρεῖται πῶς νὰ γένη φίλος τοῦ βασιλέως καὶ γυρεύωντας κάθε βουλὴν καὶ παρακινῶντας ὅλην του τὴν

10. Διατοῦτο cod.

πονηριάν καὶ ὄλους του τοὺς λογισμοὺς, εὗρηκεν εἰς ὄλον ὕστερον μέσον μὲ τὸ ὁποῖον ἐνίκησε τὴν ἀπλότητα καὶ ἐλαφρότητα τοῦ βασιλέως. Καὶ κιτάξετε τί εὐκόλην καὶ τί ἄλλο παρὰ ἄξιαν τῆς ψυχῆς του.

Λογιάζοντας καλὰ τὰ ὀνόματα τοῦ βασιλέως Βασιλείου, τῆς 5
 Εὐδοκίας τῆς γυναικὸς του, καὶ τῶν παιδιῶν του Κωνσταντίνου, Λέοντος, Ἀλεξάνδρου καὶ Στεφάνου καὶ πέρωντας ἀπὸ κάθε ὄνομα τὸ πρῶτον γράμμα καὶ σμίγωντάς το, ἀποδῶ ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ τὸν γελάσῃ. Διότι ἐπλάσεν ἓνα χρονογράφον ψεύστικον ἢ γενεαλογίαν, ὅπου μῆτε ἦτον ποτὲ μῆτε ἔμμελλε νὰ γένη. 10
 Ἐβαλεν εἰς αὐτὸν τὸν χρονογράφον διὰ προπάτορα τοῦ Βασιλείου κάποιον Τηρηδάτην, μέγα βασιλέα τῶν Ἀρμενίων, ὁ ὁποῖος ἐμαρτύρησε τὸν ἅγιον Γρηγόριον, καὶ σύρωντας ἀπὸ ἐκεῖνον τὴν γενεαλογίαν μὲ τὰ ὀνόματα ὅπου ἠθέλησε καὶ κάμνωντας μίαν 15
 ψεύστικην ἱστορίαν, ὅταν ἔφθασε καὶ εἰς τὸν πατέρα τοῦ Βασιλείου, τὸν ἔγραψε πῶς θέλει γεννήσειν ἓνα υἱόν, καθὼς ἦτον καὶ αὐτὸς ὁ Βασιλεὺς, καὶ τὸ ὄνομά του θέλει κρᾶξῃσθεν Βεκλᾶς. Καὶ προφητεύει ὅτι ἐτοῦτος ὁ Βεκλᾶς ἔχει νὰ βασιλεύσῃ μὲ πολλὰ καλὴν τύχην καὶ πολλοὺς χρόνους ἀπὸ ὄσους ἐβασίλευσαν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ κόσμου. Καὶ μὲ χίλια ψέματα, τὰ ὁποῖα ἤξευρεν ὅτι ὁ 20
 βασιλεὺς Βασίλειος χαίρεται νὰ τὰ ἀκούῃ, τελειώνοντας τὸ βιβλίον, τὸ ἔγραψεν εἰς χαρτιὰ παλαιά, κατὰ ποῦ εἶναι τὰ ἀλεξανδρινά, ὡσὰν νὰ ἦσαν παλαιὰ χειρόγραφα. Καὶ πέρωντας τὸ σκέπασμα ἀπὸ ἄλλον παλαιὸν βιβλίον τὸ ἔδесе καὶ τὸ ἐστάχωσε καὶ ἔτξῃ τὸ ἔριψεν εἰς τὴν μεγάλην βιβλιοθήκην τοῦ παλατιῦ. 25

Ὁ ἐμπιστεμένος του, γιαμιά, εἰς αὐταῖς ταῖς δουλειαῖς ὑπηρετίας, ἐκεῖνος /43^v ὅπου ἤξευρεν ὅλην τὴν πονηριάν αὐτοῦ τοῦ χρονογράφου, ἦτον ὁ Θεοφάνης ἐκεῖνος, τότε βασιλικὸς κληρικὸς, καὶ τὸν εἶχεν ὁ βασιλεὺς διὰ σοφὸν καὶ ὕστερα ἔγινεν ἐπίσκοπος Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας, τὴν ὁποίαν ἐπισκοπὴν τοῦ τὴν 30
 ἔδωκαν διὰ πλερωμὴν αὐτῆς τῆς κακῆς του τέχνης. Πέρωντας λοιπόν, ὡς εἶπα, αὐτὸ τὸ πλαστὸν καὶ ψεύστικον βιβλιόπουλον τὸ ἔβαλεν ἐκεῖ ὅπου ἦτον καὶ ἄλλα πολλὰ βιβλία. Ἀπέκει εὐρίσκωντας ἀφορμὴν πρεπάμενην τὸ ἔδειξε τοῦ βασιλέως, λέ-

γωντάς του πῶς εἶναι τὸ πλιὰ θαυμαστὸν καὶ πλιὰ μυστικὸν βιβλίον ὁποῦ ἐμπορεῖ νὰ εἶναι, τὸ ὁποῖον ἔκαμε πῶς δὲν τὸ ἐγροῖκα. Καὶ ὄχι μόνον αὐτὸς δὲν τὸ γρυκᾶ, ἀμὴ μηδὲ κανένας ἄνθρωπος, βγάζωντας μόνον τὸν Φώτιον ὁποῦ ἐμπορεῖ νὰ τὸ ἐξηγήσῃ. Πάραυτα τὸν κράζει ὁ βασιλέας. Καὶ αὐτὸς πάλιν κάμνει πῶς τὸ κρυφὸν ἐτοῦτο κανενὸς δὲν ἐμπορεῖ νὰ τὸ εἰπῆ, εἴ μη τοῦ ἐκείνου διὰ τὸν ὁποῖον ἐγράφει. Τί γίνεται λοιπόν; Ἐνικλήθηκεν ὁ βασιλέας ἀπὸ τὴν πονηρίαν τοῦ Φωτίου, ἔριψε τὴν κάκιαν καὶ κάμνει ἀγάπην μετὰ κείνον. Διότι τὸ καλὸν χαιρέτισμα, ἂν εἶναι καὶ ψεύστικον, συνηθᾶ μὲ τοῦτον ὄλον νὰ ἀχαμνήνῃ καὶ νὰ μαλάσῃ καὶ νὰ σύρῃ εἰς τοῦ λόγου του ὄλην τὴν ἀρχοντικὴν καὶ φρόνιμην ψυχὴν. Αὐτὸ ἔγινεν ἡ ἀρχὴ τῆς φιλίας τοῦ Φωτίου μὲ τὸν βασιλέα, αὐτὸ ἦτον ὁ χαλασμός τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης, αὐτὸ ἐξανακαινούργωσε ταῖς πρώταις ἀνακατωσίαις. Καὶ τότε ἔβαλε χεῖριν ὁ κακώτατος ἄνθρωπος νὰ συγνάξῃ εἰς τὸ βασιλικὸν παλάτι κλέπτωντας τὴν φιλίαν τοῦ βασιλέως καὶ μὲ τὰ γλυκομιλήματα καὶ καμώματά του ἔσυρεν πρὸς τοῦ λόγου του ὄλον τὸν βασιλέα.

Διότι πάραυτα ἐσυνέβη καὶ κάποια ἄλλη ἀφορμὴ διὰ νὰ φιλιωθοῦν καλλίστερα ὁ βασιλέας καὶ ὁ Φώτιος. Διότι κάποιος Θεόδωρος, τὸ παρανόμι του Σανταβαρηνός, ὅσον εἰς τὸ ῥασοφόρεμα μόνον καλόγηρος, ἀμὴ εἰς τὰ ἄλλα ὅλα ἀπὸ τοὺς κακοὺς κακώτατος καὶ πονηροὺς πονηρότατος, καθὼς τὸν ἠξεύρετε ὄλοι, τοῦτον δὲν ἠξεύρω πῶς, σὰν τὸν ἠῦρεν ὁ Φώτιος (διότι κατὰ ποῦν λέγει ὁ λόγος, ὁμοιος μὲ ὅμοιον σμίγει) τὸν ἔφερεν ἐμπροστὰ εἰς τὸν βασιλέα, ἂν τύχῃ ὡς ἄνθρωπον ἅγιον καὶ προορατικὸν καὶ προφητικόν. Καὶ ἀπὸ ποῦ νὰ τάχῃ αὐτά; Πολλῶν ^{44f} λείπουσιν αὐτὰ ἀπ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον. Μάλιστα τοῦτον ἔφερεν ὡς ἄνθρωπον μάγον, μάντιν καὶ ὄνειροκρίτην ἢ νὰ εἰπῶ καλλίστερα, ἄνθρωπον ὁποῦ εἶχε δαμονιάρικην ψυχὴν.

Αὐτόν, λέγω, τὸν Σανταβαρηνὸν τὸν ἔφερεν ἐμπροστὰ εἰς τὸν βασιλέα καὶ λέγωντας χιλίους ἐπαίνους τὸν ἔκαμε φίλον τοῦ

1. καὶ πλιὰ μυστικὸν in marg.

6. νὰ τὸ εἰπῆ in marg.

βασιλέως καὶ κάμωνντάς τον φίλον ἐγκαρδιακὸν ἔβαλε χέρι διὰ
 μέσου του νὰ ἐπιβουλεύεται τὸν πατριάρχην καὶ ἐδοκίμαζε πῶς
 νὰ τὸν ῥίψη πάλιν ἀπὸ τὸ πατριαρχεῖον καὶ νὰ τὸ πάρη πάλιν
 παράνομα αὐτὸς ὁ ἴδιος. Ἀμὴ ἐπειδὴ καὶ εἶδε φανερὰ πῶς τοῦτο
 τοῦ ἔρχεται σκληρόν, ἐπολέμα κάθε τρόπον νὰ τὸν δεχθῆ φανερὰ
 ὁ ἅγιος εἰς τὴν ἱερωσύνην. Ἀμὴ ὁ πατριάρχης ἀκολουθῶντας τοὺς 5
 θεῖους κανόνες καὶ θεῖους νόμους, καλὰ καὶ νὰ τὸν ἀνάγκαζαν
 πολλά, δὲν ἐκαταδέχθηκε νὰ τὸ κάμη μηδὲ ἔδωκε τὸ μανδρὶ τῶν
 προβάτων εἰς τὰ χέρια τοῦ φονιά τοῦ λύκου, ἀφορμὴν διὰ νὰ μὴν
 φανῆ αὐτὸς ὁ ἴδιος Ἰγνάτιος ἐναντίος τοῦ ἑαυτοῦ του καί, ἔστω-
 ντας νὰ φανῆ ἀτός του ἐναντίος εἰς ἐκεῖνο ὁποῦ ὁμολόγησε, στε- 10
 ρευτῆ μὲ δίκαιον τὴν τιμὴν του. Διότι ἐκεῖνον ὁποῦ ἐκαθηρέθηκε
 μὲ κανόνες ὄχι μερικῆς, ἀμὴ οἰκουμενικῆς συνόδου, μάλιστα ὁποῦ
 μηδὲ τὴν ἀρχὴν δὲν ἦτον νόμιμα χειροτονημένος, καὶ καταδι-
 κασμένον ἔλεγε πῶς εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸν ἀθώωση χωρὶς
 μεγαλήτερον καὶ κυριώτερον σύνοδον. Ἀμὴ ἐκεῖνος μὴ βάζωντας 15
 εἰς τὸν νοῦν του κανένα νόμον ἢ κανόνα ἐκκλησιαστικόν, ἀτός
 του ἐπῆρε τὴν ἱερωσύνην καὶ ἔκαμνεν, εἴ τι γυρεῦγει ἢ ἀρχιερω-
 σύνη. Καὶ ἔχωντας τότε τὴν κατοικίαν του εἰς τὰ βασίλεια ὁποῦ
 εἶναι εἰς τὴν Μαγναύραν, ἔκαμνεν ἐξάρχους καὶ χειροτονίας καὶ
 ἔκαμνεν ἀνοσίως ὁ ἀνοσιώτατος ὅλα ἐκεῖνα ὁποῦ ἦτον εἰς 20
 ἀτιμίαν καὶ ὑβρισιὰν τῆς ἐκκλησίας, εἰς λύπησιν τοῦ πατριάρχου
 καὶ ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς του. Τόσον ἐκαταφρόνιε τὴν ὀλίγην
 γνῶσιν τοῦ βασιλέως. Μάλιστα ἐκαταφρόνιεν ὁ δοξομανῆς καὶ
 σκανδαλοποιὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος τῆς μακροθυμίας τοῦ θεοῦ
 σύρνωντας πρὸς τοῦ λόγου του ὅλους τοὺς δουλευτάδες καὶ ὅλον 25
 τὸ σπῆτι τοῦ βασιλέως. Καὶ τὴν κάκίαν ὁποῦ προτίτερα εἶχε /^{44v}
 κρυμμένην τὴν ἔδειχνε τότε πλιὰ δυνατὰ παρὰ ὁποῦ ἦτον τοὺς
 ἀπερασμένους χρόνους καὶ ἔπερνε πρὸς τοῦ λόγου του περισσότε-
 ρον τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν.

Δὲν ἐπέρασαν τρεῖς ἡμέραις ἀφόντις ἐπέθανεν ὁ ἅγιος καὶ 30
 πάραυτα ἔφθασεν εἰς τὸ πατριαρχεῖον καὶ ξανακαινουργιώνον-
 ντας ἄλλην μίαν βολὰν τὴν λυσιάν του ὁ λυσιασμένος ἐτοῦτος
 καὶ τὴν κακὴν καὶ ληστάρικην καὶ τυραννικὴν του γνῶμην

- ἐναντίον εἰς τὸν ἅγιον, ὅλους τοὺς σπητιακοὺς τοῦ δουλευτάδες τοὺς ἔβαλεν εἰς φυλακαῖς καὶ ἔξορταῖς καὶ εἰς λύπαις ἀνυπομονήταις. Καὶ ὅσοι τοῦ ἐναντιοῦνταν πὼς δὲν ἔλαβε τὸν θρόνον κατὰ τοὺς νόμους καὶ κατὰ τοὺς κανόνας, μόνον χωρὶς λογαριασμόν,
- 5 τοὺς ἐγγέλα με χίλιαις πονηρταῖς. Ὑλλους τοὺς ἐγγέλα με κανίσκια καὶ ἀξίαῖς καὶ με θρόνους καὶ τοὺς ἔσυρνε νὰ συγκοινωνήσουν με τοῦ λόγου του. Ἐπὸ ἐτούτους πάλιν κάποιους ὁποῦ ἀβάνιζε καὶ τοὺς ἐδιάβαλλεν καὶ τοὺς ἐπικροῦβριζεν διὰ πολλαῖς ἀσχημαῖς, ἂν κανεῖς ὕστερα ὁμολόγα πὼς θέλει νὰ συγκοινωνήση μετ'
- 10 ἐκεῖνον, ἀλησμόναν τα ὅλα ἐκεῖνα πάραντα, μηδὲ ἔβαξε τα εἰς τὸν νοῦν του. Καὶ ἔτζη ἐγένετο ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς σήμερον ἐκεῖνος ὁποῦ ἐχθὲς τὸν ἔκραζεν ἱεροσύλον, ἱεροφάντης καὶ μέγας καὶ τίμιος ἐκεῖνος ὁποῦ ἐχθὲς ἀτός του με ὄρκον ἔβεβαίωνα πὼς ἦτον καὶ κλέπτης καὶ πόρνος καὶ μιαρὸς. Ἐλλοι
- 15 πάλιν τοῦ ἀντιστέκουνταν στερεοί. Καὶ ἀληθινὰ ἀντιστέκουνταν πολλοί, ὅσοι κατὰ ἀλήθειαν ἐκρατοῦσαν τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ ἐλόγιαζαν πὼς εἶναι πολὺς καὶ μέγας κίνδυνος νὰ συγκοινωνῶ κανεῖς καὶ νὰ γίνεται ἓνα σῶμα με ἄνθρωπον ὁποῦ οἰκουμενικὴ σύνοδος ἐκάθηρε καὶ ἀναθεμάτισε, με ἄνθρωπον
- 20 ὁποῦ χίλιαις βολαῖς ἐκαταπάτησε τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἀνάγκαζε πολλοὺς ἄλλους με τὰ χειρογράφα τους νὰ κάμουν τὸ αὐτό. Ἐπ' αὐτοὺς λοιπὸν ὅσους με φυλακαῖς καὶ με δαρμοὺς δὲν ἐμπόριε νὰ καταπέιση, τοὺς ἔπεμπεν εἰς τὸν ὠμὸν καὶ ἀπάνθρωπὸν του γαμβρόν. Τοῦτος ἦτον ὁ Λέων ὁ /^{45f} Κατωκοίλης,
- 25 ὁποῦ αὐτὸς ὁ Φῶτιος εἶχε τον κάμειν δρογγάριον τῆς βίγλας. Ἐτοῦτος διὰ νὰ τὸν ἀνταμείψη εἰς τὴν χάριν ὁποῦ τοῦ ἔκαμεν, ὅσους ἔπεμπεν εἰς τοῦ λόγου του, διὰ νὰ τὸ εἰπῶ εἰς ὀλίγα λόγια τὴν ἀπανθρωπίαν του, τοὺς ἔκαμεν τόσα κακά, ὅσα καὶ μίαν βολὰν ὁ τύραννος Λυκῖνος εἰς τοὺς ἁγίους. Καὶ ἀληθινὰ ἐθανάτωσε περισσοὺς ὁποῦ ὡς τὸ τέλος τοῦ ἀντιστάθησαν διὰ τὴν ἀλήθειαν. Καὶ πολλοὺς ἀκόμι, ὁποῦ διὰ τὰ βάσανα ὁποῦ τοὺς ἔκαμεν, ἐνικούνταν, τοὺς ἔπεμπεν ὀπίσω εἰς τὸν Φῶτιον ὡσὰν
- 30

25. κάμην cod.

πολυτμήματα κανίσκια. Καὶ τίς ἔμπορεῖ ἄρκετὰ νὰ διηγηθῆ τὴν
 κακωσύνην καὶ πονηριὰν ἐκείνου τοῦ καιροῦ, μάλιστα ταῖς
 ἐπιβουλαῖς καὶ ἀτυχίαις τοῦ στραβοῦ ἐκείνου δράκου τοῦ
 Φωτίου; Πολλοὺς πολλαῖς βολαῖς ὁ δόλιος συκοφαντῶντας τους
 καὶ καθαιρῶντας τους διὰ πταισταις, ἂν αὐτοὶ ἄλλην μίαν βολὰν 5
 ἤθελαν νὰ συγκοινωνήσουν μετ' ἐκείνον, τοὺς ἐγύριζε πάλιν εἰς
 τοὺς θρόνους των, καὶ πολλαῖς βολαῖς τοὺς ἔδιδε καὶ μεγαλήτε-
 ρους θρόνους. Καὶ πάλιν ἂν κανεῖς μισῶντας ταῖς ἀτυχίαις του
 ἔφευγεν ἀπὸ ἐκείνον καὶ δὲν ἐσυγκοινωνᾶν, πάλιν τοὺς ἐκάθηρε.
 Καὶ ἂν ἐμετενόα, πάλιν τὸν ἐδέχεται. Τέτοιας λογῆς ἐδίψα τὸ 10
 κακὸν καὶ ἔτζη ἔτρεχε καταπατῶντας καὶ συγγέωντας κάθε
 κανόνα καὶ νόμον ἅγιον διὰ τὸν πόθον ὁποῦ εἶχεν εἰς τὸ νὰ ὀρῆ
 καὶ νὰ δοξάζεται. Σμὰ εἰς ὅλα τοῦτα ἐδοκίμαζεν ἀκόμι νὰ μετα-
 βάλῃ καὶ νὰ χαλάσῃ τὴν χειροτονίαν τοῦ πατριάρχου καὶ ἐκεί-
 νους ὁποῦ ἐκαθήρασιν εἰς τὸν καιρὸν του νὰ τοὺς γυρίσῃ ἄλλην 15
 μίαν βολὰν εἰς ταῖς ἐπαρχίαις των. Ἄμῃ ἐπειδὴ καὶ τοῦτο δὲν
 ἄρσσκε τοῦ βασιλέως ὀλότελα, κίταξε τί ἀποκότισε νὰ κάμῃ.
 Ἐβαλε χέρι νὰ ξαναχειροτονήσῃ ἐκείνους ὁποῦ ἐχειροτόνησεν ὁ
 ἅγιος. Ἄμῃ ἐπειδὴ καὶ τοῦτο ἀκόμι ἐφαίνετο ἀτοπώτατον καὶ
 παρανομώτατον μηδὲ ἔτζη δὲν τῆς ἔλειψε τῆς πονηρίας ἀφορμῇ. 20
 Διότι ἀγόραζεν ὠράρια καὶ ὠμόφορα καὶ ὅσα δουλεύουν εἰς τὴν
 ὑπηρεσίαν τῆς ἱερωσύνης καὶ εὐλογῶντας τα εἰς τὴν λειτουργίαν
 καὶ λέγωντας δικαῖς του εὐχαῖς, ἂν αὐταῖς πρέπει νὰ ταῖς κρᾶξῃ
 εὐχαῖς καὶ ὄχι πλιὰ γλήγορα μιαραῖς βλασφημίαις, καὶ ἔτζη τὰ
 ἔδιδε διὰ χαρίσματα τοῦ κάθε ἐνόσ. Καὶ διὰ νὰ γίνεται (ὡς λέγει 25
 ὁ λόγος) ἡ ἁμαρτία ἁμαρτωλή, παντοῦθεν ὄρκος, παντοῦ
 ἐγύρευε ταῖς ὁ⁴⁵μολογίαις των, εἰς ταῖς χειροτονίαις, εἰς ταῖς
 ἀξίαις, εἰς ταῖς μετὰθεσες. Καὶ εἰς ὅλα ὅσα ἐφαίνετο ἐκεῖνος νὰ
 κάμῃ καμίαν καλωσύνην, τοὺς ἔδεννε μὲ ὄρκους καὶ τοὺς
 ἐβεβαίωνε πρὸς τοῦ λόγου του, μὲ τὰ ιδιόχειρά τους γραμματα, 30
 γυρεύωντας παντοῦθεν τὴν δόξαν τὴν ἐδικὴν του καὶ χαίρωντας
 εἰς τὸ νὰ κάμῃ καινούργια πράγματα. Καὶ οὔτε ἐπίστευεν οὔτε

10. λογὶς cod.

ἤλπιζε ποτὲ νὰ ἀρέσῃ κανενὸς διὰ τὸν θεόν. Μόνον μὲ τὴν κακοτεχνίαν του σκανδαλιζώντας κάθε ἐκκλησίαν καὶ κάθε ψυχὴν μὲ τὴν δυστροπίαν του καὶ μὲ τὴν πονηρίαν του, ἐπολέμα νὰ ἀγαπιέται ἀπὸ ὅλους. Καὶ ἔτζη συγγέωντας ὅλα ἔκαμε νὰ
5 βλασφημᾶται τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ.

Ἐφόντις λοιπὸν ἐπῆρε τὴν δευτέραν βολὰν τὸ πατριαρχεῖον, τὸν Θεόδωρον ἐκείνον ὁποῦ ἐχειροτόνησεν ὄντας ἐξορισμένος, αὐτὸς τὸν ἐχειροτόνησεν μητροπολίτην τῆς Πάτρας, ἀμὴ διότι μητρόπολιν δὲν εἶχε, ἐμετωρίζουνταν μετ' ἐκείνον οἱ φίλοι του καὶ
10 τὸν ἔκραζαν μητροπολίτην Ἐφαντοπόλεως. Αὐτὸν λέγω τὸν Θεόδωρον τὸν ἔστειλεν ἀποκρισάριν εἰς Ἰωάννην τὸν πάπαν γράφωντάς του ὅτι τὸν ἀνάγκασεν ὅλη ἡ ἐκκλησία καὶ ἡ πολιτεία καὶ ἐπῆρεν ἀστανέωτου πάλιν τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ διὰ νὰ βεβαιώσῃ τὸ ψέμα αὐτονῶν τῶν γραφῶν, βοη
15 θῶντας τὸν ὁ σερκετάριός του Πέτρος, τὸν ὁποῖον ὕστερα διὰ τὰ ψέματά του καὶ διὰ πλερωμὴν του τὸν ἔκαμε μητροπολίτην εἰς ταῖς Σάρδεις· διὰ μέσου λοιπὸν αὐτοῦ τοῦ Πέτρου ἔκλεψε τὰ βουλοτήρια ὁλωνῶν τῶν μητροπολιτῶν. Ἐγέλασεν ἀκόμι καὶ αὐτοὺς καὶ μὴ ἠξεύρωντας ὑπέγραψαν εἰς αὐταῖς ταῖς γραφαῖς λέγωντάς
20 τοὺς πὼς θέλει ν' ἀγοράσῃ κάποιον χωράφι διὰ τὴν ἐκκλησίαν. Τόσος καὶ ἔτζη μεγάλος ἦτον εἰς ταῖς πονηρίαις.

Πὼς νὰ σιωπάσωμεν καὶ τὴν δουλείαν ἐκείνου τοῦ Εὐφημιανοῦ, ὁ ὁποῖος ἦτον ἐπίσκοπος τῶν Εὐχαΐτων, ἀμὴ ἐπειδὴ καὶ ὁ Σανταβαρηνὸς ἀγάπαν ἐκείνην τὴν ἐπισκοπὴν, διότι τὴν εἶχε σιμὰ
25 εἰς τὸν τόπον του, ἀνάγκασε βιαστικῶς τὸν Εὐφημιανὸν νὰ κάμη παραίτησιν καὶ ἀντὶς διὰ ἐκείνον ἐχειροτόνησε τὸν Σανταβαρηνόν. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀμὴ καὶ ἄλλαις ἐπισκοπαῖς ὁποῦ ἦσαν ἐκεῖ σιμὰ, ὅσαις ἠθελεν, ταῖς ἔβγαλεν /^{46f} ἀπὸ ἄλλαις μητρόπολεις καὶ τοῦ ταῖς ἔδωκε. Καὶ ὄχι τοῦτο μόνον, ἀμὴ καθίζωντάς τον σιμὰ του τὸν
30 ἔκραζε πρωτόθρονον. Τὸν Νικηφόρον πάλιν τὸν Νικαίας τὸν ἀνάγκασε νὰ κάμη παραίτησιν καὶ τὸν ἔκαμεν ὄρφανοτρόφον καὶ

20. νάγοράση cod.

28. εὔγαλεν cod.

τὸν Ἀμφιλόχιον τὸν Κυζίκου τὸν ἔκαμε Νικαίας. Καὶ πεθαίνοντας αὐτὸς ὀγλήγορα, ἔβαλεν εἰς τὸν τόπον τοῦ τὸν Γρηγόριον τὸν Συρακούσιον. Ἐπόθανε καὶ αὐτὸς περνώοντας ὀλίγος καιρὸς καὶ τὸν ἐγκωμίασε μὲ τί λογίων ἐγκώμια, ὅτι ἔμοιαζεν εἰς τὴν ζωὴν μὲ τοὺς παλαιοὺς ἁγίους πατέρες. Καὶ τοῦτο τὸ ἔκαμεν ὄχι διὰ ἄλλο 5 τίποτις τόσον, ὅσον ὅτι αὐτὸς ὁ Γρηγόριος ἕως τέλους τῆς ζωῆς του ἐφύλαξεν ὁ ταλαίπωρος τὴν γλῶσσαν του τροχισμένην ὡσὰν ξυράφι ἐναντίον τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου.

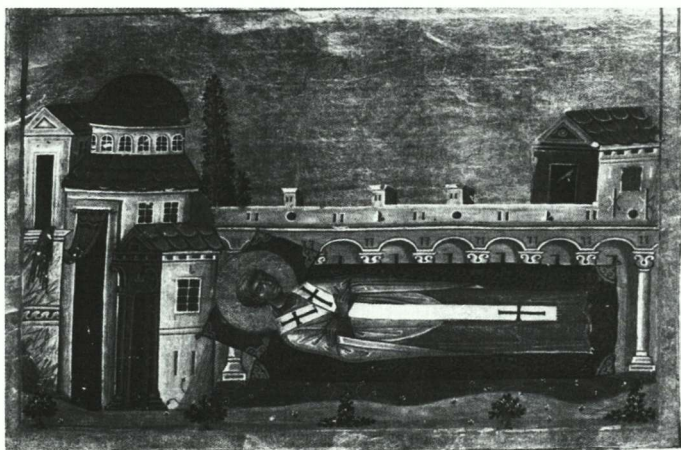
Δι' αὐτὰ καὶ ἀκόμι ἄλλα πλιότερα ἀπὸ τοῦτα ἔφθασεν ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ εἰς τὰ ἀπειθῆ παιδία. Καὶ τότε πάραυτα ἐπέθανε τοῦ 10 βασιλέως ὁ ἡγαπημένος καὶ πρωτογέννητός του υἱὸς Κωνσταντίνος, τὸν ὁποῖον ὁ ἀπόκοτος εἰς ὄλα ἐτοῦτος Φῶτιος διὰ νὰ ἀρέση τοῦ πατρὸς του καὶ τῶν ἀνθρώπων δὲν ἐντράπηκε νὰ τὸν τιμῆσῃ ἀπὸ λόγου του μὲ ναοὺς καὶ μὲ μοναστήρια ὡσὰν ἅγιον.

Καὶ πάραυτα τὸ μέγαλον ἐκεῖνο κάστρο ἡ Σαραγοῦζα ἔπαθε τὸ 15 φοβερὸν ἐκεῖνον χαλασμόν καὶ ὄλο τὸ νησί καὶ ὄλα τὰ κάστρη τῆς Σικελίας ἐκαταχαλάσθησαν καὶ ἐσκλαβώθησαν, ὡς καὶ σήμερον, ἀπὸ τοὺς ἔχθρους. Καὶ ὁ θεὸς δὲν ἐσπλαγχνίζετο ἀπὸ μηδεμίαν παρακάλεσιν ἐκείνων ὅπου κρατιῶνται νὰ εἶναι ἱερωμένοι ἄνθρωποι. Ἄμῃ, κατὰ ποῦ λέγει τὸ ἅγιον γράμμα, ἐγένημαν ὡς πρόβατα 20 ὅπου δὲν ἔχουν βοσκόν. Διότι τὸ κακὸν καὶ ἀφόντις ἀργήσῃ καὶ θεμελιωθῆ καὶ στεριωθῆ μὲ πολλὰ παραδείγματα σιμὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅπου νόμον δὲν ἔχουσι, κρατιέται διὰ νόμος καὶ ἡ παράνομη συνήθεια ἔστωντας νὰ καταντήσῃ καὶ εἰς κάποιον τρόπον νὰ γένη ὡσὰν φυσικὸν πρᾶγμα σιμὰ εἰς ἐκείνους ὅπου καταφρονοῦν 25 τὸν ἀληθινὸν νόμον, σύρνουν πρὸς τοῦ λόγου τους ὄλην τὴν ὀργὴν τοῦ θεοῦ. Ἄμῃ τὸ νὰ θέλῃ κανεὶς νὰ διηγηθῆ ἕνα πρὸς ἕνα τὰ καινούργια καμώματα καὶ παρανομίαις τοῦ Φωτίου, τοῦ πρώτου ὑποκριτοῦ καὶ σταυροπάτου, καὶ ἀραδικῶς ὀλονῶν τῶν διαδόχων του καὶ τῶν συντρόφων τῆς φιλαρχίας των, εἶναι μιὰ δουλεία ὅπου 30 χρειάζεται μιάν ἱστορίαν καὶ εἰς τὸ προκειμένον δὲν κάμνει.

Ἐμεῖς λοιπὸν ὑμνοῦντες τὴν ἀμέτρητον μακροθυμίαν καὶ ὑπομονὴν τοῦ θεοῦ τῶν ὄλων, τὸν παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς ἐβγάλλῃ

18. δὲν ἐσπλαγχνίζετο in marg.

- ἀπὸ τὸ μέρος ἐκείνων ὅπου ἀγαποῦσι τὰ σκάνδαλα καὶ τὰ
μαλλώματα καὶ τὰ κάμνουσι διὰ κακὴν τως ἐπιθυμίαν καὶ νὰ μᾶς
ἀξιώση νὰ σμιξωμεν /^{46ν} καὶ νὰ μεθέξωμεν διὰ μέσου τῆς πίστεως μὲ
τὴν συντροφίαν τῶν ἁγίων καὶ μὲ τὴν εἰς θεὸν ἀγάπην, μὲ τὴν
5 ἡμερότητα καὶ μὲ τὴν ταπεινώσιν νὰ γενοῦμεν ἄξιοι νὰ ἀπολαύ-
σωμεν τὴν οὐράνιον βασιλείαν καὶ ἁγίαν ἱεραρχίαν τοῦ ὑπεραγίου
θεοῦ. Πρεσβεΐαις τῆς ὑπεράγνου καὶ παναμώμου Θεοτόκου καὶ τῶν
ἐκλεκτῶν καὶ ἱερῶν ἀγγέλων καὶ τῶν πανευφήμων ἀποστόλων καὶ
10 τῶν πανενδόξων μαρτύρων μὲ ταῖς ἱεραῖς καὶ δεκαταῖς παρακάλεσες
ἡμῶν Ἰγνατίου, ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ νέου
ἀληθινὰ ὁμολογητοῦ καὶ θεοφόρου, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ
ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις, σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ
πατρὶ, τῷ συνανάρχῳ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ
15 εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος κεκοιμημένος. Μικρογραφία τοῦ Μηνολογίου Βασιλείου Β',
Βατικανὴ Βιβλιοθήκη.

καὶ κατεβέβωκεν ἐπὶ τὴν οὐρανὸν, καὶ ἦν ἐπιση-
μαίνων τῶν αἰθῶν, καὶ τὴν εἰς θεὸν ἀτάκην, καὶ ἦν κρείττο-
νος, καὶ μετὰ τὴν ἰατέωσιν, καὶ γενόμενος ἀΐσιος καὶ ἀπο-
λαύσωμεν τὴν οὐράνιον βασιλείαν, καὶ αὐτὴν ἐβραβύλας
τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ. Τρεῖς βεβαίως τὴν ἡμετέραν καὶ παναγα-
μοῦ θεοτόκου, καὶ τῶν ἐπιλεκτῶν καὶ ἑρῶν ἀπέλεον, καὶ
τῶν πάντων ευφροσύνην ἀποστέλων, καὶ τῶν πανεὐδξων κλαυθῶρων.
μετὰ τὴν ἑρῶν καὶ δειλῶν παρακλήσεων ὁλοκλήρων αἰθῶν,
καὶ τὰ εἰς ὅλους, καὶ τοῦ ἐν αὐτοῖς πάθος ἡμῶν ἰνατίου,
ἀετὶ ποκόπου κωνσταντινουπόλεως, καὶ τοῦ ἀρχιδιάκονο
λογγίου καὶ θεοφώρου, ἐν χειρὶ ἱεροῦ καὶ κρείττονος, καὶ ἡρώδου,
καὶ ἡμεῖς, καὶ προσκύνησις. σὺ δὲ ἀγαθῶν αἰθῶν
πάλαι, ἡδὲ σὺ ἀγαθῶν, καὶ ὡς ποῦ αὐτὸ
πνεύματι. νῦν καὶ αἰεὶ, καὶ
ἀπὸ τοῦ αἰῶνος τοῦ αἰῶνος
ἀμήν.

Σχόλια

Σελίδες 53-54: Ἡ ἀντιπαράθεση, στοὺς στίχους 1-3 (σ. 53) καὶ 16-17 (σ. 54) τοῦ προλόγου τοῦ Ροδινοῦ στὴν παράφραση τοῦ *Βίου τοῦ Ἰγνατίου*, τῶν ὀνομάτων τῶν αἵρεσιάρχῶν τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας μὲ ἐκεῖνα τῶν πολεμίων τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας μεταξὺ τῶν κανονολόγων καὶ ἱεραρχῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τῶν κάτω χρόνων συνιστᾷ ἐνδιαφέρουσα ρητορική τεχνική ποὺ προφανῶς χρησιμοποιεῖται γιὰ νὰ ὑποβάλλει στὸν ἀναγνώστη ἓνα ψυχολογικὸ συσχετισμὸ μεταξὺ τους. Εἶναι ἐνδιαφέρον ὅτι στὴν ἀπαρίθμηση αὐτῆ τῶν ἐχθρῶν τῶν Λατίνων ὁ Ροδινὸς περιλαμβάνει τὸν Νεῖλο Καβάσιλα, ἀρχιεπίσκοπο Θεσσαλονίκης τὸν δέκατο τέταρτο αἰῶνα, ποὺ καταφέρεται κατὰ τοῦ Καθολικοῦ δόγματος τοῦ *filioque* στὴν ἐκπόρευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ τὸν κανονολόγο Θεόδωρο Βαλασμάνα, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε τὸν δωδέκατο αἰῶνα ἐνθερμος ὑποστηρικτῆς τῶν δικαιωμάτων τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἐντὸς τοῦ συνόλου τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ ἄλλοι μνημονεύμενοι εἶναι προφανῶς ὁ Μάρκος Εὐγενικός, μητροπολίτης Ἐφέσου (1437-1444/5), ὁ ὁποῖος πρωτοστάτησε στὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν στὴ σύνοδο τῆς Φερράρας-Φλωρεντίας τὸ 1438-1439· ὁ Γεώργιος Κορέσσιος (+1660 ;), ὁ ὁποῖος σημειωτέον ἀποτελεῖ καὶ ἓναν ἀπὸ τοὺς κύριους στόχους, μαζί μὲ τὸν Μάξιμο Μαργούνιο, καὶ τῆς πολεμικῆς τοῦ Νικολάου Κομνηνοῦ Ραπαρόλι κατὰ τῶν Ὀρθόδοξων στὸ ἔργο του *Concordia Græcæ et Latinæ Ecclesie* (1697)· ὁ Μελέτιος Πηγᾶς, Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας (1590-1601)· ὁ Γαβριήλ Σεβήρος, μητροπολίτης Φιλαδελφείας (1577-1616) στὴ Βενετία καὶ φυσικὰ ὁ Κύριλλος Λούκαρης, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (1620-1638), ὁ ὁποῖος συγκέντρωνε διπλὸ τὸ μίσος τῶν Λατίνων καὶ ὡς πρόμαχος τῶν δικαιῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ πολιτικὰ ἀνοίγματα τοῦ πρὸς τις προτεσταντικῆς ὁμολογίες τὸν πρῶμο δέκατο ἑβδόμο αἰῶνα. Τόσο ὁ Μελέτιος Πηγᾶς ὅσο καὶ ὁ Κύριλλος Λούκαρης εἶχαν πρωταγωνιστήσῃ στὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς Οὐνίας στὴν Πολωνία, χῶρο προσηλυτιστικῆς δράσης τοῦ Ροδινοῦ στὰ 1616-1620 καὶ αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ ὡς ἓνας ἐπιπλέον λόγος τῆς ἐχθρότητάς του ἐναντίον τους.

Σελ. 55: *Ἀριστείδης*: Πρόκειται για τὸν περίφημο ρήτορα Αἴλιο Ἀριστείδη (117-μετὰ τὸ 180 μ.Χ.). Ἀνάμεσα στὰ ἔργα του συγκαταλέγεται ἡ *Ἐπιστολὴ περὶ Σμύρνης*, ἔργο στὸ ὁποῖο διεκτραγωδεῖ τὶς συνέπειες ἐνὸς καταστρεπτικοῦ σεισμοῦ ποῦ ἰσοπέδωσε τὴν πόλη. Ἡ ἐπιστολὴ ἀπευθύνεται στοὺς Ρωμαῖους αὐτοκράτορες Μάρκο Αὐρήλιο καὶ τὸν Κόμμοδο καὶ μὲ αὐτὴν ἐξασφαλίστηκε ἡ βασιλικὴ ἀρωγὴ γιὰ τὴν ἀνοικοδόμηση τῆς πόλης.

Σελ. 58: *Μιχαήλ*: Πρόκειται γιὰ τὸν Μιχαήλ Α΄ Ραγκαβέ, αὐτοκράτορα ἀπὸ τὸ 811 ὡς τὸ 813.

Σελ. 59: *Νικηφόρου*: Νικηφόρος Α΄, αὐτοκράτορας ἀπὸ τὸ 802 ὡς τὸ 811.

Σελ. 59: *Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου*: Λέων Ε΄, αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου ἀπὸ τὸ 813 ὡς τὸ 820.

Σελ. 59: *Πρώτης*: Ἐνα ἀπὸ τὰ τέσσερα μεγαλύτερα Πριγκιπὸννησα, στὴ θάλασσα τῆς Προποντίδας, τὸ σημερινὸ Κιναλί. Ἀποτελοῦσε στὰ βυζαντινὰ χρόνια συνηθισμένο τόπο ἐξορίας.

Σελ. 60: *Ἰκανάτων*: Ἐνα ἀπὸ τὰ τέσσερα τάγματα ποῦ ἀποτελοῦσαν τὸν στρατὸ τῆς πρωτεύουσας. Τὰ ἄλλα τρία ἦταν οἱ σχολές, οἱ ἐξκούβιτοι καὶ ἡ βίγλα. Βλ. J. Haldon, *Byzantine Praetorians*, Βόνη 1984, σσ. 295-297 καὶ 357.

Σελ. 60: *Λέων ὁ Ἰσαυρος*: Πρόκειται γιὰ τὸν Λέοντα Γ΄ (717-741), ἰδρυτὴ τῆς δυναστείας τῶν Ἰσαύρων καὶ εἰσηγητὴ τῆς Εἰκονομαχίας.

Σελ. 60-61: *Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρώνυμος*: Πρόκειται γιὰ τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνο Ε΄. Γιὸς τοῦ προηγούμενου. Φανατικὸς ὀπαδὸς τῆς εἰκονομαχίας καὶ αὐτοκράτορας ἀπὸ τὸ 741 ὡς τὸ 775. Τὴν προσωπία Κοπρώνυμος ἔλαβε ἀπὸ τοὺς εἰκονολάτρες ἀντιπάλους του.

Σελ. 61: *Νικηφόρου*: Ὁ ἱστορικὸς καὶ ἅγιος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τὸ 806 ὡς τὸ 815.

Σελ. 61: *Θεόδοτον*: Πρόκειται γιὰ τὸν Θεόδοτο Κασσιτερά. Τὸ κοσμικὸ του ὄνομα ἦταν Μιχαήλ Μελισσηνὸς καὶ ὀνομάστηκε στρατηγὸς τῶν Ἀνατολικῶν ἀπὸ τὸν Κωνσταντῖνο Ε΄. Ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου ἔγινε πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (815-821). Βλ. *The Oxford Dictionary of Byzantium* [= ODB], Νέα Ὑόρκη καὶ Ὁξφόρδη 1991, τόμ. 3, σ. 2054.

Σελ. 61: *Ἐκκλησίας τῆς Παναγίας*, ὁποῦ εἰς τὸ παλάτι τὴν κράζουσι *Φάρον*: «Ἡ Παναγία τοῦ Φάρου». Ἐκκλησία ἐξαρτώμενη ἀπὸ τὸ Ἱερὸ Παλάτιο καὶ κτισμένη κοντὰ στὸν φάρο τῶν ἀκτῶν τῆς Προποντίδας. Ἐπικοινωνοῦσε μὲ τὸν Χρυσοτρίκλινο τοῦ Ἱεροῦ Παλατίου καὶ ἀποτε-

λούσε τὸν κύριο χῶρο λατρείας γιὰ τὸν αὐτοκράτορα. Βλ. R. Janin, *La géographie ecclésiastique de l'empire byzantin, III: Les églises et les monastères*, Παρίσι 21969, σσ. 232-236. Λεπτομερῆ περιγραφή τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ναοῦ διασώζει τὸ κείμενο «Περὶ βασιλείου τάξεως» τοῦ Κωνσταντίνου Πορφυρογέννητου.

Σελ. 61: *Μιχαήλ*: Πρόκειται γιὰ τὸν Μιχαήλ Β΄ τὸν Τραυλὸ ποὺ βασιλεύσε ἀπὸ τὸ 820 ὡς τὸ 829.

Σελ. 62: *Ἀντώνιον Ταμπάκον*: Ἀντώνιος Α΄ Κασσιμάτης, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τὸ 821 ὡς τὸ 836. Βλ. ODB, 1, σσ. 124-125.

Σελ. 62: *Θεόφιλος*: Εἰκονομάχος αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου ἀπὸ τὸ 829 ὡς τὸ 842.

Σελ. 62: *Ἰωάννου*: Πρόκειται γιὰ τὸν Ἰωάννη Γραμματικὸ ποὺ ἦταν παιδαγωγὸς τοῦ Θεοφίλου, σύγκελλος καὶ κατόπιν πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (837-843). Οἱ εἰκονόφιλοι τὸν κατηγοροῦσαν ὡς μάγο. Βλ. ODB, 2, σ. 1052.

Σελ. 64: *Πλάτη*, (Yassi ada), *Ἰατρος*, *Τερέβινθος* (Tanşan adası): Τρία ἀπὸ τὰ μικρότερα Πριγκιπόννησα. Τὰ μοναστικά καθιδρύματα τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου στὰ μικρότερα ἀπὸ τὰ ἐννέα νησιά τοῦ ἀρχιπελάγους τῶν Πριγκηποννήσων προκάλεσαν ἐνωρὶς τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ἔρευνας καὶ μελετήθηκαν ἀπὸ τὸν J. Pargoire, «Les monastères de Saint Ignace et les cinq plus petits îlots de l'archipel des Princes», *Izvestija*, περιοδικὸ τοῦ Ρωσικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου Κωνσταντινουπόλεως, τόμ. VII (1902), σσ. 59-91.

Σελ. 64: *Ταξιάρχου τὸ μοναστήριον*: Μονὴ ποὺ βρισκόταν στὴν ἀσιατική ἀκτὴ τῆς Προποντίδας ἀπέναντι ἀπὸ τὰ Πριγκιπόννησα. Ὁ R. Janin, *Les églises et les monastères des grands centres byzantins*, Παρίσι 1975, σσ. 42-43 τὸ ἐντοπίζει στὴν τοποθεσία Σάτυρος, ἀνατολικά τῆς Χαλκηδόνος, στὸ σημερινὸ Küçük Yalı.

Σελ. 64: *Παρείου*: Τὸ Πάριον ἦταν ἀρχαία πόλη, ἀποικία τῶν Ἰωνῶν τῆς Πάρου καὶ τῶν Μιλησίων κατὰ τὸν Στράβωνα στὴν ἀσιατικὴ ἀκτὴ τῆς Προποντίδας, ἀνατολικά τῆς Λαμφάκου. Μαρτυρεῖται ὡς σημαντικὴ πόλη τόσο στὴν κλασικὴ ὅσο καὶ στὴν ἑλληνιστικὴ καὶ ρωμαϊκὴ ἐποχῇ. Ἡ ἐπίσκοπὴ Παρίου ἦταν μία ἀπὸ τις δεκαεξὶ ἐπίσκοπες ὑπὸ τὸν μητροπολίτη Κυζίκου. Τὸ τουρκικὸ ὄνομα τῆς πόλης εἶναι Kemer.

Σελ. 66: *Θεοφάνης Συγγριανῆς*: Ὁ ἱστορικὸς καὶ ἅγιος Θεοφάνης ὁ Ὁμολογητῆς, ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ Καλοῦ Ἄγρου στὴ Συγγριανὴ τῆς Βιθυνίας, σημαντικὸς παράγοντας τῆς πλευρᾶς τῶν εἰκονόφιλων

καί συγγραφέας τῆς *Χρονογραφίας* ποῦ περιγράφει γεγονότα ἀπὸ τὸ 285 ὡς τὸ 813. Βλ. *ODB*, 3, σ. 2063.

Σελ. 66: *Θεοδώραν*: Συζύγος τοῦ Θεοφίλου καὶ μητέρα τοῦ Μιχαήλ Γ'. Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ συζύγου τῆς ἀνέλαβε τὴν κηδεμονία τοῦ ἀνήλικου γιοῦ τῆς καὶ τερμάτισε τὴν εἰκονομαχικὴ πολιτικὴ τοῦ Θεοφίλου μὲ τὴ σύγκληση Συνόδου τὸ 843 ποῦ ἀποκατέστησε ὀριστικὰ τὴ λατρεία τῶν εἰκόνων. Βλ. ἀνωτέρω, σσ. 29-30.

Σελ. 67: *Ὁ υἱός τῆς Μιχαήλ*: Ὁ Μιχαήλ Γ' ὁ Μέθυσος, ποῦ βασιλεύσε ἀπὸ τὸ 842 ὡς τὸ 867. Δολοφονήθηκε ἀπὸ τὸν Βασίλειο Α' τὸν Μακεδόνα. Τὸ προσωνύμιο Μέθυσος τοῦ ἀποδόθηκε στὶς πηγές ἀπὸ τοὺς ὑποστηρικτὲς τοῦ Βασιλείου Α'. Βλ. *ODB*, 2, σ. 1364.

Σελ. 67: *Μεθόδιος*: Μεθόδιος Α', ἅγιος τῆς Ἐκκλησίας, εἰκονόφιλος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τὸ 843 ὡς τὸ 847. Βλ. *ODB*, 2, σ. 1355.

Σελ. 67: *Ταρασίου*: Ἄγιος τῆς Ἐκκλησίας, εἰκονόφιλος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τὸ 784 ὡς τὸ 806. Πρωτοστάτησε στὴν Ἐβδόμη Οἰκουμενικὴ Σύνοδο τῆς Νικαίας τὸ 787, ποῦ τερμάτισε τὴν πρώτη φάση τῆς Εἰκονομαχίας. Βλ. *ODB*, 3, σ. 2011.

Σελ. 67: *βασιλισσας Εἰρήνης*: Ἡ Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία, σύζυγος τοῦ Λέοντος Δ'. Μετὰ τὸν θάνατό του τὸ 780 βασιλεύσε ἀρχικὰ ὡς ἐπίτροπος τοῦ γιοῦ τῆς Κωνσταντίνου Στ', τὸν ὁποῖο τὸ 797 ἀνέτρεψε καὶ ἐτύφλωσε. Βασιλεύσε μόνη, ἡ πρώτη γυναίκα Βυζαντινῆ αὐτοκράτειρα, ὡς τὸ 802, ὅποτε ἀνατράπηκε ἀπὸ τὸν Νικηφόρο Α' καὶ ἐξορίστηκε στὴν Λέσβο, ὅπου πέθανε τὸ 803.

Σελ. 67: *Ὅσιου Ἰωαννικίου*: Γεννήθηκε τὸ 740 καὶ ὑπῆρξε ἀρχικὰ εἰκονομάχος στρατιώτης. Μετὰ τὴν ἀπόλυσή του ἔγινε εἰκονόφιλος καὶ ἀσκήτευσε στὸν Ὀλυμπο τῆς Βιθυνίας. Πέθανε τὸ 846. Βλ. *ODB*, 2, σσ. 1005-1006.

Σελ. 71: *Δουράτζο*: Τὸ Δουρράχιο στὴ σημερινὴ Ἀλβανία.

Σελ. 72: *Ὁξεία* (Sivri ada): Τὸ δυτικότερο νησι τῶν Πριγκιπωνήσων.

Σελ. 72: *Καριανά*: Τὰ Καριανοῦ ἦταν ἓνα οἰκοδομικὸ συγκρότημα ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλης ἀποτελούμενο ἀπὸ ναὸ καὶ γηροκομεῖο ποῦ χτίστηκε, σύμφωνα μὲ τὰ *Πάτρια Κωνσταντινουπόλεως*, ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Μαυρίκιο. Βλ. R. Janin, *Constantinople byzantine*, Παρίσι 1964, σ. 367.

Σελ. 78: *Ἱερείας*: Προάστειο τῆς Κωνσταντινουπόλης στὴν ἀσιατικὴ ἀκτὴ, ἀνατολικὰ τῆς Χαλκηδόνος, τὸ σημερινὸ Fenerbahçe. Ὁ Ροδιὸς

τὸ θεωρεῖ λανθασμένα νησί. Στὸ πρωτότυπο πάντως δὲν ἀναφέρεται ὡς νῆσος.

Σελ. 79: τοῦ Προμότου: Συνοικία στὴν Κωνσταντινούπολη, γνωστὴ ὡς τὰ Προμότου ἢ Προμήτου, ὅπως λέγεται στὸ πρωτότυπο κείμενο. Ἡ ὀνομασία προέρχεται μᾶλλον ἀπὸ τὸν πρῶτο οἰκιστὴ, τὸν Πρόμοτο, ὕπατο τὸ 389. Ἐντοπίζεται στὴν περιοχὴ τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων στὸν τέταρτο λόφο τῆς Πόλεως, στὴν ἀρχὴ τοῦ ὕδραγωγείου τοῦ Οὐάλεντος, στὴ σημερινὴ περιοχὴ τοῦ Fatih. Ἀναφέρεται καὶ ἄλλη τοποθεσία μὲ τὴν ἴδια ὀνομασία ἐκτὸς τῆς Πόλεως στὴν ἀκτὴ τοῦ Βοσπόρου στὸ Μέγα Ρεῦμα (Arnavutköy) Βλ. R. Janin, *Constantinople byzantine: Développement urbain et répertoire topographique*, Παρίσι 1964, σ. 417. Στὴν τελευταία ἀναφέρεται ὁ Βίος.

Σελ. 79: Νούμερα: Σύμφωνα μὲ μία πηγὴ οἰκοδόμημα ποῦ ἔχτισε ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος κοντὰ στὸ Ἱερὸ Παλάτιο καὶ μετατράπηκε σὲ φυλακὴ ἀπὸ τὸν Ἡράκλειο. Βλ. Janin, *Constantinople*, σσ. 169-170. Τὰ Νούμερα ὡς οἰκοδόμημα δὲν πρέπει νὰ συγχέεται μὲ τὸ στρατιωτικὸ σῶμα τὸ Τάγμα τῶν Νουμέρων τοῦ ὁποῖο ὁ διοικητὴς, ὁ δομέστικος τῶν Νουμέρων μνημονεύεται γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸν Νικήτα τὸν Παφλαγόνα στὴν *Vita Ignatii*. Πρόκειται γιὰ τὸν ἀναφερόμενο ἐδῶ Λέοντα Λαλάκονα, τοῦ ὁποῖο τὸ ἐπώνυμο ὁ Ροδινὸς ἀποδίδει ὡς Λαλάμων, πιθανὸν ἀπὸ παρανάγνωση τοῦ χειρογράφου. Βλ. καὶ Haldon, *Byzantine Praetorians*, σσ. 256-275.

Σελ. 80: πάπαν Νικόλαον: Νικόλαος Α', πάπας Ρώμης ἀπὸ τὸ 858 ὡς τὸ 867.

Σελ. 81: Ρούσους: Ἡ ἐπίθεση χρονολογεῖται τὸ 860.

Σελ. 83: Τριακοστὸν κανόνα: Πρόκειται γιὰ τὸν 30^ο κανόνα τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων (βλ. Γ. Ράλλη-Μ. Ποτλῆ, *Σύνταγμα τῶν ἱερῶν καὶ θεῶν κανόνων*, Ἀθήναι 1852, τόμ. II, σ. 37).

Σελ. 87: ἐπήγεγε πρὸς τὸ Συκάιτον περνῶντας ἀπὸ τὸ Ἐμβολον: Τὸ Ἐμβολον ἢ ἔμβολος εἶναι βυζαντινὸς πολεοδομικὸς ὄρος· δηλώνει τὴν λεωφόρο ποῦ ὀριοθετεῖται ἐκατέρωθεν ἀπὸ κιονοστοιχίες. Πολλοὶ ἔμβολοι κοσμοῦσαν τὸν πολεοδομικὸ ἴσθμ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, συνδέοντας ἐπὶ μέρους τμήματα καὶ συνοικίες. Γνωστοὶ ἔμβολοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦταν ἐκεῖνος τῶν Ἀργυροπρατῶν, ὁ Μακρὸς καὶ ὁ Νέος ἔμβολος. Βλ. Janin, *Constantinople byzantine*, σσ. 87-94. Τὸ ἀναφερόμενον Συκάιτον εἶναι προφανῶς παρανάγνωση ἀπὸ τὸν Ροδινὸ τοῦ τοπωνυμίου *Συβαϊτικόν*. Ἡ *Vita Ignatii* εἶναι ἡ μοναδικὴ πηγὴ ποῦ παραδίδει τὸ τοπωνυμ-

νόμιο αυτό. Βλ. Janin, *Constantinople*, σ. 433. Ἡ παρανάγνωση συνιστᾶ ἐν τούτοις σημαντικὴ μαρτυρία σὲ σχέση μετὰ τὴ νεοελληνικὴ παράφραση τῆς *Vita Ignatii*, διότι καθιστᾶ εὐλόγη τὴν ὑπόθεση ὅτι ὁ Ροδινὸς χρησιμοποίησε μᾶλλον χειρόγραφη παρὰ ἐντυπη μορφή τοῦ πρωτοτύπου τῆς *Vita Ignatii* ὡς βάση τῆς ἐργασίας του.

Σελ. 87: *Πετρωνᾶν*: Ἕτερος ἀδελφὸς τῆς Θεοδώρας καὶ τοῦ Βάρδα, σημαντικὸς στρατηγὸς τῆς ἐποχῆς (+865;).

Σελ. 90: *Σοφιαναῖς*: Ἀνάκτορο ποῦ οἰκοδομήθηκε ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Ἰουστίνου Β' τὸ 568 πρὸς τιμὴν τῆς συζύγου του Σοφίας στὴν Ἀσιατικὴ ἀκτὴ τοῦ Βοσπόρου. Ἐντοπίζεται στὴν περιοχὴ τοῦ Çengelköy. Βλ. Janin, *Constantinople byzantine*, σ. 153.

Σελ. 94: *Πλατεία*: Ἡ νῆσος Πλάτη, βλ. ἀνωτέρω σχόλιο στὴ σ. 64.

Σελ. 98: τὸν *Βασίλειον ὁποῦ ἦτον πατριῖος*: Ὁ Βασίλειος Α' Μακεδῶν, ἰδρυτὴς τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας. Ἀπὸ φτωχὸς χωρικός, χάρις στὴν τύχη καὶ τὶς ἱκανότητές του, ἔγινε παρακοιμώμενος τοῦ Μιχαήλ Γ' τὸ 865 καὶ μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Βάρδα συμβασιλέας τὸ 866. Δολοφόνησε τὸν Μιχαήλ καὶ ἔγινε αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου ἀπὸ τὸ 867 ὡς τὸ 886. Βλ. καὶ ἀνωτέρω, σ. 30.

Σελ. 100: *Μοναστήρι Σκέπης*: Μοναστήρι ποῦ βρισκόταν στὰ θρακικὰ παράλια τοῦ Βοσπόρου, ἀρκετὰ κοντὰ στὴν Κωνσταντινούπολη, ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐντοπιστεῖ με ἀκρίβεια. Βλ. Janin, *Géographie ecclésiastique III*, σ. 455.

Σελ. 100: *Μωπτάνα*: Παρανάγνωση τοῦ Ροδινοῦ. Στὸν Βίο τοῦ Δαβίδ γίνεται λόγος γιὰ τὰ ἀνάκτορα τῶν Μαγκάνων. Ὁ οἶκος τῶν Μαγκάνων ἦταν προσωπικὴ περιουσία τοῦ Μιχαήλ Ραγκαβῆ ποῦ πέρασε ἀργότερα στὸ αὐτοκρατορικὸ ταμεῖο. Βλ. ODB, 2, σ. 1283.

Σελ. 104: *Ἀδριανοῦ*: Ἀδριανὸς Β', πάπας Ρώμης ἀπὸ τὸ 867 ὡς τὸ 872.

Σελ. 106: Στὸς στίχους 19-20: *καὶ ἔχω σύνοδον νὰ παραπονηθῶ ἀπὸ τὴν σύνοδον* ἔχουμε προφανῶς λάθος γραφὴ τοῦ Ροδινοῦ ποῦ ἐπαναλαμβάνει τὴ λέξη *σύνοδον*. Ἡ πρώτη θὰ μπορούσε νὰ ἀντικατασταθεῖ ἀπὸ τὴ λέξη *λόγον*.

Σελ. 107: *ἐβδόμην σύνοδον*: Πρόκειται γιὰ τὴν Ἑβδόμη Οἰκουμενικὴ Σύνοδο τοῦ 787 ποῦ συλήθη στὴ Νίκαια καὶ ἀπεκατέστησε προσωρινὰ τὴ λατρεία τῶν εἰκόνων.

Σελ. 124: Θεόδωρος Σανταβαρηνός: Κληρικός και μητροπολίτης Εύχαιτών που άνηκε στον στενό κύκλο του Βασιλείου Α', ύποστηρικτής του Φωτίου. Τιμωρήθηκε με την άνοδο στον θρόνο του Λέοντα Στ' (886-912), γιου του Βασιλείου Α', πιθανότατα γιατί ήταν πίσω από μία κατηγορία συνωμοσίας που οδήγησε τον Λέοντα για κάποιο διάστημα (883-886) στη φυλακή. Άγνωστο πότε γεννήθηκε, απέθανε μεταξύ 914-919. Βλ. ODB, 3, σ. 1839.

ΕΠΗ ΙΓΝΑΘΟΥ ΤΟΥ ΥΚΟΥΜΕΝΗΚΟΥ ΠΑΤΡΗΡΧΟΥ
Επιγραφή του ναού Κοιμήσεως τής Θεοτόκου, Σκριπού Βοιωτίας.

Σημείωση για την εικονογράφηση

Οι απεικονίσεις του Ἁγίου Ἰγνατίου Κωνσταντινουπόλεως εἶναι σπάνιες στὴ χριστιανικὴ ἀγιογραφία. Γνωστότερη ἐξ αὐτῶν εἶναι ἡ ὁλόσωμη ψηφιδωτὴ παράσταση τοῦ Ἁγίου μεταξὺ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας στὸ βόρειο τύμπανο τῆς Ἁγίας Σοφίας (περ. 880-900), ὅπου ἐμφανίζεται ὡς «Ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Νέος» (σὲ ἀντιδιαστολὴ πρὸς τὸν Ἅγιο Ἰγνάτιο τὸν Θεοφόρο τῆς Ἀντιοχείας, ποὺ ἐμφανίζεται ἐπίσης ἀνατολικότερα στὸ ἴδιο τύμπανο). Ἀπὸ τὴν παράσταση αὐτὴ προέρχεται τὸ κόσμημα τοῦ ἐξωφύλλου καὶ ἡ προμετωπίδα τῆς παρούσας ἔκδοσης.

Δημοσιεύσεις τῆς παράστασης, βλ. Cyril Mango – E.J.W. Hawkins, «The Mosaics of St. Sophia at Istanbul. The Church Fathers in the North Tympanum», *Dumbarton Oaks Papers* 26 (1972), 1-41, πίν. 12-13, καὶ Ilhan Aksit, *Hagia Sophia*, Istanbul: Aksit Kültür ve Turizm Yayınclık, 2007, σ. 97.

Ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος Κωνσταντινουπόλεως ἀπεικονίζεται ἐπίσης σὲ τοιχογραφία τοῦ ἑνδεκάτου αἰῶνα στὸ ἐσωράχιο τοῦ τόξου ποὺ ἐνώνει τὸν βορειοανατολικὸ πεσσὸ μὲ τὸν ἀνατολικὸ τοῖχο στὸν ναὸ τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῆς Στέγης στὴν Κακοπετριά τῆς Κύπρου. Βλ. ἐδῶ σ. 48 ἀπὸ φωτογραφία τοῦ Τμήματος Ἀρχαιοτήτων Κύπρου μὲ τὴν εὐγενῆ φροντίδα τοῦ ἀρχαιολόγου Γιώργου Φιλοθέου.

Οἱ ἄλλες γνωστὲς ἀπεικονίσεις τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου Κωνσταντινουπόλεως προέρχονται ἀπὸ χειρόγραφα. Γνωστότερες εἶναι δύο ἀπεικονίσεις στὸν κώδικα τοῦ Σκυλίτση. Βλ. Vasiliki Tsamakda, *The Illustrated Chronicle of Ioannes Skylitzes in Madrid*, Leiden: Alexandros Press, 2002, πίν. 185 καὶ 186.

Ἀπεικόνιση τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου κεκοιμημένου ἐμφανίζεται στὸν κώδικα τῆς Βατικανῆς βιβλιοθήκης, τοῦ δεκάτου αἰῶνα, *Μηνολόγιον τοῦ Βασιλείου Β'* (Vat. gr. 1613, f. 134). Βλ. Mango-Hawkins, *DOP* 26 (1972), πίν. 45. Βλ. ἐδῶ σ. 130.

Τέλος τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου ὡς Πατριάρχου ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ὁποίου ἔγινε ἡ οἰκοδόμησις τοῦ ναοῦ τὸ 874, ἐμφανίζεται σὲ ἐπιγραφὴ ἐντοιχισμένη ἐξωτερικὰ στὸν νότιο τοῖχο τοῦ καθολικοῦ τῆς Μονῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου στὴν Σκριποῦ τῆς Βοιωτίας, παρὰ τὸν ἀρχαῖο Ὀρχομενό, ἀπ' ὅπου ἡ εἰκόνα τῆς σ. 141 τῆς παρούσας ἔκδοσης. Βλ. Ν. Οἰκονομιδῆς, «Une nouvelle lecture des inscriptions de Skripou en Béotie», *Travaux et Mémoires* 12 (1994), σ. 482 καὶ πίν. II.

Εὐχαριστίες

Οἱ εὐχαριστίες μου ἀπευθύνονται πρωταρχικά στὸν συνεπιμελητὴ αὐτῆς τῆς ἔκδοσης, Χαράλαμπο Μεσσή, φιλόλογο, διδάκτορα τῆς École des Hautes Études en Sciences Sociales τῶν Παρισίων στὴ βυζαντινὴ ἱστορία. Μαζὶ σκύψαμε μὲ ἀγάπη πάνω στὸ κείμενο τοῦ Ροδινοῦ καὶ μοχθήσαμε γιὰ ἕξι σχεδὸν χρόνια γιὰ τὴν πραγματοποίηση αὐτῆς τῆς ἔκδοσης. Γιὰ τὴν πρόθυμη συνδρομὴ τους εὐχαριστῶ ἐπίσης ἀπὸ καρδιάς τὸν Κωνσταντῖνο Σμυρλῆ, ἐπίκουρο καθηγητὴ τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Νέας Ὑόρκης, γιὰ πολὺ χρήσιμες παρατηρήσεις καὶ συμβουλές· τὸν πατέρα Εὐδόκιμο Καρακουλάκη καὶ τὴν Ἑλένη Χαρχαρέ γιὰ προσεκτικὴ ἀνάγνωση τοῦ κειμένου· τὸν ἀρχαιολόγο τοῦ Τμήματος Ἀρχαιοτήτων τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας Γιώργο Φιλοθέου· καὶ τέλος, but not least, τὸν Παναγιώτη Μιχαηλάρη γιὰ τὴν πολὺμορφη, πολὺτροπὴ καὶ πρόθυμη συμπαράστασή του. Ἡ Καλλιόπη Ἀγγελῆ μὲ τὴ γνωστή της δεξιότηχία φιλοτέχνησε καὶ αὐτὸ τὸ βιβλίο μου.

Εὐχαριστίες ὀφείλονται ἐπίσης καὶ στοὺς ἀκόλουθους μεγάλους θεσμοὺς τῆς ἔρευνας, πραγματικὰ ταμεῖα τῆς ἐπιστήμης, μὲ τοὺς ὁποίους συνδέθηκε ἡ ἔρευνά μου: τὴν Ἀποστολικὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Βατικανοῦ γιὰ τὴ διευκόλυνση τῆς ἀρχικῆς ἔρευνας στὰ χειρόγραφα τοῦ Νεοφύτου Ροδινοῦ καὶ γιὰ τὴν ἄδεια τῆς ἔκδοσης· τὸ Ἑλληνικὸ Ἰνστιτοῦτο Βενετίας καὶ τὴ Διευθύντρια Χρύσα Μαλτέζου γιὰ ἀνεκτίμητη βοήθεια σὲ κάθε ἐρευνητικὴ μου προσπάθεια· τὸ INE/EIE, τὴ βιβλιοθήκη καὶ τοὺς συνεργάτες του, μίᾶ πραγματικὴ κυψέλη ἔρευνας, ὅπου μὲ τὸν πιὸ ἀποτελεσματικὸ καὶ ὑπεύθυνο τρόπο προάγεται ἡ ἔρευνα τοῦ νέου ἑλληνισμοῦ καὶ ἰδίως τῆς πνευματικῆς του παρακαταθήκης.

Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης

Εύρετήριο

- ἀβροχία 21
Ἄγαρ 54
Ἀγαρηνοὶ 93, 120
ἄγγελοι 95
Ἀγγορῆς (Αγγοῦρης) 45· βλ. καὶ Βαάνης
Ἀγκύρας μητρόπολη 95
Ἁγία Αἰκατερίνη, μετόχι Σινᾶ Κρήτης 22
Ἁγία Σοφία Κωνσταντινουπόλεως 104, 108, 116, 143
ἄγιοι 11, 32, 35, 55, 57, 58, 61, 65, 66, 74, 76, 94, 112, 117, 129, 130
Ἅγιοι Απόστολοι, ναὸς στὴν Κωνσταντινούπολη 79, 82, 86, 139
Ἅγιοι Σαράντα, ναὸς στὸ νησί Πλατεία Πριγκιπωνήσων 94
ἄγιον λάδι 119
Ἅγιος Γρηγόριος 89
Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ναὸς στὴν Κωνσταντινούπολη 83
Ἅγιος Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος 116
Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, μονὴ Πάτμου 23
Ἅγιος Ἰωάννης Πίπης, μονὴ Λευκωσίας Κύπρου 21
Ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος Ἀντιοχείας 143
Ἅγιος Μάμας, ναὸς στὴν Κωνσταντινούπολη 100
Ἅγιος Μηνᾶς, ναὸς στὴν Κωνσταντινούπολη 117
Ἅγιος Μνάσων 19
Ἅγιος Νικόλαος τῆς Στέγης, ναὸς στὴν Κακοπετριά Κύπρου 142
Ἅγιος Φλαβιανὸς 51
Ἁγίου Λαυρεντίου ἀνάκτορο, Ρώμη 33
ἀγνωσιά 58, 65
Ἄδριανός, πάπας Ρώμης 104, 140
ἄθεια-ἄθαιοι 51, 52
Αἴλιος Ἀριστείδης 55, 136
αἵρεση-αἵρετικοί-αἵρεσιάρχες 35, 51, 52, 53, 60, 62, 65, 67, 68, 73, 80, 83, 95, 107, 135
ἀκρίδα 21
Ἀλαμανία 99
Ἀλβανία 138
Ἀλεξανδρείας πατριαρχεῖο 104, 135
Ἀλεξανδρινὰ 123
Ἀλέξανδρος, γιὸς Βασιλείου Α' 123
Ἀλλάτιος, Λέων 16, 18, 26, 33
Ἀμμόχωστος 20
Ἀμορίου δυναστεία 32
Ἀμορίου ἐπισκοπὴ 80
Ἀμφιλόχιος, μητροπολίτης Νικαίας (ἀπὸ Κυζίκου) 94, 128
Ἀναγέννηση 15, 17, 22
ἀνάθεμα-ἀναθεματίζω 27, 31, 67, 79, 89, 99, 102, 105, 126
Ἀνατολὴ 14, 32, 53, 59, 90, 104
Ἀνατολικῶν, θέμα 136
ἄνεμος 108
ἀντιγραφὴ 22
Ἀντιμεταρρύθμιση 15, 33, 36
Ἀντύχεια 143
Ἀντιοχείας πατριαρχεῖο 104
ἀντιρρητικὸ κείμενο 27
Ἀντώνιος Α' Κασσιμάτης (Γαμπάκος), πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (ἀπὸ Πέργης) 62, 137
Ἀπαμείας μητρόπολη 77
ἀποκρισάριο 80

- Ἀπολινάριος, αἰρεσιάρχης 53
 ἀποστασία 59
 Ἀποστολική (Βατικανή) Βιβλιοθήκη
 Ρώμης, βλ. Βατικανή Βιβλιοθήκη
 Ἀπόστολοι 51
 Ἀπουλία 24
 Ἀργυροκρατῶν Ἐμβολος 139
 Ἄρειος 53
 ἀρμάδα 20, 81, 100
 Ἀρμενίαι-νοιοι 31, 123
 ἀρχαιότητα 15, 16, 17
 Ἀσβεστᾶς Συρακούσιος, βλ. Γρηγόριος
 ὁ Ἀσβεστᾶς
 ἀσθένεια 117, 118, 119, 121
 Ἀσσύριοι 88
 Αὐγουστίνος 52
 Αὐδήμου, καζῆς Κύπρου 19
 Ἀφαντουπόλεως, μητροπολίτης 128
 ἀφορισμός 31, 53, 84, 90, 98
- Βαάνης (Αγγούρης), πραιπόσιτος 82,
 100· βλ. καὶ Ἀγγούρης
 Βαλεντίνος 53
 Βαλέτας, Γεώργιος 12
 Βαλκανική 7, 30
 Βαλσαμών, βλ. Θεόδωρος Βαλσαμών
 βαπτίζω 89
 Βάρδας 29, 30, 43, 44, 53, 69, 70, 71,
 78, 84, 89, 90, 92, 95, 96, 97, 140
 Βαρώνιος, βλ. Baronius
 Βάσα Καϊλανίου Κύπρου 19
 βασανίζω 78, 79, 85, 86, 93, 95, 97
 Βασίλειος ὁ Μέγας 95
 Βασίλειος Α', αυτοκράτορας Κωνσταντι-
 νουπόλεως (πατριῆκιος-παρακοιμώ-
 μενος) 31, 53, 54, 98, 99, 100, 103,
 104, 123, 138, 140, 141
 Βασίλειος Β', αυτοκράτορας Κωνσταντι-
 νουπόλεως 130, 143
 Βασίλειος σιλέντιος 43
 Βασίλειος, ἐπίσκοπος Κρήτης 93
- Βασίλειος, ἐπίσκοπος Παρίου 64
 Βατικανή (Αποστολική) Βιβλιοθήκη Ρώμης
 26, 33, 38, 130, 143
 Βεκλᾶς 123
 Βενετία 22, 23, 135
 Βενετοκρατία 8, 18, 20, 22, 37
 βιβλία 25, 26, 52, 63, 75, 94, 95, 101,
 102, 103, 123
 βιβλιοθήκη 123
 βιβλιοθήκη Εὐαγγελικῆς Σχολῆς
 Σμύρνης 27
 Βιθυνία 65, 137, 138
 Βλαχέρνες 87
 Βόθρος, βλ. Παντολέων
 Βουτία 141, 144
 Βοργιανὸς κώδικας 34
 Βόρις-Μιχαήλ, ἡγεμόνας Βουλγαρίας 30
 Βόσπορος 139, 140
 Βούλγαροι 30, 42, 59, 89
 βουλλωτήρια 128
 Βουστρώνιος, Φλώριος 17
 Βοῦνος Ἠπείρου 24
 Βυζάντιο 30, 31, 32, 136, 137, 140
 βίγλα, τάγμα βυζαντινὸ 136
- Γαλατία 95
 γενεαλογία 123
 γένος 16, 34, 35, 36, 54, 55
 Γεράσιμος Γ', πατριάρχης Κωνσταντι-
 νουπόλεως 19
 Γερμανοὶ 45
 Γεωργῶ, κόρη Μιχαήλ Α' Ραγκαβῆ 60
 Γήβων 30, 42, 43, 71, 72
 γιατροὶ 119, 120
 γλώσσα 13, 15, 16, 17, 20, 21, 26, 37,
 38-42, 44, 54, 57
 Γοργονίτης, Ἰωάννης 85
 γράμμα ἅγιον 129
 γράμμα πατριαρχικὸ 71, 72, 79, 127
 γραμματικὴ 20, 75
 γραμματοφόρος 92

- γραφές 91, 128
 Γρηγόριος ὁ Θεολόγος 55, 75, 123
 Γρηγόριος ὁ Ἀσβεστάς, ἐπίσκοπος Συρα-
 κουσῶν 76, 77, 78, 101
 Γρηγόριος ὁ Συρακούσιος, μητροπολί-
 της Νικαίας 102, 128, 129
- Δαβὶδ 87
 Δαβὶδ Παφλαγῶν, βλ. Νικήτας Δαβὶδ
 Παφλαγῶν
 δαίμονες 95
 Δαλματία (Σκλαβουσία) 44, 104
 Δάρκες, Ἀντώνιος 19
 δάσκαλοι 21, 22, 24, 63
 Δεῖλαιος, βλ. Πέτρος, μητροπολίτης
 Σάρδεων
 Δημᾶς 93
 δημόδης γραμματεία (λόγος) 11, 16,
 18, 37
 Διαθήκη Καινὴ (Νέα) 63, 94
 Διαθήκη Παλαιὰ 62, 94
 διαμαρτυρούμενοι 36· βλ. καὶ λουτερα-
 νοί, προτεσταντισμὸς
 διασκευές 26
 διασπορὰ 15, 16, 17, 19
 Διαφωτισμὸς 13, 18
 διβαπτίσται 83
 διδασκάλους 35, 55
 διδασκαλία 25
 διθεῖτες 52
 Διόσκουρος, αἰρεσιάρχης 53
 δομέστικος βασιλικῆς κάμαρας 61
 δομέστικος Νομῆρων 139
 Δονάτος, ἐπίσκοπος-τοποτηρητὴς πάπα
 Ρώμης 104
 Δοσθεὸς, πατριάρχης Ἱεροσολύμων 35
 δρουγγάριος 100
 δρουγγάριος τῆς βίγλας 126
 Δυρράχιο (Δουράτζο) 44, 71, 138
 Δύση-Δυτικοὶ 15, 31, 32
- εἰκόνες 64, 65
 εἰκονολάτρεις 136, 137, 138
 εἰκονομαχία 29, 30, 53, 80, 136
 εἰκονομάχοι 52, 60, 61, 62, 63, 67, 107,
 137, 138
 Εἰρηναῖος 52
 Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία 67, 138
 Ἐκκλησία 27, 30, 32, 34, 36, 51, 54, 56,
 57, 67, 70, 72, 73, 75, 76, 77, 78, 80,
 83, 84, 86, 102, 106, 107, 109, 122,
 125, 128, 135
 Ἐκκλησία Ἀνατολικὴ (Ὁρθόδοξη)
 27, 30, 31, 34, 35, 53, 54, 61, 62,
 65, 71, 85, 90, 103, 106
 Ἐκκλησία βουλγαρικὴ 30, 31
 Ἐκκλησία Κύπρου 19
 Ἐκκλησία Ρωμαιοκαθολικὴ 12, 13,
 14, 31, 33, 35, 54, 77, 80, 89,
 109, 135
 ἐλευθερία 34, 35, 36
 Ἐλισσαῖος, προφήτης 88
 Ἑλληνικὸ Κολλέγιο Ἁγίου Ἀθανασίου
 Ρώμης 14, 16, 23, 24, 33
 ἐλληνόρρυθμος 12
 Ἑλλήσποντος 137
 Ἐμβολον (Ἐμβολος) Κωνσταντινούπο-
 λης 87, 139
 ἔνωσις ἐκκλησιῶν 53, 135
 ἔξαρχοι 125
 ἐξκούβιτοι, βυζαντινὸ τάγμα 136
 ἔξορία 30, 60, 61, 66, 72, 79, 95, 101,
 103, 122, 126, 136
 Ἐπαρχος, Ἀντώνιος 16
 ἐπιβάτης 89, 106
 ἐπιστολές 16, 23, 26, 38
 Ἐπιφάνιος 52
 Ἐπτάνησος 7
 Εὐαγγέλιο 35, 54, 55, 73
 εὐαγγελιστάδες 112
 Εὐδοκία, σύζυγος αὐτοκράτορα Βασι-
 λείου Α', 123
 Εὐλάμπιος, μητροπολίτης Ἀπαμείας 77
 Εὐνόμιος, αἰρεσιάρχης 53

- εὐνουχισμὸς 29, 60, 62
 Εὐρώπη 11, 15
 Εὐστάθιος, μητροπολίτης Ἀγκύρας
 Γαλατίας 95
 Εὐστρατιάδης, Λεόντιος 19
 Εὐστράτιος καλόγερος 91
 Εὐστράτιος, Λεόντιος 21
 Εὐτύχιος, αἰρεσιάρχης 53
 Εὐφημιανός, ἐπίσκοπος Εὐχαΐτων 128
 Εὐχαΐτων, ἐπισκοπή-μητρόπολη 128,
 140
 Ἐφέσου, μητρόπολη 135
- Ζάκυνθος 25
 Ζαχαρίας, προφήτης 84
 Ζαχαρίας, μητροπολίτης Χαλκηδόνος
 100
 Ζαχαρίας, τοποτηρητὴς πάπα Ρώμης
 80, 82, 84
 Ζαχαρίας κωφὸς 99, 102
 ζηλωτὲς 32
 Ζουρλοθεόδωρος 85· βλ. καὶ Μωροθεό-
 δωρος
 ζωγραφικὴ 21
 ζωγράφος 101
- Ἴγγιβέρτα, βλ. Ἰγγελβέρδα
 Ἰλίας, δρουγγάριος 100
 Ἰλίας, ἱερεὺς-σύγγελος, τοποτηρητὴς
 πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων 104
 Ἰμάρειοι 53
 Ἰπείρος 7, 24, 25, 26, 27, 28, 36
 Ἰράκλεια 45, 72, 78, 80
 Ἰράκλειος 139
 ἴρωες 11
 Ἰσαῦ 87
- θανατικὸ 21, 108
 θαῦμα 110, 117, 118, 119, 120, 121
- Θεοδοτάκης 83
 Θεόδοτος Κασσιτερὰς (Μιχαὴλ Μελισ-
 σηνός), στρατηγὸς Ἀνατολικῶν-
 πατριάρχῃς Κωνσταντινουπόλεως
 61, 62, 136
 Θεοδώρα, σύζυγος αὐτοκράτορα Θεο-
 φίλου 29, 30, 66, 69, 71, 138, 140
 Θεοδώρητος, ἅγιος 52
 Θεόδωρος, μητροπολίτης Λαοδικείας
 (πρῶν Καρίας) 99, 102
 Θεόδωρος, μητροπολίτης Πάτρας
 (Ἀφαντουπόλεως)-ἀποκρισάριος
 Φωτίου 94, 128
 Θεόδωρος Βαλσαμῶν 54, 135
 Θεόδωρος Σανταβαρηνός, μητροπολί-
 της Εὐχαΐτων 124, 140
 Θεόκτιστος, ἔμπιστος Θεοδώρας 29
 θεολογία 24
 Θεοφάνης ὁ Ὁμολογητὴς, ἅγιος-χρονο-
 γράφος, ἡγούμενος μονῆς Καλοῦ
 Ἄγρου Σιγγριανῆς (Βιθυνία) 66, 123,
 137
 Θεοφανώ, κόρη Μιχαὴλ Α' Ραγκαβῆ 60
 Θεόφιλος αὐτοκράτορας 29, 62, 66,
 137, 138
 Θεόφιλος, πατριάρχῃς (πρωτοσπαθά-
 ριος), 90-91
 Θεόφιλος, ἐπίσκοπος Ἄμορίου 80
 Θεοφύλακτος (μοναχὸς Εὐστράτιος),
 αὐτοκράτορας, γιὸς Μιχαὴλ Α'
 Ραγκαβῆ, παπποῦς ἀγίου Ἰγνατίου
 59, 60
 Θεσσαλονίκη (Σαλονίκη) 30, 44, 45, 93
 Θεσσαλονίκης ἀρχιεπισκοπή 135
 Θράκη 7, 140
 θρησκεία 17
 Θωμᾶς, μητροπολίτης Τύρου-τοποτη-
 ρητὴς πατριάρχῃ Ἀντιοχείας 104
- ἱατρικὴ 75
 Ἰγγελβέργα (Ἰγγιβέρτα-Ἰγγελβέρτα),
 γυναίκα Λουδοβίκου Ἀλαμανίας 45, 99

- Ίγνάτιος, μαθητής Ίγνατίου πατριάρχη 93
 Ίεραπόλεως μητρόπολη 94
 ιεραπόστολοι 30, 32
 Ίέρεια (Fenerbahçe), προάστειο Κωνσταντινουπόλεως 78, 138
 Ίερεμίας 55
 Ίεροσολύμων πατριαρχείο 35, 104
 Ίερουσαλήμ 55, 116
 ιερωσύνη 22, 30, 64, 65, 67
 Ίησούιτες 33
 Ίκανάτων, τάγμα 60, 136
 Ίνδία 35, 55
 Ίούδας 51
 Ίουστινιανός 93
 Ίουστίνος Β΄ 140
 Ίπποδρόμιον 108
 Ίσαυροι 53, 136
 Ίσπανία 11, 24
 ιστορία 17, 20, 21, 34, 118, 123, 129
 Ίταλία 15, 20, 23, 25, 99
 Ίωάννης Η΄, πάπας Ρώμης 31, 128
 Ίωάννης ο Γραμματικός, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως 62, 137
 Ίωάννης (Ίωαννης) ο Λεκανομάντης, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως 67
 Ίωάννης, μητροπολίτης Πέργης 104
 Ίωάννης ο πατρίκιος (Κόξης) 83
 Ίωαννίκιος, όσιος-άγιος 67, 68, 138
 Ίωάννινα 24
 Ίωνες 137
 Ίωσήφ, αρχιδιάκονος-σύγγελλος, τοποτηρητής πατριάρχη Άλεξανδρείας 104
 καθαίρεσις 53, 61, 67, 77, 79, 80, 83, 85, 89, 95, 98, 101, 102, 105, 106, 107, 126, 127
 καθολικισμός (Ρωμαιοκαθολικισμός) 16, 24, 31, 32, 33, 36, 135
 Κακοπετριά Κύπρου 143
 καλβινιστές 35, 54
 καλόγηροι 59, 62, 65, 72
 καλογριάδες 60
 καλοπότερος 101
 Καλού Άγρου μονή στη Σιγγριανή Βιβουνίας 137
 κανόνας 105, 107
 κανόνες-κανονολόγοι 83, 106, 108, 125, 126, 135
 Καριανού, βλ. Τά Καριανού
 Καρίας μητρόπολη 99
 Κατάκαλος (Κατωκοιλής) 45
 κατακόμβη 19
 κατηχούμενοι 104
 Κήποι, τόπος θανάτου Βάρδα στη Μικρά Άσία 97
 Κέρκυρα 25
 κήρυγμα-κήρυκες 25, 27, 55
 Κίναλι, βλ. Πρώτη
 Κοιλάνι Κύπρου 18, 19
 Κοινωφελές Ίδρυμα Α. Γ. Λεβέντη 8
 Κόκκος, Φραγκίσκος 26
 Κόμμοδος 136
 Κομνηνός Παπαδόπουλος, βλ. Papadopolis
 Κοπρώνυμος, βλ. Κωνσταντίνος Ε΄
 Κορέσ(σ)ιος Γεώργιος 26, 35, 54, 135
 κουρά 22, 30, 62, 71
 κουροπαλάτης 90
 Κρήτη 21, 22, 93, 97
 Κρήτης επσκοπή 93
 κριτάδες 72
 κτηματολόγιο 19
 Κυζίκου μητρόπολη 94, 128, 137
 Κυθήρων επίσκοπος 22, 23
 Κύκκου μονή 25
 Κυκλάδες 7
 Κυπριανός, αρχιμηνδρίτης Κύπριος 19
 Κυπριανός, διάκος-μαθητής Ίγνατίου 87, 92

- Κύπρος 7, 8, 11, 12, 13, 14, 17, 18, 19, 20, 22, 25, 37, 39, 143
 Κύπρου άρχιεπισκοπή 19
 Κύριλλος Α΄ Λούκαρης, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως 25, 35, 54, 135
 κώδικες 33, 34, 38, 143
 Κωνσταντίνος Ε΄ ό Κοπρώνυμος 53, 60, 85, 136
 Κωνσταντίνος Στ΄ 138
 Κωνσταντίνος, γιός Βασιλείου Α΄ 53, 123, 129
 Κωνσταντίνος-Κύριλλος, ευαγγελιστής των Σλάβων 30
 Κωνσταντινουπόλεως πατριαρχείο (Μεγάλη Έκκλησία) 19, 25, 27, 29, 30, 31, 35, 36, 51, 54, 58, 61, 62, 67, 68, 69, 71, 72, 75, 77, 78, 81, 84, 86, 91, 93, 96, 100, 108, 118, 125, 128, 135, 136, 137, 138, 139
 Κωνσταντινούπολη (Πόλη) 7, 30, 31, 33, 54, 58, 61, 67, 77, 79, 81, 82, 98, 99, 103, 108, 128, 138, 140
- Λαλάκων (Λαλάμων), βλ. Λέων Λαλάκων
 Λάμψακος 137
 Λαοδικείας μητρόπολη 80, 99
 λατινικά 23
 Λατίνοι 135
 Λεμεσός 18
 Λέσβος 138· βλ. καί Μυτιλήνη
 Λευκωσία 18, 20, 21
 Λέων πάπας Ρώμης 51
 Λέων Γ΄ Ίσαυρος 60, 136
 Λέων Δ΄ αυτοκράτορας 138
 Λέων Ε΄ Άρμένιος 29, 44, 59, 61, 136
 Λέων Στ΄ 31, 140, 141
 Λέων ό Κατωκοίλης 126
 Λέων ό πατριάρχης ό Κρητικός 83
 Λέων Λαλάκων (Λαλάμων) 45, 79, 139
 Λέων Πταολήμην (Πτυολάμης) 45, 97
- Λέων, γιός Βασιλείου Α΄ 53, 54, 123
 Λιβύης μητρόπολη 19
 λογική 23
 λογοθέτης των Γενικών 96
 Λοδόηχος, βλ. Λουδοβίκος
 Λουδοβίκος (Λοδόηχος), βασιλιάς Άλμανίας 45, 99
 Λουζινανός, Στέφανος 17
 λουτερανοί 35, 54· βλ. καί διαμαρτυρόμενοι
 Λυδός (Λυδιότης) 45
 Λυδιότης, σακελλάρχης 121
 Λυκίνος, τύρρανος 126
- Μαγκάνων (Μωπτάνα) παλάτια 45, 100, 140
 Μαγναύρας παλάτι 43, 103, 125
 μάγος 137
 Μακεδόνες αυτοκράτορες 32
 Μακεδονία 7
 Μακεδόνιος, αίρεσιάρχης 53
 Μακρός Ήμβολος Κωνσταντινούπολης 139
 Μανιχαϊός 53
 Μάξιμος 89
 Μαρθάσα Κύπρου 19
 Μαργούνιος, Μάξιμος 22, 23, 35, 135
 Μαρίνος, διάκονος, τοποτηρητής πάπα Ρώμης 104
 Μαρκίων 52
 Μάρκος Εύγενικός 54, 135
 Μάρκος Αύρήλιος 136
 Μαρμαράς 88· βλ. καί Προποντίδα
 μάρτυρες 35, 55
 Μαύρη Θάλασσα 43, 45, 71, 81, 94
 Μαυρίκιος, αυτοκράτορας 138
 Μέγα Ρεύμα (Agnavutköy) 139
 Μεγάλη Έκκλησία, βλ. Κωνσταντινουπόλεως Πατριαρχείο
 Μέγας Κωνσταντίνος 139
 Μεθόδιος (άγιος), πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως 29, 30, 67, 105, 138

- Μεθόδιος, εὐαγγελιστῆς τῶν Σλάβων 30
- Μενάρδος, Σίμος 20
μετάθεση 127
- Μηνολόγιο Βασιλείου Β' 130, 143
- Μιλήσιοι 137
- Μιχαήλ Α' Ραγκαβῆς 29, 58, 59, 60, 136, 140
- Μιχαήλ Β' ὁ Τραυλὸς (Ἀμοριανὸς) 43, 44, 61, 62, 78, 137
- Μιχαήλ Γ' ὁ Μέθυσος, αὐτοκράτορας 29, 30, 31, 53, 62, 67, 71, 90, 97, 99, 100, 138, 140
- Μιχαήλ, πατριάρχης Ἀντιοχείας 104
- Μιχαήλ Μελισσηνός, βλ. Θεόδοτος Κασσιτεράς
- Μουσιόδαξ, Ἰώσηπος 17
- μουσικήρια 21, 64, 66, 81, 88, 89, 94, 137
- Μοραβία 30
- Μορεζῆνος, Ἰωάννης 22, 23
- Μουσικλής, στρατηγὸς 120
- μύρον 119
- μυστηριομάχοι 52
- Μυτιλήνη 79, 80· βλ. καὶ Λέσβος
- Μωπτάνα, βλ. Μαγκάνων ἀνάκτορο
- Μωρθεδώωρος 86· βλ. καὶ Ζουρλοθεό-
δωρος
- Ναβουχοδονόσορ 96
- Νάπολη 25
Νάπολης ἑλληνορθόδοξη ἐκκλησία 25
Νάπολης πανεπιστήμιο 25
- Νεῖλος Καβάσιλας, ἀρχιεπίσκοπος Θεσ-
σαλονίκης 54, 135
- Νέος Ἐμβολος Κωνσταντινούπολης 139
- Νεστόριος 53
- νηστεία 63
- Νίβιτσα Ἠπίφρου 24, 36
- Νικαίας Ζ' Οἰκουμένη Σύνδος 138, 140
- Νικαίας μητρόπολη 128
- Νικήτας (μοναχὸς Ἰγνάτιος), γιὸς
Μιχαήλ Α' Ραγκαβῆ, δομῆστικός
Ἰκανάτων 60
- Νικήτας Δαβὶδ Παφλαγῶν 26, 28, 33,
34, 35, 38, 42, 43, 44, 54, 57, 62, 139
- Νικήτας, καπιτάνος 81
- Νικηφόρος Α', αὐτοκράτορας 59, 60,
136, 138
- Νικηφόρος, ἅγιος-πατριάρχης Κωνστα-
ντινουπόλεως 61, 67, 136
- Νικηφόρος, μητροπολίτης Νικαίας-
ὄρφανοτρόφος 128
- Νικόλαος Α', πάπας Ρώμης 30, 31, 80, 90,
91, 98, 99, 102, 104, 105, 106, 139
- Νικόλαος τοῦ Θεοδούλου Σκουτελόφης
85
- νόμος 65, 94, 107, 122, 125, 126, 129
- Νούμερα, βλ. Τὰ Νούμερα
ντοπιολαλιά 39
- Ἵθωμανοὶ 8, 19, 20, 22, 32, 37
- Οἰκονόμος, Κωνσταντίνος 26
- οἰκονόμος παλατίου 59
- ἽΟλυμπος Βιθυνίας 138
- ἽΟμοδος, χωρίο Κύπρου 18, 19
- ὁμολογητάδες 115
- ὁμολογία 78, 107, 127
- ὄνειρα 44, 95, 96, 97, 118, 119
- ἽΟξεία (Sivri ada), νησὶ Πριγκιποννήσων
43, 71, 72, 138
- ὄρκος 71, 72, 78, 89, 100, 120, 126, 127
- ἽΟρχομενὸς 144
- ὄσσιοι 35, 55, 67, 115
- Οὐάλεντος ὕδραγωγεῖο, Κωνσταντινού-
πολη 139
- οὐμανισμὸς 15
- οὐνία 24, 135
- ὄφφικια 83
- Παῖσιος, ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου 19

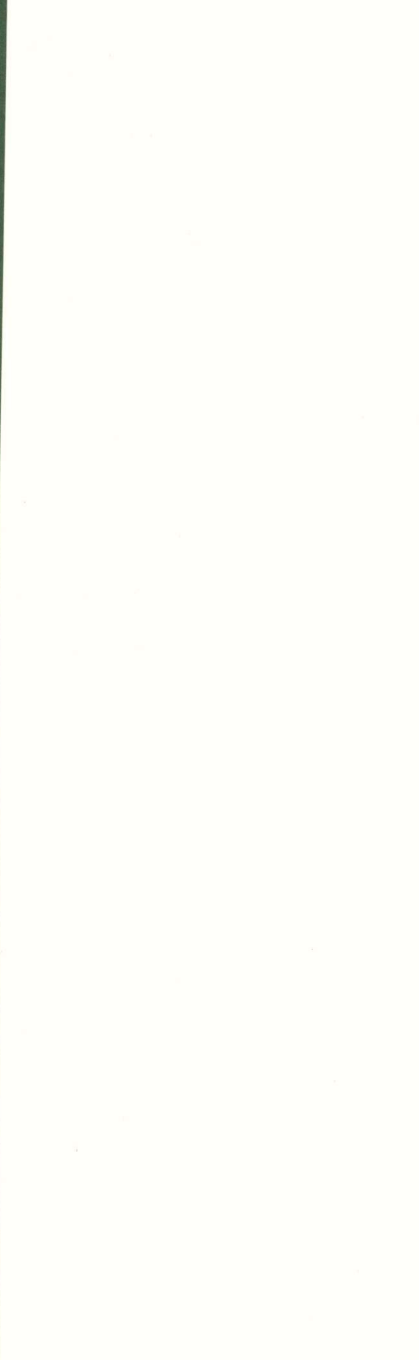
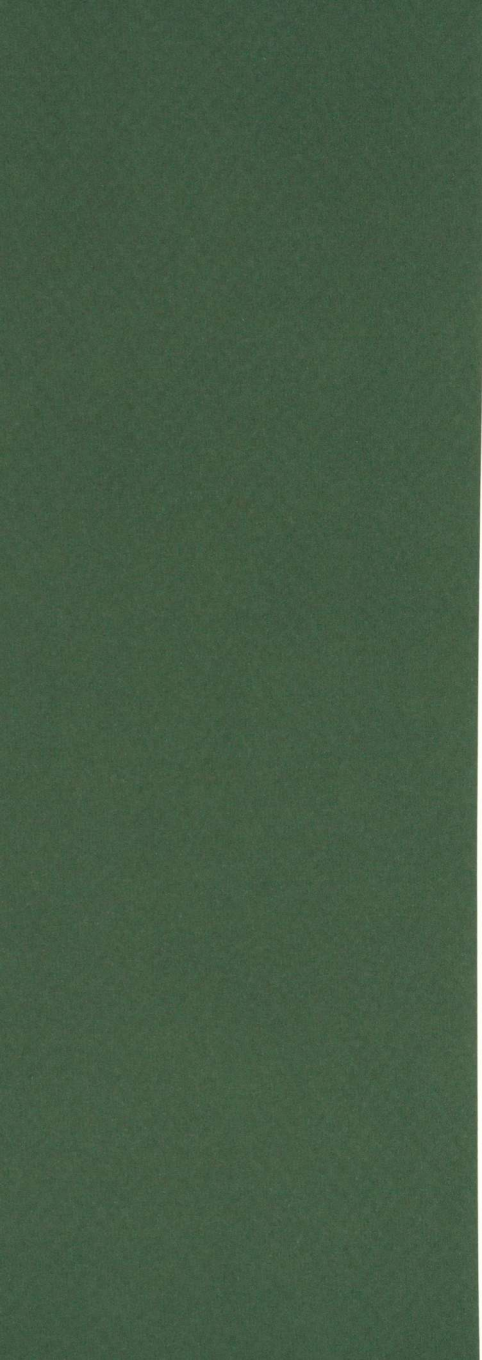
- Παλάτιο Ἱερὸ Κωνσταντινουπόλεως 136, 139
- Παμπλέκης, Χριστόδουλος 17
- Παναγία τοῦ Φάρου, Κωνσταντινούπολη 61, 136
- Παναγίας, παρεκκλήσιω στὸ νησί Πλατεία Πριγκιπωνήσων 94
- Παντολέων (Βόθρος), ἄρχοντας 94
- Παπαδόπουλος Κεραμεύς, Ἀθανάσιος 23, 26, 27
- πάπας-παπιστὸς 27, 28, 30, 31, 32, 34, 36, 51, 52, 53, 82, 89, 92, 102, 104, 105, 106, 128, 139, 140
- παραίτηση 73, 79, 80, 128
- παρακοιμώμενος 98
- παραφράσεις 26, 28, 34, 37
- Παρθένιος, μητροπολίτης Λιβύης 19
- Πάριον (Πάρειον-Kemer) 45, 64, 137
- Παρίου ἐπισκοπὴ 64, 137
- Πάρος 137
- Πασχαλίδης, Συμεὼν 28
- Πάτμος 23
- Πάτρας μητρόπολη 94, 128
- πατριαρχεῖα-πατριάρχες 53, 54, 81, 90, 99, 100, 103, 104, 110, 125, 127, 128
- πατρίκιος 83, 98, 103
- πατριωτισμὸς 36
- Παῦλος, ἀπόστολος 52, 66, 121
- πέινα 21, 56, 85
- Πελοπόννησος 7
- Πέργης μητρόπολη 62, 104
- Πέτρος (Δειλαιος), μητροπολίτης Σάδων-σεκρετάριος 77, 104, 121, 128
- Πέτρος ἀπόστολος 51, 52, 96, 121
- Πετρωῆς, πατρίκιος, ἀδελφὸς Θεοδώρας 89, 140
- Πηγάς, Μελέτιος, πατριάρχης Ἀλεξανδρείας 35, 54, 135
- Πινακῆς, Βασίλειος, σπαθάριος 104
- πλαστὰ (ψεύστικα πλασμέναις) 101
- πλαστὸ βιβλίον 123
- Πλάτη (Πλατεία-Jussi ada), νησί Πριγκιπωνήσων 64, 94, 137, 140
- πλευριτικὸν 121
- πνευματομάχοι 52
- ποιητὴς 75
- πολιτικά 75
- πολυθεῖτες 52
- Πολωνία 11, 24, 135
- Ποσέως, βλ. Τὰ Ποσέως
- Ποταμιά, χωρίο Κύπρου 18
- Ποταμίου, χωρίο Κύπρου 18, 19, 20
- Ἁγίας Μαρίνας ναὸς 18
- Ἁγίου Μνάσωνος κατακόμβη 19
- πραϊπόσιτος 82, 100, 101
- Πριγκιπόννησα (Πρίντζιπου τὰ νησιά) 64, 136, 137, 138
- Πρίγκιπος 45
- Πριγγεύς, Νικηφόρος 27, 28
- Προκοπία, μητέρα ἁγίου Ἰγνατίου 58, 59, 66
- Προκόπιος, ὑποδιάκος 84
- Προμήτου (Προμότου), βλ. Τὰ Προμότου
- Πρόμοτος, ὕπατος 139
- Προπαγάνδα 38
- Προποντίδα 45, 136, 137· βλ. καὶ Μαρμαρᾶς
- προσηλυτισμὸς 12, 14, 24, 28, 36, 37, 135
- προτεσταντισμὸς 135· βλ. καὶ διαμαρτυρόμενοι, λουτεράνοι
- προφήτες 112
- πρωτεῖο 31
- Πρώτη (Κίναλι) 45, 59, 62, 72, 88, 136
- Πύρρος, αἰρεσιάρχης 53
- ρητορικὴ 23, 24, 75, 135
- Ροδινός, Σολομὸς 19, 20
- Ροδόαλδος, ἐπίσκοπος-τοποτηρητὴς πάπα Ρώμης 80, 82, 84
- Ρουθηνία-Ρουθῆνοι 24

- Ροῦσοι 94, 139· βλ. καὶ Σκύθες
 Ροῦσος, Λοῖζος 19
 Ρωμαϊκὴ Ἀνατολικὴ αὐτοκρατορία 34
 ρωμαιοκαθολικισμὸς 22, 27· βλ. καὶ
 Ἐκκλησία Ρωμαιοκαθολικὴ, καθολι-
 κισμὸς
 Ρωμαῖοι 16, 82, 136
 Ρώμη 14, 23, 25, 26, 30, 31, 33, 34, 51,
 52, 53, 80, 82, 89, 104, 109, 140
- Σαββατιανοὶ 62
 Σαβέλλιος 53
 Σάθας, Κωνσταντῖνος 13
 σακελλάριος 121
 Σαλαμάνκας πανεπιστήμιο 24
 Σαμουήλ, ἐπίσκοπος Χωνῶν 80
 Σανταβαρηνὸς 124, 128, 141
 Σαοὺλ 87
 Σαραγούζα, βλ. Συρακοῦσες
 Σάρδεων μητρόπολις 77, 104, 128
 Σατανὰς 51
 Σάτυρος, τοποθεσία 137
 Σεβήρος, Γαβριήλ, μητροπολίτης Φιλα-
 δελφείας 54, 135
 σεισμοὶ 21, 55, 56, 88, 89, 92, 108, 136
 Σενάτον 102
 Σέργιος, αἵρεσιάρχης 53
 Σιγγριανὴ Βιθυνίας 66, 137
 Σικελία 24, 30, 76, 77, 120, 129
 κοινότητα ἑλληνοαλβανικὴ 24
 Σίμων ὁ Μάγος 52, 101
 Σινᾶ μονὴ 22
 Σκέπης μονὴ 100, 140
 σκλαβιά 35, 54, 55, 56
 Σκλαβονία, βλ. Δαλματία
 Σκοῦφος, Φραγκίσκος 16
 Σκριπτοῦ Βοιωτίας (ναὸς Κοιμήσεως
 Θεοτόκου) 141, 144
 Σκύθαις (Ρῶσοι) 81· βλ. καὶ Ροῦσοι
 Σκυλίτιση κώδικας 143
 Σλάβοι 30
- Σμυρναῖος, Κωνσταντῖνος 24, 26
 Σμύρνη 27, 55, 136
 Ἐθαγγελικὴ Σχολὴ Σμύρνης 27
 Συρία, βλ. Συρία
 Σοφία, σύζυγος Ἰουστίνου Β' 140
 Σοφιαναῖς (Σοφία), ἀνάκτορο 45, 90,
 140
 Σοφιανός, Νικόλαος 16
 σοφιστὴς 98
 σπαθᾶριος 104
 Σταυράκιος, αὐτοκράτορας 59, 60
 σταυροπάτες 73, 107, 129
 σταχῶνω 123
 στείρα 119
 Στέφανος, πατριάρχης Κωνσταντινου-
 πόλεως 31
 Στέφανος, ἐπίσκοπος-τοποτηρητὴς πά-
 πα Ρώμης 104
 Στέφανος, γιὸς Βασιλείου Α' 123
 στίχοι πολιτικοὶ 21
 Στουδίου μονὴ 30
 Στράβων 137
 Συβαίτικὸν (Συκάτον) 44, 87, 139
 σύγκλητος 59, 104
 Συκάτον, βλ. Συβαίτικὸν
 σύνοδοι 28, 30, 31, 33, 53, 61, 72, 82,
 83, 89, 95, 98, 99, 103, 105, 106,
 107, 108, 109, 125, 126, 138, 140
 συνοδικὲς πράξεις 101, 102
 Συρακοῦσες (Σαραγούζα-Συραγούζα)
 44, 76, 129
 Συρακουσῶν ἐπίσκοπος 76
 Συρία (Σουρία) 44, 104
 σχίσμα 27, 31, 51, 53
 σχισματικοὶ 27
 σχολεῖα 19, 20, 21, 22, 24, 27, 34, 54, 70
 σχολὴ Λεοντίου Λευκωσίας 21
 σχολὴ μονῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης
 Χάνδακα 22
 σχολές, στρατιωτικὸ τάγμα 136
 Σωζόμενος, Ἰάσων 24

- Τὰ Καριανοῦ (Καριανὰ) 72, 138
 Ταμπάκος, βλ. Ἀντώνιος Α΄ Κασσιμάτης
 Τὰ Νούμερα 79, 139
 Ταξιάρχης, ναὸς Κωνσταντινουπόλεως 117
 Ταξιάρχου, μονὴ Προποντίδας 64, 137
 Τὰ Ποσέως 82
 Ταράσιος (ἄγιος), πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως 67, 107, 138
 Τερέβινθος (Tavşan adası), νησί Πριγκιποννήσων 45, 64, 72, 137
 Τηρηδάτης, βασιλιὰς Ἀρμενίων 123
 τοποτηρητὲς 80, 82, 89, 99, 104, 105
 Τοῦ Προμότου (Προμήτου), συνοικία τῆς Κωνσταντινούπολης 45, 79, 139
 Τοῦρκοι 17
 Τριδέντου σύνοδος 33
 τριβεῖτες 52
 Τρόδος, ὄρος 18, 19, 20
 Τσιφανλῆς, Ζαχαρίας Ν. 21
 τυπογραφεῖα 22, 26, 36
 Τύρου μητρόπολις 104
- Ἰάτρος, νησί Πριγκιποννήσων 64, 137
- Φαραῶ 96
 φέουδο 18
 Φερράρας-Φλωρεντίας σύνοδος 135
 Φιλαδελφείας μητρόπολις 135
 Φιλίππου, Λοῖζος 18
 Φιλόθεος, λογοθέτης τῶν Γενικῶν 96, 97
 φιλοσοφία 75, 94
 φλαμπουράρης 59
 Φόρος Κωνσταντινουπόλεως 83
 Φραγγία 102
 Φώτιος, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως 27, 28, 30, 31, 32, 35, 43, 53, 56, 75, 77, 78, 79, 81, 82, 84, 85, 86, 88, 89, 90, 91, 92, 94, 98, 100, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 121, 122, 124, 126, 127, 129, 140
- Χαλκηδὼνα 137, 138
 Χαλκηδόνος μητροπολίτης 99, 100
 Χάνδακας 21, 22
 χαρτιὰ παλαιὰ 123
 Χαρτοφύλακας, Νικηφόρος 23, 26
 χειρογράμματα 107
 χειρόγραφα 26, 27, 28, 33, 38, 106, 123, 126, 143
 Χιμάρα 24
 χρονογράφοι 59, 123
 Χρυσοστρίλινος Ἱεροῦ Παλατίου 136
 Χωνῶν ἐπίσκοπὴ 80
- Ψελλὸς (Γραυλὸς) 45
 ψευδομάρτυρες 83
- Ἰωρούφας 81, 88
- Arnavutköy, βλ. Μ. Ρεῦμα
- Barile Ἀπουλίας 24
 Baronius (Βαρώνιος), Κάισαρ 33, 35
 Binius, Σεβερῖνος 33
 Brunello, Ἀριστείδης 12, 18, 25, 26
- Çengelköy Κωνσταντινούπολης 140
- Fatih Κωνσταντινούπολης 139
 Fenerbahçe 138
 filioque 31, 135
- Kemer, βλ. Πάριον
 Korolevskij (Jean-François Chenon), Κύρλλος 12
 Kusk, Yah 137

-
- Lecce 25
Legrand, Αιμίλιος 11, 18, 24
- Mezzojuso Σικελίας 24
Migne, J.-P. 33
- Otranto 25
- Papadopoli, Νικόλαος Κομνηνός 14, 135
- Pinelli, Antonio 22, 23
Propaganda Fidei 25, 26
Rader (Ruderus), Ματθαῖος 33
- Sivri ada, βλ. Όξεία
- Tavşan adası, βλ. Τερέβινθος
- Vitti, Mario 13, 26, 39

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΡΟΔΙΝΟΥ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΟΥ
ΒΙΟΣ Ἡ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ
ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΓΝΑΤΙΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ
ΤΩΝ ΠΑΣΧΑΛΗ ΚΙΤΡΟΜΗΛΙΔΗ ΚΑΙ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ ΜΕΣΣΗ
ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΤΗΣ ΣΕΙΡΑΣ
ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΚΑΙ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΑΓΓΕΛΗ
ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΗΣΗ ΤΟΥ ΙΝΕ/ΕΙΕ
ΚΑΙ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΙΣ ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ
«Γ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΕΠΕ»
ΤΟΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟ ΤΟΥ 2008

ISBN
978-960-7916-78-5

MD0006026790